

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

ALÎ EMÎRÎ'NİN LEVÂMÎ'UL-HAMÎDİYYE'Sİ

(İnceleme-Metin)

Hasan EKİNCİ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üy. Adnan OKTAY

Mardin-2019

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Yüksek Lisans Tezi

ALÎ EMÎRÎ'NİN LEVÂMÎ'U'L-HAMÎDİYYE'Sİ

(İnceleme-Metin)

Hasan EKİNCİ

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üy. Adnan OKTAY

Mardin-2019

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı 12754011 numaralı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hasan EKİNCİ'nin hazırladığı “Alî Emîrî'nin Levâmi'u'l-Hamîdiyye'si (İnceleme-Metin)” başlıklı yüksek lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 25/01/2019 Cuma günü saat 10:00'da yapılmış, tezin onayına oy çokluğu/oybirliğiyle karar verilmiştir.

Üye :Prof. Dr. Mücahit KAÇAR

Üye :Prof. Dr. İdris KADIOĞLU

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Adnan OKTAY

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun ...../...../2019 tarih ve ...../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../2019

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Ömer BOZKURT

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
TRANSKRİPSİYONLU METİNDEKİ İŞARETLER	xii
ÖNSÖZ	xiii
GİRİŞ	1
1. ALİ EMİRİ EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ	4
1.1. Ali Emîrî'nin Hayatı	4
1.1.1. Ali Emîrî ile İlgili Öne Çıkan Bazı Hususlar	6
1.1.2. Edebî Kişiliği	8
1.2. Eserleri	9
1.2.1. Telif Eserleri	9
1.2.1.1. Cevâhirü'l-Mülûk	9
1.2.1.2. Dîvânlar	10
1.2.1.3. Durûb-ı Emsâl	10
1.2.1.4. Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid	10
1.2.1.5. Ezhâr-ı Hakikat	11
1.2.1.6. İşkodra Vilâyeti Osmânî Şâirleri	11
1.2.1.7. Levâmi'u'l-Hamîdiyye	11
1.2.1.8. Mir'âtü'l-Fevâ'id fî Terâcimi Meşâhîri Âmid	11
1.2.1.9. Musâhabe-i Edebiyye / Dîvân-ı Yahyâ	12
1.2.1.10. Osmânî Vilâyât-ı Şarkıyyesi	12
1.2.1.11. Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid	13
1.2.1.12. Vesâ'ikü'l-Âsâr	13
1.2.1.13. Yemen Hâtîrâtı	13
1.2.2. Çıkardığı Süreli Yayınlar	14
1.2.2.1. Âmid-i Sevdâ	14
1.2.2.2. Osmânî Tarih ve Edebiyat Mecmûası	14
1.2.2.3. Tarih ve Edebiyat Mecmûası	14
1.2.3. Kayıp Eserleri	14
1.2.3.1. Abâü'l-Akvâm	14
1.2.3.2. Kitabü'l-Egânî	15
1.2.3.3. Mevâhibü's-Sülûk	15
1.2.3.4. Osmânî Şâirleri	15
1.2.3.5. Teselya Osmânî Şâirleri	15
1.2.3.6. Tuhfetü'l-Beliyye	15
1.2.3.7. Yanya Vilâyeti Osmânî Şâirleri	15
1.2.3.8. Yemen Kıtasındaki Türk Müellif ve Şâirler	15
1.2.3.9. Enmûzec Tercümesi	15

1.2.3.10. Nizâmü'd-Düvel.....	15
1.2.4. Neşrettiği Eserler.....	16
1.2.4.1. Mardin Mülûk-ı Artûkiyye Târîhi ve Kitâbeleri Vesâ'ir Vesâ'ik-i Mühimme	16
1.2.4.2. Acâibü'l-Letâ'if.....	16
1.2.4.3. Âsaf-nâme.....	16
1.2.4.4. Câm-ı Cem-âyîn.....	17
2. İNCELEME.....	17
2.1. Levâmî'u'l-Hamîdiyye.....	17
2.1.1. Eserin El Yazma Nüshası.....	19
2.1.2. Matbû Eser.....	19
2.2. Şekil İncelemesi.....	20
2.2.1. Eserde Kullanılan Nazım Şekilleri.....	20
2.2.1.1. Kıt'a-i Kebîre.....	20
2.2.1.2. Mesnevî.....	21
2.2.2. Eserdeki Nazım Türleri.....	23
2.2.3. Manzumelerde Mahlaslar.....	25
2.2.4. Manzumelerde Redifler.....	28
2.2.5. Manzumelerin Aruz Kalıpları.....	28
2.2.6. Manzumelerin Yazılış Yılları.....	31
2.2.7. Manzumelerin Beyit Sayıları.....	34
2.3. Dil ve Üslup İncelemesi.....	36
2.3.1. Edebî Sanatlar.....	36
2.3.1.1. Tarih Düşürme.....	36
2.3.1.1.1. Manzumelerdeki Tarih İfadeleri.....	36
2.3.1.1.2. Tarih Düşürme Çeşitleri.....	39
2.3.1.2. Telmih.....	42
2.3.1.3. Mübalağa.....	47
2.3.1.4. Teşbîh.....	48
2.3.1.5. İstiâre.....	49
2.3.1.6. Tenâsüb.....	51
2.3.1.7. Tezat.....	51
2.3.1.8. Tekrîr.....	54
2.3.1.9. Nidâ.....	56
2.3.1.10. İktibâs.....	58
2.3.1.11. Leff ü Neşr.....	60
2.3.1.12. Hüsn-i Ta'lîl.....	61
2.3.1.13. Edebî Sanatların Değerlendirilmesi.....	62
2.3.2. Arapça İfadeler.....	62
2.3.2.1. Ayetler.....	62
2.3.2.2. Hadîsler.....	63
2.3.2.3. Diğer Arapça İbareler.....	64
2.4. Muhteva İncelemesi.....	73
2.4.1. Manzumelerdeki Temalar.....	73
2.4.2. Ali Emîrî Efendi'nin Nazarında II. Abdülhamid.....	77

2.4.2.1. Allâh'ın Gölgesi.....	77
2.4.2.2. Hz. Muhammed'in Vekili	80
2.4.2.3. Müslümânların Halîfesi.....	81
2.4.2.4. Peygamberlerin Hasletlerine Haiz.....	82
2.4.2.5. Çehâr-Yâr Güzîn'in Hasletlerine Haiz.....	84
2.4.2.6. Osmânlı Hanedanının Mümtaz Bir Temsilcisi.....	85
2.4.2.7. Âdil Bir Hükümdar	86
2.4.2.8. Şâhlar Şâhı	89
2.4.2.9. İnan Şâhlarından Üstün.....	92
2.4.2.10. Sözle Anlatılmaz Bir Şahsiyet	95
2.4.2.11. Tüm İşleri Kur'ân'a Uygun	96
2.4.2.12. İmar Hamlesinin Öncüsü	97
2.4.3. Sultan II. Abdülhamid'in Diğer Özellikleri	98
2.4.4. Sultan II. Abdülhamid'e Dualar.....	101
2.4.5. Sultan II. Abdülhamid Lehine Beddualar	102
2.4.6. Sultan Abdülhamid'e Övgüler	104
2.5. Metnin Oluşturulmasında Dikkat Edilen Hususlar	107
3. METİN.....	109
3.1. Fihrist-i Kitâb-ı Levâmi' u'l-Ĥamîdiyye.....	110
3.2. Levâmi' u'l-Ĥamîdiyye	117
3.2.1. Münâcât.....	117
3.2.2. Târîh-i Velâdet-i Hümâyün-ı Ĥazret-i Pâdişâhî.....	135
3.2.3. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	136
3.2.4. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	139
3.2.5. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	142
3.2.6. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	145
3.2.7. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	146
3.2.8. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	148
3.2.9. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	151
3.2.10. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	153
3.2.11. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	154
3.2.12. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	156
3.2.13. Cülûs İçin Târîh Manzûmesi.....	158
3.2.14. Sene-i Hicriyyeniñ Duĥûli İçin Târîh Manzûmesi.....	160
3.2.15. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	163
3.2.16. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	164
3.2.17. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	166
3.2.18. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	168
3.2.19. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	171
3.2.20. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	172
3.2.21. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	173
3.2.22. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	175
3.2.23. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	178
3.2.24. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	180
3.2.25. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi.....	181

3.2.71. Yeñi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi.....	282
3.2.72. Yeñi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi.....	287
3.2.73. Yeñi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi.....	292
3.2.74. Yeñi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi.....	295
3.2.75. Yeñi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi.....	297
3.2.76. Yeñi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi.....	299
3.2.77. H̄ātīme ve ‘Arz-ı Teşekkür	301
SONUÇ	305
KAYNAKÇA.....	307
EKLER.....	311
ÖZEL İSİMLER DİZİNİ.....	321
ÖZGEÇMİŞ	330

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

“Alî Emîrî’nin Levâmi’u’l-Hamîdiyye’si (İnceleme-Metin)”

Hasan EKİNCİ

Mardin Artuklu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

2019: XIV + 330 Sayfa

XIX. Yüzyıl Türk edebiyatının ve kültür hayatının önemli şahsiyetlerinden biri olan Ali Emîrî; şair, kütüphaneci, edebiyat tarihçisi, biyografi ve tezkire yazarıdır. Türk dilinin ve kültürünün en eski ve eşsiz hazinesi olan *Dîvânü Lügâti’t-Türk* gibi bir şaheseri bilim dünyasına kazandıran Ali Emîrî, 1857-1924 yılları arasında yaşamış ve çok sayıda eser vermiştir. En önemli eserlerinden biri de *Levâmi’u’l-Hamîdiyye* adlı eseri olup II. Abdülhamid’i övmek ve tebrik etmek için yazılmış tarih manzumelerini ihtiva etmektedir.

Levâmi’u’l-Hamîdiyye’nin transkripsiyonlu metninin oluşturulması ve incelemesinin yapılması, bu tezin ana konusunu teşkil etmektedir. Tezin inceleme kısmı, eserin şekil ve tematik incelemesinden oluşmaktadır. İncelemeler neticesinde eser hakkında sağlıklı ve doğru bilgiler yanında bazı tespitler verilmiştir. Ayrıca bu çalışmada Ali Emîrî’nin ana hatlarıyla biyografisine ve eserleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Öte yandan şairin Abdülhamid’le ilgili düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmayla *Levâmi’u’l-Hamîdiyye* adlı eserin edebî incelemesini yapmak, transkribe edilmiş metnini oluşturmak amaçlanmıştır. Ayrıca eserin manzum özelliklerini ortaya çıkarmak, kendi türü içindeki yerini ve önemini belirleyerek bu alandaki bir eksikliği gidermek amaçlanmıştır. Çalışma yapılırken el yazması ve matbu eser okuma, karşılaştırma, analiz ve açıklama yöntemleri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: II. Abdülhamid, Ali Emîrî, Levâmi’u’l-Hamîdiyye, Methiye, Eski Türk Edebiyatı.

ABSTRACT

Master Thesis

“Ali Amiri's *Lewami'u'l-Hamidiyya* (Analysis-Text)”

Hasan Ekinçi

Mardin Artuklu University

Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

2019: XIV + 330 Pages

Ali Amiri was an important poet, librarian, literature historian, biography and tazkira writer in 19th century of the Turkish literature and cultural life. *Diwanu Lugati't-Turk* is the oldest, masterpiece and unique treasure of the Turkish language and culture. Ali Amiri revealed this treasure to the world of the science. He lived between 1857-1924, and wrote a large number the book. His one of the most important book was the *Lewami'u'l-Hamidiyya*. This book includes the historical poems which praise to 2nd Abdulhamid and to congratulate to him for come to the power.

The main subject of the constitution of this thesis is the creating the transcribed text and the review of the *Lewami'u'l-Hamidiyya*. Thesis review section is formed together with introduction of the work and the figure, language, spelling (orthographic), stylistic and thematic reviews. As a result of these reviews beside of the correct information some reliable assessments are given about the work. Also some information about outlined biography of Ali Amiri and about his work was provided in this study. On the other hand poet's thoughts about Abdulhamid was studied and analyzed.

With this study making the literary review and creating the transcribed text of the *Lewami'u'l-Hamidiyya* was aimed. Also with this study finding out of the properties of verse of this work, and the determining the location and importance of in its own literary type was intended. The manuscript and published work reading, comparison, analysis, explanation methods are used in this study.

Keywords: 2nd Abdulhamid, Ali Amiri, *Lewami'u'l-Hamidiyya*, Eulogy, Old Turkish Literature.

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 2. 1: Manzumelerde Tarih İfadeleri.....	21
Tablo 2. 2: Manzumelerde Tarih Düşürme Çeşitleri.....	23
Tablo 2. 3: Manzumelerde Nazım Şekli ve Kafiye Düzeni.....	25
Tablo 2. 4: Manzumelerde Nazım Türleri.....	28
Tablo 2. 5: Manzumelerde Mahlaslar ve Yerleri.....	28
Tablo 2. 6: Manzumelerde Redifler.....	29
Tablo 2. 7: Manzumelerde Aruz Kalıplarının Dağılımı.....	31
Tablo 2. 8: Manzumelerde Aruz Kalıpları.....	33
Tablo 2. 9: Manzumelerin Yazılış Tarihleri.....	36
Tablo 2. 10: Manzumelerin Beyit Sayıları.....	39
Tablo 2. 11: Manzumelerin Temaları.....	74

KISALTMALAR LİSTESİ

AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
c.	: Cilt
cm.	: Santimetre
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
Dr.	: Doktor
Hz.	: Hazreti
Hzl.	: Hazırlayanlar
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Öğr.	: Öğretim
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
vb.	: Ve benzerleri
vd.	: Ve diğerleri
yy.	: Yüz yıl

TRANSKRİPSİYONLU METİNDEKİ İŞARETLER

اَ	a, ā	ص	ş
اِ	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
ه	h	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

ÖNSÖZ

Edebiyat ve kültür dünyamızın önemli şahsiyetlerinden biri olan Ali Emîrî tarafından kaleme alınan *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserin transkripsiyonlu metninin oluşturularak incelenmesinin yapılması bu çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır. Tezin inceleme kısmı; eserin şekil incelemesi, edebî sanatlar incelemesi ve muhteva incelemesi vb. başlıklarını ihtiva etmektedir. Ayrıca çalışmada Ali Emîrî'nin hayatı ve eserleri hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Ali Emîrî tarafından kaleme alınan *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserin manzum özelliklerini tespit edip transkripsiyonlu metnini ortaya çıkarmak, kendi türü içindeki yerini ve önemini belirleyerek bu alandaki bir eksikliği gidermektir. Çalışmada adı geçen eserin şekil özellikleri ve muhtevasının tespit edilmesiyle dönemin zihniyeti hakkında önemli bulgulara ulaşılması da hedeflenmiştir.

Gerek ilgili eserin müellifi olan Ali Emîrî'nin Türk kültürü ve edebiyatı açısından çok büyük öneme haiz olması; gerekse övgülerin sunulduğu Sultan II. Abdülhamid'in Osmânlı Devletini 33 yıl gibi uzun bir süre idare etmesi bakımından bu çalışma önem arz etmektedir.

Devlet idaresi - edebiyat ilişkisi açısından önemli bir yere sahip olan *Levâmi'u'l-Hamîdiyye*, eski Türk edebiyatında üzerinde inceleme yapılmayan önemli eserler arasında yer almaktadır. Türk edebiyatında din ve devlet büyüklerini öven kasideler genellikle şairlerin dîvânları içinde yer almaktadır. Ancak *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eser, müstakil olması bakımından bunlardan ayrılmaktadır. Şu ana kadar içinde medhiyeler olan dîvânlar üzerinde çok sayıda bilimsel çalışma yapılmıştır. Ancak görüldüğü gibi böylesi müstakil manzum medhiyeler ile ilgili yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Buradan hareketle *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı

eserin transkripsiyonlu metninin hazırlanmasının sahaya ciddi anlamda katkıları sağlayacağını ümit etmekteyiz.

Ali Emîrî'nin dîvânları ve *Cevâhirü'l-Mülûk* adlı eser dışında şiirleri ile ilgili çalışmaların yeterince yapılmamış olması, 77 adet manzumeyi içeren *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eseri tez konusu olarak belirlememizde etkili olmuştur.

Eserde övgüsü yapılan II. Abdülhamid, Osmânlı dönemi Türk siyasi tarihinde en çok konuşulan ve en çok tartışılan padişahlardan biridir. Ali Emîrî'nin nezdinde II. Abdülhamid'in müstesna bir yeri vardır. II. Abdülhamid muhabbet ve övgüsü ile dolu olan bu eser, Ali Emîrî'nin II. Abdülhamid algısını yansıtmaktadır. Eser yakın tarihe ışık tutması açısından önem arz etmektedir. II. Abdülhamid'in çağdaşı olup 33 yıllık hükümdarlığına tanıklık eden Ali Emîrî tarafından yapılan tasvirler, tespitler ve değerlendirmeler oldukça önemlidir. Aynı zamanda bu tez çalışması, dönem analizi yapacak araştırmacılar için de kayda değer veriler içermektedir.

Bu çalışma yapılırken birçok kişi ve kurumun elbette ki, teze katkısı olmuştur. Hepsine sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim. Öncelikle Harran Üniversitesinde yüksek lisans programına yanında başlama bahtiyarlığını yaşadığım Prof. Dr. Ekrem BEKTAŞ hocamın özellikle bu tezin başlangıç aşamasında oldukça fazla katkıları olmuştur. Kendisine en kalbî teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca sabırlı ve anlayışlı yaklaşımıyla beni teşvik edip yol gösteren tez danışmanım kıymetli hocam Dr. Öğr. Üy. Adnan OKTAY'a emekleri ve sabrı için sonsuz saygı ve şükranlarımı sunarım. Bu çalışma süresince hep yanımda olup desteğini hiç esirgemeyen sevgili eşime ve Mardin'deki çalışma dönemimde mihmandarlıklarıyla Şark'ın kadim geleneğini ihya eden aziz dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hasan EKİNCİ

Ankara-2019

GİRİŞ

Arapça bir kelime olan medhiye, “övmek, övgü” anlamına gelip edebiyat geleneğinde bir kimseyi övmek amacıyla yazılan şiir ve yazılara denir. Klâsik Türk edebiyatında yaygın olarak kullanılan bu tür, en çok kaside nazım biçimiyle kaleme alınmıştır. Türk edebiyatında medhiye ile genellikle birini övmek amacıyla yazılan kasideler kast edilir. Bununla birlikte diğer nazım biçimleriyle de yazılmış medhiyeler mevcuttur.

Medhiyeler genellikle din büyükleri, devrin hükümdarı, devlet adamları ve dönemin ileri gelenleri için kaleme alınmıştır. Klâsik Türk edebiyatında en çok karşılan türlerden biri olan medhiye, bu türde eserler veren şairlere çeşitli hediyeler (caizeler) kazandırmıştır. Bir nevi telif hakkı gibi değerlendirilebilecek olan caizeler de şairleri medhiye yazma konusunda teşvik etmiştir (Pala, 1998: 266).

İnsanın doğasında var olan övülme ve beğenilme duygusu kadim bir duygudur. Bu açıdan bakıldığında medhiye temalı şiirlerin insanlık tarihiyle başladığını söyleyebiliriz. İslâm öncesi medhiyelerde şahısların yerinde kabilelerin olduğu görülür. Yani o dönem için övgüler bireysel değil, kurumsal bir nitelikteymiş. Miladi VI. yy.’dan itibaren şairlerin medhiyelerinin karşılığında kazanç elde etmeleri bu türün kısa sürede gelişmesine vesile olmuştur. İslâmî dönemle birlikte artık Arap şiirlerinde medhiye bir maddi kazanç sağlama aracı olmuştur (Durmuş, 2004: 406-408).

Medhiye türü İslâm sonrası Fars edebiyatında da yaygın olarak kullanılmıştır. Arap edebiyatında doğan medhiye türü, Fars edebiyatına oradan Türk edebiyatına geçme sürecinde birtakım değişikliklere uğramıştır. Klâsik Türk edebiyatında medhiye yazılan şahıs kadrosunun başında sultanlar yer almıştır. Sultanlar methedilirken adalet lütuf, cömertlik, kahramanlık, hüner, irfan, bilgelik gibi özellikler gündeme gelmiştir. Bilhassa adalet, cesaret ve merhamet gibi nitelikler daha öne çıkmaktadır (Aydemir, 2004: 410-411).

Çalışma konusu olan *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserdeki tüm tarih manzumeleri, tür olarak medhiyedir. Eserde baştan sona II. Abdülhamid övgüsü işlenmiştir. Kitabın ana gövdesini II. Abdülhamid'e duyulan sevgi, muhabbet ve onun için yazılan övgü ve tebrikler oluşturmaktadır.

Eserdeki 69 beyitlik ilk manzume münâcât nazım türü ile kaleme alınmıştır. Münâcât Arapça bir kelime olan münâcât “fısıldamak” anlamına gelen “necv” kökünden türemiş olup “fısıldaşmak ve bir sırrı paylaşmak” demektir (Macit, 2006: 563). Münâcâtlar, Allâh'a yalvarma ve dua temasını işleyen şiirlerdir. Mensur halde yazılmış olanlarına tazarrûnâme adı verilir. Genellikle kasîde nazım şekliyle yazılan münâcâtlar, bazen de kısa mesnevî şekliyle de yazılabilir. Münâcâtlar, klâsik Türk edebiyatında dîvânların başında yer alır. Bağımsız yazılan mesnevîlerde ise eserin başında ayrı bir bölüm olarak bulunurlar (Pala, 1998: 300).

Bu çalışmada üzerinde durulması gereken bir başka konu da tarih manzumeleridir. Bunun için öncelikle kavramsal olarak "tarih düşürme"nin ne olduğunu, bu husustaki tarihî süreci burada izah etmek gerekir.

Tarih düşürme sanatının ilk ne zaman ve kim tarafından oluşturulduğu bilgisi kesinlik kazanmamıştır. Bununla birlikte tarih düşürme sanatının XII. yy.'da önce Fars edebiyatında ortaya çıktığı söylenir. İran'ın İslâmlaşmasıyla Arap harflerini kullanmaya başlayan İranlılardan Türklere, Türklere Araplara geçmiştir. Fars edebiyat geleneğinde tarih manzumeleri “mâdde-i târîh” ya da “sadece “târîh”, tarih düşürme sanatına da “mâdde-i târîh-sâzî”, “târîh goften”, "târîh nuvişten"; Türklere “tarih düşürme”, “tarih yazma”, “tarih söyleme” Araplarda ise buna “târîhun şî'ri”, “târîhun harfi” adı verilmiştir.

Arap edebiyatında XV. yy.'ın ortalarına kadar tarih düşürme sanatı bilinmiyordu. Araplar bu sanatı Türklerin İslâmlaşmasının akabinde onlardan öğrenmişlerdir. Tarih düşürme sanatı Türk edebiyatında XIV. yy.'dan itibaren gelişmeye başlamış, XVI. yy.'dan itibaren yaygınlaşmış, XVIII. yy.'da en verimli

dönemine ulaşmıştır (Karabey, 2011: 80-82). Tarih manzumeleri çoğunlukla **kıt'a** nazım şekliyle yazılmıştır.

Bu tez çalışmasının birinci bölümü Ali Emîrî Efendi'nin hayatı ve eserleri, ikinci bölümü şekil ve muhteva incemelesi, üçüncü bölümü ise eserin transkripsiyonlu metin kısmından oluşmaktadır.

1. ALÎ EMÎRÎ EFENDİ’NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Ali Emîrî’nin Hayatı

Ali Emîrî, 1857 yılında Diyarbakır’da dünyaya gelmiştir. Diyarbakır’ın kadim şairlerinden Seyyid Mehmed Emîrî Çelebi’nin torunlarından Mehmed Şerif Efendi’nin oğludur. Emîrîzâde namındaki seyyid ve şerif soylu Diyarbakır’ın kültür hayatında hatırı sayılır şöhrete sahip eşrafından olan ailesi, Diyarbakır-Bağdat hattında ticaret ile meşgul olmuştur (Çelik, 2007: 12).

İlk eğitimine Sulûkiye Medresesinde başlamıştır. İlerleyen zamanlardaki eğitim süreçlerini daha çok özel hocalar ile sürdürmüştür. Bu anlamda ilk hocası Fethullah Feyzi Efendi ikinci olarak büyük amcası Mehmed Şaban Kâmî Efendidir. 1868’de Siirt sancağına bağlı Şirvan’da Nevinli Mehmed Emin Efendi’den Gülistân’ı, Kasîde-i Bürde ve Kasîde-i Emâlî’yi okumuştur. 1875-1878 yıllarında Mardin’de ikamet ettiği dönemde Kasımiye Medresesindeki eğitimini bu medresenin müderrisi olan Diyarbakırlı Ahmet Hilmi Efendi’den almıştır (Kadioğlu, 2008: 27-29).

Ali Emîrî, 1868 yılında Siirt sancağına bağlı Şirvan’da dayısı Abdulfettâh Fethi Efendi’nin yanında sadece bir yıllık zaman diliminde Kürtçeyi öğrenmiştir. Dayıları Abdulfettâh Fethi ve Abdulkerim Abdi Efendiler Mardin’de görevli oldukları dönemde Ali Emîrî de doktorun verdiği hava değişikliği önerisiyle kesb-i âfiyet eylemeye Mardin’de gelmiştir. Mardin’de kaldığı 3 yıllık (1875-1878) sürede Arapçayı öğrenmiştir. Otobiyografisinde bu durumu “Arabî şiir söylemeye yeltendim.” ifadesiyle dile getirmiştir (Kadioğlu, 2008: 27-29). Son derece güçlü bir dil yeteneği olan Ali Emîrî, Farsçayı amcası Fethullah Feyzi Efendi’den öğrenmiştir¹ (Tayşi, 1989: 390).

---

¹ Kemal Çelik, Ali Emîrî Efendi’nin Farsça’yı dayısı Abdulfettâh Fethi Efendi’den öğrendiğini ifade eder (Çelik, 2007: 14).

21 yaşında memuriyete başlayan Ali Emîrî, Osmânî'nin idarî sınırları içinde yer alan Harput, Sivas, Selanik, Kozan, Adana, Leskovik, Kırşehir, Trablusşam, Elazığ, Erzurum, Yanya, İşkodra, Tâif, Halep, Yemen gibi muhtelif yerlerde çalışarak memuriyette 30 yılını tamamlamıştır (Tevfikoğlu, 1989: 13). Ali Emîrî'nin memur olarak çalıştığı ya da çeşitli vesilelerle bulunduğu yerler aşağıda sıralanmıştır (Arslan, 2008: 13-14):

1. Mardin Tahrirat Kalemi Kâtipliği (1878)
2. Hey'et-i Islahiye Müsevvidliği (1878)
3. Abidin Paşa ile birlikte Elazığ (1878 Ramazan ayı)
4. Abidin Paşa ile Sivas (On beş gün sonra)
5. Abidin Paşa ile Selanik (1880)
6. Abidin Paşa ile Atina (1881 öncesi)
7. Ankara Vilâyeti Merkez Sancağı A'şar Müdüriyeti (1880)
8. İçel Sancağı A'şar Müdüriyeti (1881)
9. Kozan A'şar Müdürlüğü (1882)
10. Adana Vilâyeti Merkez Sancağı A'şar Müdürlüğü (1885)
11. Adana A'şar Nezâreti Başkâtipliği (1887)
12. A'şar idarelerinin kaldırılması üzerine İstanbul'a gelir. (1888)
13. Yanya Vilâyeti Leskovik Sancağı Muhasebeciliği (1888)
14. Kırşehir Muhasebeciliği (1889)
15. İstanbul'a gelip dört ay kaldıktan sonra tekrar Kırşehir'e döndü (1890)
16. Trablusşam Sancağı Muhasebeciliği (1896)
17. Elazığ Vilâyeti Defterdarlığı (1897)
18. Erzurum Defterdarlığı (1897)
19. Yanya ve İşkodra Maliye Müfettişliği, bu görevi yürüttüğü sırada kendisine verilen bir görevle Yenişehir'e de gitmiştir. (1898)
20. Tâif (1899)

21. Yemen Vilâyeti Teslimiyye Müfettişliği (1901)

Ali Emîrî, 23 Ocak 1924 Perşembe günü Şişli (İstanbul) Fransız Hastanesinde ruhunu teslim etmiştir. Fâtih Câmîinde kılınan cenaze namazına son Osmânlı veliahtı ve son halife Abdulmecid de iştirak etmiştir. Cenazesi vasiyeti üzerine Fâtih Câmîi haziresine defnedilmiştir. Ömrünün son zamanlarında ciddi maddi sıkıntılar çeken Ali Emîrî'nin cenaze giderleri, Atatürk'ün gönderdiği 4000 lira ile ödenmiştir (Tevfikoğlu, 1989: 21; Esen, 1959: 662).

1.1.1. Ali Emîrî ile İlgili Öne Çıkan Bazı Hususlar

Ali Emîrî'nin 1915 yılında İstanbul'da bulup satın aldığı Türk dilinin ve kültürünün en eski ve eşsiz hazinesi olan *Dîvânü Lügâti't-Türk* gibi bir şaheseri bilim dünyasına kazandırması, onu unutulmaz şahsiyetler arasına koymuştur.

Ali Emîrî, Osmânlı İmparatorluğunun geniş coğrafyasında biriktirdiği/derlediği, ömrünün sermayesi olan yaklaşık 16.000 kitabı (çoğu nadir ve tek nüsha) Millet Kütüphanesine; kütüphaneyi de 1916 yılında aziz milletine hediye etmiştir. Biyografi ve bibliyografya (kitâbiyât) alanında ciddi bir emek harcamış ve haklı bir şöhret kazanmıştır.

Ali Emîrî ismi zikredilince akla evvela kitap gelir. Çünkü tüm hayatı, hayatının anlamı kitaptır. Kitap sevdalısı, kitap âşığı, kitap hastası olan Ali Emîrî, kitap peşinde ömrünü harcayarak ülkenin sayılı kitap uzmanı/kitap eksperisi olma unvanını hak etmiştir. Doğal olarak kitap toplama ve kitap okuma merakı kültürel sahada onu öne çıkarmıştır.

Ali Emîrî, başarılı, velût bir biyografi ve tezkire yazarıdır. Onun telif ettiği başta *Cevâhirü'l-Mülûk* olmak üzere *Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid*, *İşkodra Vilâyeti Osmânlı Şâirleri*, *Mir'âtü'l-Fevâ'id fî Terâcimi Meşâhîri Âmid*, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*, *Osmânlı Şâirleri*, *Teselya Osmânlı Şâirleri* ve *Yanya Vilâyeti Osmânlı Şâirleri* adlı eserleri bu konuda bize ipucu vermektedir.

Ali Emîrî, nazire yazma geleneğinde de öne çıkmıştır. 74'ü Diyarbakırlı olmak üzere toplamda 86 şairin şiirlerine nazire yapmıştır (Kadioğlu, 2008: 14 -17). Ayrıca Osmân Gâzî döneminden kendi dönemine kadar var olan şairlerin nazirelerini derlemeyi düşündüğü, ancak bitiremediği bir nazire mecmuası olan *Vesâ'ikü'l-Âsâr* adlı eseri de nazireciliğinin somut bir örneğidir.

Ali Emîrî elde edemediği kitapları, bir şekilde ödünç alarak çok kısa bir zamanda istinsah ettirmiş veya bizzat kendisi istinsah etmiştir. Millet Kütüphanesinde kendi el yazısı ile istinsah edilmiş 721 kitap kayıtlıdır (Beysanoğlu, 1997: 69).

Ali Emîrî'nin olağanüstü bir şiir hafızası vardır. 4000 beyitlik *Nevâdirü'l-Âsâr* adlı eserdeki şiirleri ezberlemiştir. “Ezberimde yüz bin Türkçe beyit vardır. ” dediğini Kilisli Muallim Rifat Bilge beyan etmiştir (Tevfikoğlu, 1989: 42).

Ali Emîrî aynı zamanda başarılı bir münekkit/eleştirmendir. Yaşadığı dönemde meydana gelen olayları eleştirel bir gözle analiz etmiş, olumsuz/problemleri gördüğü hususları dile getirmekten çekinmemiştir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için Mücahit Kaçar'ın “Ali Emîrî'de Dönem Eleştisi” adlı çalışmasına bakılabilir (Kaçar, 2016: 181-204). Aynı zamanda Nuri Sağlam da daha spesifik olarak *Ali Emîrî ile Mehmet Fuad Köprülü Arasındaki Münakaşalar I-II* adlı iki makalesiyle konuyu etraflıca incelemiştir (Sağlam, 2000:89-98; 2001:113-134).

Ali Emîrî'nin en çok sevdiği ve kıymet verdiği şeylerin başında Osmânlı Hanedanı gelmiştir. *Cevâhirü'l-Mülûk* adlı eseri, bu sevginin en somut tezahürüdür. Özellikle onun kalbinde II. Abdülhamid'in ayrı ve müstesna bir yeri vardır. *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserdeki manzumeler ile II. Abdülhamid'e duyduğu sevgiyi/övgüyü dile getirmiştir. Fâtih Sultân Mehmed'i ise yanına defnedilmeyi vasiyet edecek kadar sevmiştir. Hâsılı tüm Osmânlı sultanlarına derin bir sevgi ve hürmetle bağlıdır.

1.1.2. Edebî Kişiliği

İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Ali Emîrî'nin nesrini (düzyazılarını) nazmına (şiiirlerine) göre daha başarılı bulmuştur. Yine Ali Emîrî'nin çok sayıda şiir yazdığını lakin bunların nitelik açısından zayıf olduğunu ima etmiştir (İnal, 1999: 465). *“Merhûm, kıymetin kesrette olduğuna zâhib idi. Hâlbuki eserin kıymeti, kesretinde değil, metânet ve letâfetindedir (İnal, 1999: 466)”*

Muhtar Tefvikoğlu, Ali Emîrî'nin şairliği ile ilgili şunları söylemiştir:

“Kendisini “Emîr-i Mülk-i sühan” sanmasına, pek büyük hacimli bir dîvân (hayır bir değil birkaç tane!.. Binlerce beyti ihtiva eden belki on adet dîvân!) etmesine, konuşur gibi rahatça, çabucak şiir söylemesine, memuriyete bile “tabiat-ı şîriyyesi” sayesinde, yani sanat kapısından girmiş olmasına rağmen iyi bir şair değildi. Hattâ bugünkü “hâlis şiir” telâkkisine göre şair bile değildi (Tefvikoğlu, 1989: 44)”

Saadettin Nüzhet Ergun, Ali Emîrî'nin on bine yakın beyit yazmasına rağmen onu kudretli bir şair olarak kabul etmeye imkân yoktur diyerek *“Ali Emîrî kudretli bir dîvân şairi değil, fakat muvaffâkiyetli ve velûd bir nâzımdır”* tespitinde bulunmuştur (Tefvikoğlu, 1989: 44-45).

İslamoğlu, Saadettin Nüzhet Ergun'a göre Ali Emîrî'nin şairliği konusunda daha iyimserdir. Ali Emîrî'yi *“yirminci yüzyılda klasik şiir geleneğini devam ettiren bir şair”* olarak tarif etmiştir (İslamoğlu, 2012: 88).

Uzun yıllar Millet Kütüphanesinin müdürü olarak görev yapan Tayşi'ye göre ise Ali Emîrî, *“orta seviyede bir şair, usta bir münekkit”tir* (Tayşi, 1989: 391).

Tüm değerlendirmeler göz önüne alındığında Ali Emîrî'nin güçlü bir şair olmadığı kanaati ağır basmaktadır. Buna karşılık edebiyat tarihi konularında yazdığı eserlere bakılırsa onun son derece başarılı bir edebiyat tarihçisi olduğu dikkatlerden kaçmaz (Çelik, 2007: 91).

1.2. Eserleri²

1.2.1. Telif Eserleri

1.2.1.1. Cevâhirü'l-Mülûk

Osmânlı padişahlarının edebî yönlerinin bir arada değerlendirildiği bir eserdir. Şair padişahların yaklaşık 30 bin beyit yazdıklarını tespit eden Ali Emîrî, onların yazdığı her beyte üçer mısra eklemek suretiyle şiirlerini tahmis ederek *Cevâhirü'l-Mülûk*'ü meydana getirmiş, ancak büyük bir külliyat içinde neşretmeyi düşündüğü eserin sadece mukaddimesiyle birlikte az bir bölümünü yayımlamaya ömrü yetmiştir. *Cevâhirü'l-Mülûk* inceleme-metin olarak yayınlanmıştır (Kadioğlu, Çeçen, Sarıççek 2013).

Cevâhirü'l-Mülûk Mukaddimesi adlı eser en başından sonuna kadar şiir yazabilen Osmânlı padişahlarının ve bazı şehzadelerinin edebî şahsiyetlerinden ve Türkçe, Arapça ve Farsça yazdıkları bazı şiir ve tarihlerden müteşekkildir. Ali Emîrî padişahların nadide eserlerini bir araya getirmekle kalmamış, manzum ve mensur methiyelerle bu çalışmaya telif bir eser hüviyeti kazandırmıştır.

Ali Emîrî, *Cevâhirü'l-Mülûk* adlı eseri niçin yazdığını *Cevâhirü'l-Mülûk Mukaddimesinde* eserin sebep-i telif bölümünde anlatmıştır. Kadioğlu'nun *Cevâhirü'l-Mülûk Mukaddimesi* ile ilgili bir çalışması mevcuttur (Kadioğlu, 2008).

Eserin başında 314 beyitlik manzum bir mukaddime yer almaktadır. Bu mukaddime padişahların isimlerini/mahlaslarını ve edebî şahsiyetlerinin övgüsünü ihtiva etmektedir.

---

² Ali Emîrî'nin eserleri hakkındaki genel malumat, aşağıdaki kaynaklardan derlenmiştir:

1. (Arslan, 2008)
2. (Çelik, 2007)
3. (Erdoğan Çeltik, 2015)
4. (Karateke, 1995)
5. (Tevfikoğlu, 1989)

Yine bu mukaddimede Ali Emîrî, 36 Osmânî padişahından 25'inin şiirle meşgul olduklarına işaret ederek sanata ve edebiyata ilgi duyan 25 şair padişahın 17'sinin mahlas kullanarak şiir yazdıklarına ve çoğunun dîvân tertip ettiklerine dikkat çekmiştir (Kadıoğlu, 2008: 25).

1.2.1.2. Dîvânlar

Ali Emîrî, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid* adlı eserindeki otobiyografisinde 1296 (M. 1878) yılına kadar 3 tane dîvân yazdığını söylemiştir. İlk dîvânını Mardin'e gitmeden önce yazmıştır. İkinci dîvânını Mardin'de kaldığı 3 yıllık dönemde, son dîvânını da Mardin'den Diyarbakır'a döndükten sonra kaleme almıştır (Kadıoğlu, 2008: 73).

Millet Kütüphanesinde Ali Emîrî'ye ait 37, 38 ve 39 numarada kayıtlı üç cilt dîvân vardır. Ancak Hakan T. Karateke, Ali Emîrî'nin otobiyografisinde bahsettiği üç cilt dîvânın burada kayıtlı dîvânlar olmadığını, Ali Emîrî'nin bahsettiği üç ayrı cilt dîvânın diğer bazı eserleri gibi Millet Kütüphanesinde hiç kayda geçmediğini söylemiştir (Karateke, 1995: 17-18).

Ali Emîrî'nin Millet Kütüphanesinde Ali Emîrî Manzum, No: 38'de kayıtlı, müellif hattıyla (rik'a) yazılmış olan ve 85 varaktan oluşan dîvânı ile ilgili iki yüksek lisans çalışması yapılmıştır (Serin, 2007; Arslan, 2008).

1.2.1.3. Durûb-ı Emsâl

Ali Emîrî tarafından derlenmiş üç ciltlik müsvedde halinde bir eserdir. Burada atasözleri manzum örneklerle verilmiştir.

1.2.1.4. Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid

Ali Emîrî'nin yazmayı düşündüğü büyük şairler tezkiresinin sadece taslağını oluşturan ve Diyarbakırlı şairler hakkında çok kısa bilgi içeren bir eserdir. Burada bazı şairlerin şiirlerinden örnekler verilmiştir. 212 şair hakkında bilgi içeren eserde bazı şairlerin isee sadece isimleri zikredilmiştir. Eserin tenkitli metni, Hasan

Yılmaztürk tarafından yüksek lisans çalışması olarak hazırlanmıştır (Yılmaztürk, 1999).

Ayrıca eser, 2003 yılında Galip Güner ve Nurcan Güner tarafından yayınlanmıştır (Güner, Güner, 2003).

1.2.1.5. Ezhâr-ı Hakikat

Ali Emîrî'nin Yanya ve İşkodra vilayetlerinde müfettiş olarak görevli iken özel bir görevle gittiği Berat sancağının Luşna kazasında kaleme aldığı bir nasihat kitabıdır. Eser, 220 tane nasihat ve vecizeden oluşmaktadır. Eseri Mehmet Arslan 1992 yılında Kızıllırmak Dergisinde yeni harflerle yayınlamıştır (Arslan, 1992).

1.2.1.6. İşkodra Vilâyeti Osmânî Şâirleri

Ali Emîrî'nin İşkodra'ya ikinci gidişinde derlediği bilgi ve belgeler doğrultusunda kaleme aldığı tezkire türünde bir eserdir. Bu eser İkdâm Gazetesinde (29 adet olarak) tefrika edilmiştir. Mukaddimesinde üç aylık süre zarfında tamamladığını belirten Ali Emîrî bu tezkiresinde 20 şairi işlemiştir.

Eser, Hakan T. Karateke tarafından “İşkodra Şairleri ve Ali Emîrî'nin Diğer Eserleri” adı ile hazırlanarak Enderun Kitabevi tarafından 1995 yılında bastırılmıştır (Karateke, 1995).

1.2.1.7. Levâmi'u'l-Hamîdiyye

Levâmi'u'l-Hamîdiyye adlı eser ilgili olarak inceleme kısmında detaylı açıklama yapıldığı için burada bu eserle ilgili açıklama yapılmamıştır.

1.2.1.8. Mir'âtü'l-Fevâ'id fî Terâcimi Meşâhîri Âmid

Ali Emîrî'nin en önemli eserlerinden biri sayılan *Mir'âtü'l-Fevâ'id*, Diyarbakırlı ya da Diyarbakırlı olmadığı halde oraya yerleşen 100'ün üzerinde meşhur tarihi şahsiyetin alfabetik sırayla biyografilerini ihtiva etmektedir. Ali Emîrî

eserde ayrıca Diyarbakır'da mukim olan meşhur bazı ailelerin soyağacını da vermiştir.

Ali Emîrî, henüz 18 yaşındayken yazmaya başladığı eseri maalesef tamamlayamamıştır. *Mir'âtü'l-Fevâ'id* adlı eserin 6 cilt olduğu söylene de eserin sadece bir cildi bulunmaktadır. 237 varaktan oluşan eser müsvedde izlenimini vermektedir. 71 sayfası boş olan bu eser reddâdelidir. Bu cilt Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih yazmaları 750 numarada kayıtlıdır.

Ayrıca bu eserin mukaddimesi olan *Mir'âtü'l-Fevâ'id Mukaddimesi* yine *Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Edebiyat, No: 562*de kayıtlı olup 113 sayfadan ibarettir. İçindeki küçük kâğıt parçalarıyla (şukkalar) birlikte toplamda 140 sayfayı bulmaktadır. Söz konusu bu iki cilt de müellif hattı olup rik'a hattı ile yazılmıştır.

Ali Emîrî bu eserin mukaddimesinde "*Kitabımın ismi müsemâsına mutâbık olarak Mir'âtü'l-Fevâ'id fi Terâcimi Meşâhîri Âmid tesmiye eyledim.*" diyerek eserin ismini de vermiştir (Kut vd, 2014: 12).

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, Ali Emîrî'nin *Mir'âtü'l-Fevâ'id Mukaddimesi ve Mir'âtü'l-Fevâ'id* adlı eserlerini günümüz harfleriyle yayınlamıştır (Kut vd., 2014).

1.2.1.9. Musâhabe-i Edebiyye / Dîvân-ı Yahyâ

Eser, Ali Emîrî'nin Asâr-ı Müfide Kütüphanesinden çıkan *Dîvân-ı Yahyâ* adlı eserin neşrini tenkit ettiği yazılarından oluşmaktadır. İkdâm Gazetesinde tefrika edilen yazıların Ali Emîrî tarafından kesilip bir deftere yapıştırılmasıyla meydana gelen bu eser, *Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Edebiyat Yazmaları, No: 523*'te kayıtlıdır (Karateke, 1995: 36).

1.2.1.10. Osmânlı Vilâyât-ı Şarkıyyesi

Ahmet Refik'e göre Ali Emîrî'nin vatan hukukunu müdafaa ettiği ilk ve son siyasi eseridir. I. Dünya Savaşı sırasında Ali Emîrî'nin kaleme aldığı bu eser, genel

hatlarıyla Doğu illerinin zengin kültür ve tarihini anlatmaktadır. Bunun yanında bölgenin nasıl Türk hâkimiyetine geçtiği, demografik yapı, Ermeni meselesi, eğitim ve vatan sevgisinin önemi gibi konular üzerinde durulmuştur (Erdoğan Çeltik, 2015: 20). Eser, Abdulkadir Yuvalı ve Ahmet Halaçoğlu tarafından hazırlanıp “Osmânlı Doğu Vilayetleri” adıyla basılmıştır (Yuvalı, Halaçoğlu, 2015).

1.2.1.11. Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid

Mir'âtü'l-Fevâ'id adlı tezkirenin sadece şairleri kapsayan özetidir. Ali Emîrî, 1879 yılına kadar ilaveler yaptığı kitabı ancak 32 yıl sonra 1910 yılında neşretmiştir. Diyarbakır'da yetişen 217 şairin biyografisini içermesine rağmen eserin sadece 79 şair biyografisinin yer aldığı birinci cildi yayınlanabilmiştir. Bu eseri önemli kılan hususların başında Ali Emîrî'nin kendi otobiyografisinin yer almasıdır. Eser ile ilgili Mehmet Arslan'ın bir makalesi (Arslan, 1993), Kasım Hayber'in bir yüksek lisans çalışması (Hayber, 1996) ve İdris Kadioğlu'nun eseri yeni harflerle hazırladığı bir kitap çalışması (Kadioğlu, 2014) bulunmaktadır.

1.2.1.12. Vesâ'ikü'l-Âsâr

Ali Emîrî'nin önce Osmânlı şairlerinin nazirelerinden birer ikişer beyit alarak *Mecmûatü'n-Nezâir* adını verdiği sonrasında nazire olmayanları da toplayıp ismini de Vesâ'ikü'l-Âsâr şeklinde değiştirdiği eseridir. Ali Emîrî, Osmân Gâzî döneminden itibaren şairlerin nazirelerini bir araya getirerek bir nazire mecmuası meydana getirmek isteğini ifade etmişse de maalesef eseri bitirememiştir. Eser kafiyesi elif harfiyle biten beyitlerle sınırlı kalmıştır (Erdoğan Çeltik, 2009: 262-264).

1.2.1.13. Yemen Hâtırâtı

Rik'a hattıyla yazılan 50 sayfalık eser, Ali Emîrî'nin Yemen'de görevde iken oradaki araştırma ve hatıralarından oluşmuştur. Bu eser ile ilgili bir yüksek lisans tez çalışması bulunmaktadır (Yeşilyurt, 2007).

1.2.2. Çıkardığı Süreli Yayınlar

1.2.2.1. Âmid-i Sevdâ

15 günlük bir periyotta yayımlanan dergi, 1324/1909 yılında yayın hayatına başlamıştır. Âmid-i Sevdâ'nın ana mevzusu Diyarbakır şehri ve edebiyattır. Sadece 6 sayı çıkabilmiştir. Oktay (2018), Âmid-i Sevdâ dergisinin tüm sayılarını transkribe edip incelemiştir. Çalışma eski Türk şiirinin medyaya yansımalarının ilk örneklerinden biri olması açısından önemlidir.

1.2.2.2. Osmânî Tarih ve Edebiyat Mecmûası

Ali Emîrî'nin kendisini eleştiren Milli Tettebular ve Yeni Mecmûa adlı dergilere cevap verebilmek için aylık olarak 1334-1336/1918-1920 yılları arasında 31 sayı çıkardığı bir dergidir.

1.2.2.3. Tarih ve Edebiyat Mecmûası

1338-1339/1922-1923 yılları arasında Osmânî Tarih ve Edebiyat Mecmûasının bir devamı niteliğinde olan bu mecmûa, 5 sayı yayınlanmış aylık bir dergidir. Bununla ilgili olarak Osmânî Tarih ve Edebiyat Mecmûası ve devamı olan Tarih ve Edebiyat Mecmûası ile ilgili bir inceleme çalışması yapılmıştır (Erdoğan Çeltik, 2015). Ayrıca mecmûa metinlerinin yeni harflere aktarıldığı iki yüksek lisans çalışması bulunmaktadır (Öztürk, 2011; Köpür, 2013).

1.2.3. Kayıp Eserleri

Ali Emîrî'ye ait eserlerin bir kısmı maalesef bulunamamıştır. Bu eserler ile ilgili sınırlı bilgiler aşağıda verilmiştir.

1.2.3.1. Abâü'l-Akvâm

Mir'âtü'l-Fevâid adlı eserle benzer bir içeriğe sahiptir.

1.2.3.2. Kitabü'l-Egânî

Tercüme bir eserdir.

1.2.3.3. Mevâhibü's-Sülûk

Osmân Gâzînin oğlu Alaaddin Paşa'dan itibaren 13 şehzadenin şiirlerinin ve bunlara yapılan nazirelerin derlendiği bir eserdir.

1.2.3.4. Osmânlı Şairleri

16 ciltlik bir tezkiredir.

1.2.3.5. Teselya Osmânlı Şairleri

Ali Emîrî'nin Yenişehir'de iken yazdığını söylediği 500-600 sayfalık bir tezkiredir.

1.2.3.6. Tuhfetü'l-Beliyye

İleri adlı gazetede bizzat kendisinin bahsettiği hiciv ve latife içerikli bir eserdir.

1.2.3.7. Yanya Vilâyeti Osmânlı Şairleri

Yanya'da iken yazdığı 500-600 sayfalık bir tezkiredir.

1.2.3.8. Yemen Kıtasındaki Türk Müellif ve Şairler

İkinci defa gittiği Yemen'de derlediği 500-600 sayfalık eseridir.

1.2.3.9. Enmûzec Tercümesi

Yeni bulunan bu eser Zemahşerî'nin Arapça grameriyle ilgili *El-Mufassal* isimli eserin özet tercümesidir.

1.2.3.10. Nizâmü'd-Düvel

Devlet idaresini konu alan bu eser de kayıp eserler arasındadır.

1.2.4. Neşrettiği Eserler

Osmânlı Devleti'nin geniş coğrafyasında görev yapan Ali Emîrî karşılaştığı önemli eserleri bir önsöz ile bastırıp kaybolmasını önlemeye çalışmıştır (Karateke, 1995: 57). Bu eserler aşağıda bazı açıklamalarla beraber verilmiştir.

1.2.4.1. Mardin Mülûk-ı Artûkiyye Târîhi ve Kitâbeleri Vesâ'ır Vesâ'ik-i Mühimme

Eser Mardin Artuklu dönemi tarihini konu alan eser, Ali Emîrî, Millet Kütüphanesi, Tarih, No:725 'da kayıtlıdır. 1331/1912-13 tarihinde Ali Emîrî tarafından İstanbul'da neşredilmiştir. Bu eser ile ilgili bir yüksek lisans çalışması (Yaşar, 2006) ve eserin transkribe edilerek günümüz Türkçesine aktarıldığı bir kitap çalışması bulunmaktadır (Yardımcı, 2006).

1.2.4.2. Acâibü'l-Letâ'if

1331/1912-1913 tarihinde Ali Emîrî'nin İstanbul'da neşrettiği eser, Çîn ve Hitaî sefâretnâmesidir. Gıyâseddin Nakkâş tarafından kaleme alınan eser, Timur'un oğlu Mirza Şahruh'un Çîn İmparatoruna gönderdiği elçilik heyetinin Herat'tan başlayan ve üç yıl devam eden yolculuğunu anlatmaktadır. Aynı zamanda Türk Edebiyatında seyahatnâme türünün ilk örneğidir. Eser hem sefâretnâme hem de seyahatnâme özelliği gösterir (Asiltürk, 2009: 911-995).

1.2.4.3. Âsaf-nâme

Türk Edebiyatındaki ilk siyasetnâmelerden olan Âsaf-nâme'nin farklı kütüphanelerde bulunan ve aralarında hayli farklılıklar bulunan birçok yazma nüshası bulunmamaktadır. Eserin müellifi olan Lütfî Paşa (1488-1563) Yavuz ve Kanunî döneminde önemli bir devlet adamıdır. Mimar Sinan'ı padişaha arz eden kişi olarak bilinir. Eser bir giriş ve dört bölümden oluşur. Âsafnâme'nin Ali Emîrî baskısı 1326/1910 tarihinde Ali Emîrî'nin önsözüyle İstanbul'da neşredilmiştir. (İpşirli,

1991: 456) Ali Emîrî'nin neşrettiği nüsha bugünümüz harfleriyle basılmıştır (Uğur, 2018).

1.2.4.4. Câm-ı Cem-âyîn

Bir Osmanlı silsilenâmesi olan Câm-ı Cem-âyîn adlı eser Hasan b. Mahmûd el-Bayatî tarafından yazılmıştır. Emîrî, 1314/1897 tarihinde Yanya ve İşkodra maliye müfettişi olarak görev yaparken bu esere ulaşır ve 1331/1913 tarihinde bir önsöz ekleyerek İstanbul'da neşreder. (Kadioğlu, 2017: 2302-2321)

2. İNCELEME

2.1. Levâmi'u'l-Hamîdiyye

Parlayan, parıldayan anlamına gelen Lâmi' kelimesinin çoğulu olan Levâmi' kelimesi de parıltılar, parlayan şeyler, nurlar anlamına gelmektedir. Hamîd kelimesi ise övülmeye layık, methedilecek sıfatlara sahip olan demektir. Ayrıca Hamîd, kulları tarafından ebediyete kadar övülen, kemal sıfatları zikredilerek kendisine hamedilen anlamında esmâ-ı hüsnâdan biridir. Hamîd olan Allah'ın kulu anlamına gelen Abdülhamîd ismindeki Hamîd ismi hem II. Abdülhamîd'i hemde kelimenin sözlük anlamını çağırıştırır. Hamîdiyye ise Hamîd'e ait olan manasıyla nisbetlilik ilgisini kurar. Yani eserin adı olan *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* terkihi hem ***övgü parıltıları*** hem de ***Abdülhamîd parıltıları*** anlamlarını ihtiva eder.

Ali Emîrî, eserin girişinde kitabın baştan sona kadar padişahın övgü/şükür parıltıları ile süslenmiş olmasından dolayı kitabına *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* ismini verdiğini ifade eder.

Ali Emîrî'nin *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eseri, II. Abdülhamid'i övmek ve tebrik etmek için yazılmıştır. Eser, padişah tarafından hüsn-i kabûl görerek bir kısmı altın yaldızlı olarak bastırılmıştır. Şair, eserin girişinde bu eseri neden yazdığını, eserin adını neden *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* koyduğunu anlatmıştır. Ayrıca Ali Emîrî,

bu kitabı sayesinde 17 Muharrem 1310 (10 Ağustos 1892) tarihinde gümüş liyakat madalyası almıştır (Karateke, 1995: 26-27)

Kitabın fihrist bölümünden sonra eser mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmış 69 beyitlik bir manzume ile başlamaktadır. Bu manzumede sırasıyla Allâh'a, Hz. Muhammed'e, sahabelere ve II. Abdülhamid'e duyulan derin muhabbet ve övgü ifadeleri yer almaktadır. Bu manzumenin ardından beş farklı mensur metne yer verilmiştir. Burada bazı Osmânî padişahları övülerek sebep-i telif açıklanmıştır. Bu metinlerin akabinde "Hüve'l-Mu'in" başlıklı kısa mensur bir dua ve övgü metnine yer verilmiştir. Ayrıca bu kısa bölümde Ali Emîrî, Âkif Paşa'ya ait bir şiiri mübarek ve uğurlu sayarak (teberrüken ve teyemmünen) övgü parıltısı olan bu eseri için bir ser-levha kıldığını dile getirmiştir.

"Hüve'l-Mu'in" adlı bölümün ardından II. Abdülhamid'in doğumu ile ilgili eski Hâriciye Nâzırı Âkif Paşa tarafından kaleme alınan ve Sultan Abdulmecid'e sunulan 9 beyitlik bir kıt'a-i kebîre yer almaktadır. Bu kıt'a-i kebîre Âkif Paşa'nın *Dîvânçe* isimli eserinde bulunmaktadır (Saraç, Andı, 1997). Âkif Paşa'nın bu manzumesinden sonra 75 tarih manzumesi gelmektedir. Bu tarih manzumeleri, II. Abdülhamid'in 1293/1876 yılından 1310/1892-93 yılına kadar geçen yaklaşık 17 yıllık bir zaman diliminde her sene için ayrı ayrı yazdığı tebriklerin derlenmesinden oluşmaktadır. Bu tarih manzumelerinin ilk 11 tanesi cülûs için diğerleri ise yeni yıl tebriği için kaleme alınmıştır. Eserin sonundaki son tarih manzumesi de bir hatime ve teşekkür mahiyetindedir (Karateke, 1995: 26-27).

II. Abdülhamid'i övmek ve tebrik etmek amacıyla yazılan bu tarih manzumelerinde her manzumenin başlangıcında birkaç cümlelik mensur açıklama yer almaktadır. Bu açıklamaların içinde ayrıca II. Abdülhamid için Arapça yazılmış dua formunda kısa ibareler yer almaktadır.

2.1.1. Eserin El Yazma Nüshası

Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No:1080 künyeli bu nüsha, toplamda 58 varaktan oluşmaktadır. Nüshanın başında boş halde 4 yaprak yer almaktadır. Daha sonra gelen 15 varak, fihrist ve giriş için ayrılmıştır. Ardından gelen 3 yaprak boşluktan sonra gelen 116 sayfaya numara verilmiştir. Kitabın sonunda yer alan 7 varak boş bırakılmıştır. Bu nüsha, 22.8 x17.7 cm ölçüsündedir. Ancak iç sayfalarından bazılarının boyutları farklıdır. Her sayfada yaklaşık olarak 16 satır yer almaktadır. Eser açık renk filigranlı kâğıda yazılmıştır. Kitap şîrâzeli ve reddâdelidir³. Rik'a ile yazılmış olan bu yazma nüsha, 1310/1892-93 yılında telif edilmiştir. Eserde müstensih kaydına rastlanmamıştır (Karateke, 1995: 26-27). Bu nüsha, çalışmada M1 olarak kodlanmıştır.

Nüshanın Başı: “*Fihrist-i Kitâb-ı Levâmi‘u'l-Ĥamîdiyye: Ĥâlîk-ı kâffe-i mevcûdât ve râzîk-ı cümle-i maĥlûkât olan Cenâb-ı Ķâdir ü Ķayyûm-ı bî-zevâl, Kibriyâ-yı a‘zam-ı bî-şerîk ü bî-mişâl...*”

Nüshanın Sonu: “*Allâhumme ebbede şevketehu ve şeyyede devletehu ve eyyede nuşrethu ilâ-yevmi‘d-din, bi-ĥurmeti seyyidi‘l-mürselîn. Kemule hâzâ‘l-kitâbu bi-‘avni‘llâhi‘l-meliki‘l-vehhâbi fî-evâ‘ili şehri muĥarremi‘l-ĥarâm; senete ‘aşere ve selâşe mi‘etin ve elf.*”

2.1.2. Matbû Eser

Bu eser, telifinden (1310/1892-93) iki yıl sonra 1312/1894-95 yılında İstanbul’da Âlem Matbaasında basılmıştır. Bu matbû eserin başında 10 sayfa fihrist ve ardından 22 sayfa manzum-mensur bir giriş yer almaktadır. Toplamda 10+187 sayfadan oluşan bu matbû eser 19.3 x12.6 cm ölçüsündedir ve eserin her sayfasında

³ **Şîrâze:** Klasik tarzdaki şark ciltlerinde formların dikildiği ipliklerin uzun bırakılan uçlarının, formlar tamamlandıktan sonra usûlüne göre birleştirilip örülmesinden meydana gelen ve sayfaları düzgün tutmaya, dağılmasını önlemeye yarayan ibrişim şerit.

Reddâde: Sayfa sırası yöntemi; bir sonraki sayfaya geçiş için sonraki sayfanın ilk kelimesinin önceki sayfanın alt köşesinde bulunmasıdır.

yaklaşık 20 satır yer almaktadır. Eserdeki metinler yazma nüshanın aynısıdır. Transkribe metin kısmında esas alınmış olan bu eser, *Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No:1081*'de kayıtlıdır. Bu tez çalışmasında M2 olarak kodlanmıştır. Bu eserle ilgili bir kitap ve bir de makale çalışması bulunmaktadır. (Doğan, 2017; Akçay, 2014).

Ali Emîrî tarafından kaleme alınan *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserin transkripsiyonlu metninin oluşturularak incelenmesinin yapıldığı bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Ali Emîrî'nin hayatına ve eserlerine yer verilmiştir. İkinci bölüm *Levâmi'u'l-Hamîdiyye*'nin incelenmesine ayrılmıştır. Bu bölüm, özetle eserin şekil incelemesi; dil-implâ ve üslûp incelemesi ile muhteva incelemesinden oluşmaktadır. Ayrıca bu bölümde kavramsal olarak methiye ve münacat türünün tanıtımına da yer verilmiş olup eserdeki manzumeler ve bu manzumelerin özellikleriyle ilgili yapılan çalışmaların tablolar yardımıyla daha görünür hale getirilmesine gayret edilmiştir.

2.2. Şekil İncelemesi

2.2.1. Eserde Kullanılan Nazım Şekilleri

2.2.1.1. Kıt'a-i Kebîre

Beyit sayısının ikiden fazla olduğu artık kıt'alara verilen addır. Matla beyti olmayan gazele benzetilen bu nazım şekli, muhteva itibarıyla gazelden ayrışır. Kafiye düzeni xa-xa-xa-xa... şeklindedir. Aruz vezninin her kalıbıyla yazılmıştır. Tarih düşürmelerde en çok bu nazım şekli tercih edilmiştir (Dilçin, 2009: 203). Kıt'a-i kebîreyi, kasideden ayıran en önemli özellikler ise matla beytinin olmaması ve beyitleri arasında konu birliğinin bulunmasıdır (Saraç, 2010: 73).

Kıt'alarda genel bir kaide olarak mahlas kullanılmamasına rağmen kıt'a-i kebîrelerde şairler özellikle mahlas kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu tür manzumelerde mahlas beytinin belirli bir yeri yoktur (Mermer vd, 2006: 103-104).

Levâmi'u'l-Hamîdiyye adlı eserdeki ilk ve son manzumeler hariç tüm tarih manzumeleri **kıt'a-i kebîre** nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Bu hükme manzumelerin beyit sayısı, kafiye düzeni ve kıt'a-i kebîrelerin genel özellikleri göz önünde bulundurularak varılmıştır.

2.2.1.2 Mesnevî

Her beytinin mısraları kendi içinde kafiyeli olan, kısa aruz kalıplarıyla yazılan beyit sayısı sınırsız bir nazım şeklidir. İran edebiyatından alınan mesnevî nazım şeklinde anlamın beyit içinde tamamlanması ve kafiye açısından beyitlerin birbirinden bağımsız olması önemli bir yazma kolaylığı sağlamıştır. Bu özelliğinden dolayı destanlar, uzun aşk hikâyeleri, didaktik, dinî, ahlakî temalı eserler genellikle mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır (Saraç, 2010: 79). Mesnevîler genellikle eserin adına yazıldığı kişi ya da şairin kendisi için yazılmış bir duasıyla son bulmuştur (İpekten, 2009: 60). *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserdeki ilk ve son manzumeler olmak üzere iki tanesi mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Eserde geçen manzumeler, nazım şekilleri ve nazım türleriyle beraber sırayla aşağıdaki tablolarda verilmiştir:

Tablo 2. 1: Manzumelerde Nazım Şekli ve Kafiye Düzeni

SIRA	MANZUMENİN BAŞLIĞI	NAZIM ŞEKLİ	KAFİYE DÜZENİ
1	Münâcât	Mesnevî	aa-bb-cc-dd...
2	Târîh-i Velâdet-i Hümâyûn-ı Hâzret-i Pâdişâhî	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
3	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
4	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
5	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
6	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
7	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
8	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
9	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
10	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
11	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
12	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...
13	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Kıt'a-i Kebîre	aa-xa-xa-xa...

56	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
57	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
58	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
59	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
60	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
61	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
62	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
63	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
64	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
65	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
66	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
67	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
68	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
69	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
70	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
71	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
72	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
73	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
74	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
75	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
76	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārîḥ Manzūmesi	Kıt'a-i Kebîre	xa-xa-xa-xa...
77	Ḥâtime ve ' Arz-ı Teşekkür	Mesnevî	aa-bb-cc-dd...

2.2.2. Eserdeki Nazım Türleri

Levâmi'u'l-Hamîdiyye'de münâcât ve medhiye türünde manzumeler yer almaktadır. Birinci manzume münâcât türünde yazılmıştır. Diğer manzumeler de medhiye türünde yazılmıştır. Medhiye türüyle ilgili olarak giriş bölümünde detaylı açıklama yapıldığı için burada yeniden açıklama yapılmayacaktır.

Tablo 2. 2: Manzumelerde Nazım Türleri

Sıra	Manzumenin Başlığı	Nazım Türü
1	Münâcât	Münâcât
2	Tārîḥ-i Velâdet-i Hümâyûn-ı Ḥâzret-i Pâdişâhî	Methiye
3	Cülûs İçin Tārîḥ Manzūmesi	Methiye
4	Cülûs İçin Tārîḥ Manzūmesi	Methiye
5	Cülûs İçin Tārîḥ Manzūmesi	Methiye

6	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
7	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
8	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
9	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
10	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
11	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
12	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
13	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
14	Sene-i Hicriyyeniñ Duḥūli İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
15	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
16	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
17	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
18	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
19	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
20	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
21	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
22	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
23	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
24	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
25	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
26	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
27	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
28	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
29	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
30	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
31	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
32	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
33	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
34	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
35	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
36	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
37	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
38	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
39	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
40	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
41	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
42	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
43	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
44	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
45	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
46	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye
47	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Methiye

48	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
49	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
50	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
51	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
52	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
53	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
54	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
55	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
56	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
57	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
58	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
59	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
60	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
61	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
62	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
63	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
64	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
65	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
66	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
67	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
68	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
69	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
70	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
71	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
72	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
73	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
74	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
75	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
76	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	Methiye
77	H̄ātıme ve ‘ Arz-ı Teşekkür	Methiye

2.2.3. Manzumelerde Mahlaslar

Ali Emîrî Efendi eserdeki biri hariç tüm manzumelerde istisnasız mahlas kullanmıştır. Mahlaslar genellikle sondan ikinci beyitlerde yer almaktadır. Ali Emîrî Efendi, mahlas olarak aile ismi olan “Emîrî” kelimesini tercih etmiştir. Bu mahlası çoğu yerde bende, çâker, memlûk, hakîr vb. alçakgönüllük ifade eden sıfatlarla terkip oluşturacak biçimde kullanmıştır. Eserdeki ikinci manzume Âkif Paşa’ya ait olduğundan kendisi burada ismi olan “Âkif” mahlası kullanılmıştır. İlk manzume olan münâcâta ise maslas kullanılmamıştır.

Tablo 2. 3: Manzumelerde Mahlaslar ve Yerleri

Sıra	Manzumenin başlığı	Mahlas	Mahlas Beyti (Sondan)
1	Münacât		
2	Târîh-i Velâdet-i Hümâyûn-ı Hâzret-i Pâdişâhî	Âkif	1.beyit
3	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	1.beyit
4	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
5	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
6	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
7	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
8	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	3.beyit
9	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
10	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
11	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
12	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	1.beyit
13	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
14	Sene-i Hicriyyeniñ Duğûli İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	1.beyit
15	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
16	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
17	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
18	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
19	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
20	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	3.beyit
21	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
22	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
23	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
24	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
25	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
26	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
27	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
28	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
29	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
30	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
31	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
32	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
33	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	1.beyit
34	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit
35	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Emîrî	2.beyit

36	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
37	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
38	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
39	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
40	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
41	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	1.beyit
42	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
43	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
44	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
45	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
46	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	3.beyit
47	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
48	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	1.beyit
49	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
50	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
51	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	1.beyit
52	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
53	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
54	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
55	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
56	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	4.beyit
57	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	8.beyit
58	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
59	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
60	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	5.beyit
61	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	5.beyit
62	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	1.beyit
63	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	1.beyit
64	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	5.beyit
65	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	1.beyit
66	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
67	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
68	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	5.beyit
69	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
70	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
71	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	5.beyit
72	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	5.beyit
73	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	3.beyit
74	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
75	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	4.beyit
76	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	Emirri	2.beyit
77	Hatime ve ' Arz-1 Teşekkür	Emirri	18.beyit

2.2.4. Manzumelerde Redifler

Eserdeki 77 manzumenin sadece 13 tanesinde redif yer almaktadır. Bunların 5’inde “aşkına” 2’sinde “pâdişâhım çok yaşa” diğer 2’sinde “hürmetine” ve birer defa da “eyle”, “eyleye Allâh”, “rûzigâr”, “ola” redifleri kullanılmıştır. Yani eserde en fazla “aşkına” redifi tercih edilmiştir.

Tablo 2. 4: Manzumelerde Redifler

Sıra	Manzumenin Başlığı	Redif
30	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	eyleye Allâh
31	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	aşkına
40	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	hürmetine
43	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	aşkına
44	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	pâdişâhım çok yaşa
53	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	pâdişâhım çok yaşa
54	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	aşkına
59	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	hürmetine
65	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	eyle
66	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	aşkına
72	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	rûzigâr
73	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	aşkına
74	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	ola

2.2.5. Manzumelerin Aruz Kalıpları

Eserde aruz veznini başarı ile kullanan Ali Emîrî, en çok “Mefâ’îlün mefâ’îlün mefâ’îlün” ve “Fâ’îlâtün fâ’îlâtün fâ’îlâtün fâ’îlün” aruz kalıplarını tercih etmiştir. Bu iki aruz kalıbıyla toplamda 50 manzume yazılmıştır. Geriye kalan manzumeler için kullanılan aruz kalıplarının dağılımı aşağıdaki tabloda yer aldığı gibidir.

Tablo 2. 5: Manzumelerde Aruz Kalıpları

Sıra	Manzume Sayısı	Aruz Kalıbı
1	1	Mefā' ilün fe' ilätün mefā' ilün fe' ilün
2	1	Mef' ülü mefā' ilün mef' ülü mefā' ilün
3	1	Müfte' ilün müfte' ilün fā' ilün
4	2	Fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün
5	2	Mef' ülü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün
6	3	Mef' ülü fā' ilätün mef' ülü fā' ilätün
7	3	Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün
8	3	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
9	4	Mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün
10	7	Fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün
11	24	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
12	26	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Tablo 2. 6: Manzumelerde Aruz Kalıpları

Sıra	Manzumenin Başlığı	Aruz Kalıbı
1	Münācāt	Fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün
2	Tārīḥ-i Velādet-i Hümāyūn-ı Ḥazret-i Pādīšāḥī	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
3	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
4	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
5	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
6	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
7	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
8	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
9	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
10	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
11	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
12	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
13	Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
14	Sene-i Hicriyyenin Duḥūli İçin Tārīḥ Manzūmesi	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
15	Yeñi Yıl Tebrigi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün
16	Yeñi Yıl Tebrigi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
17	Yeñi Yıl Tebrigi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün
18	Yeñi Yıl Tebrigi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fā' ilätün fā' ilätün fā' ilätün fā' ilün
19	Yeñi Yıl Tebrigi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün
20	Yeñi Yıl Tebrigi İçin Tārīḥ Manzūmesi	Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

61	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn
62	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn
63	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn
64	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn
65	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn
66	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn
67	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mef' ūlū fā' ilātūn mef' ūlū fā' ilātūn
68	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn
69	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn
70	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mef' ūlū mefā' ilūn mef' ūlū mefā' ilūn
71	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn
72	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn
73	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn
74	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn
75	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn
76	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manzūmesi	Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn
77	Ĥāttime ve ' Arz-ı Teşekkür	Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

2.2.6. Manzumelerin Yazılış Yılları

Eserdeki ilk tarih manzumesi 2. sırada yer alan ve 1258/1842 yılında II. Abdülhamid'in doğumu ile ilgili eski Hâriciye Nâzırı Âkif Paşa tarafından kaleme alınan ve Sultan Abdulmecid'e sunulan bir manzumedir. Manzumelerin yazılış tarihleri ve yazılış sıklıkları incelendiğinde 1293/1876 yılında en fazla manzumenin yazıldığı görülür. Bu tarih, II. Abdülhamid'in tahta çıkış tarihidir. Ali Emîrî, II. Abdülhamid'in tahta çıkışı (cülûs) vesilesiyle 11 adet cülûsiye⁴ kaleme almıştır. Tahta çıkış tarihi olan 1293/1876 yılından 1310/1892-93 yılına kadar devam eden süreçte muhtelif sayılarda tarihler yazılmıştır. Bu zaman diliminde sadece 1302/1885 yılında 8 adet manzume yazılmış olup diğer yılların her birinde ise 3'er, 4'er ya da 5'er manzume yazılmıştır. II. Abdülhamid'in cülûsu için yazılan bu tarih manzumelerinden sonraki tüm manzumeler yeni yıl tebriği için yazılmıştır.

⁴ Cülûsiye: Şairlerin bir padişaha tahta çıkması dolayısıyla yazdıkları şiir.

Tablo 2. 7: Manzumelerin Yazılış Tarihleri

Sıra	Manzumenin Başlığı	Tarih
1	Münacāt	
2	Tārīḥ-i Velādet-i Hümāyūn-ı Ḥāzret-i Pādīşāhī	1258
3	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
4	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
5	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
6	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
7	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
8	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
9	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
10	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
11	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
12	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
13	Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi	1293
14	Sene-i Hicriyyeniñ Duḥūli İçin Tārīḥ Manzūmesi	1294
15	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1294
16	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1294
17	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1295
18	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1295
19	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1295
20	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1296
21	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1296
22	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1296
23	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1297
24	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1297
25	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1307
26	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1298
27	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1298
28	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1298
29	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1298
30	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1299
31	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1299
32	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1299
33	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1300
34	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1300
35	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1300
36	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1301
37	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1301
38	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1301
39	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1302
40	Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi	1302

41	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1302
42	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1302
43	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1302
44	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1302
45	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1302
46	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1302
47	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1303
48	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1303
49	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1303
50	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1304
51	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1304
52	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1304
53	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1304
54	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1304
55	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1305
56	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1305
57	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1305
58	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1306
59	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1306
60	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1306
61	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1306
62	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1307
63	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1307
64	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1307
65	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1308
66	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1308
67	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1308
68	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1308
69	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1309
70	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1309
71	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1309
72	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1309
73	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1310
74	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1310
75	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1310
76	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tarih Manzumesi	1310
77	Hatime ve ' Arz-ı Teşekkür	1310

2.2.7. Manzumelerin Beyit Sayıları

Eserdeki en hacimli manzume, eserin başındaki 69 beyitlik mesnevîdir. Bunu 57 beyitlik 60. manzume, 53 beyitlik 64. manzume ve 48 beyitlik 57. manzume takip etmektedir. Beyit sayısı bakımında en kısa manzumeler ise 5 beyitlik 51. ve 63. manzumelerdir. Eserdeki 77 manzume toplamda 1426 beyitten oluşmaktadır.

Tablo 2. 8: Manzumelerin Beyit Sayıları

Sıra	Manzumenin Başlığı	Beyit Sayısı
1	Münâcât	69
2	Tārīḥ-i Velâdet-i Hümâyûn-ı Ḥazret-i Pâdişâhî	9
3	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	23
4	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	30
5	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	18
6	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	13
7	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	17
8	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	17
9	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	17
10	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	13
11	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	14
12	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	17
13	Cülûs İçin Tārīḥ Manzûmesi	15
14	Sene-i Hicriyyeniñ Duḥûli İçin Tārīḥ Manzûmesi	19
15	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	10
16	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	17
17	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	19
18	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	19
19	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	7
20	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	11
21	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	11
22	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	24
23	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	15
24	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	11
25	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	19
26	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	9
27	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	10
28	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	18
29	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	37
30	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Tārīḥ Manzûmesi	12

31	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	10
32	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	24
33	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	9
34	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	16
35	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	21
36	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	12
37	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	12
38	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	24
39	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	17
40	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	9
41	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	9
42	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	15
43	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	13
44	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	13
45	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	21
46	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	34
47	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	18
48	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	6
49	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	21
50	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	10
51	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	5
52	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	13
53	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	14
54	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	11
55	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	15
56	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	10
57	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	48
58	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	11
59	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	9
60	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	57
61	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	31
62	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	15
63	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	5
64	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	53
65	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	9
66	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	9
67	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	9
68	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	37
69	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	11
70	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	10
71	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	43
72	Yeňi Yıl Tebrigi İçin Tārīh Manzūmesi	43

73	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	27
74	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	21
75	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	15
76	Yeňi Yıl Tebr̄igi İçin Tār̄ih Manz̄umesi	13
77	H̄atime ve ‘Arz-ı Teşekkür	28

2.3. Dil ve Üslup İncelemesi

2.3.1. Edebî Sanatlar

Yapılan edebî incelemede eserde belli başlı bazı edebî sanatlar tespit edilmiştir. Bunlar başta tarih düşürme olmak üzere telmih, mübalağa, teşbih ve istiâre, tenâsüp, tezat, tekrîr, nidâ, iktibâs ve leff ü neşr sanatlarıdır. Ağırlıklı olarak kullanılmış olan bu edebî sanatlar, aşağıda örnekleriyle beraber verilmiştir.

2.3.1.1. Tarih Düşürme

Eski Türk edebiyatında ebced hesabıyla tarih düşürme sanatı yaygın olarak kullanılmıştır. Bir savaşın kazanılışı, sultanın tahta çıkışı, bir bina, kitap veya herhangi bir eserin tamamlanışı, bir kişinin doğumu veya vefatı gibi her türlü konu için tarih düşürülmüştür (Coşkun, 2010: 301). Bir kelime ya da kelime grubu, cümle, mısra ya da beyit ile tarih sözleri oluşturularak tarih düşürülür. Arap alfabesindeki harflerin sayı değerleriyle oluşan Ebced hesabı, tek başına sanat olarak kullanılmayıp ondan tarih düşürmenin aracı niteliğinde istifade edilir (Kocakaplan,1992: 34).

2.3.1.1.1 Manzumelerdeki Tarih İfadeleri

76 manzumedeki tarih ifadeleri incelendiğinde kelime ve beyit şeklinde gösterilen tarihe düşürmeye rastlanmamıştır. Cümle şeklinde düşürülen tarih 1, kelime grubu (terkip) şeklinde düşürülen tarih 37, mısra şeklinde düşürülen tarih ise 38 adettir.

Tarih düşürme sebepleri incelendiğinde 2. manzumenin doğum sevinci vesilesiyle 2-13 arasındaki manzumelerin cülüs vesilesiyle, diğer manzumelerin ise yeni yıl tebriği vesilesiyle yazıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. 9: Manzumelerde Tarih İfadeleri

Sıra	MANZUMENİN BAŞLIĞI	TARİH İFADESİ
1	Münacât	
2	Târîh-i Velâdet-i Hümâyün-ı Hâzret-i Pâdişâhî	Gelüp Sulţân (Ĥamîd) etdi münevver cümle âfâkı
3	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Enâmîñ ‘adl ile (‘ Abdü’l-ĥamîd) Ĥân oldu sulţânı
4	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Dehre verdi yümn ile pîrâye Şâh ‘ Abdü’l-ĥamîd
5	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Ĥudâ ‘ Abdü’l-ĥamîd’i eyledi şâh-ı felek-pâye
6	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Dâver-i mülk oldu Ĥân ‘ Abdü’l-ĥamîd i’ zâzla
7	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Müjde kim ‘ Abdü’l-ĥamîd Ĥân oldu şâh
8	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Ķıldı Şâh ‘ Abdü’l-ĥamîd Ĥân’ı eĥad
9	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Müjde kim ‘ Abdü’l-ĥamîd Ĥân oldu sulţân ‘ âleme
10	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Müjde kim ikinci Ĥân ‘ Abdü’l-ĥamîd Ķıldı cülûs
11	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Vâsıl-ı evreng-i Şevket oldu sulţânü’l-eĥaĶĶ
12	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	zihî sâl-i zafer
13	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Müjde kim ‘ Abdü’l-ĥamîd Ĥân oldu sulţân-ı ‘umûm
14	Sene-i Hicriyyeniñ Duĥûli İçin Târîh Manzûmesi	Şehenşâh-ı cihânîñ sâlini sa’ d eyleye Bârî
15	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	sâl-i zafer-i pāk
16	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Ķuţbü’l-a’ zâm-ı ‘ âlem
17	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Ĥudâ sâl-i cedîdi sa’ d ede ‘ Abdü’l-ĥamîd Ĥân’a
18	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Sâl-i Ĥân ‘ Abdü’l-ĥamîd’i emced eyle yâ Ĥudâ
19	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	kevkebu durriyyi’l-‘ arĶ
20	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Bu sâli Ĥâzret-i (‘ Abdü’l-ĥamîd)’iñ yümn ola yâ Rab!
21	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Şems-i füyûz
22	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	faĥr-ı Şâhân-ı cihân
23	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Bu sâli eyle emced yâ Ĥudâ (‘ Abdü’l-ĥamîd) Ĥân’a
24	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Maĥfûz-ı Rabbânî
25	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Şehenşâh Ĥamîd’iñ sâlini sa’ id eyleye Bârî
26	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	târîh-i güzîn
27	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Zıll-ı ĤaĶ Sulţân (Ĥamîd)-i bî-bedel
28	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	sâl-i nev-i raĥşân

29	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	nürü'l-a' zâm
30	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Sâlin şeh-i bî-mişle sa'îd eyleye Allâh
31	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	faḥr-ı hayât
32	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Şehriyârâ sa' d ede nev-sâlini perverdigâr
33	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Yümn ü mes'ûd ola Ḥân (' Abdü'l-ḥamîd) 'e sâl-i nev
34	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	bürhânü'l-a' zâm
35	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	hürşid-i mes'ûd
36	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Bîñ üç yüz bir yılı ' Abdü'l-ḥamîd Ḥân'ın celîl oldı
37	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Sâl-i zîbâ-yı zafer
38	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	zıll-ı Celîl-i Raḥmân
39	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Naşrun min-allâhi ve fetḥun qarîb
40	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	sırrü'l-a' zâm
41	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Mes'ûd ede nev-sâlini ' Abdü'l-ḥamîd Ḥân'ın mucîb
42	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	hürşid-i âfâk
43	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	dıraḥşân sâl-i nev
44	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Şemsü'l-aḥyâr-ı cihân
45	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	neyyirü'l-a' zâm
46	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Sa' d eyleye Bârî şeh-i âfâka şu sâli
47	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Ḥudâ sâl-i cedîdi (Ḥân Ḥamîd) 'e eyleye mes'ûd
48	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	kuṭbu selâṭini'l-arḍ
49	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Berḳ-i arz
50	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	İzid kıla mübârek sâlin Ḥamîd Ḥân'ın
51	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	' İd-i muzaffer
52	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Sa'îd eyle bu sâli yâ Ḥudâ (' Abdü'l-ḥamîd) Ḥân'a
53	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	manzûr-ı haḳ
54	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Ḥayrû'l-eberrâr-ı cihân
55	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Cedîd sâli sa'îd eyle Ḥudâ (' Abdü'l-ḥamîd) Ḥân'a
56	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	zıll-ı Cenâb-ı Kâdir ü Vehhâb
57	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Sa'âdet bâd-ı sâl-i tâcdâr-ı maḳderet-ârâ
58	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	İlâhî es'ad olsun sâl-i nev (' Abdü'l-ḥamîd) Ḥân'a
59	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	mühr-i zî-şân
60	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Sirâcü'l-a' zâm
61	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	ziyâ-yı şems-i himem
62	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Mübârek-bâd sâl-i pâdişâh-ı ma' delet-efzâ
63	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	şâh-ı arz
64	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	merḡûb-ı cihân
65	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Şehensâh-ı celîlîn sâlini yâ Rab sa'îd eyle
66	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	el-Gâzî Melik ' Abdü'l-ḥamîd
67	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Sâl-i Ḥamîd Ḥân'ı Mevlâ kıla mübârek
68	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Evvel-i sâl-i zafer
69	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Ġâzî-i e' az Sultân Ḥamîd
70	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	sâl-i zafer-i vâlâ

71	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Şehenşâh-ı celîlîñ sâlini sa' d eyle yâ Bârî
72	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Feyz-i hayât
73	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Şems-i fazl
74	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Hâzret-i Sultân Hamîd'e sâl-i nev-mes'ûd ola
75	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	Şeh-i 'âlî 'a'âmız var ola mes'ûd ola her sâl
76	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	hıfz eylese sultânımı Allâh
77	Hâtime ve 'Arz-ı Teşekkür	tevârîhü'l-Hamîd

2.3.1.1.2. Tarih Düşürme Çeşitleri

Eserde yer alan 76 manzumenin tarih düşürme çeşidi incelendiğinde 59 manzumenin târîh-i tâm, 9 manzumenin târîh-i mu'cem, 3 manzumenin ta'miyeli târîh, 1 manzumenin de târîh-i mühmel ile yazıldığı tespit edilmiştir. Bu durumda en çok tercih edilen tarih düşürme çeşidi târîh-i tâmdır⁵.

Tablo 2. 10: Manzumelerde Tarih Düşürme Çeşitleri

Sıra	Manzumenin Başlığı	Tarih	Açıklama
1	Münâcât		Tarih manzumesi değildir.
2	Târîh-i Velâdet-i Hümâyün-ı Hâzret-i Pâdişâhî	1258	Ta'miyeli Târîh: "bâlâ-yı çarh" ifadesinde "çarh" kelimesinin başındaki "ç"nin ebced değeri 3'tür. Son mısranın ebced değerinden 3 çıkarılınca 1258 tarihi tespit edilmektedir.
3	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	1293	Târîh-i Tâm
4	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	1293	Târîh-i Tâm

⁵ Bu konunun daha iyi anlaşılması için târîh düşürme çeşitleriyle burada aşağıdaki bilgilerin verilmesiyle yetinilmiştir: Tarih düşürme sanatında belli başlı çeşitleri şunlardır:

Tam Tarih: Tarih düşürme sanatında harflerin tümünün hesaba katıldığı tarihtir.

Mu'cem Tarih: Tarih düşürme sanatında sadece noktalı harflerin hesaba katıldığı tarihtir. Bu tarih için menkût, cevher, gevher, mücevher tarih isimleri de kullanılmaktadır.

Mühmel ya da Sade Tarih: Tarih düşürme sanatında sadece noktasız harflerin hesaba katıldığı tarihtir.

Dü-tâ Tarih: Tarih düşürme sanatında olması gereken tarihin iki katını veren tarihtir.

Lafzî Tarih: Tarih düşürme sanatında harflerin değerlerinin toplamında ortaya çıkan tarihin lafzen de verildiği tarihtir.

Tâ'miyeli Tarih: Tarih düşürme sanatında tarihin eksik ya da fazla olduğu durumlarda ekleme ve çıkarma ile uygun hale getirilen veren tarihtir (Saraç, 2010: 301).

5	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Târih-i Tâm
6	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Târih-i Tâm
7	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Târih-i Tâm
8	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Bu tarih mısramda 1303 rakamı tespit edilmiştir. Bu rakam olması gereken tarihten 10 fazladır.
9	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Târih-i Tâm
10	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Târih-i Tâm
11	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Ta'miyeli Târih: "evreng-i şevket" ile "sulţânü'l-çhaqq" ifadelerinin ebced değerlerinin toplanmasıyla tarih ortaya çıkmaktadır.
12	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Târih-i Tâm
13	Cülüs İçin Târih Manzûmesi	1293	Bu tarih mısramda 1303 rakamı tespit edilmiştir. Bu rakam olması gereken tarihten 10 fazladır.
14	Sene-i Hicriyyenin Duĥûli İçin Târih Manzûmesi	1294	Târih-i Tâm
15	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1294	Târih-i Tâm
16	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1294	Târih-i Tâm
17	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1295	Târih-i Mu'cem
18	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1295	Târih-i Mu'cem
19	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1295	Ta'miyeli Târih: "kevkebu durriyyi'l-çarđ" ifadesi ebced hesabına göre 1294 rakamına denk gelmektedir. Önceki mısradan geçen "Sâl-i nev maĥdem-i şâhânenen aldı pertev" ifadesinde geçen "aldı pertev" ifadesi "elif"e karşılık olarak alındığında "elif" in ebced değeri olan (1) rakamı, 1294'e eklendiğinde sonuç 1295 olacaktır. Bu da olması gereken tarihtir.
20	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1296	Târih-i Mu'cem
21	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1296	Târih-i Tâm
22	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1296	Târih-i Tâm
23	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1297	Târih-i Mu'cem
24	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1297	Târih-i Tâm
25	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1307	Târih-i Tâm
26	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1298	Târih-i Tâm
27	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1298	Târih-i Tâm
28	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1298	Târih-i Tâm
29	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi	1298	Târih-i Tâm

30	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1299	Târîh-i Tâm
31	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1299	Târîh-i Tâm
32	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1299	Târîh-i Mühmel
33	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1300	Târîh-i Tâm
34	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1300	Târîh-i Tâm
35	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1300	Târîh-i Tâm
36	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1301	Târîh-i Lafzî: 10 eksik çıkmıştır:1291
37	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1301	Târîh-i Tâm
38	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1301	Yapılan hesaplama göre buradaki tarih sayısı, olması gereken tarihten 1 fazla (1302) çıkmaktadır.
39	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1302	Târîh-i Tâm
40	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1302	Târîh-i Tâm
41	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1302	Târîh-i Tâm
42	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1302	Târîh-i Tâm
43	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1302	Târîh-i Tâm
44	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1302	Târîh-i Tâm
45	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1302	Târîh-i Tâm
46	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1302	Târîh-i Tâm
47	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1303	Târîh-i Mu'cem
48	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1303	Târîh-i Tâm
49	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1303	Târîh-i Tâm
50	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1304	Târîh-i Tâm
51	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1304	Târîh-i Tâm
52	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1304	Târîh-i Mu'cem
53	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1304	Târîh-i Tâm
54	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1304	Târîh-i Tâm
55	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1305	Târîh-i Mu'cem
56	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1305	Târîh-i Tâm
57	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1305	Târîh-i Mu'cem
58	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1306	Târîh-i Tâm
59	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1306	Târîh-i Tâm
60	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1306	Târîh-i Tâm
61	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1306	Târîh-i Tâm
62	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1307	Târîh-i Tâm
63	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1307	Târîh-i Tâm
64	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1307	Târîh-i Tâm
65	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1308	Târîh-i Tâm
66	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1308	Târîh-i Tâm
67	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1308	Târîh-i Tâm
68	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	1308	Târîh-i Tâm

69	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi	1309	Târiḥ-i Tām
70	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi	1309	Târiḥ-i Tām
71	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi	1309	Târiḥ-i Tām
72	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi	1309	Târiḥ-i Tām
73	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi	1310	Târiḥ-i Tām
74	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi	1310	Târiḥ-i Mu'cem
75	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi	1310	Târiḥ-i Tām
76	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi	1310	Târiḥ-i Tām
77	Ḥâtime ve ‘Arz-ı Teşekkür	1310	Târiḥ-i Tām

2.3.1.2. Telmih

İfade içinde tarihî, dinî, menkbevî, ilmî, edebî veya kültürel olay ve bilginin tamamını çağrıştıracak bir kelime kullanmaya denir (Coşkun, 2010: 135). Ali Emîrî de devrin sultanını överken eskiden yaşanmış önemli olaylara ve değerli tarihî şahsiyetlere de telmihte bulunmaktadır.

Aşağıdaki beyitte Hz. Muhammed’in yaşadığı Miraç hadîsesine telmih yapılmıştır.

O şâhenşeh ki cevlangâh-ı **mi‘râc**-ı ‘adâletde

Burâk-ı himmeti hem şeh-per-i **Nâmûs-ı Ekber**’dir (M2 165)

Aşağıdaki beyitte lakabı Halîlullah olan ve cömertliğiyle bilinen Hz. İbrâhîm’e telmih yapılmıştır.

Simât-ı cûdını ḥân-ı **Ḥalîlu’llâh**’a beñzetmiş

Seḫâvetle Ḥudâ’ya çünkü **İbrâhîm Ḥalîl** oldu (M2 93)

Aşağıdaki beyitte düşman için II. Abdülhamid’in elindeki klemi İbni İmrân’ın (Hz. Mûsâ) esasına benzetilir. Onun dünyaya sunulan cömert sofrası İbni Âzer’in (Hz. İbrâhîm) sofrasıdır. Dolayısıyla burada Hz. Mûsâ’nın esasına ve Hz. İbrâhîm’in cömertliğine telmih yapılmıştır.

‘Adüya ḥâme-i destîñ ‘aşâ-yı **İbni ‘İmrân**’dır

Cihâna sofra-i cûduñ simât-ı **İbni Âzer**’dir (M2 168)

Aşağıdaki beyitte ilahi sırlar sahibi olan Hz. İsa ve Tûr Dağında Allâh ile konuşan Hz. Mûsâ'ya telmih yapılmıştır.

Ledünniyyât-ı rûh-ı hikmetiñ 'İsâ-yı feyyâzı
Tecelliyât-ı Tûr-ı kudretiñ Mûsâ-yı 'ümrânı (M2 28)

Aşağıdaki beyitte Hz. Nuh, Hz. Dâvud, Hz. Mûsâ ve Hz. Yahya'ya ve telmih yapılmıştır.

Âsitânı 'urvetü'l-vüşkâsı olsun 'âlemiñ
Nûh ü Dâvud ü Kelîmu'llâh ü Yahyâ 'aşkına (M2 106)

Aşağıdaki beyitte Hz. Mûsâ'nın Tûr Dağında Allâh ile konuşması, koynundan çıkardığı parlak/beyaz eli ve yere atınca yılan gibi hareket eden asası hatırlatılmıştır.

Gâlib-i muṭlaḳ a' dâ-yı siyekâr olsun
Yed-i Beyzâ-yı Kelîm'iñde 'aşâ hürmetine (M2 73)

Aşağıdaki beyitte Tûr Dağında Allâh'ın ağaca tecelli edip Hz. Mûsâ ile konuşması mucizesine telmih yapılmıştır.

Süveydâ-yı zamiriñ nokṭa-i pergâr-ı hikmetdir
Tecellî-gâh-ı vicdânîñ nazîr-i Tûr-ı Sînâ'dır

Hz. Süleymân, Dâvud Peygamberin oğludur. Hem Peygamber hem de hükümdardır. Hz. Süleymân'ın birçok mucizesi vardır, lakin en önemlisi ona güç ve kudretini sağlayan yüzüğü/mührüdür. Aşağıdaki beyitlerde Hz. Süleymân'ın özellikle yüzük/mühür ile sembolize edilen hükümdarlık, kudret ve adaletine göndermeler yapılmıştır.

Şimdi faşş-ı gevherîñ buldı nigîn-i ma' delet
Bir Süleymân-ı 'adâlet nâ'îl oldı hâteme (M2 42)

Mülk-i iclâliñ cihân-bân-ı feridin-pâyesi
Taht-ı iqbâliñ shehşâh-ı **Süleymân-hâtemi** (M2 92)

Hükmüne cümle cihân olsun İlâhî münkâd
Verdiğñ dest-i **Süleymân'a nigîn** hürmetine (M2 101)

Sezâdır **hâtem-i** hükmi cihânı etse fermân-ber
Filistîni ' adâlet taht-gâhında **Süleymân'dır** (M2 151)

Zamân-ı şevket-i şâhenşeh-i Fârûk-fiâtradır
N'ola ' aşr-ı **Süleymân** gibi revnağ gelse dünyâya (M2 35)

Aşağıdaki beyitlerde de **Hız. İsa'**ın ölümleri diriltmesi ve ruh bahşeden diriltici nefesine telmih yapılmıştır.

Hvân-ı luğfi gösterir ni' mâ-yı İbni Âzer'i
Feyz-i nuğkî aındırur **enfâs-ı İbni Meryem**'i (M2 91)

Bünye-i mülküñ **Mesîhâ-yı hayât-efzâsıdır**
Rûh-bahşâ-yı cihândır ol şeh-i ferruh-ğudüm (M2 50)

Hayât-ı tâze verdi kâ'inâta ' adl-i feyyâziñ
Mesîhâ-yı zamânsiñ feyz-i luğfuñ rûh-bahşâdır (M2 80)

Vücûdı mürdeveş hâlî idi rûh-ı ' adâletden
Mesîhâ gibi etdiñ tâzedden kişverleri ihyâ (M2 132)

Feyz-i enfâs-ı **Mesîhâ** olur insâna ' iyân
Eyleseñ nuğk-ı belîğaneyi ârâyiş-i leb (M2 161)

' Âlemiñ el-hağ **Mesîhâ-yı hayât-efzâsıdır**
Buldı ' adlinden vücûd-ı mâsivâ rûh-ı cedîd (M2 163)

Çehâr-yâr güzîn: Hz. Muhammed'in ölümünden sonra halife olan Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osmân ve Hz. Ali için kullanılan ortak isimdir. Türk kültür ve edebiyatında bu dört sahabeyi meth etme/övme geleneği vardır. Ali Emîrî de bu eserinde mezkûr geleneği ihya etmiştir. Aşağıdaki beyitlerde genel hatlarıyla doğruluk/sadakat/vefa yönüyle **Sıddık** lakaplı Hz. Ebûbekir'e, adalet cihetiyle hakkı batıldan ayıran **Fârûk** lakaplı Hz. Ömer'e, hayâ yönüyle **Zinnûreyn** lakaplı Hz. Osmân'a ve cesaret/yiğitlik yönüyle **Haydar-ı Kerrâr / Murtaza / Zülfikâr** lakaplı Hz. Ali'ye telmihler vardır.

Degil manzûme-i vaşfiñla şerh-i şıdık u ihlâşım
Kitâb-ı dâstân-ı **Haydar-ı Kerrâr** u Kâşber'dir (M2 168)

O sulţân-ı kerem-fermâya bende öyle memlûküm
Naşılşa **Haydar-ı Kerrâr**'a memlûkiyyet-i Kâşber (M2 104)

Vefâ-yı Hâzret-i **Şıddık** ü 'adli Hâzret-i **Fârûk**
Hayâ-yı Hâzret-i 'Osmân sehä-yı Hâzret-i **Haydar** (M2 103)

Mazhar-ı tevfiķ ola her 'azm-i **Şıddıkânesi**
Gârda peygamber-i zî-şâna hem-dem 'aşkına (M2 84)

Sadâkatde vefâda tâbi' -i **Şıddık-i Ekber**'dir
'Adâletde nihâda pey-rev-i **Fârûk**-ı a' zamdır (M2 89)

Vefâda tâbi' -i şab' -ı 'Alî İbni Ebi Tâlîb
Hayâda peyrev-i ahlâķ-ı 'Osmân İbni 'Affân'dır (M2 150)

Kâm-yâb olsun o zıllu'llâh-ı **Fârûk**-iştihâr
Hâzret-i Şıddık ü **Zi'n-nûreyn** ü **Haydar** 'aşkına (M2 156)

Himmetiñ eylese a' dāyı n'ola maḥv ü ' adīm
Zü'l-fiḳār-ı kef-i Kerrār'a ṭayanmaz merḥab (M2 161)

Faḥr-ı kevineyn ü ' **Aliyyü'l-Murtaẓā'nıñ** ' aşkına
Berḳ-i ḥıṣmı gerden-i a' dāya olsun **Zü'l-fiḳār** (M2 86)

' Adliñle ' ibād olmada āzād-ı esāret
Şād etmedesiñ **Ḥazret-i Fārūḳ** ü Bilāl'i (M2 112)

Lokmân (a.s): Hikmet ve hekimliğin piri ve sembolü olarak bilinen; veciz sözleri ve hikâyeleriyle meşhur olmuş efsanevi bir kişiliktir. Tabiplerin ustası olarak hatırlanan, hikmetli yönüyle öne çıkan ve Kur'an'da salih kul olarak zikredilen Lokmân (a.s), geleneğimizde önemli bir yer sahiptir (Pala, 1998: 257). Aşağıdaki beyitlerde Lokmân'ın hekimliğine işaret vardır.

Loḳmân'ı ṭabīb etse daḥı ḥaste-i ḳahrıñ
Maḳrûn-ı ifāḳat olamaz derd-i ' uzāli (M2 112)

Dimāğ-ı mülkden ḥûn-ı fesād elbet olur zā'il
O bīmāra ne ğam kim nabz-g̃iri dest-i **Loḳmân**'dır (M2 152)

Aşağıdaki beyitte cennetteki Tûbâ Ağacına (**Devḫa-i Tûbâ**) *telmih* yapılmıştır.

Ḥarīm-i ravza-i ' irfānı cennetdir taşavvurda
O ' ālī-fıkrdir güyâ ki anda **Devḫa-i Tûbâ** (M2 130)

Aşağıdaki beyitte Mimar Sinimmâr tarafından bugünkü Necef'in (Irak) yerinde bulunan Hîre şehrinde yapılmış çok görkemli bir köşk olan **Havernak**'a telmih vardır (Pala, 1998: 179).

Görenler zann-eder her beyti bir **kaşr-ı Havernak**'dır

Eger taşvîr edersem kıssa-i Behrâm u Nu' mân'ı (M2 141)

Aşağıdaki beyitte Horasanlı İbni Mukanna tarafından Mâverâünnehir'de Nahşeb şehri yakınında bulunan Siyam Dağının eteğindeki bir kuyudan 60 gün süreyle her gece çıkıp 4 saatlik/fersahlık bir mesafeyi aydınlattığı söylenen yapay ay olan **Nahşeb Ayı**'na (Mâh-ı Nahşeb) telmih vardır.

Beñzemez şa' şa' a-i re 'yiñe re 'y-i diğer

Bir midir bedr-i cihân-tâb ile **mâh-ı Nahşeb** (M2 161)

2.3.1.3. Mübalağa

Herhangi bir şeyi olduğundan fazla veya az göstermeye denir. Diğer ifade ile bir durumu -olumlu veya olumsuz- nitelemede aşırılığa kaçmaktır (Coşkun, 2010: 160).

Aşağıdaki beyitte Ali Emîrî, “Ay cevherinin ışığını gökyüzünün güneşinden hep ödünç olsa da II. Abdülhamid'in fikrinin/görüşünün parlaklığına benzeyemez.” diyerek mübalağa yapmıştır.

Re 'y-i tâbânına mânend olamaz cevher-i mâh

Âfitâb-ı felegiñ eylese hep nûrını qarz (M2 61)

Aşağıdaki beyitte Ali Emîrî, “Gökyüzü eğer yere parlak ayı indirmiş olsaydı da dünyayı II. Abdülhamid'in parlak adaleti kadar süsleyemezdi.” diyerek mübalağa yapmıştır.

Cihânı eylemezdi ' adl-ı rahşânı gibi tezyîñ

Felek indirmiş olsaydı zemîne mâh-ı tâbânı (M2 77)

Burada da “II. Abdülhamid’in niteliklerini tekrar etmeyen bir dil ve içinde II. Abdülhamid sevgisi olmayan bir gönül yoktur.” denilerek mübalağa yapılmıştır.

Bir lisân yokdur ki tekrâr etmesin evşâfını
Bir gönül yokdur ki mihrî kılmasın anda karar (M2 86)

Aşağıdaki beyitte Ali Emîrî, “II. Abdülhamid’in yüce vasıflarını hakkıyla anlatacak ifadeler bulamam. Bu yüzden kalemim utanç ve hayretle yazmasa buna şaşırılmamalı.” diyerek mübalağa yapmıştır.

Şerm ü hayretle ‘aceb mi kalemim lâl olsa
Bulamam vaşf-ı hümayûnına lâyıķ ta‘bîr (M2 118)

Aşağıdaki beyitte Ali Emîrî, “Adaleti huy edinmiş II. Abdülhamid’in yüce tedbiri dünyaya düzen verdi.” diyerek mübalağa yapmıştır.

Ĥazret-i Sulţân Ĥamid Ĥân-ı ‘adâlet-pîşeniñ
Verdi tedbîr-i hümayûnı cihâna intizâm (M2 74)

Aşağıdaki beyitte Ali Emîrî, “Dönen ayın (II. Abdülhamid) adaletinin güneşinden eğer ışık ödünç alsa dünyanın gecesi gündüzü arasında fark olmaz.” diyerek mübalağa yapmıştır.

Birbirinden fark olunmaz ‘âlemiñ rûz ü şebi
Mâh-ı gerdûn mihr-i ‘adlinden eger nûr etse karz (M2 148)

2.3.1.4. Teşbîh

Sözü daha etkili kılmak için aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden benzerlik itibariye güçsüz olanı güçlü olana benzetmektir (Dilçin, 2009: 405).

Aşağıdaki beyitte II. Abdülhamid, manevi bir bedene sahip olan ağaca benzetilir ki, bu ağaçtan adâlet, merhamet ve şefkat gibi Ra'nâ Cenneti'nin meyveleri yetişir. Dolayısıyla burada *teşbîh* sanatı kullanılmıştır.

Olur, ol **ma'nevî-kâmet şecerden** dâ'imâ hâşıl

‘Adâlet, merhâmet, şefkât mişâli meyve-i **Ra'nâ** (M2 130)

Aşağıdaki beyitte II. Abdülhamid, dünyaya ruh bahşeden Hz. İsa'ya benzetildiği için *teşbîh* vardır.

Bünye-i mülkûn **Mesîhâ-yı hayât-efzâsıdır**

Rûh-bahşâ-yı cihândır ol şeh-i ferruh-ğudûm (M2 50)

Aşağıdaki beyitte beyitte saltanat sedefe, II. Abdülhamid ise bunun içindeki değerli inciye benzetilmiştir.

Sensiñ şâdef-i salţanatıñ dürr-i şemîni

Sensiñ felek-i ma' deletiñ bedr-i kemâli (M2 112)

Aşağıdaki beyitte beyitte gelecek aynasının şafağı, kırmızı bir kumaş çeşidine (surh-dîbâ); ay da lütfunun çağrıcısı eski bir fincana benzetildiği için *teşbîh* vardır.

Şafağ âyîne-i iğbâliñe bir surh dîbâdır

Çamer da' vet-serâ-yı luţfuña bir köhne fincândır (M2 152)

2.3.1.5. İstiâre

Bir kelimeye temel anlamının dışında yeni bir anlam vermektir. İstiârede hem mecaz hem teşbîh vardır. İstiâre, teşbîhin iki temel unsurundan birinin söylenmesiyle yapılır. İstiârenin oluşabilmesinin üç şartı vardır: Kelimenin gerçek anlamı dışında kullanılması, gerçek anlamda kullanılmasının olanaksız olması (karîne-i mâni'a: engelleyici ipucu) ve benzetmenin olmasıdır (Dilçin, 2009: 412).

Aşağıdaki beytin işaretli olan terkinde II. Abdülhamid, yücelik âleminin parlak güneşine benzetilmiştir. Benzetilen unsur açıkça beyan edilmiş, lâkin benzeyen unsur açık belirtilmemiştir. Haliyle burada **açık istiâre** söz konusudur.

Bu kevne eylesin **hürşîd-i ‘âlem-tâb ta‘ zîme**
Debîr-i âsumân-ı salţanat elķâbını imlâ (M2 129)

Aşağıdaki beyitte II. Abdülhamid, sırasıyla adalet burcunun ayına, himmet âleminin güneşine, büyüklük gözünün nuruna ve gam dağıtan toplanma meclisinin mumuna benzetilmiştir. Yani burada II. Abdülhamid ismi zikredilmeyip benzetildiği kavramlar zikredilmiştir. Dolayısıyla burada **açık istiâre** sanatı yapılmıştır.

Meh-i burc-ı ‘adâlet, âfitâb-ı ‘âlem-i himmet
Fürûğ-ı çeşm-i şevket, şem‘ -i cem‘ -i bezm-i ğam-fersâ (M2 129)

Aşağıdaki beyitte yine II. Abdülhamid, kudret madeninin dünyaya bedel yegâne cevheri, bütün Müslümânların iftiharî, gecenin seçkin ışığına benzetilmiştir. Yani II. Abdülhamid ismi zikredilmeyip benzetildiği unsurlar verilmiştir. Dolayısıyla **açık istiâre** vardır.

Yegâne ğevher-i ‘âlem-pahâ-yı ma‘ den-i kudret
Güzîde şeb-çerâğ-ı iftiħâr-ı Millet-i Beyzâ (M2 129)

Aşağıdaki beyitte II. Abdülhamid, huyu bakımından meleĝe, mevki (yükseklik) bakımdan feleĝe, parlaklık bakımından (yüzü) aya benzetilmiştir. Yani II. Abdülhamid ismi zikredilmeyip benzetildiği ifadeler verilmiştir. Dolayısıyla **açık istiâre** vardır.

Gedâ-perver, vefâ-yâver, kerem-ĝüster, bülend-aħter
Melek-ħaşlet, felek-rif‘ at, ķavi‘-himmet, ķamer-sîmâ (M2 129)

2.3.1.6. Tenâsüb

Anlam güzelliği ve bütünlüğü oluşturmak için birbirleriyle ilgili ve uyumlu kavramları bir arada kullanmaya denir. Ancak bu kavramlar arasında zıtlık ilgisi bulunmamalı ve gelişigüzel yerleştirme amacı güdülmemelidir (Kocakaplan,1992: 151). Eserde tespit edilen bazı örnekler aşağıda açıklanmıştır.

Aşağıdaki beyitte yer alan işaretli kelimeler arasında **tenâsüp** sanatı söz konusudur. Vakâr ile heybet, azm ile sebat, himmet ile temkin arasında anlam ilişkisi söz konusudur. Ayrıca kemal, iffet, adl, salah, taat ve takva kelimeleri arasında da anlam ilişkisi vardır.

Vaḳâr u heybet ü ‘azm u şebât u himmet ü temkîn

Kemâl ü ‘iffet ü ‘adl ü şalâh u tâ‘at u taḳvâ (M2 129)

Aşağıdaki beyitte işaretli kelimeler arasında **tenâsüb** sanatı vardır. Çünkü medâris (medreseler), mekâtib (mektepler), ilim ve irfân kelimeleri eğitim ile ilgili kavramlardır ve bu beyitte birarada kullanılmışlardır.

Medâris eyledi inşâ, mekâtib eyledi ihyâ

Medâr-ı a‘zâm oldı intişâr-ı ‘ilm ü ‘irfâna (M2 134)

Aşağıdaki beyitte **tarrâr** (yankesici, dolandırıcı, hırsız), **mekkârı** (çok hîle yapan, hîlekâr, düzenbaz) **ayyâr** (hîlekâr, hîleci, düzenbaz) **fettân** (fitne ve fesâda teşvik eden, karıştırıcı) kelimeleri benzer anlamları içermektedir ve burada beraber kullanılmışlardır. Dolayısıyla **tenâsüb** sanatı yapılmıştır

Çerâğ-ı fitne-i cem‘iyyet-i **tarrâr** u **mekkârı**

Şu‘â‘-ı şem‘-i şirret-ḥâne-i ‘ayyâr u fettânı (M2 139)

2.3.1.7. Tezat

Düşünceler, duygular ve hayaller arasında birbirine karşıt olan nitelikleri/özellikleri birarada kullanmaktır. Dilbilgisi bakımından olumsuzluk ifade

eden gelmek-gelmemek gibi kelimeleri bir arada kullanmak tezat değildir. Zıt kavramların arasında bir ilgi bulunması ve bir konuda birleşmeleri gerekir (Dilçin, 2009: 449).

Aşağıdaki beyitte **ku'ūd** (oturmak) ve **ber-pā** (ayakta) kelimeleri arasında tezatlık ilişkisi söz konusudur.

Olur 'azm u şebātından havādiş-gāh-ı 'ālemde
Kıyām-ı emn ü āsāyiş, **ku'ūd**-ı fitne-i **ber-pā** (M2 130)

Aşağıdaki beyitte **sulh** (barış) ve **kār-zār** (savaş) kelimeleri ile tezat yapılmıştır.

Ol şehenşehdir niżām-ı kā'inātiñ melce'i
Bir elinde **sulh**-ı 'ālem, bir elinde **kār-zār** (M2 84)

Aşağıdaki beyitte **zīr** (alt) ve **bālā** (yüksek) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Kaplamışdı **zīr** u **bālā**-yı şafā-yı ma'nevī
Kā'ināta neşr-i feyz eylerdi envār-ı şafağ (M2 45)

Aşağıdaki beyitte **şād** (mutlu, sevinçli) ve **hūzn** (hüzün, keder) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Şād ola evlādımız hem añlarıñ aḥfādı da
Görmeye ol sāye-i şāhānede **hūzn** ü keder (M2 49)

Aşağıdaki beyitte **rūz** (gündüz) ve **şeb** (gece) kelimeleri ile tezat yapılmıştır

Ol şehenşāh-ı 'Ömer-'adl ü hümāyūn-ı maḥdeme
'Abd-i memlūki Emīrī **rūz** u **şeb** eyler du'ā (M2 60)

Aşağıdaki beyitte **bāy** (zengin) ve **gedā** (fakir) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır. .

Aḥlāğ-ı feyz-āsārınıñ müştākıdır **bāy** u **gedā**

Ahrār-ı dehrî eyledi luḡ-ı hümâyûnı esîr (M2 64)

Aşağıdaki beyitte **ṣubḥ** (sabah) ve **ṣām** (akşam) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Bu Emîrî ‘ abdidir ol pâdişâh-ı ekberîñ
Eyliyor îfâ du‘ â-yı şevketin her **ṣubḥ** u **ṣām** (M2 75)

Burada **pîr** (yaşlı) ve **bernâ** (genç) kelimeleriyle tezat sanatı yapılmıştır.

O baḥr-ı bî-girân-ı ‘ âlem-i himmet ki her demde
Zülâl-i vaşfi cârî-i zebân-ı **pîr** ü **bernâ**dır (M2 78)

Aşağıdaki beyitte **nîstî** (yokluk) ve **hestî** (varlık) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Vücûd-ı ğam verâ-yı perde-i **nîstî**de pinhândır
Cemâl-i mes‘ adet âyîne-i **hestî**de peydâdır (M2 78)

Aşağıdaki beyitte **pîşvâ** (öncü, önder) ve **peyrev** (takipçi, ardıl) kelimeleri ile tezat sanatını yapılmıştır.

Eşhiyânîñ **pîşvâ**sı, etkiyânîñ **peyrevi**
Aşdiḳânîñ nûr-ı çeşmi ezkiyânîñ a‘ lemi (M2 91)

Aşağıdaki beyitte **zulm** (zulüm) ve **adâlet** kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Seḫâb-ı **zulmi** nâ-bûd etdiñ afâḳ-ı ‘ **adâlet**den
Zemîne eylediñ pîrâye, nûr-ı şems-i tâbânı (M2 139)

Aşağıdaki beyitte **nezdîk** (yakın) ve **ba‘îd** (uzak) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Şems-i himmetdir o sultân-ı ferîd
Birdir envârına **nezdîk** ü **ba‘îd** (M2 8)

Aşağıdaki beyitte **nīk** (iyi) ve **bed** (kötü) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Ḥazret-i Mevlā aña keşf eylemiş
Her ne var ise cihānda **nīk** ü **bed** (M2 8)

Aşağıdaki beyitte **ḥ'āb** (uyku) ve **bīdār** (uyanık) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Ḥ'ābdan **bīdār** olduğda bugün vaqt-i seher
Oldı meşhūdum hezārān kudret-i rabbü'l-felaḳ (M2 45)

Aşağıdaki beyitte **lejl** (gece) ve **nehār** (gündüz) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Bu Emīri ' abd-i memlūki kemīne bendesi
Oldı meşgūl-i du' ā-yı şevketi **lejl** ü **nehār** (M2 86)

Aşağıdaki beyitte **Ḳurbī** (yakınlık) ve **bu' dī** (uzaklık) kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır.

Oluyor her nazariñ manzūri
Ḳurbī de **bu' dī** de şāmil nūri (M2 8)

Aşağıdaki beyitte **ābād** ve **vīrāne** kelimeleri ile tezat sanatı yapılmıştır. Görüldüğü gibi Ali Emīri eserinde bilindik kelimelerle yapılmış olan tezat sanatına fazlaca yer vermiştir.

Mülküni ' adl ü keremle öyle **ābād** etdi kim
Sāye-i şāhānesinde ḳalmadı **vīrāne** ev (M2 87)

2.3.1.8. Tekrīr

Tekrarlamak anlamına gelen tekrīr, heyecan oluşturmak için etkileyici noktaları tekrar etmeye denir (Kocakaplan,1992: 34).

Aşağıdaki beyitte **kerem** sözcüğüyle *tekrîr* sanatı yapılmıştır.

Kerem-bahş u **kerem**-kâr u **kerem**-sâz u **kerem**-perver
Kerem-hîz ü **kerem**-rîz ü **kerem**-bîz ü **kerem**-fermâ (M2 131)

Aşağıdaki beyitte *himmet* ve *şefkat* kelimeleri tekrar edilerek *tekrîr* sanatı yapılmıştır.

Dili kâmus-ı **himmet** *himmeti* nâmūs-ı emniyyet
Vücūdı maḥz-ı **şefkat** *şefkati* dehrîñ nigeḥ-bānı (M2 138)

Aşağıdaki beyitte **kimiñ** kelimeleri tekrar edilerek *tekrîr* sanatı yapılmıştır.

Kimiñ āsarı **kimiñ** şan' atıdır
Kimiñ iḥsânı **kimiñ** kudretidir (M2 3)

Aşağıdaki üç beyitte yer alan **bugün** kelimesiyle *tekrîr* sanatı yapılmıştır.

Bugün efrād-ı millet maḥzar oldı luṭf-ı Mevlâ'ya
Bugün feyz-i İlâhî kâ'inâta verdi pîrâye (M2 33)
Bugündür ser-te-ser 'Oşmâniyânîñ mebde'-i feyzi
Bugün mühr-i 'adâlet neşr-i envâr etdi dünyâya (M2 33)
Bugün geldi cemâl-i devlete bir revnaḡ-ı dîger
Bugün oldı meserret rû-nümâ ḡalb-i re'âyâya (M2 34)

Aşağıdaki beyitte **sensiñ** ifadesi ile *tekrîr* yapılmıştır.

Sensiñ şadef-i salṭanatıñ dürr-i şemîni
Sensiñ felek-i ma' deletiñ bedr-i kemâli

2.3.1.9. Nidâ

Duygusal bir atmosferin etkisiyle şairlerin bazı seslenme ünlemlerini kullanarak kişilere ve varlıklara hitap etmeleri sonucu oluşan bir sanattır (Dilçin, 2009: 453).

Aşağıdaki üç beyitte Allâh/Tanrı anlamındaki **İlâhî** ifadesiyle yaratıcıya seslenilmektedir. Dolayısıyla **nidâ** sanatı yapılmıştır.

İlâhî tahtı mes'ûd u mübârek kı1 o sultâna
Muvaffâk eyle her bir işde ol hağân-ı zî-şâmı (M2 29)

İlâhî sâyesinde öyle râhat eylesin millet
Dağı yâd etmesin 'aşr-ı Yavuz Sultân Selîm Hân'ı (M2 29)

Hoşnûd ola andan iki dünyâda **İlâhî**
Sultân-ı serâ-perde-i ma' mûre-i levlâk (M2 53)

Aşağıdaki beyitte **Yâ İlâhî** hitabıyla **nidâ** sanatı yapılmıştır.

Şevketi müzdâd olup ol pâdişâh-ı a'zamî
Yâ İlâhî kişverinden her belâ olsun ba'îd (M2 163)

Aşağıdaki beyitte fahr-ı 'âlem (dünyanın övüncü) olan peygamberin vekili olarak görülen benzersiz hükümdara (II. Abdülhamid'e) seslenilerek **nidâ** sanatı yapılmıştır.

Ey vekîl-i fahr-ı 'âlem şehriyâr-ı bî-naẓîr
Cümle evşâfa sezâsîñ pâdişâhım çok yaşa (M2 123)

Aşağıdaki bu iki ayrı beyitte şair, **yâ Rab** diye seslenerek Allâh'tan istekte bulunmaktadır. Doğal olarak **nidâ** sanatı sözkonusudur.

Şâd kı1 Hazret-i Sultân Hamîd'i **yâ Rab**
Mefhar-ı cümle-i ekvân ü ümem hürmetine (M2 80)

O veliyy-i ni‘am-ı ‘âlem olan sulţānı
İki dünyāda emīn eyle elemden **yā Rab** (M2 162)

Aşağıdaki manzumede **İlâhî** hitabıyla hem **tekrîr** hem de **nidâ sanatları** yapılmıştır.

- 1 **İlâhî** Hâzret-i ‘Abdü’l-ḥamīd Ḥān-ı cihān-bāna
Kemāl-i ‘āfiyet ver şevket ü şānın mezīd eyle (M2 155)
- 2 **İlâhî** bî-bedel bir pādīşāh-ı ‘âlem-ārādır
Zamān-ı ‘adliniñ her rûzını hem-ḳadr-i ‘īd eyle
- 3 **İlâhî** ol mu‘allā şehriyār-ı şevket-efzāyı
Ḥilāfet taḥtgāhında şehensāh-ı ferīd eyle
- 4 **İlâhî** ma‘deletle kā’ināt efrūzdu dā’im
O sulţānı hemīşe mazhar-ı feyz-i cedīd eyle
- 5 **İlâhî** sāye-i rāyāt-ı iclāl-i hümāyūnun
Rü’ûs-ı ḥāşş u ‘āmm-ı kā’ināt üzre medīd eyle
- 6 **İlâhî** ism-i a‘zām ‘aşḳına her ceys-i manşūrın
Hücūm-ı düşmen-i ḡaddāra bir sedd-i sedīd eyle
- 7 **İlâhî** maḥzen-i ‘irfān olan vicdān-ı mes‘ūdın
Meserretlerle meşhūn eyleyüp ḡamdan ba‘īd eyle
- 8 **İlâhî** eyleyim ḥaḳḳıyla tā kim vaşf-ı sulţānı
Zekā-yı ṭab‘ımı mānend-i Ḥassān u Lebīd eyle
- 9 Emīrī yüz ṭutup dergāhiña yazdı bu tāriḥi
Şehensāh-ı celīliñ sālını yā Rab sa‘īd eyle (M2 154-155)

Aşağıdaki beyitte **Ḥudāvendā** (Ey Allāh'ım) kelimesiyle nida sanatı yapılmıştır.

Ḥudāvendā ‘adālet-meşnedā şāhā felek-ḳadrā
O şāhensāh ki tenvīr etdi ‘adliñ çeşm-i devrānı (M2 138)

2.3.1.10. İktibâs

Başkasına ait bir ifadeyi kısmen veya tamamen söz içinde kullanmaya denir. Lakin eski Türk edebiyatında iktibâs daha ziyade ayet ve hadîslerden yapılan alıntılarla sınırlıdır (Coşkun, 2010: 175). Aşağıdaki beyitte **ve'n-şakka'l-kamer** ifadesi Kamer Sûresinin 1. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Ol ḥabîbiñ ' aşkına yâ Rab ki burhândır aña
Mu' cizât-ı âyet-i kübrâ-yı **ve'n-şakka'l-kamer** (M2 48)

Aşağıdaki beyitte **lâ-reybi** ifadesi Bakara Sûresinin 2. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Dili, âyine-i naşş-ı tecelliyât-ı **lâ-reybi**
Zamîri, mehbiṭ-i ilhâm-ı feyz-â-feyz-i ğaffârı (M2 52)

Aşağıdaki beyitte **ve'l-kâzimîne'l-ğayza ve'l-âfin** ifadesi Âl-i İmrân Sûresinin 134. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Âyet-i (**ve'l-kâzimîne'l-ğayza ve'l-âfin**) ile
Haşletin tezyîn eder ol pâdişâh-ı nüktedân (M2 67)

Aşağıdaki beyitte **Naşrun min-allâhi ve fethun karîb** ifadesi Saff Sûresinin 13. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Müjde kim ol âyet-i kübrâ budur
Naşrun min-allâhi ve fethun karîb (M2 100)

Aşağıdaki beyitte ' **urvetü'l-vüşkâsı** ifadesi Bakara Sûresinin 256. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Âsitânı ' **urvetü'l-vüşkâsı** olsun ' âlemiñ
Nuh ü Dâvud ü Kelîmu'llâh ü Yaḥyâ ' aşkına (M2 106)

Aşağıdaki beyitte **fî-ahseni takvîm** ifadesi Tîn Sûresinin 4. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Cemâl-i pâdişâhî zübde-i **fî-ahseni takvîm**

Maķâm-ı ‘adl ü cāhı secdegāh-ı mihr-i hāverdir (M2 166)

Aşağıdaki beyitte **ve mā-ersalnāk** ifadesi Enbiyâ Sûresinin 107. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Mazhar-ı şān-ı hıṭāb-ı levlāk

Gevher-i kenz-i **ve mā-ersalnāk** (M2 4)

Aşağıdaki beyitte **ev ednā** ifadesi Necm Sûresinin 9. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Evvelîn nūr-ı tecellā-yı Hudā

Maḥrem-i bezmgeh-i **ev ednā** (M2 4)

Aşağıdaki beyitte geçen **faşda**‘ kelimesi Hicr Sûresinin 94. ayetinden; **farğab kelimesi ise** İnşirâh Sûresinin 8. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Sînesinde leme‘ ān olmada nūr-ı **faşda**‘⁶

Fıṭratında feyezân etmede feyz-i **farğab**‘⁷ (M2 160)

Aşağıdaki beyitte **bünyân-ı merşüş** ifadesi Saff Sûresinin 4. ayetinden iktibâs edilmiştir.

Vücūd-ı aķdesi **bünyân-ı merşüş**-ı ‘adāletdir

Muvāfıķdır umūrı naşş-ı ‘ālū’l-‘āl-i Ķur’ân’a (M2 126)

---

⁶ Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allâh'a ortak koşanlara aldırış etme. Kur’ân-ı Kerîm, Hicr, 94. (Mısrada geçen ifade bu ayette yer almaktadır.)

⁷ "Ancak Rabbine yönel ve yalvar." Kur’ân-ı Kerîm, İnşirâh, 8. (Mısrada geçen ifade bu ayette yer almaktadır.)

Kutsî hadîs olarak bilinen “**Levlâke levlâke lemâ halaktü’l-eflâk**” (Sen olmasaydın, ben âlemleri yaratmazdım.) hadîsinden⁸ (Elbânî, 1986) iktibâs edilen ve **levlâk** kelimesiyle telmih yapılan beyitler aşağıda gösterilmiştir.

Budur el-ḥaḳ vekîl-i elyaḳ-ı **şâhenşeh-i levlâk**

Du‘â-yı şevketi cümle ‘ibâdu’llâha elzemdir (M2 89)

Mazhar-ı şân-ı **ḥitâb-ı levlâk**

Gevher-i kenz-i ve *mâ-ersalnâk* (M2 4)

Ḥoşnûd ola andan iki dünyâda İlâhî

Sultân-ı serâ-perde-i **ma‘mûre-i levlâk** (M2 53)

Şeh-i levlâke budur taht-ı ḥilâfetde vekîl

Oldı her ferdimize ḥidmet-i şâhânesi farz (M2 61)

Vekîl-i ḥazret-i **şâhenşeh-i levlâke** vaşşâfım

Melekler eylesin ihdâ selâmım Ka‘b u Ḥassân’a (M2 69)

2. 3.1.11. Leff ü Neşr

Beytin ilk mısrasında bahsedilen kavramlarla ikinci mısrada bazı kavramların ilişkili olarak kullanılmasına leff ü neşr sanatı denir. Diğer bir tabirle bu edebî sanat, tenâsüplü kelimelerin belli bir düzene göre sıralanmasıyla oluşan bir sanattır (Coşkun, 2010: 143).

Aşağıdaki beyitte **ṭab‘ ımnî cûş u ḥurûşı** ifadeleri ile **cezr ü medd** arasında; **himmet** ile **te’şîr-i kamer** ifadelerinde leff ü neşr-i müşevveş (düzensiz) söz konusudur.

Bu güne **ṭab‘ ımnî cûş u ḥurûşı himmeti**ndendir

Ki **te’şîr-i kamerden** bahre **cezr ü medd** olur peydâ (M2 132)

⁸ Ravisî bilinmemektedir. Bu ifade hadîs olarak zikredilmiştir.

Aşağıdaki beyitte birinci mısradaki geçen **nūr-1 fikri āsumān-1 şevket** ve **şems-i münir** ile ikinci mısradaki **berk-i re'yi meclisi-i 'irfān** ve **mişbāh-1 hüdā** ifadeleri arasında leff ü neşr sanatı yapılmıştır.

Nūr-1 fikri āsumān-1 şevkete şems-i münir
Berk-i re'yi meclisi-i 'irfāna mişbāh-1 hüdā (M2 60)

Aşağıdaki beyitte birinci mısradaki geçen **vefā**, **gülşen-serāy-1 tab'-1 rengi** ve **nergis** ikinci mısradaki **hayā**, **gülsār-1 vicdānı** ve **şeb-büy-1 muṭarrā** kelimeleri ile leff ü neşr sanatı yapılmıştır.

Vefā gülşen-serāy-1 tab'-1 rengininde nergisdir
Hayā gülsār-1 vicdānında şeb-büy-1 muṭarradır (M2 79)

Aşağıdaki beyitte birinci mısradaki **şāhān-1 Şüreyyā** ve **'alemiñ buse-gehi** ifadeleri ile ikinci mısradaki **eyvān-1 felek** ve **rif' atiniñ şaff-1 te'ālī** kelimeleri arasında leff ü neşr sanatı yapılmıştır.

Şāhān-1 Şüreyyā 'alemiñ buse-gehidir
Eyvān-1 felek rif' atiniñ şaff-1 te'ālī (M2 112)

Aşağıdaki beyitte birinci mısradaki **bu sultāndır**, **'ināyet mülkünün** ve **hākān-1 yektāsı** ikinci mısradaki **bu hākāndır**, **'adālet tahtınıñ** ve **sultān-1 muḥtārı** ifadelerinde leff ü neşr sanatı yapılmıştır.

Bu sultāndır 'ināyet mülkünün hākān-1 yektāsı
Bu hākāndır 'adālet tahtınıñ sultān-1 muḥtārı (M2 51)

2.3.1.12. Hüsn-i Ta'lil

Herhangi bir hususu asıl sebebi dışında gerçek olmayan hayali ve güzel bir sebepten dolayı meydana geliyormuş gibi izah etmektir (Dilçin, 2009: 443). Bu sanat “şairane sebeplendirme” olarak düşünülebilir. (Coşkun, 2010: 165).

Aşağıdaki beyitte aslında ayın etkisiyle med cezir nasıl olursa II. Abdülhamid'in himmetinin etkisiyle de sevgi (mutluluk) kabarr, yani cûş u hurûşa gelinir.

Bu gûne şab' imiñ cûş u şurûşı himmetiñdendir

Ki te'şir-i şamerden başre cezr ü medd olur peydā (M2 132)

2.3.1.13. Edebî Sanatların Değerlendirilmesi

Çalışmanın edebî sanatlar incelemesi neticesinde eserdeki ilk manzume hariç diğer 76 manzumede de tarih dūşürme sanatının kullanıldığı görülmüştür. Eski Türk edebiyatında tarih dūşürme sanatının en yaygın kullanıldığı alanlardan biri cülûsiyeler diğeri de yeni yıl tebrikleri yani padişahların tahta oturma sene-i devriyeleridir. Doęal olarak ilgili manzumeler cülûs ve yeni yıl tebrikleri için yazıldıklarından hepsinde bu sanatın kullanıldığı görülmüştür. İlgili tablolar yardımıyla manzumelerde yer alan tarih ifadeleri ve manzumelerin tarih ifadelerinde çıkan tarih ve tarih çeşitleri gösterilmiştir. Yine en çok öne çıkan edebî sanatlardan birinin de telmih olduğu görülmüştür. Ali Emîrî Efendi, telmih sanatında genellikle İslâm tarihindeki önemli şahsiyetlere ve olaylara gönderme yapmıştır. Medhiyelerin olmazsa olmazı olan mübalağa sanatı da eserde yoğun olarak kullanılmıştır. Ayrıca ayetlerden yapılan alıntılarla meydana gelen iktibaslar da göze çapmaktadır. Bu şekilde yaklaşık on yerde iktibas sanatı görülmüştür. Ali Emîrî, zıt anlamlı kavramları bir arada kullanarak tezat sanatında başarılı bir performans göstermiş ve zıtlıklardan istifade ederek anlamı güçlendirmiştir. Genel hatlarıyla bakıldığında eserde birçok edebî sanat kullanılarak sözün büyüüne ulaşılmaya çalışıldığı görülmüştür.

2.3.2. Arapça İfadeler

2.3.2.1. Ayetler

Eserde ayetlerden iktibâs edilmiş kelime ve ifadeler aşağıda sıralanmıştır.

1. *mā-ersalnāk*⁹ (M2 4)
2. *ev ednā*¹⁰ (M2 4)
3. *ve'n-şakka'l-kamer*¹¹ (M2 48)
4. *lā-reybi*¹² (M2 52)
5. *(والكاظمين الغيظ والعافين) ve'l-kāzimīne'l-ğayza ve'l-āfīn*¹³ (M2 67)
6. *(نصر من الله وفتح قريب) Naşrun min-allāhi ve fetḥun qarīb*¹⁴ (M2 100)
7. *urvetü'l-vüşkâ*¹⁵ (M2 106)
8. *bünyân-ı merşüş*¹⁶ (M2 126)
9. *faşda*¹⁷ (M2 160)
10. *fargab*¹⁸ (M2 160)
11. *fī-aḥseni taḫvīm*¹⁹ (M2 166)
12. *(والكاظمين الغيظ والعافين) ve'l-kāzimīne'l-ğayza ve'l-āfīn*²⁰ (M2 67)
13. *urvetü'l-vüşkâ*²¹ (M2 106)

2.3.2.2. Hadîsler

Eserde hadîs olarak geçen ya da hadîslerden iktibâs edilmiş kelime ve ifadeler aşağıda sıralanmıştır.

1. *levlāk*²² (M2 4)

⁹ Kur'ân-ı Kerîm, Enbiyâ Sûresi: 107.

¹⁰ Kur'ân-ı Kerîm, Necm Sûresi: 9.

¹¹ "Ve ay yarıldı." Kur'ân-ı Kerîm, Kamer Sûresi : 1.

¹² Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi: 2.

¹³ "Öfkesini yutanlar ve affedenler." Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân Sûresi: 134.

¹⁴ Allâh'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke'nin fethi). Kur'ân-ı Kerîm, Saff 13.

¹⁵ Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi: 256.

¹⁶ Kur'ân-ı Kerîm, Saff Sûresi: 4.

¹⁷ Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allâh'a ortak koşanlara aldırış etme. Kur'ân-ı Kerîm, Hicr Sûresi: 94. (Mısrada geçen ifade, bu ayette yer almaktadır.)

¹⁸ Ancak Rabbine yönel ve yalvar. Kur'ân-ı Kerîm, İnşirâh: 8. (Mısrada geçen ifade bu ayette yer almaktadır.)

¹⁹ Kur'ân-ı Kerîm, Tin Sûresi: 4

²⁰ Öfkesini yutanlar ve affedenler. Kur'ân-ı Kerîm Âl-i İmrân Sûresi: 134.

²¹ Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi: 256.

²² "Levlâke levlâke lemâ halaktü'l-eflâk." Bu ifadenin râvîsi bilinmemektedir. Lâkin bazı muteber sayılmayan kaynaklarda hadîs olarak zikredilmiştir. (Elbânî, 1986)

2. (خير الاسماء ما عبد او حمد) *ḥayru 'l-esmā 'i mā- 'ubbide ev ḥummide*²³ (M2 9)
3. (نعيم الامير) *ni 'me 'l-emir*²⁴ (M2 31)
4. *Mā- 'arefnā*²⁵(M2 2)

2.3.2.3. Diğer Arapça İbareler

1. (جل جلاله و عم نواله ولا آله غيره) *celle celāluhu ve 'amme nevāluhu ve lā-ilāhe ḡayruhu*²⁶(M2 III),
2. (عليه افضل الصلوة و اكمل التحية) *'aleyhi efdalu'ş-şalāti ve ekmelü't-taḥiyyāti*²⁷ (M2 III),
3. (رضوان الله تعالى عليهم اجمعين) *Rıdvanu'llāhi te'ālā 'aleyhim ecma' in*²⁸ (M2 III)
4. (ادام الله تعالى خلافته و ابد بالعدل سلطنته بحرمة السبع المثاني) *edāma'llāhu te'ālā ḥilāfetehu ve ebbede bi'l- 'adli salṭanatahu bi-ḥurmeti's-seb 'i'l-meşāni*²⁹ (M2 10)
5. *lā-yefnā*³⁰ (M2 12)
6. (تعظيماً لشان صاحبه) *ta' zīmen li-şāni şāhibihi*³¹ (M2 15)
7. (عن سلف الى خلف متسلسلاً) *'an-selefin ilā-ḥalefīn müteselsilen*³² (M2 15)
8. (انار الله تعالى براهينهم الى يوم الادي) *enāra'llāhu te'ālā berāhīnehum ilā-yevmi'd-dīn*³³ (M2 16)
9. (بالغاً ما بلغ) *bālīḡan-mā-belaḡa*³⁴ (M2 21)

²³ İsimlerin en güzeli abd ile başlayan ve içinde hamd olan isimlerdir (Hadîs). (İsmâil b. Muhammed el-Cerrâhî el-Aclûnî, H. 1351: 87)

²⁴ O, ne güzel komutandır (Hadîs'ten bir bölüm).

²⁵ "Mâ arafnâke hakka marifetike ya marûf" (Seni hakkıyla bilemedik ey bilinmeye layık olan Allah'im.) Hadîs

²⁶ Allâh'ın şanı yüce olsun ve onun hayrı herkesin üzerine olsun, ondan başka ilah yoktur.

²⁷ Onun üzerine salatın en iyisi ve iyiliklerin en güzeli olsun.

²⁸ Allâh Teâlâ'nın rahmeti hepsinin üzerine olsun.

²⁹ Allâh onun hilafetini daim etsin ve seb'ü'l-meşânî (Fâtîha, Bakara, Âl-i İmrân, Nîsâ...) hürmetiyle onun saltanatını adalet ile ebedi kılsın.

³⁰ Bitmeyen, fena/fâni olmayan.

³¹ Sahibinin konumunu yücelterek...

³² Seleften halefe zincirleme olarak nakleden.

³³ Allâh, onların delillerini kıyamet gününe kadar nurlandırır.

10. (والله الموفق والمستعان و عليه الاعتماد و التكلان) *Va'llāhu 'l-muvaffīku ve 'l-müste'ānu ve 'aleyhi 'l-i'timādu ve 't-tuklān.*³⁵ (M2 22)
11. (دام محفوظاً بالفيض الصمداني) *dāme maḥfūẓen bi 'l-feyḍi 'ş-Şamedāniyyi*³⁶ (M2 25)
12. (اسكنهما الله تعالى فى اعلى طبقات الجنان) *eskenehuma 'llāhu te'ālā fī-a'lā-ṭabaqāti 'l-cinān*³⁷ (M2 22)
13. (خلد الله تعالى ظلال سلطته على العالمين) *ḥalleda 'llāhu te'ālā zīlāle sulṭatihi 'ale 'l-'ālemīn*³⁸ (M2 27)
14. (خلد الله ملكه و أبد سلطنته) *Ḥalleda 'llāhu mulkehu ve ebbede salṭanatehu*³⁹ (M2 26)
15. (ابد الله تعالى دولته الى آخر الزمان) *ebbeda 'llāhu te'ālā devletehu ilā-āḥiri 'z-zamān*⁴⁰ (M2 30)
16. (وفق الله جميعا ما يشاء ما يدوم) *Veffeḳa 'llāhu cemī'an mā-yeṣā 'u mā-yedūm*⁴¹ (M2 32)
17. (يسر الله قريباً ما يحب ما يريد) *Yessera 'llāhu ḳarīben mā-yuḥibbu mā-yurīd*⁴² (M2 32)
18. (خلد الله و ابقاه الى يوم القيام) *Ḥalleda 'llāhu ve ebḳāhu ilā-yevmi 'l-ḳiyām*⁴³ (M2 33)
19. (عمّر الله و قواه الى يوم الوعيد) *Ammara 'llāhu ve ḳuvvāhu ilā-yevmi 'l-va'id*⁴⁴ (M2 33)
20. (صانه الله تعالى عن الهمّ والغم و الملأل) *ṣānehu 'llāhu te'ālā 'ani 'l-hemmi ve 'l-ḡammi ve 'l-melāli*⁴⁵ (M2 33)
21. (سلمه اه تعالى و ابقاه) *sellemehu 'llāhu te'ālā ve ebḳāhu*⁴⁶ (M2 35)

³⁴ Ulaşılan yere ulaştırın...

³⁵ Muvaffak eden ve yardım eden Allâh'tır; ona dayandım ve tevekkül ettim.

³⁶ Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allâh'ın feyzi ile korunarak devam etti.

³⁷ Allâh Teâlâ, o ikisini cennetin en yüksek tabakalarına yerleştirdi.

³⁸ Allâh Teâlâ, onun saltanat gölgesini âlemlerin üzerinde daim etsin.

³⁹ Allah onun saltanatını ve mülkünü ebedi kılsın.

⁴⁰ Allâh onun devletini zamanın sonuna kadar devamlı eylesin.

⁴¹ Devam ettiği müddetçe Allâh onları bütün isteklerinde muvaffak eylesin.

⁴² Onlar istedikleri sürece Allâh onların sevdiklerine yakınlığını kolay eylesin.

⁴³ Allâh, onu kıyamet gününe kadar daim etsin.

⁴⁴ Allâh, kıyamet gününe kadar onun ömrünü uzatsın ve kuvvetini arttırsın.

⁴⁵ Allâh Teâlâ, onu her türlü kederden, sıkıntıdan ve ıstıraptan korusun.

22. (اكرمه اه تعالى بالفوز والظفر والنجاة الى يوم التناد) *ekremehu 'llāhu te'ālā bi'l-fevzi ve'z-zaferi ve'n-necāti ilā-yevmi't-tenādi*⁴⁷ (M2 37)
23. (خلدت خلافته الى يوم الحشر والميزان) *hullidet hilāfetuhu ilā-yevmi'l-ḥaşri ve'l-mizāni*⁴⁸ (M2 39)
24. (ابداش تعالى ظلال رأفته على مفارق المؤمنين) *ebbeda'llāhu te'ālā zilāle re'fetihî 'alā-mefāriqi'l-mu'minîn*⁴⁹ (M2 41)
25. (عمره الله تعالى بالنصر والتوفيق) *'ammerahu'llāhu te'ālā bi'n-naşri ve't-tevfîki*⁵⁰ (M2 43)
26. (اطال الله تعالى عمره و ضاعف اجره الى اخر القرون) *eṭāla'llāhu te'āla 'umrehu ve dā'afe ecrehu ilā-āḥiri'l-ḡurūn*⁵¹ (M2 45)
27. (خلدالله تعالى ملكه و ابّد بالعدل سلطنته الى اخر الدوران) *ḡalleda'llāhu te'ālā mulkehu ve ebbede bi'l-'adli salṭanatehu ilā-āḥiri'd-devrān*⁵² (M2 47)
28. (نسلاً بعد نسل) *neslen ba'de-neslin*⁵³ (M2 48)
29. (بارك الله الخميس) *Bāreka'llāhu'l-ḡamîs*⁵⁴ (M2 48)
30. (وانشق القمر) *ve'n-şakḡa'l-ḡamer*⁵⁵ (M2 48)
31. (آيد الله تعالى دولته و ضاعف على اعداء الدين صولته بحرمة سيد المرسلين) *eyyeda'llāhu te'ālā devletehu ve dā'afe 'alā-a'dā'i'd-dīni şavletehu bi-ḡurmeti seyyidi'l-mürselîn*⁵⁶ (M2 49)
32. (يسر الله له كل مناه) *yessera'llāhu lehu kulle munāhu*⁵⁷ (M2 51)
33. (دام ممدوداً بالعون الربانى) *dāme memdūden bi'l-'avni'r-rabbāni*⁵⁸ (M2 53)

⁴⁶ Allāh Teâlâ, ona selâmet versin ve onu daim etsin.

⁴⁷ Allāh Teâlâ, kıyamet gününe kadar ona feyiz, zafer ve necat ikrâm etsin.

⁴⁸ Allāh Teâlâ, onun hilafetini haşir ve mizan gününe kadar daim etsin.

⁴⁹ Allāh Teâlâ, merhamet gölgesini bütün müminlerin üzerinde ebedî kılışın.

⁵⁰ Allāh Teâlâ, ona nusret ve başarı dolu (bir) ömür versin.

⁵¹ Allāh Teâlâ, asırların sonua kadar onun ömrünü uzatsın ve mükâfatını kat kat versin.

⁵² Allāh Teâlâ, çağların sonuna kadar onun mülkünü daim ve salṭanatını adalet ile kaim eylesin.

⁵³ Nesilden nesile...

⁵⁴ Allāh, perşembeyi mübarek eylesin.

⁵⁵ Ve ay yarıldı. Kur'ân-ı Kerîm, Kamer: 1.

⁵⁶ Allāh Teâlâ, peygamberlerin efendisinin hürmetine onun devletini korusun ve din düşmanları üzerindeki kuvvetini kat kat arttırsın.

⁵⁷ Allāh onun bütün isteklerini kolaylaştırsın.

34. (ادامه الله تعالى مادام العالم) *edāmehu 'llāhu te'ālā mā-dāma 'l-'ālemu*⁵⁹ (M2 54)
35. (دام فى حفظ الملك المنان) *dāme fī-ḥıfẓı'l-meliki'l-Mennān*⁶⁰ (M2 56)
36. (ادام الله شوكته و اجلاله و ضاعف بالتأييد اقتداره و اقباله الى نهايت الايام) *edāma 'llāhu şevketehu ve iclālehu ve dā'afe bi't-te'yīdi iktidārehu ve iḳbālehu ilā-nihāyeti'l-eyyām*⁶¹ (M2 59)
37. (اعز الله تعالى و اعلاه الى نهايت الادوار) *e'azza 'llāhu te'ālā ve a'lāhu ilā-nihāyeti'l-edvār*⁶² (M2 61)
38. (كوكب درى الارض) *kevkebu durriyyi'l-'arḍ*⁶³ (M2 62)
39. (حفظه الله الملك الاعلى) *ḥafazahu 'llāhu 'l-meliku 'l-a'lā*⁶⁴ (M2 62)
40. (طول الله تعالى عمره الى يوم الدين) *ṭavvala 'llāhu te'ālā 'umrehu ilā-yevmi'd-dīn*⁶⁵ (M2 63)
41. (ايد الله تعالى و قواه على اعداءه) *eyyeda 'llāhu te'ālā ve ḳavvāhu 'alā-a'dāhu*⁶⁶ (M2 65)
42. (والكاظمين الغيظ والعافين) *ve'l-kāẓimīne'l-ḡayẓa ve'l-'āfīn*⁶⁷ (M2 67)
43. (ابقاه الله تعالى الى آخر القيام) *ebḳāhu 'llāhu te'ālā ilā-āḫiri'l-ḳiyām*⁶⁸ (M2 68)
44. (مدّ الله تعالى ظلّه الى انتهاء الدوران) *medda 'llāhu te'ālā ẓillehu ilā-intihā 'i'd-devrān*⁶⁹ (M2 69)
45. (خلده الله تعالى الى يوم القرار) *ḥalledahu 'llāhu te'ālā ilā-yevmi'l-ḳarār*⁷⁰ (M2 71)
46. (اعلى الله تعالى شاناه و اقباله الى يوم الدين) *a'la 'llāhu te'ālā şānehu ve iḳbālehu ilā-yevmi'd-dīn*⁷¹ (M2 73)

⁵⁸ (Allāh 'in) Rabbânî yardımıyla onun ihsanı devam etsin.

⁵⁹ Allāh Teâlâ, âlem var oldukça onu var etsin.

⁶⁰ Mennân olan melikin (Allāh 'in) korumasında daim olsun.

⁶¹ Allāh Teâlâ, günlerin sonuna kadar onun şevketini ve celâlini daim etsin ve onun iktidarını ve geleceğini (kendi) desteğiyle kat kat arttırsın.

⁶² Allāh Teâlâ, çağların sonuna kadar onu yüceltsin ve izzetli kılsın.

⁶³ Yerin parlayan yıldızı.

⁶⁴ Yüce Melik olan Allāh, onu korusun.

⁶⁵ Allāh Teâlâ, onun ömrünü kıyamete kadar uzatsın.

⁶⁶ Allāh Teâlâ, onu düşmanları üzerinde kuvvetli kılsın.

⁶⁷ Öfkesini yutanlar ve affedenler.

⁶⁸ Allāh Teâlâ, kıyamete kadar onu daim etsin.

⁶⁹ Allāh Teâlâ, çağların bitimine kadar onun gölgesini uzatsın.

⁷⁰ Allāh Teâlâ, karar gününe kadar onu daim etsin.

47. (صانه الله تعالى و ابقاه) *šānehu 'llāhu te'ālā ve ebķāhu* ⁷² (M2 74)
48. (اعز الله تعالى نصره و اعلى قدره الى آخر القرون) *a'azza 'llāhu te'ālā naşrahu ve a'lā-kadrehu ilā-āħiri'l-ķurūn* ⁷³ (M2 75)
49. (دام ما دام الدهور والاعوام) *dāme mā-dāme'd-duhūru ve'l-a'vāmu* ⁷⁴ (M2 78)
50. (اطال الله تعالى عمره و ادام اقباله الى وقت الميعاد) *eķāla 'llāhu te'ālā 'umrehu ve edāme iķbālehu ilā-vakġi'l-mi'ād* ⁷⁵ (M2 82)
51. (ادام الله تعالى الى آخر الزمان) *edāma 'llāhu te'ālā ilā-āħiri'z-zamān* ⁷⁶ (M2 83)
52. (خَلَّده الله الى يوم القيام و ابقاه) *ħalledehu 'llāhu ilā-yevmi'l-ķiyāmi ve ebķāhu* ⁷⁷ (M2 84)
53. (اَبَّده الله تعالى الى آخر الادوار) *ebbedahu 'llāhu te'ālā ilā-āħiri'l-edvāri* ⁷⁸ (M2 8)
54. (نفعنا الله تعالى بطول بقائه الى يوم العهد و الميثاق) *nefā'ane 'llāhu te'ālā bi-ķūli beķā'ihī ilā-yevmi'l-'ahdi ve'l-mişāķi* ⁷⁹ (M2 88)
55. (متعنا الله تعالى بفيض حيانه الى يوم القرار) *metta'na 'llāhu te'ālā bi-feyġi ħayātihi ilā-yevmi'l-ķarāri* ⁸⁰ (M2 90)
56. (خَلَّد الله تعالى خلافته الى يوم الدين) *ħalleda 'llāhu te'ālā ħilāfetehu ilā-yevmi'd-dīn* ⁸¹ (M2 92)
57. (دام فى اريكة الشوكة ما تعاقب الملوان) *dāme fī-erīķeti'ş-şevketi mā-te'aķubi'l-mulevvānu* ⁸² (M2 94)
58. (ظَلَّ الله الملك العالَم) *zıllu 'llāhi'l-meliki'l-'allāmi* ⁸³ (M2 95)
59. (اعانه الله تعالى الى آخر الايام) *e'ānehu 'llāhu te'ālā ilā-āħiri'l-eyyāmi* ⁸⁴ (M2 95)

⁷¹ Allāh Teâlâ, onun şanıını ve ikbalini kıyamet gününe kadar yüceltsin.

⁷² Allāh Teâlâ, onu korusun ve daim etsin.

⁷³ Allāh Teâlâ, çağların sonuna kadar ona yardımını bahşetsin ve onun kıymetini yüceltsin.

⁷⁴ Çağlar ve seneler sürdükçe o var olsun.

⁷⁵ Allāh Teâlâ, miad vaktine kadar onun ömrünü uzatsın ve onun ikbalini devam ettirsin.

⁷⁶ Allāh Teâlâ, (onun devletini/ömrünü) ahir zamana kadar sürdürsün.

⁷⁷ Allāh Teâlâ, kıyamet gününe kadar onu daim etsin.

⁷⁸ Allāh Teâlâ, çağların sonuna kadar onu daim etsin.

⁷⁹ Allāh Teâlâ, ahit ve misak gününe kadar onun varlığı ile bizi faydalandırsın.

⁸⁰ Allāh Teâlâ, karar gününe kadar onun hayatının feyzi ile bizi faydalandırsın.

⁸¹ Allāh Teâlâ, ahirete kadar onun hilafetini devam ettirsin.

⁸² Renkler birbirlerini takip ettikçe (o sultan) şevket tahtında daim olsun.

⁸³ Allām Melik olan Allāh'ın gölgesi.

60. (سَلَّمَهُ اللهُ الْمَلِكَ الدِّيَانَ) *sellemehu 'llāhu 'l-meliku 'd-deyyān*⁸⁵ (M2 98)
61. (نَصْرٌ مِنْ اللهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ) *naşrun min-allāhi ve fetḥun qarīb*⁸⁶ (M2 100)
62. (أَبْقَاهُ اللهُ تَعَالَى إِلَى آخِرِ الْقُرُونِ) *ebkāhu 'llāhu te'ālā ilā-āḥiri 'l-ḡurūn*⁸⁷ (M2 100)
63. (لَا زَالَتْ حُدَانِقُ دَوْلَتِهِ مَخْضَرَةٌ بِزَوَاهِرِ الشُّوكَةِ وَالتَّأْيِيدِ) *lā-zālet ḡadā 'iḡu devletihi muḡderreten bi-zevāhiri 'ş-şevketi ve 't-te 'yīdi*⁸⁸ (M2 101)
64. (لَا زَالَ مَحْرُوسًا بِعَيْنِ عَنَائَةِ الْمَلِكِ الْمُتَعَالِ فِي كُلِّ آنٍ وَحَالٍ) *lā-zāle maḡrūsen bi-'ayni 'ināyeti 'l-meliki 'l-mute'ālī fī-kulli ānin ve ḡālin*⁸⁹ (M2 102-103)
65. (أَفَاضَ اللهُ عَلَى الْعَالَمِينَ نَوَالَ بَرِّهِ وَ أَحْسَانَهُ مَا تَعَاقَبَ الظَّلَامُ وَالضِّيَاءُ) *efāḡa 'llāhu 'ale 'l-'ālemīne nevāle birrihi ve iḡsānihi mā-te'āḡubi 'z-zalāmu ve 'ḡ-ḡiyā 'u*⁹⁰ (M2 104)
66. (مَدَّ اللهُ تَعَالَى ظِلَّهُ الشَّارِقَ وَ خَدَّ أَجْلَالِهِ الْبَارِقَ بِحَرْمَةِ الْقُرْآنِ) *medda 'llāhu te'ālā zillehu 'ş-şāriḡ ve ḡallede iclālehu 'l-bāriḡe bi-ḡurmeti 'l-Ḡur 'āni*⁹¹ (M2 106)
67. (شَيَّدَ اللهُ تَعَالَى بِنْيَانَ شُوكَتِهِ بِدَعَائِمِ الْعَزِّ وَالْإِقْبَالِ) *şeyyeda 'llāhu te'ālā bünyāne şevketihi bi-de'āyimi 'l-'izzī ve 'l-iḡbālī*⁹² (M2 108)
68. (أَقَامَ اللهُ تَعَالَى قَوَائِمَ سُلْطَنَتِهِ مَادَامَ الدُّورَانِ وَ مَا اخْتَلَفَ الْمُلُوكَانِ) *eḡāme 'llāhu te'ālā ḡavā 'ime saltanatıhi mā-dāme 'd-devrāni ve mā-iḡtelefi 'l-melvāni*⁹³ (M2 110)
69. (أَدَامَ اللهُ تَعَالَى عَلَى الْعَالَمِينَ نَوَالَهُ وَ رَأْفَتَهُ بِحَرْمَةِ السَّبْعِ الْمُثَانِي) *edāma 'llāhu te'ālā 'ale 'l-'ālemeyni nevālehu ve re 'feteḡu bi-ḡurmeti 's-Seb 'i 'l-meşāni*⁹⁴ (M2 114)
70. (لَا زَالَتْ رَوْضَةُ الْمَلِكِ مَنْضَرَةٌ بِزِلَالِ عَدْلِهِ فِي كُلِّ وَقْتٍ وَ حِينٍ) *lā-zālet ravḡatu 'l-mulki maḡdaratan bī-zilālī 'adlihi fī-kulli vaḡtin ve ḡīnin*⁹⁵ (M2 116)

⁸⁴ Allāh Teâlâ, son güne kadar ona yardım etsin.

⁸⁵ Deyyân Melik olan Allâh, ona selâmet versin.

⁸⁶ Allâh 'tan bir yardım ve yakın bir fetih (Mekke 'nin fethi). Kur 'ân-ı Kerîm, Saff: 13.

⁸⁷ Allâh Teâlâ, çağların sonuna kadar onu daim kılsın.

⁸⁸ Onun devlet bahçesi, şevket ve destek işaretleri/belirtileri ile yeşil olarak sürdürdükçe...

⁸⁹ Müteâl Melik olan Allâh 'ın inayetiyle (o) her an ve durumda bulunduğu sürece...

⁹⁰ Gölgeler ve ışıklar birbirini takip ettikçe Allâh, âlemlere ihsanını ve iyiliğini serpsin/versin.

⁹¹ Allâh Teâlâ, Kur 'ân 'ın hürmetine sultanın doğan gölgesini ve ışıldayan yüceliğini sonsuzlaştırsın.

⁹² Allâh Teâlâ, onun gücünün binasını/yapısını izzet ve ikbal desteğiyle güçlendirsın.

⁹³ Allâh Teâlâ, onun saltanatının gücünü sonsuza dek daim kılsın.

⁹⁴ Allâh Teâlâ, onun kısmetini ve yüceliğini Seb 'i 'l-mesânî hürmetine her iki dünyada da daim kılsın.

⁹⁵ Onun adaleti devam ettiği sürece mülk bahçesi hiçbir zaman yok olmaz.

71. (قطب سلاطين الارض) *kuṭbu selāṭīni 'l-ard*⁹⁶ (M2 116)
72. (اسس الله تعالى قواعد بنيان عدله و سلطنته فى اقصى الاقاليم) *essesa 'llāhu te'ālā ḳavā'ide bunyāni 'adlihi ve salṭanatīhi fī-aḳṣa 'l-eḳālīmi*⁹⁷ (M2 117)
73. (خُذ الله تعالى ايام شوكته و اقباله و ادم اعوام عمره و اجلاله الى وقت الموعود) *ḥallada 'llāhu te'ālā eyyāme ṣevketīhi ve iḳbālīhi ve edāme ve a'vāme 'umrihi ve iclālīhi ilā-vaḳti 'l-mev'ūd*⁹⁸ (M2 119)
74. (ادم الله تعالى علوه و اعلا فى مدارج الشوكة سموه بحرمة الفاتحة والاخلاص) *edāma 'llāhu te'ālā 'uluvvehu ve a'lā fī-medārici 'ṣ-ṣevketi sumuvvehu bi-ḥurmeti 'l-Fātiḥati ve 'l-İhlāsi*⁹⁹ (M2 120)
75. (ايدده الله تعالى بالنصر الدائم) *eyyedehu 'llāhu te'ālā bi-naṣri 'd-dā'imi*¹⁰⁰ (M2 121)
76. (اوضح الله تعالى غرة الشوكة بضياته مادام الزمان) *evḍaḥa 'llāhu te'ālā ğurrete 'ṣ-ṣevketi be-ḍiyā 'ihi mādāme 'z-zemān*¹⁰¹ (M2 123)
77. (ادم المولى ظلال حمايته على مفارق الايام) *edāme 'l-mevlā zılāle ḥimāyetīhi 'alā-mefāriḳi 'l-eyyāmi*¹⁰² (M2 124)
78. (خُذ الله تعالى سلطنته الى يوم الابد) *ḥalleda 'llāhu te'ālā salṭanatehu ilā-yevmi 'l-ebed*¹⁰³ (M2 126)
79. (حفظه الله تعالى و بلغه من محاسن امانيه ما يتمناه) *ḥafāzahu 'llāhu te'ālā ve belleġahu min-meḥāsini emāniyehu mā-yetemennāhu*¹⁰⁴ (M2 127)
80. (بارك الله له خلافته ببركة نبيه المصطفى و رسوله المجتبى) *bāreka 'llāhu lehu ḥilāfetehi bi-bereketi nebiyyīhi 'l-muṣṭafā ve resūlihi 'l-muctebā*¹⁰⁵ (M2 129)

⁹⁶ Yeryüzü sultanlarının kutbu (sultanı).

⁹⁷ Allāh Teâlâ, onun adalet ve saltanat binasının temellerini en uzak iklimlere (bölgelere) kadar inşa etsin.

⁹⁸ Allāh Teâlâ, onun şevket günlerini ve geleceğini daim kılsın ve kıyamete kadar onun yüceliğini ve ömür yıllarını devam ettirsin.

⁹⁹ (Allāh Teâlâ, onun yüceliğini daim kılsın ve onun şevket kaynaklarını Fâtiha ve İhlâs surelerinin hürmetine yüceltsin.)

¹⁰⁰ Allāh Teâlâ, onu daimi bir zaferle desteklesin.

¹⁰¹ Allāh Teâlâ, her zaman (o sultanın) şevket parlaklığını kendi ışığı ile aydınlık kılsın.

¹⁰² Mevlâ, onun bütün varlıklar üzerindeki korumasının gölgesini daim kılsın.

¹⁰³ Allāh Teâlâ, ebediyen onun saltanatını daim kılsın.

¹⁰⁴ Allāh Teâlâ, onu korusun ve onu istediği güzelliklere ulaştırın.

81. (زادالله تعالى عمره و شوكته الى ساعت القيام) *zāde'llāhu te'ālā 'umrehu ve şevketehu ilā-sā'ati'l-kiyām*¹⁰⁶ (M2 134)
82. (ايده المولى بالعز والتأييد مادام الظهور و البطون) *eyyedehu'l-mevlā bi'l-'izzi ve't-te'yīdi medāme'z-zuhūr ve'l-buṭūn*¹⁰⁷ (M2 135)
83. (لا زال شمس شوكته شارقة و اقمار دولته بارقة بحرمة رحمة للعالمين) *lā-zāle şumūsu şevketihi şāriqaten ve aqmāru devletihi bāriqaten bi-ḥurmeti raḥmeti'l-li'l-'ālemin*¹⁰⁸ (M2 136)
84. (كنز الغيب لايفنا) *kenzü'l-ğaybi lā-yefnā*¹⁰⁹ (M2 140)
85. (انعمه الله تعالى بنعمة الموعودة فى الميعاد) *en'āmehu'llahu te'ālā bi-ni'meti'l-mev'ūdeti fi'l-mī'ādi*¹¹⁰ (M2 142)
86. (ضاعف الله تعالى ملكه و سلطانه و افاض على العالمين برّه و احسانه بحرمة سيّد الكونين) *dā'afa'llāhu te'ālā mulkehu ve sulṭānehu ve efaḍe 'ale'l-'ālemin berrehu ve iḥsānehu bi-ḥurmeti seyyidi'l-kevneyn*¹¹¹ (M2 146)
87. (الملوك ملهمون) *el-müluku mülhemūn*¹¹² (M2 147)
88. (خدالله كنان عاطفته على رؤس المسلمين) *ḥalleda'llāhu kunānu 'aṭifetihi 'alā-ru'ūsi'l-muslimin*¹¹³ (M2 148)
89. (ايده الله تعالى بنصر الانبياء والاولياء) *eyyedehu'llāhu te'ālā bi-naşri'l-enbiyā'i ve'l-evliyā'*¹¹⁴ (M2 149)
90. (صان الله تعالى ايام شوكته عن التناهى) *şāna'llāhu te'ālā eyyāme şevketihi 'ani't-tenāhi*¹¹⁵ (M2 154)

¹⁰⁵ Allāh, onun hilafetini seçilmiş nebisi (Muhammed) Mustafā'nın ve resulü (Muhammed) mücteba'nın bereketiyle bereketlendirsın.

¹⁰⁶ Allāh Teâlâ, onun ömrünü ve şevketini kıyamet saatine kadar arttırsın.

¹⁰⁷ Mevlâ, onu izzetle desteklesin ve zahir ile batın (doğmuş ve doğacak nesiller) devam ettiği sürece onu kuvvetlendirsın.

¹⁰⁸ Âlemlere rahmet olsun diye onun şevketinin güneşleri ve devlet aylarının parlaklığı bitmez.

¹⁰⁹ Yok olmayan gayb hazineleri...

¹¹⁰ Allāh Teâlâ, yeniden diriliş gününde onu vaat edilmiş nimetle nimetlendirsın.

¹¹¹ Allāh Teâlâ, âlemlerin efendisinin (Peygamberimiz Hz. Muhammed) hürmetine onun mülkünü ve saltanatını kat kat arttırsın; ihsan ve iyiliğini âlemlerin üzerine taşırsın.

¹¹² Padişahlar ilhama mazhardırlar.

¹¹³ Allāh, onun Müslümân liderler üzerindeki şefkatini/korumasını daim kılsın.

¹¹⁴ Allāh Teâlâ, onu peygamberlerin ve velilerin yardımıyla desteklesin.

91. (لازال محفوظاً في حفظ المولى) *lā-zāle mahfūẓen fī-hifẓi'l-mevlā*¹¹⁶ (M2 156)
92. (افاض الله عليه من تفحات العاطره) *afāḍa'llāhu 'aleyhi min-nefeḥāti'l-āṭira*¹¹⁷ (M2 157)
93. (دام مرجعاً للانام مدى الدهور والاعوام) *dāme merci'an li'l-enāmi medā'd-duhūri ve'l-a'vām*¹¹⁸ (M2 158)
94. (لازال مأنوساً بانيس الشوكة و الاقبال) *lā-zāle-me'nūsen bi-enīsi'ş-şevketi ve'l-iḳbālī*¹¹⁹ (M2 162)
95. (ادام الله تعالى و اعلاه الى نهايت الموافيت) *edāma'llāhu te'ālā ve a'lā'i ilā-nihāyeti-l-mevāḳīti*¹²⁰ (M2 164)
96. (دام مجده و سلطانه ما تعاقب الايام و الليال و تكرر الغدو والاصال) *dāme mecduhu ve sulṭānuhu mā-te'āḳabi'l-eyyāmi ve'l-leyālī ve tekerrere'l-ḡuduvvi ve'l-āşāl*¹²¹ (M2 165)
97. (نصره الله تعالى بالوية الارواح القدسية الى نهاية الشهور) *naşarahu'llāhu te'ālā bi-elveyti'l-ervāḥi'l-ḳudsiyyetin ilā-nihāyeti'ş-şuhūr*¹²² (M2 170)
98. (شيد الله تعالى اركان خلافته باوتاد الخلود) *şeyyeda'llāhu te'ālā erkāne ḥilāfeteḥu bi-evtādi'l-ḥulūd*¹²³ (M2 174)
99. (ايد الله تعالى ايام سلطنته و عظمته و شوكته مادام البروج والافلاك) *eyyeda'llāhu te'ālā eyyāme salṭanateḥu ve 'azametehu ve şevketehu mā-dāme'l-burūcu ve'l-eflāk*¹²⁴ (M2 177)
100. (لا زال ظلال حمايته الى غايت السنين) *lā-zāle zılāle ḥimāyetehu ilā-ḡāyeti's-sinīn*¹²⁵ (M2 180)

¹¹⁵ Allāh Teālā, onun şevket günlerini sona ermekten/son bulmaktan korusun.

¹¹⁶ Allāh'ın korumasında muhafaza etmek bitmez.

¹¹⁷ Allāh, onun üzerine güzel kokulu nefesler versin.

¹¹⁸ (Allāh) zaman var oldukça onu bütün yaratılmışların (başvurduğu/sığındığı) bir merci kılsın.

¹¹⁹ Onun (sultanın) şevketi ve ikbalinin ülfeti (var oldukça) ona ülfet edenler de (dostları da) bitmez.

¹²⁰ Allāh onu daim kılsın ve onu sonsuza dek yüceltsin.

¹²¹ Onun şanı ve saltanatı gece ve gündüz birbirini takip ettikçe ve sabah ve akşam tekrar ettikçe devam etsin.

¹²² Allāh Teālā, kudsî ruhların sancakları ile aylar var olduğu sürece ona yardım etsin.

¹²³ Allāh Teālā, onun hilafetinin temelini ebedî sütunlarla güçlendirsin.

¹²⁴ Allāh Teālā, burçlar ve felekler var oldukça onun saltanatını/yüceliğini ve şevketini desteklesin.

101. (انام كافة الانام فى ظلال عدله و احسانه ما تعاقب النجوم) *enāme kāffete'l-enāmi fī-ẓilālī*
 'adlihi ve ihsānihi mā-ta'ākabe'n-nucūm¹²⁶ (M2 182)
102. *lā-yu'add*¹²⁷ (M2 40)
103. *lā-yefheme*¹²⁸ (M2 42)
104. *mā-fihā*¹²⁹ (M2 52)
105. *lā-yenām*¹³⁰ (M2 75)
106. *lā-yezāl*¹³¹ (M2 83)
107. *Mā-arefnā*¹³² (M2 2)
108. اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله
Allāhumme ebbede الملك الوهاب فى اوائل شهر محرّم الحرام سنة عشر و ثلثمائة و الف. م
şevketehu ve şeyyede devletehu ve eyyede nuşretehu ilā-yevmi'd-din, bi-ḥurmeti
seyyidi'l-mürselīn. Kemule hāzā'l-kitābu bi-'avni'llāhi'l-meliki'l-vehhābi fī-evā'ili
*şehri muḥarremi'l-ḥarām; senete 'aşere ve şelāşe mi'etin ve elf. Mim.*¹³³ (M2 187)

2.4. Muhteva İncelemesi

2.4.1. Manzumelerdeki Temalar

Levâmi'u'l-Hamîdiyye adlı eserde baskın tema II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duasıdır. Baştaki münâcâta Allâh, peygamber ve ashab-ı kiram sevgisi ve övgüsünün ardından yine II. Abdülhamid sevgisi, övgüsünden bahsedilmiştir. 4.

¹²⁵ Onun himayesinin gölgesi yıllar var oldukça bitmesin.

¹²⁶ Yıldızlar birbirini takip ettikçe onun adaletinin ve ihsanının gölgesinde bütün varlıklar var olsun.

¹²⁷ Adedi belli olmayan, sayılamayan, sayısız, hesapsız, pek çok.

¹²⁸ Anlayışsız, anlamaz. Hz. İsa'ya "Ölüleri diriltmekten daha zoe olan nedir?" diye sorduklarında Hz. İsa'nın verdiği cevaptır. (İfhâmü men lâ yefhem: Anlamayana anlatmak)

¹²⁹ İçindekiler (Dünya ve dünyanın içinde olan her şey.)

¹³⁰ Daima diri ve uyanık olan...

¹³¹ Zevalsiz, bitimsiz, sonu olmayan, yok olmaz, payidar.

¹³² "Mâ arafnâke hakka marifetike ya marûf" (Seni hakkıyla bilemedik ey bilinmeye layık olan Allah'ım.) Hadis

¹³³ Allâh, peygamberlerin efendisi (Hz. Muhammed) hürmetine kıyamet gününe kadar onun şevketini daim kılsın, devletini güçlendirsın ve zaferini desteklesin. Bu kitap, her şeyi bahşeden Allâh Teâlâ'nın yardımıyla 1310 yılında haram aylardan muharrem ayının ilk günlerinde tamamlandı. *Mim*

manzumede selefleri olan Osmânlı padişahları yâd edilmiştir. Son manzumede daha çok hatime ve teşekkür içeriği öne çıkarken şair fahriyesini yapıp tekrar II. Abdülhamid'e övgü ve dua ile eseri nihahete erdirmiştir. Yani özetle mezkûr eserin ana gövdesini II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası oluşturmaktadır.

Eser genel itibariyle Sultan II. Abdülhamid için yazılmış olan methiyelerden oluşmaktadır. Her manzumenin başında kısa bir mensur açıklama yapılmış, ondan sonra manzum metne yer verilmiştir. Eserde geçen başlıklarla ve manzumelerin temalarıyla ilgili kapsayıcı tablo aşağıda verilmiştir:

Tablo 2. 11: Manzumelerin Temaları

Sıra	Manzumenin Başlığı	Manzumenin Teması
1	Münacât	Allâh, peygamber, ashab ve II. Abdülhamid sevgisi
2	Târîh-i Velâdet-i Hümâyûn-ı Hazret-i Pâdişâhî	II. Abdülhamid'in doğum sevinci.
3	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
4	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	Osmânlı pâdişâhlarının övgüsü ve dua
5	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
6	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
7	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
8	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
9	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
10	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
11	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
12	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
13	Cülûs İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
14	Sene-i Hicriyyenin Duhûli İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
15	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
16	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
17	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
18	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
19	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
20	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
21	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
22	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
23	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
24	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
25	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
26	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
27	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
28	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
29	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
30	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
31	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
32	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
33	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
34	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
35	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
36	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
37	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
38	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası
39	Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi	II. Abdülhamid sevgisi, övgüsü ve duası

2.4.2. Ali Emîrî Efendi'nin Nazarında II. Abdülhamid

2.4.2.1. Allâh'ın Gölgesi

Ali Emîrî, Sultan II. Abdülhamid'i tarif edip övmeye çalışırken onu Allâh'ın yeryüzündeki gölgesi olarak tanımlar. Bu tanımlamada dinsel bir bakış açısının öne çıktığı fark edilir. Genelde tüm İslâm ülkelerinde özelde de Osmânî İmparatorluğunda “Sultan, Allâh'ın yeryüzündeki gölgesidir, bütün mazlumlar ona sığınurlar.” mealindeki hadîs¹³⁴ (Elbânî, 1996) bütün düşüncenin temel dayanak noktalarından biridir. Bu anlayış halk arasında da kabul görmüştür. Burada gölge kelimesinin mecazi olarak himaye etmek, korumak, muhafaza etmek, sahip çıkmak gibi anlamlarda kullanıldığını gözden kaçırmamak gerekir. Ali Emîrî de bu yaygın kanaatin ifadesi olan “Allâh'ın gölgesi” kalıbını derin bir muhabbet beslediği devrin hükümdarı Sultan II. Abdülhamid için kullanır. Gölge anlamına gelen Arapça bir kelime olan “zıll” genellikle Allâh'ın isim ve sıfatlarıyla terkip oluşturacak bir biçimde kullanılmıştır. Aşağıdaki beyitte Sultan II. Abdülhamid, benzersiz olan Allâh'ın gölgesi ve hilafet tahtının sahibidir.

Şehensâh-ı mu'azzam Hâzret-i (' Abdü'l-hamîd) Hân kim

Odur taht-ı hilâfet üzre **zıllu'llâh-ı** bî-şânî (M2 28)

Abdülhamid Han, Hakk'ın gölgesidir.

Hamdu li'llâh verdi revnâk taht u baht-ı şevkete

Feyz-i devrân Hâzret-i ' Abdü'l-hamîd Hân **zıll-ı Hakk** (M2 46)

II. Abdülhamid, Bârî (yaratıcı) olan Allâh'ın gölgesidir.

Eger taht üstüne eyyâm-ı âsâyişde gelseydi

Bu sultân-ı hîred-pîrâ bu **zıll-ı Hâzret-i Bârî** (M2 52)

II. Abdülhamid, Allâh'ın eşsiz gölgesi olan bir sultandır.

Hamîyyet-perverân-ı ümmet eyler ' arz-ı tahmîdât

Cenâb-ı Kibriyâ'nîñ **zıll-ı yektâsı** bu sultâna (M2 58)

¹³⁴ *Râvîsi Ebû Bekr es-Siddîk*

II. Abdülhamid, Rahman olan Allâh'ın gölgesidir.

Şadâkatle 'ubûdiyyetle dâ'im eyliyor ifâ
Emîrî 'abd-i memlûki du'â-yı **zıll-ı Raḥmānî** (M2 77)

Sultan II. Abdülhamid, kullarının günahlarını affeden yaratıcının gölgesidir.

Vekîlidir Resûl'ün **zıllıdır Ḥallâk-ı gaffârîñ**
Verir elbetde revnâķ ḥubb-ı 'âlû'l-'âli imāna (M2 69)

Burada Arapça olan “zıll” kelimesinin yanında Farsça yine gölge anlamına gelen “sâye” kelimesi de kullanılmıştır. O Allâh'ın gölgesi olan II. Abdülhamid azamet ve şevketin dayanağının/sığınağının gölgesinde herkese yüce adaletinin kapısını açmıştır.

Sâye-i şevket-penâhında o zıll-ı a'zamîñ
Herkes bāb-ı hümâyûn-ı 'adâlet âşikâr (M2 86)

II. Abdülhamid, âlemin övücü olan peygamber efendimizin vekilidir ve büyük yaratıcının gölgesidir.

Vekîl-i fâhr-ı 'âlem **sâye-i Ḥallâk-ı a'zamdır**
Şadâkat etmeyen ol şâha uğrar ķahr-ı Yezdân'a (M2 121)

II. Abdülhamid, Hüdâ'nın gölgesi ve Allâh'ın sevgilisi olan Hz. Muhammed'in halîfesidir.

Zıll-ı Ḥudâ ḥalîfe-i maḥbûb-ı Kibriyâ
Şāhān-ı dehre dergehidir kıble-i niyāz (M2 108)

Sultan II. Abdülhamid, eşsiz yaratıcının gölgesidir, hem de peygamberin vekilidir.

Vekîlidir Resûl'ün **zıllıdır Ḥallâk-ı yektânîñ**
Odur ḥaķķā ki mümtāz ü ferîd ü mün'im ü fa'c'âl (M2 181)

II. Abdülhamid, Kâdir ve Vehhâb olan Allâh'ın gölgesidir.

Ḥulûl-i sâl[i] n'ola vaşf-ı şâhenşâh-ı zî-şânî

Dedim târiḡini (**zıll-ı Cenâb-ı** Kâdir ü Vehhâb) (M2 128)

II. Abdülhamid, adaletiyle şöhret olmuş Faruk lakaplı Hz. Ömer'e benzeyen Allâh'ın gölgesidir.

Kâm-yâb olsun o **zıllu'llâh-ı** Fârûk-iştihâr

Ḥazret-i Şiddîk ü Zî'n-nüreyn ü Ḥaydar 'aşkına (M2 156)

II. Abdülhamid, âlemin övüncü peygamber efendimizin vekilidir. Adil gönüllü Allâh'ın gölgesidir ki, onun niteliği yedi minber hatibinin konuşmasının süsüdür.

Vekîl-i faḡr-ı 'âlemdir o **zıllu'llâh-ı** 'âdil dil

Ki vaşfı zîver-i nuḡ-ı ḡaḡîb-i heft minberdir (M2 166)

Aydınlık yüzlü o şahlar şahı II. Abdülhamid, yüce Mevla'nın gölgesidir. Adalet evinin ziyareti melekler için en büyük hacdır.

Hümâyün-**zıll-ı Mevlâ**'dır o şâhenşâh-ı ferruḡ-ruḡ

Ṭavâf-ı beyt-i 'adli kudsiyâna ḡacc-ı ekberdir (M2 166)

Kendisinden yardım istenen Allâh'ın gölgesi olan II. Abdülhamid'in buyruklarına uymayanlar, Âdemoḡlunun şeref sahibi zümresinden sayılamazlar.

O **zıll-ı müste'ânî** olmayan fermânına münḡâd

Gürûh-ı eşref-i evlâd-ı Âdem'den degil ma' dūd (M2 114)

2.4.2.2. Hz. Muhammed'in Vekili

O en büyük şah olan II. Abdülhamid, Resul'ün (Hz. Muhammed) vekilidir.

Ol şeh-i ekber o **vekil-i Resul**

Ol meh-i enver o şadûk u habîb (M2 99)

O, âlemin övüncü peygamber efendimizin vekilidir. Adil gönüllü Allâh'ın gölgesidir ki onun niteliği yedi minber hatibinin konuşmasının süsüdür.

Vekil-i fahr-ı 'âlemdir o zıllu'llâh-ı 'âdil dil

Ki vaşfi zîver-i nuṭk-ı ḥaṭîb-i heft minberdir (M2 166)

II. Abdülhamid, âlemin övüncü olan peygamber efendimizin vekilidir.

Vekil-i fahr-ı 'âlem sâye-i Ḥallâk-ı a'zamdır

Şadâkat etmeyen ol şaha uğrar ḳahr-ı Yezdân'a (M2 121)

Âlemin övüncü peygamber efendimizin vekili olan II. Abdülhamid'in bedeni Osmân Gâzî hanedanlığının tahtının parlaklığını artırmıştır.

Vekil-i fahr-ı 'âlem Ḥazret-i 'Abdü'l-ḥamîd Ḥân'ın

Vücûdî revnaḳ-efzâdır serîr-i Âl-i 'Osmân'a (M2 57)

O, gönderilmiş olan Ahmet'in (Hz. Muhammed'in) vekilidir.

Cihân-bân-ı ḳader-yâver şehensâh-ı cihân-perver

Vekil-i Ahmed-i mürsel veliyy-i vâhibü'l-âmâl (M2 180)

Sultan II. Abdülhamid, eşsiz yaratıcının gölgesidir ve peygamberin vekilidir.

Vekilidir Resul'ün zıllıdır Ḥallâk-ı yektânın

Odur ḥaḳḳâ ki mümtâz ü ferîd ü mün'im ü fa'âl (M2 181)

Sultan II. Abdülhamid, kullarının günahlarını affeden yaratıcının gölgesidir ve peygamberin vekilidir

Vekîlidir Resûl'üñ zıllıdır Ḥallâk-ı ğaffârîñ

Verir elbetde revnâķ ḥubb-ı 'âlü'l-'âli imāna (M2 69)

II. Abdülhamid, hilafet tahtında levlâk şahı Hz. Muhammed'in vekilidir.

Şeh-i levlâke budur **taht-ı hilâfetde vekîl**

Oldı her ferdimize ḥidmet-i şâhânesi farz (M2 61)

Benzersiz hükümdar olan Sultan II. Abdülhamid fahr-ı âlem olan Hz. Muhammed'in vekilidir.

Ey **vekîl-i fahr-ı 'âlem** şehriyâr-ı bî-naẓîr

Cümle evşâfa sezâsîñ pâdişâhım çok yaşa (M2 123)

II. Abdülhamid, Allâh'ın gölgesi ve Allâh'ın sevgilisi Hz. Muhammed'in halîfesidir.

Zıll-ı Ḥudâ **halîfe-i maḥbûb-ı Kibriyâ**

Şâhân-ı dehre dergehidir kıble-i niyâz (M2 108)

2.4.2.3. Müslümânların Halîfesi

II. Abdülhamid, hem padişaktır hem de **Müslümânların halîfesidir**. Osmânlı hâkimiyetinde olan İslâm beldelerinde halîfe adına hutbe okutulur. Hutbeyi minberde hatipler okuduğu için hutbe, hatip ve minber kelimeleriyle II. Abdülhamid'in halîfeliği hatırlatılır. Ali Emîrî de bu durumu hatırlatan beyitler kaleme alır. Allâh, adaletle, cömertlikle, sağlıkla, heybetle, ferahlık ile II. Abdülhamid'i hilafet tahtında eşsiz/tek kılsın

'Adl ü kerem ü şîḫḫat u dârât u feraḫla

Evreng-i hilâfetde ferîd eyleye Allâh (M2 82)

Ali Emîrî, II. Abdülhamid'in niteliklerini her hatip minberde ta kıyamet gününe kadar hatırlasın diye niyazda bulunur.

Vaşfını **minber**de o şāhensehiñ
Haşre kadar yād ede her bir **ḥaṭīb** (M2 99)

Yine Ali Emîrî, hatiplerin minberde hutbe sevabı kazanabilmeleri için en mukaddes padişahın (II. Abdülhamid) temiz vasıflarını dile getirmeleri gerektiğini ifade eder.

Bulmaz şevāb-ı **ḥuṭbeyi** tā kim o şāh-ı aḳdesiñ
Minberde vaşf-ı pākini yād etmeyince bir **ḥaṭīb** (M2 102)

2.4.2.4. Peygamberlerin Hasletlerine Haiz

II. Abdülhamid, *Halīlu'llāh* lakaplı **H.z. İbrāhîm**'e cömertliği yönüyle benzetilir.

Simāṭ-ı cūdını ḥān-ı **Ḥalīlu'llāh**'a beñzetmiş
Seḫāvetle Ḥudā'ya çünkü **İbrāhîm Ḥalīl** oldu (M2 93)

Düşman için II. Abdülhamid'in elindeki kalemi, İbni İmrân'ın (**H.z. Mûsâ**) asasıdır.
Onun dünyaya sunulan cömert sofrası İbni Âzer'in (**H.z. İbrāhîm**) sofrasıdır.

‘Adūya ḥāme-i destiñ ‘aşā-yı **İbni ‘İmrân**'dır
Cihāna sofrā-i cūduñ simāṭ-ı **İbni Âzer**'dir (M2 168)

H.z. Süleymân'ın özellikle yüzük/mühür ile sembolize edilen hükümdarlık, kudret ve adaletine göndermeler yapılmıştır. H.z. Süleymân'a ait olan birçok özellik, II. Abdülhamid için de kullanılmıştır.

Şimdi faşş-ı gevherin buldı nigîn-i ma‘ delet
Bir **Süleymân-ı ‘adālet nā’il** oldu **ḥāteme** (M2 42)

Mülk-i iclālîñ cihān-bān-ı feridin-pāyesi
Taḥṭ-ı iḳbālîñ şehensāh-ı **Süleymân-ḥātemi** (M2 92)

Hükümüne cümle cihân olsun İlâhî münkâd
Verdiğiñ dest-i **Süleymân'a nigîn** hürmetine (M2 101)

Sezâdır **hâtem-i** hükmi cihâmı etse fermân-ber
Filişîñ-i ' adâlet taht-gâhında **Süleymân'dır** (M2 151)

Zamân-ı şevket-i şâhenşeh-i Fârûk-fitratdır
N'ola ' aşr-ı **Süleymân** gibi revnağ gelse dünyâya (M2 35)

II. Abdülhamid de **H.z. İsâ** gibi kâinata hayat verir. Ülkeleri ihya eder. Ruh bahşeden diriltici nefese sahiptir. Yani kısacası Ali Emîrî'ye göre II. Abdülhamid zamanın Mesîh'i sayılır.

H'ân-ı luğfi gösterir ni' mâ-yı İbni Âzer'i
Feyz-i nuṭṭı aındırur enfâs-ı **İbni Meryem'i** (M2 91)

Bünye-i mülküñ **Mesîhâ-yı hayât-efzâsıdır**
Rûḥ-baḥşâ-yı cihândır ol şeh-i ferruḥ-ḳudûm (M2 50)

Hayât-ı tâze verdi kâ'inâta ' adl-i feyyâziñ
Mesîhâ-yı zamânsiñ feyz-i luṭfuñ rûḥ-baḥşâdır (M2 80)

Vücûdı mürdeveş ḥâlî idi rûḥ-ı ' adâletden
Mesîhâ gibi etdiñ tâzedden kişverleri ihyâ (M2 132)

Feyz-i enfâs-ı **Mesîhâ** olur insâna ' iyân
Eyleseñ nuṭṭ-ı belîgâneyi ârâyiş-i leb (M2 161)

' Âlemiñ el-ḥaḳ **Mesîhâ-yı** hayât-efzâsıdır
Buldı ' adlinden vücûd-ı mâsivâ rûḥ-ı cedîd (M2 163)

2.4.2.5. Çehâr-Yâr Güzîn'in Hasletlerine Haiz

Ali Emîrî, Çehâr-yâr-ı Güzîn'in belirgin özelliklerini II. Abdülhamid'e yüklemiştir. O aşağıdaki beyitlerde genel hatlarıyla doğruluk, sadakat, vefa yönüyle **Sıddık** lakaplı Hz. Ebûbekir'e, adalet cihetiyle hakkı batıldan ayıran **Fârûk** lakaplı Hz. Ömer'e, hayâ yönüyle **Zinnûreyn** lakaplı Hz. Osmân'a ve cesaret/yiğitlik yönüyle **Haydar-ı Kerrâr/Murtaza/Zülfikâr** lakaplı Hz. Ali'ye göndermeler yapmıştır. Bu dört halîfenin öne çıkan mezkûr sıfatları II. Abdülhamid için de kullanılır.

O sultân-ı kerem-fermâya bende öyle memlûküm
Naşılsa **Haydar-ı Kerrâr**'a memlûkiyyet-i Kânber (M2 104)

Vefâ-yı Hâzret-i **Şiddîk** ü 'adli Hâzret-i **Fârûk**
Hayâ-yı Hâzret-i 'Osmân şehâ-yı Hâzret-i **Haydar** (M2 103)

Mazhar-ı tevfiğ ola her 'azm-i **Şiddîkânesi**
Gârda peygamber-i zî-şâna hem-dem 'aşkına (M2 84)

Sadâkatde vefâda tâbi' -i **Şiddîk-i Ekber**'dir
'Adâletde nihâda pey-rev-i **Fârûk**-ı a' zamdır (M2 89)

Vefâda tâbi' -i tab' -ı 'Alî İbni Ebî Tâlîb
Hayâda peyrev-i ahlâk-ı 'Osmân İbni 'Affân'dır (M2 150)

Kâm-yâb olsun o zıllu'llâh-ı **Fârûk**-iştihâr
Hâzret-i Şiddîk ü **Zi'n-nûreyn** ü **Haydar** 'aşkına (M2 156)

Himmetiñ eylese a' dâyı n'ola maḥv ü 'adîm
Zü'l-fikâr-ı kefi **Kerrâr**'a ḥayanmaz merḥab (M2 161)

Fahr-ı kevineyn ü 'Aliyyü'l-Murtaẓâ'nîñ 'aşkına
Berğ-i ḥışmı gerden-i a' dâya olsun **Zü'l-fikâr** (M2 86)

2.4.2.6. Osmânlı Hanedanının Mümtaz Bir Temsilcisi

Ali Emîrî, Osmânlı hanedanına can ü gönülden bağlıdır. Her fırsatta Osmânlı sultanlarına duyduğu hayranlığı dile getirmiştir. Ali Emîrî, Sultan II. Abdülhamid sayesinde millet öyle bir rahata ulaşsın ki, kimse Yavuz Sultân Selîm Han dönemini bile hatırlamasın diye Allâh'tan istekte bulunur.

İlâhî sâyesinde öyle rāhat eylesin millet

Dağı yād etmesin ‘aşr-ı **Yavuz Sultân Selîm Hân**’ı (M2 29)

II. Abdülhamid, devletin itibarını yenileme ve geliştirme konusundaki başarısıyla Yavuz Sultân Selîm ve Fâtih Sultân Mehmed’in ruhlarını şad etmiştir.

Yavuz Sultân Selîm ü **Fâtih**’in şad etdi ervâhın

Muvaffak oldı şân-ı devleti tecdîd ü ihyâya (M2 34)

Ali Emîrî’ye göre Sultan II. Abdülhamid de Kânûnî Sultan Süleymân, Fâtih Sultân Mehmed ve Orhan Gazi gibi düşüncesi ve idaresi güçlü; buyrukları yerinde ve isabetlidir.

Sultân Süleymân Hân gibi **Fâtih** gibi **Orhân** gibi

Her fikr ü tedbîri kavî her emr ü fermânı mucîb (M2 102)

Yine Ali Emîrî’ye göre Sultan II. Abdülhamid, Orhân Gâzî, Yavuz Sultân Selîm ve Fâtih Sultân Mehmed’in gözbebekleri ve Osmân Gâzî’nin soyunun medarı iftiharındır.

Çurre-i a‘yun-i **Orhân** u **Selîm** ü **Fâtih**

Mefhâr-i silsile-i Hâzret-i Sultân ‘**Osmân** (M2 97)

Âlemin övücü peygamber efendimizin vekili olan II. Abdülhamid’in bedeni Osmân Gâzî hanedanlığının tahtının parlaklığını artırmıştır.

Vekîl-i fâhr-ı ‘âlem Hâzret-i ‘Abdü’l-ḥamîd Hân’ın

Vücûdı revnaç-efzâdır serîr-i **Âl-i ‘Osmân**’a (M2 57)

2.4.2.7. Âdil Bir Hükümdar

Ali Emîrî her fırsatta II. Abdülhamid'in adaletini öne çıkarır. Osmânî coğrafyasında II. Abdülhamid'in basiretli yönetimi sayesinde halk huzurlu bir hayat yaşar. Onun adalet nuru memleketi kaplamıştır. Adaleti ile ülkeyi ihya etmiştir. Manzumelerde en çok kullanılan kavram adalettir. Adalet kavramı türevleri ile birlikte eserde en az 200 defa tekrar edilmiştir. Adalet kavramının geçtiği bazı beyitler aşağıda incelenmiştir. Ali Emîrî'ye göre II. Abdülhamid'in merhameti tüm dünyayı kaplar, adaleti insanlığın bolluk ve bereketine kefildir.

‘ Âlemi merhâmeti şâmildir

‘ **Adlî** feyz-i beşere kâfildir (M2 7)

Milletin kalbi II. Abdülhamid'in mutlu bir şekilde tahta geçişiyle şenlenmiştir. Ve onun adalet ve iyiliği tüm kâinata yeni bir hayat vermiştir.

Құлüb-ı millet-i yümn-i cülûsı eyledi һurrem

Һаят-ı tâze verdi kâ'inâta ‘ **adl** ü iһsânı (M2 29)

Ali Emîrî'ye göre II. Abdülhamid'in adaleti, iyiliği ve bağıışı sayısızdır; meziyeti, anlayışı ve olgunluğu sayılamayacak kadar çoktur.

‘ **Adl** ü iһsân ü ‘ aṭâsı bî-şümâr

Faẓl u ‘ irfân ü kemâli lâ-yu‘ add (M2 40)

Ali Emîrî, II. Abdülhamid için "**en adil**" sıfatını kullanır.

Şâhenşeh-i deryâ-kerem Sultân Ḥamid-i a‘ **deliñ**

Vicdân-ı ‘ âlü'l-‘ âlidir âyine-i feyz-i kadîr (M2 64)

Yine Ali Emîrî'ye göre II. Abdülhamid, dünyanın **en adil** padişahıdır.

Pâdişeh-i a‘ **delidir** ‘ âlemiñ

Taḥt-ı hilâfetde ferîd ü necîb (M2 98)

Tahttaki (iktidardaki) padişah, adalet ve cömertliğin sultanıdır, onun vesilesiyle milletin sinesinde hüznün ve keder kalmaz.

Bu gelen taht üstüne ‘**adl** ü kerem sulţānıdır
Kalmaz artık sine-i milletde aḥzān u hümüm (M2 50)

Ali Emîrî’ye göre II. Abdülhamid bereket, bolluk ile aydınlatan ve yüce adaletli bir sultandır ki, hükümdarlığının esası adaletinin kuvvetlenmesi ile sağlamlaşmıştır.

Sen ol sulţān-ı feyz-efrüz u ‘ālî-**ma**‘ deletsin kim
Esās-ı salţanat te’yîd-i ‘**adli**ñle muḳarrerdir (M2 167)

Ali Emîrî’ye göre o şahlar şahı ki yüce adaleti, Allâh’ın yeryüzüne gönderdiği parıltı artıran lütuflardır.

O şāhenşeh ki hengām-ı celîl-i ‘**adl ü dād**ında
‘Aceb elţāf-ı Mevlā kā’ināta lem‘ a-efzâdır (M2 78)

Ali Emîrî’ye göre, güneş, ışığını II. Abdülhamid’in adaletinden alarak dünyanın farklı bölge ve çevrelerini aydınlatır.

O şāhenşeh ki nūr-ı āfitāb-ı ‘**adl ü dād**ından
Cihāniñ iḳtibās-ı feyz eder āfāk u aḳṫarı (M2 51)

Ali Emîrî’ye göre II. Abdülhamid’in adaletinin ışığı tüm dünya ülkelerinin enini boyunu kaplar.

O Ḥamîdü’s-siyeriñ kapladı mâ-şā’a’llāh
Pertev-i ‘**adli** cihān-kişverini tül ile ‘arz (M2 61)

II. Abdülhamid, ülkesini adalet ve cömertlikle öyle âbâd etti ki himayesinde virane ev kalmadı.

Mülkünü ‘**adl** ü keremle öyle ābād etdi kim
Sāye-i şāhānesinde almadı virāne ev (M2 87)

Adalet güneşinin ışığı da o büyük padişah gibi fitnenin karanlıklarını âlemlerin
ufkundan yok edip gider.

O şāhenşāh-ı a‘zam gibi fūrūg-ı şems-i ‘**adl**inden
Zālām-ı fitne āfāk-ı ‘avālimden olur nā-būd (M2 114)

II. Abdülhamid’in bedeni merhamet, adalet ve şefkatle mayalanmıştır.

Vücūdı merhametle ‘**adl** ü şefkatle muḥammerdir
Verir şān-ı bülendi farḫ-ı ḫayret ‘aql-ı insāna (M2 122)

II. Abdülhamid’in adaletinden baştan ayağa kadar tüm dünya yararlanmıştır.

Ḥazret-i ‘Abdü’l-ḫamīd Ḥān-ı hümāyūn-şevketiñ
‘**Adl** ü **dād**ından ser-ā-pā oldu ‘ālem müstefīd (M2 162)

Allāh öyle bir sultan gönderdi ki yeryüzüne adalette benzeri gelmemiştir.

Ḥudā bir öyle sulṫān-ı celīli eyledi iḫsān
‘**Adālet**le nazīri gelmemiş pehnā-yı gābrāya (M2 34)

Ülkeler adaletsizlikten ölü gibidir. II. Abdülhamid, ölü bedenleri Mesīh gibi yeniden
diriltmiştir.

Vücūdı mürdeveş ḫālī idi rūḫ-ı ‘**adālet**den
Mesīḫā gibi etdiñ tāzeden kişverleri iḫyā (M2 132)

II. Abdülhamid, adaletin ufuklarında zulüm bulutunu yok eder.

Şehāb-ı zulmi nā-būd etdiñ afāk-ı ‘**adālet**den
Zemīne eylediñ pīrāye, nūr-ı şems-i tābānı (M2 139)

2.4.2.8. Şâhlar Şâhı

Ali Emîrî, II. Abdülhamid için en çok **şehensâh/ şâhensâh** sıfatını kullanır. Şâhlar şâhı, padişahlar padişahı anlamına gelen bu terkip eserde en az 150 defa tekrar edilmiştir. Bu sıfatın kullanılma sıklığı, Ali Emîrî'nin sultanı değerlendirirken pozisyonunu da yansıtmaktadır. Sultan II. Abdülhamid'e derin muhabbet besleyen Ali Emîrî'nin gönlünde sultan, şâhlar şâhıdır. Şehensâh terkiбинin kullanıldığı bazı beyitler aşağıda gösterilmiştir.

Ola taht-ı 'azametde cāvīd

O **şehensâh**-ı hümâyūn vaḥīd (M2 9)

Şehensâh-ı mu'azzam Ḥazret-i ('Abdü'l-ḥamīd) Ḥān kim

Odur taht-ı ḥilāfet üzre zıllu'llāh-ı bī-ṣānī (M2 28)

Şehensâh-ı mu'azzam Ḥazret-i 'Abdü'l-ḥamīd Ḥān kim

Odur ḥākān-ı İskender-tüvān-ı ma' delet-vāye (M2 34)

Zamān-ı şevketinde ol **şehensâh**-ı kerem-baḥşīn

Müşābih olmada her rūzumuz bir 'ıyd-ı bālāya (M2 34)

Şehensâh-ı mu'azzam ser-firāz-ı cümle-i şāhān

Cihān-bān-ı müfaḥḥam şehriyār-ı āsumān-sāye (M2 34)

Eyledi iclāl ile tahta cülūs

Ol **şehensâh**-ı emīn ü mu'temed (M2 40)

Ol **şehensâh**-zāde-i mümtāz u yektā kim anīn

'Aḳl-ı feyyāzānesi ḥayret verdi 'āleme (M2 42)

Ol **şehensâh**-ı mu'azzam kim sezādır faḥr ile

Piṣgāh-ı şevketinde olsa dünyā ḥāk-būs (M2 44)

Ol **şehenşâh**-ı hümâyün-pîşe kim şâyestedir
Aḥz-ı pertev eylese ṭab‘ -ı münirinden şümûs (M2 44)

Şehenşâh-ı **cihân** ‘ Abdü’l-ḥamîd Ḥân-ı kerem-fermâ
Ki ḥalk-ı ‘ âlemiñ mergûbudur mecmû‘ -ı eṭvârı (M2 51)

Emîrî çâkeri tebrîk için yazdı bu târîḫi
Şehenşâh-ı **cihân**ıñ sâlini sa‘ d eyleye Bârî (M2 53)

Fürûg-ı çeşm-i şevket, âfitâb-ı burc-ı ‘ ulviyyet
Şehenşâh-ı hümâyün-ma‘ delet sultân-ı mu‘ ciz-dem (M2 55)

O **şehenşâh**a iki dünyâda ‘ avn-ı Ḥaḫ ile
Hem şefî‘ u hem mu‘ ĩn olsun Muḥammed Muştafâ (M2 60)

Ol **şehenşâh**-ı ‘ Ömer-‘ adl ü hümâyün-ı maḫdeme
‘ Abd-i memlûki Emîrî rûz u şeb eyler du‘ â (M2 60)

Ol **şehenşâh**-ı mu‘ azzamdır cemî‘ -i ‘ âleme
Müşfik ü memdûḫ ü erḫam kâm-baḫş u mihrîbân (M2 65)

Şehenşâh-ı mu‘ azzam Ḥazret-i ‘ Abdü’l-ḥamîd Ḥân’ıñ
Ġubâr-ı âsitânı tütüyâdır çeşm-i giryâna (M2 68)

Şehenşâh-ı mümecced Ḥazret-i ‘ Abdü’l-ḥamîd Ḥân’ıñ
Cihâna cû-yı ‘ adli selsebîl-i feyż eder cârî (M2 71)

Ḥudâvend-i mu‘ azzam pâdişâh-ı saltanat-pîrâ
Şehenşâh-ı müfahḫam şehriyâr-ı mülk-i ‘ Oşmânî (M2 76)

Şehenşâh-1 mübeccel Hâzret-i ‘ Abdü’l-hamîd Hân’îñ
Zamân-1 şevketiñde şanki dünyâ başka dünyâdır (M2 78)

Rehber edüp imdâdını dâ’im bu haķîre
Vaşşâf-1 **şehenşâh**-1 vaḥîd eyleye Allâh (M2 82)

Ol **şehenşeh**dir nizâm-1 kâ’inâtıñ melce’i
Bir elinde şulḥ-1 ‘ âlem, bir elinde kâr-zâr (M2 84)

Taḥt-1 isti’ dâd ü taḥvâda **şehenşâh**-1 güzîñ
Mülk-i ‘ irfân ü zekâda pâdişâh-1 nâmdâr (M2 85)

Ol **şehenşâh**-1 mu’ allâ-pâye kim olmaķdadır
Pây-1 baḥtı ‘ âlem-i bâlâ-yı feyze râh-rev (M2 88)

Görmeye zerrece yâ Rab elem ü renc ü keder
O **şehenşâh**-1 muvaḥḥid o cihân-bân-1 zamân (M2 98)

Ey **şehenşâh**-1 cihân sultân-1 ḥürşîd-iştihâr
Pâdişâh-1 ḳadr-dânsıñ pâdişâhım çok yaşı (M2 106)

Şehenşâh-1 zamân Sultân Hamîd Hân-1 cihân-perver
‘ Adâletle ḳulüb-1 ḥâş u ‘ âmmı eyledi ḥoşnûd (M2 114)

Cümle ‘ âlem o **şehenşâh**-1 melâ’ik-siyerîñ
Ḥüsn-i aḥlâḳ-1 cihân-perverine oldı esîr (M2 118)

Şehenşâh-1 mü’ebbed Hâzret-i ‘ Abdü’l-hamîd Hân’îñ
Zamân-1 şevketinde başka ḥâlet geldi devrâna (M2 121)

Şehenşâh-ı felek-ķadrâ cihândâr-ı semâ-câhâ
Ey ol sultân ki mişlîñ görmemişdir dîde-i dünyâ (M2 131)

Ne sultân pâdişâh-ı taht-ı eyvân-ı ‘adâletdir
Şehenşâh-ı cihândır şaffder-i şiddîķ-‘unvândır (M2 149)

Ĥamdu li’llâh eyledi ebşâr-ı baht-ı milleti
Ĝarķ-ı nûr-ı mefharet, ‘adl-i **şehenşâh**-ı reşîd (M2 163)

Ol **şehenşâh**-ı mu‘azzam dâ‘imâ mes‘ûd ola
Ĝarķ-ı nûr-ıllâh olan Kerrûbiyânîñ ‘aşķına (M2 177)

Cihân-bân-ı ķader-yâver **şehenşâh**-ı cihân-perver
Vekîl-i AĤmed-i mürsel veliyy-i vâhibü’l-âmâl (M2 180)

‘Abd-i memlûk-i **şehenşâh**-ı şehîr
Bende-i şâdıķ Emîrî-i Ĥaķîr (M2 185)

2.4.2.9. İnan Şâhlarından Üstün

Fars mitolojisinin ana omurgasını oluşturan Firdevsî’nin *Şeh-nâme* adlı ölümsüz eserinde yer alan meşhur hükümdarlar, yani mitolojik şahsiyetler, klâsik Türk edebiyatında genellikle şairlerin medhiyelerinde bir karşılaştırma aracı olarak kullanılır. Çoğunlukla şairler tarafından övgüsü yapılan kişiler güç/kudret, iktidar, otorite, adalet, ihtişam, bilgi gibi konularda Acem hükümdarlarından (Ferîdûn, Cem, Keykubâd, Keykâvûs, Dârâ, Hüsrev (Pervîz), Behrâm, Nûşîrevân, Rüstem vs.) üstün tutulur. Ali Emîrî de II. Abdülhamid’i birçok açıdan mezkûr Acem hükümdarlarından üstün göstererek bu geleneği devam ettirmiştir. Aşağıdaki beyitlerde konuyla ilgili örnekler incelenmiştir.

II. Abdülhamid'in talihi/bahtı İnan hükümdarlarından Pervîz (Hüsrev) ve Keyhüsrev'in bahtı gibi açıktır. Onun adaleti herkes içindir. Yine II. Abdülhamid Behrâm ve İskender gibi sağlam bir fikre, doğru ve makul bir görüşe sahiptir.

Pervîz ü **Keyhüsrev** gibi bahtı kavî, 'adli 'amîm

Behrâm u **İskender** gibi fikri metîn, re'ÿî sedîd (M2 70)

Kıssa anlatıcıları bundan sonra Keyhüsrev ile İskender'in hikâyelerini okumayı terk etsinler. Çünkü artık II. Abdülhamid'in nitelikleri destan haline gelmiştir.

Kışsa-i Keyhüsrev ü **İskender**'i terk eylesin

Kışsa-ı v'ânân eylesin evşâfın artık dâsitân (M2 66)

Ali Emîrî'ye göre dünyanın en ünlü hükümdarlarından olan İskender ve Cem, yeryüzüne yeniden gelseler bile bu şanlı tahta layık olan sultan, II. Abdülhamid'den başkası değildir.

Gelse **İskender** ü **Cem** şimdi dünyâya yine

Zât-ı şâhânesidir lâyıq-ı taht-ı zî-şân (M2 97)

Ali Emîrî açısından dünya saltanatının parlak güneşi olan doğunun yüce hükümdarı Dârâ bile II. Abdülhamid'in hizmetçisidir.

Bedr-i himmet maşrıq-ı şevket cihân-ı salţanat

Nûr-ı tâbân şems-i rahşân **Hüsrev-i Dârâ**-gûlâm (M2 75)

II. Abdülhamid, irfan ve hikmet tahtının şahlar şahıdır. Felâtûn (Eflâtûn-Platon) ve Ferîdûn ancak ona irfan öğrencisi olabilirler.

O şâhenşâh-ı taht-ı hikmet ü 'irfân ki lâyıqdır.

Felâtûn u **Ferîdûn** olsalar şâkird-i 'irfânı (M2 28)

II. Abdülhamid'in yüce adaletinin sonuçları uygulansa Nûşîrevân'ın şöhreti boş bir efsaneden ibaret kalır.

Edilse 'adl-i feyz-âşârına icrâ-yı taṭbîkât
Kalır **Nûşîrevân**'ın şöhreti beyhûde efsâne (M2 134)

II. Abdülhamid, tahta yükseldikçe Hüsrev, Cem, Keykâvûs ve Kayser gibi ünlü hükümdarlar ancak onun perdecisi/kapıcısı olmaya adaydırlar.

'Urûc etdikçe taḥta perde-dârı olmağa ṭâlib
Revân-ı **Hüsrev** ü **Cem** rûḥ-ı **Keykâvus** u **Ḳayser**'dir (M2 167)

Keyhüsrev ile İskender, II. Abdülhamid'in hüküm sürdüğü zaman diliminde dünyaya gelmiş olsalardı kesinlikle onun adaletini arzu ederlerdi.

Zamân-ı şevketinde gelselerdi dehre bi-şübhe
Olurdu 'adliniñ müştâkı **Keykâvus** u **İskender** (M2 104)

Yine İran'ın meşhur hükümdarlarından Keykâvûs ve Cem, dünyaya yeniden gelselerdi II. Abdülhamid'in tahta çıkışında ancak koluna girerlerdi.

'Urûc etdikçe taḥt üzre olurlardı baġal-gîri
Eger şimdi cihâna gelselerdi **Keyḳubâd** u **Cem** (M2 55)

Rüstem, klâsik Türk edebiyatında kahramanlığın ve yenilmezliğin sembolüdür. Ali Emîrî de II. Abdülhamid'in askerlerinin Rüstem gibi galip olmasını ister.

Her ṭarafda leşkeri ġâlib gele **Rüstem** gibi
Düşmeni maġlûb ola dâ'im mişâl-i eşk-bûs (M2 45)

2.4.2.10. Sözle Anlatılmaz Bir Şahsiyet

Allâh, II. Abdülhamid gibi benzersiz bir padişah nasip etmiştir. Böyle bir nimetin şükrünü ifa etmek mümkün değildir.

Degildir şükrün ifâ eylemek bu ni‘metiñ mümkün
Naşib etdi Hüdâ bir böyle bi-mânend sulţanı (M2 28)

Yüce vasıflarını dile getirmek gücün/takatin üzerindedir. Parçalanmış gönlün kalemi yüce vasıflarının binde birini sayamaz.

Fevkindedir evşâf-ı hümâyûnı mecâliñ
Ta‘dâd edemez biñde birin hâme-i dil-çâk (M2 54)

Kalemin cızırtısından anladım, (kalem) feryat ederek şöyle der: Yüceler yücesi sultanın vasfını yazmak benim haddim değildir.

Şarî-i hâmeden fehm eyledim feryâd edüp söyler
Benim haddim degildir vaşf-ı ‘âlü’l-âl-i şâhâna (M2 58)

Vasıflarının hakkıyla süslenmesi/yazılması ta kıyamet gününe kadar kalemin cevher/inci yüklü olsa da yine mümkün değil.

Yine mümkün degil evşâfınıñ haqqıyla tezyîni
Ederse tâ zamân-ı haşre dek hâmem güher-bârı (M2 72)

Yüce vasıflarını yazmak şairin haddi değildir, onun niyeti sadece görünen / beliren yeni yıl için tebrik yazmaktır.

Benim haddim degil tezyîni evşâf-ı hümâyûnuñ
Merâmım sâl-i nev-peydâ için tebrîki ifâdır (M2 81)

Ali Emîrî, “II. Abdülhamid’in yüce vasıflarını hakkıyla anlatacak ifadeler bulamam. Bu yüzden kalemim utanç ve hayretle yazmasa buna şaşırmmamalı.” diyerek aczini ifade eder.

Şerm ü hayretle ‘aceb mi kalemim lâl olsa
Bulamam vaşf-ı hümâyûnına lâyıķ ta‘ bir (M2 118)

Vasfını hakkıyla dile getirmek benim haddim değil, bu alanda niyetim âcizane teşekkürleri sunmaktır.

Benim haddim değil haķ üzre îfâ etmek evşâfiñ
Bu vâdide merâmım ‘âcizâne ‘arz-ı şükrândır (M2 153)

"Allâh’ım sultanın vasfını hakkıyla dile getirmem için saf yaradılışımı peygamber şairi Hassân bin Sâbit ve Lebîd bin Rebî'a'daki yeteneğe benzet." ifadeleri şairin niyetini göstermektedir.

İlâhî eyleyim haķķıyla tâ kim vaşf-ı sulţanı
Zekâ-yı tab‘ımı mânend-i Hâssân u Lebîd eyle (M2 155)

Sultanın vasfını dile getirmede o kadar aciz kaldım ki, utanma ateşi şairin gönlünü aleve vermiştir.

‘Âciz oldum o kadar vaşfıñı îfâda ki ben
Eyledi nâr-ı hacâlet dile ilķâ-yı Leheb (M2 161)

2.4.2.11. Tüm İşleri Kur’ân’a Uygun

Sultanın kutsal bedeni adaletin sağlam bir binasıdır. Onun tüm işleri yüce Kur’ân’ın hükümlerine uygundur.

Vücūd-ı aqdesi *bünyân-ı merşûş*¹³⁵-ı 'adâletdir

Muvâfıkdır umûri naşş-ı 'âlü'l-'âl-i Qur'an'a (M2 126)

O müminlerin yüce emiri olan padişahın Kur'an hükümlerine itaat etmesi farz olmuştur.

O şehenşâh-ı ulü'l-emr-i hümâyün kim anî

Naşş-ı Qur'an'la muî' -i emri olmak oldı farz (M2 148)

2.4.2.12. İmar Hamlesinin Öncüsü

II. Abdülhamid döneminde imar konusunda ciddi gelişmeler olmuştur. Günümüze kadar ulaşan binlerce eser bunun canlı kanıtıdır. II. Abdülhamid'in çağdaşı olan Ali Emîrî, o dönemde yapılan imar çalışmalarına tanık olmuştur. Bu imar çalışmalarına/hamlelerine atıf yapan birkaç beyit aşağıda incelenmiştir. O şanlı padişah, ülkesinde yazılı emirleriyle binlerce köprü, cami ve okul inşa ettirmiştir.

Çalem-fermâ-yı iklîminde ol şâhenşeh-i zî-şân

Binâ etdirdi yüz biñlerle cîsr ü câmi' ü mekteb (M2 62)

(II. Abdülhamid'in gücüyle) bazen bayındır yer, Nîşâbûr gibi virane olur; bazen de virane yerler, imar çalışmasıyla gülistana döner.

O ma' mûre ħarâb-âbâd olur mânend-i Nîşâbûr

O vîrâne döner kesb-i 'imâretle gülistâna (M2 126)

(II. Abdülhamid) ülkesinin imarına, gelişmesine/büyümesine yardım/gayret ederek ülkenin her tarafında sağlam geçitler ve ana yollar açtırdı.

Himmet edüp i' mârına ihyâsına mülküñ

Her cânibe açdırdı kavî ma' ber ü şehrah (M2 182)

¹³⁵ Kur'an-ı Kerîm, Saff Sûresi: 4.

(Önceleri) çok yüksek noktalar/zirvelerden dolayı insan buraları kullanamazdı.
Şimdi yüksek noktaların/zirvelerin ortasından yol geçiyor.

Çok şâhiğalar var idi insân çıkamazdı

Şimdi o şevâhiğ-i vasaatdan geçiyor rāh (M2 182)

Eskiden çok çöllere vardı kuşlar bile geçemezdi. Şimdi oradan her zaman kabileler geçiyor.

Çok bâdiyeler var idi kuşlar geçemezdi

Şimdi oradan kâfileler geçmede her gâh (M2 182)

2.4.3. Sultan II. Abdülhamid'in Diğer Özellikleri

Ali Emîrî'ye göre II. Abdülhamid, **eğitimin önemini bilir ve eğitimi destekler**: Ali Emîrî, II. Abdülhamid'in medreseler inşa ettiğini, okulları canlandırdığını ve ilim, irfan, kültürdeki neşriyata büyük destek olduğunu ifade eder.

Medâris eyledi inşâ, mekâtib eyledi ihyâ

Medâr-ı a^c zâm oldu intişâr-ı ^c ilm ü ^c irfâna (M2 134)

Ali Emîrî, **herkesin II. Abdülhamid'den memnun olduğunu** aşağıdaki beyitle ifade eder. Diğer bir beyitte o, bütün zengin ve fakiri ihsana ve iyiliğe boğmuştur. O padişaha can ü gönülden bağlı olmayan kul yoktur.

Bütün bây ü gedâyı eyledi ihsâna müstağrak

O şâhenşâha yokdur cân ü dilden olmayan çâker (M2 104)

Ali Emîrî'ye göre **Allâh'ın yardımı** II. Abdülhamid'e daima ulaşır. Allâh sürekli onun yardımcısıdır. Her bir işinde Allâh'ın yardımı kendisine ulaşır. Allâh'ın lütfunun ilhamıyla o padişah sırları çözer.

Her bir işinde mazhar olur ^c avn-ı nuşrete

İlhâm-ı luṭf-ı Hâk eder ol şâha keşf-i râz (M2 109)

Ali Emîrî, **meleklerin II. Abdülhamid'e yardım ettiğini** iddia eder. Bu iyi niyetin sayesinde her işinde başarılısın, Allâh'ın melekleri senin yardımcılarıdır.

Muvaffaksîñ her işde şübhesiz bu hüsn-i niyyetle

Saña Kerrübiyân-ı Kibriyâ enşâr u a' vândır (M2 151)

Ali Emîrî, **II. Abdülhamid'in Allâh'ın beldesini (Beytullahı) de imar ettiğini** dile getirir. O adil hükümdar, Allâh'ın beldesini imar etti, o mutlu sultan Allâh'ın kullarını mesut etti.

Bilâdu'llâhı ma' mür eyledi ol hüsrev-i ' âdil

' İbâdu'llâhı mesrûr etdi ol şâhenşeh-i mes' üd (M2 114)

Ali Emîrî'ye göre **II. Abdülhamid fedakâr bir hükümdardır**. Çünkü ahalsinin rahatı için kendi rahatını terk etmiştir. Adaletin cisimleşmiş halidir. Kendisine denk hiç kimse yoktur.

Ahâlî rāhat için terk-i rāhatdır saña rāhat

Sen ol ' adl-i mücessemsin ki yoğdur zātına hemtâ (M2 132)

Ali Emîrî'ye göre **II. Abdülhamid'in düşmanları korkudan titrer**. Kan döken kılıcının hamlesiyle boynu vurulan düşmanın ruhu kıyamet sabahına kadar yokluk mülkünde titrer.

Hücûm-ı tîğ-i hûn-rîziñle gerden-çâk olan haşmîñ

Şabâh-ı haşre dek rûhı ' adem mülkünde lertzândır (M2 152)

II. Abdülhamid toplumda **ayrımcılık yapmadan, fark gözetmeden herkese eşit davranır**. Şahlar şahı olan II. Abdülhamid'in ölçüsüz yardımseverliği toplumun fakir, zengin, kimsesiz, yetim, çocuk gibi her kesimi için eşit ve denktir.

O ŐāhenŐeh ki farġ-ı himmeti siyyān u yeksāndır

Faġır ü aġniyāya bī-kes ü eytām u Őıbyāna (M2 68)

Ali Emīrī'nin gözüyle II. Abdülhamid, mükemmel ve olaġanüstü bir hükümdardır. Genel hatlarıyla özetlersek Ali Emīrī'nin gözündeki ve gönlündeki II. Abdülhamid; Allāh'ın yeryüzündeki halīfesi, peygamberin vekili, tüm Müslümānların halīfesi, Osmānlı Hanedanının mümtaz temsilcisi, çok adil, İnan Şahlarından üstün Şahlar Şahı, ülkesini imar edici, büyük peygamberlerin ve dört halīfenin vasıflarına haiz, tüm işleri yüce kitaba uyumlu eşsiz bir insan ve hükümdardır. Aslında Ali Emīrī, II. Abdülhamid'in yüce vasıflarını dile getirmeye gücünün ve takatinin yetmediğini itiraf etmiştir. Birçok kere II. Abdülhamid'in vasfını hakkıyla dile getirmenin haddi olmadığını belirtmiştir. Gerçekte ise eserde başarılı bir niteleme ve abartılı bir övgü sözkonusudur.

2.4.4. Sultan II. Abdülhamid'e Dualar

Ali Emîrî, her vesileyle II. Abdülhamid için dua eder. Bu samimi duaların bir kısmı aşağıda verilmiştir. O şahlar şahına iki dünyada Hakk'ın yardımı ile Hz. Muhammed hem şefaatçi hem de yardımcı olsun.

O şehensâha iki dünyâda 'avn-ı Hâk ile
Hem şefî' u hem mu'în olsun Muḥammed Muṣṭafâ (M2 60)

Sultan, zerre kadar gam ve keder asla görmesin, Allâh iki dünyada yüzünü ak etsin.

Bir zerre kadar görmeye ašlâ gam u ğuşşa
Rûyın iki dünyâda sefîd eyleye Allâh (M2 83)

O şahlar şahına Ali Emîrî'nin sadakatle dua etmesi, onun kalbinin Allâh ile yaptığı akitle ilişkilidir

Ol şehensâha Emîrî şıdk ile etmek du'â
Ḳalbimiñ Allâh ile bir 'ahdidir peymânıdır (M2 95)

Uğurlu olan yüzün iki dünyada ak olsun. Kıyamet gününde peygamber şefaatçin olsun.

Ruḥ-ı ferḥunde-fâliñ iki dünyâda sefîd olsun
Şefî' iñ Ḥazret-i Peygamber olsun rûz-ı vâveylâ (M2 133)

Ülkesinden her bela uzak olsun...

Şevketi müzdâd olup ol pâdişâh-ı a' zâmîñ
Yâ İlâhî kişverinden her belâ olsun ba'îd (M2 163)

Ali Emîrî, "sadakat ile Allâh'ın gölgesine (II. Abdülhamid'e) hizmet eden kimse sağlık, itibar ve şeref ile isteğine ulaşsın." diye dua eder.

Şıdık ile ammâ o zıllu'llâha hizmet eyleyen

Şihhat ü 'izz ü şerefle nâ'il-i maşşud ola (M2 178)

Ali Emîrî, "Allâh, kavimlerin ve kulların hamisi olan II. Abdülhamid'in kılıcını fetih kapılarına kilit eyleye" diyerek dua eder. Kılıcın kapıya kilit olması, fethedilen yerlerin elden çıkmaması anlamına gelir.

Şemşîrini ol hâmi-i aqvâm u 'ibâdîñ

Ebvâb-ı fütühâta kilid eyleye Allâh (M2 82)

Yine Ali Emîrî, II. Abdülhamid'in askerlerinin her birinin düşmanın gözünde demirden birer dağ olarak görünmesi için dua eder.

Pîş-i nazar-ı düşmene her ferd-i cuyüşun

Güyâ ki birer küh-ı hadid eyleye Allâh (M2 82)

2.4.5. Sultan II. Abdülhamid Lehine Beddualar

Ali Emîrî, yeri geldiğinde II. Abdülhamid'in düşmanları için bedduadan kaçınmaz. O yüce padişahı Allâh kötü nazarlardan saklasın, soysuz düşmanları ve kıskanç fitneciler yok olsun.

Bed-nazardan şaklaya Mevlâ o şâh-ı a'zamı

Mağv ola a' dâ-yı ebter hâsid-i gammâzla (M2 37)

Her zaman kendisi mutlu, düşmanları berbat olsun...

Dâ'im zamîri şâd ola düşmenleri berbâd ola

Fahr-âver-i ecdâd ola, ol Hüsrev-i vâlâ-serîr (M2 64)

O Allâh'ın gölgesi (II. Abdülhamid) saltanat tahtında bahtiyar olsun, düşmanının üzengisi her zaman Allâh'ın kılıcına uğrasın.

Serir-i salţanatda kām-yāb olsun o zıllu'llāh
Riķāb-ı hāşmı dā'im uğrasun şemşir-i Yezdān'a (M2 69)

Kim o sultana sadakat göstermezse inşallah Allāh'ın kahrına uğrasın.

Mazhar-ı kahr-ı İlāhî olur in-şā'a'llāh
Her kim etmezse o sulţāna şadākat bi'l-farz (M2 116)

Düşmanın her vakti talihsiz bir döneme denk gelsin...

Hāşmınıñ her vaķti bir hengāme-i idbār ola
Evliyā vü aşfiyā vü etķiyāniñ 'aşķına (M2 176)

Düşmanın ümit ipi, asla çözülmessin, aksine her zaman daha da sıkıca
bağlansın/düğümlensin.

Yā İlāhî olmaya aslā ķarīn-i inhilāl
Hāşmınıñ tār-ı ümīdi 'aksine ma'ķūd ola (M2 179)

O dünyanın büyük padişahı galip olsun, doğru yoldan sapmış olan düşmanı hep
yenilsin, yok olsun.

Manşūr ola ol pādişeh-i a'zam-ı 'ālem
Maķhūr ola nā-būd ola hep düşmen-i gümrāh (M2 183)

Ali Emîrî, dünyadaki herkesin şahlar şahı olan II. Abdülhamid'e kul olduğunu söyler
ve varsa düşmanın kahrolması için dua eder.

O şehenşāha ķul olmuşdur Emîrî dünyā
Ķahr ede zāt-ı Hūdā varsa 'adūsı bi'l-farz (M2 61)

2.4.6. Sultan Abdülhamid'e Övgüler

Ali Emîrî, *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserinde baştan sona II. Abdülhamid'i övmektedir. Övgü parıltılarıyla bezenmiş bu eserde ana aktör olan II. Abdülhamid, olağanüstü/mükemmel bir hükümdar olarak tarif edilir. Ali Emîrî'nin övgü parıltılarından bazı örnekler aşağıdaki beyitlerde gösterilmeye çalışılmıştır. II. Abdülhamid'in yüce zatıyla dünya şenlenmiştir.

Bağışla devlet ü dîne o şâhenşâhı yâ Allâh
Anîñ zât-ı hümayûnıyla olmuşdur cihân hürrem (M2 56)

Her sözünde ilahi sırlar görülür ve yine her sözünde çok kutsal feyizler doğup ortaya çıkar.

Her kelâmında ledünniyyât-ı hikmet âşikâr
Her sözünde sânihât-ı feyz-i aqdes rû-nümâ (M2 60)

Tarihte ve dünyada kendisinin benzeri yoktur...

İşte târih işte dünyâ zâtına yokdur nazîr
Dest-gîr-i bî-kesânsın pâdişâhım çok yaşa (M2 107)

Her parlak hükmü sonsuz bir güneştir. Öyle bir sonsuz güneş ki dönüp yok olmaz.

Her hüküm-i celî pertevi bir şems-i beğâdır
Bir şems-i beğâ kim yok anîñ devr ü zevâli (M2 112)

Adalet güneşinin ışığı da o büyük padişah gibi fitnenin karanlıklarını âlemlerin ufkundan yok edip gider

O şâhenşâh-ı a'zam gibi fûrûğ-ı şems-i 'adlinden
Zalâm-ı fitne âfâk-ı 'avâlimden olur nâ-bûd (M2 114)

Ali Emîrî'ye göre II. Abdülhamid'in bedeni merhamet, adalet ve şefkatle mayalanmıştır

Vücûdı merhâmetle 'adl ü şefkatle muhammedir
Verir şân-ı bülendi farı-ı hayret 'aql-ı insâna (M2 122)

Yiğitlik ve merhametin bundan fazlası mümkün değildir, doğrusu o, dünyayı yardımının isteklisi ve hayranı yapmıştır.

Mürüvvet merhâmet bundan ziyâde gayr-ı mümkündür
Cihâni etdiñ el-hâk himmetiñ müştâk u hayrânı (M2 138)
Adalet ve merhamette şahsına denk bir hükümdar daha bu dünyaya gelmemiştir...

Şeh-i 'âlî-keremdir hüsrev-i ferhunde-mağdemdir
Ki 'adl ü merhâmetde gelmemiştir zâtına hemtâ (M2 146)

Ali Emîrî'ye göre II. Abdülhamid, dünyanın en çok rağbet ettiği hükümdarıdır ve tüm insanların en seçkini, en çok talep edilenidir.

'Älemiñ pâdişeh-i mergûbı
Herkesiñ muntehâb u maflûbı (M2 6)

O şanlı padişahın bütün sözleri ve fiilleri ile “Padişahlar ilhama mazhardırlar.” sözünün her vakit sırrı ortaya çıkar.

Bütün aqvâl ü ef'âlinde ol sulţân-ı zî-şânıñ
Dem-â-dem el-mülûku mülhemün¹³⁶ sırrı olur peydâ (M2 147)

O, devletin ve büyüklüğün süsüdür, o eşsiz padişah, Allâh'tan halka büyük bir nimettir.

---

¹³⁶ *Padişahlar ilhama mazhardırlar.*

Ārāyiş-i devletdir pîrāye-i şevketdir

Ĥaĥĥ' dan bize ni' metdir ol pādişeh-i yektā (M2 164)

Bir zerrede bin güneş, bir damlada bin deniz; onun yüce vasıfları dillerde dolaşmaktadır.

Evşāf-ı hümāyūnı cevlan ediyor dilde

Bir zerrede biñ ĥūrşid bir ĥaṭrede biñ deryā (M2 164)

Ali Emîrî, II. Abdülhamid'in tahta oturmasıyla ülkeye taze can geldiğini vurgular.

Tāze cān geldi vücūd-ı kişvere

Vāĥi' olduğda cülūs-ı pādişāh (M2 38)

II. Abdülhamid'in engin adaleti ve lütfuyla yeryüzüne taze bir hayat bahşettiği ve zamanının Mesîh'i olduğu söylenir.

Ĥayāt-ı tāze verdi kā'ināta ' adl-i feyyāziñ

Mesîḥā-yı zamānsiñ feyz-i luṭfuñ rûḥ-baḥşādır (M2 80)

Ali Emîrî, tüm toplumun II. Abdülhamid'in icraatlarına hayran olduğunu söyler.

Ĥadīm etsin Cenāb-ı Kibriyā taḥt-ı celīlinde

Ki icrā'āt-ı 'ālū'l-āline ḥayrañ olur ādem (M2 55)

Eğer II. Abdülhamid birkaç yıl önce tahta oturmuş olsa idi yani ülkeyi yönetmeye o yıllarda başlasaydı Osmânlı vatandaşlarının gönlü gam pasına bulaşmamış olacaktı.

Eger birkaç sene evvel geleydi taḥt-ı iclāle

Dil-i 'Osmāniyān olmazdı aşlā jeng-dār-ı ġam (M2 56)

Bütün dünya insafa gelip yüceliğini onaylar, her edibin her nefeste zorunlu vasfi olsa buna şaşılır mı?

Dünyā bütün inşāf edüp 'ulviyyetin taşdıĥ eder

Olsa 'aceb mi her nefes mecbūr-ı vaşfi her edīb (M2 102)

Kerametle, adaletle, yiğitlikle, sadakatle; iyiler zümresinin kalplerini sevindirdi.

Kerâmetle ‘ adâletle mürüvvetle şadâkatle

Sevindirdi kulüb-ı zümre-i ebrâr u ahyârı (M2 72)

Ali Emîrî, “binlerce defa kendi tecrübemle sabit olmuştur ki o padişaha sadakat göstermeyen yenilip aşağılanmıştır.” diyerek tecrübesini paylaşmıştır.

Hezârân def a kendi tecrübemle şâbit olmuştur

Şadâkat etmeyen ol şâha maẖhûr u zelîl oldu (M2 93)

2.5. Metnin Oluşturulmasında Dikkat Edilen Hususlar

Levâmi'u'l-Hamîdiyye adlı eser XIX. yy.'da kaleme alınan bir eserdir. Eser transkribe edilirken XIX. yy.'ın imlâ hususiyetleri dikkate alınmıştır. Metinde aksi bir durum söz konusu değilse bugünkü Türkçe düzlük-yuvarlaklık uyumu göz önünde bulundurulmuştur.

Levâmi'u'l-Hamîdiyye'nin Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No: 1080'deki el yazması nüshası M1 olarak kodlanmıştır. Eserin Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No: 1081'deki matbu baskısı da M2 olarak kodlanmıştır. Transkripsiyonlu metin oluşturulurken M2 esas alınmıştır. İnceleme yapılırken metnin sayfa numaraları parantez içinde (M2 45) şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca metin içinde M1 nüshasına ait sayfa numaraları da gösterilmiştir.

Metin kısmında köşeli parantez [ ] içinde yazılmış olan sayı, harf, kelime, rakam ve başlıklar, M1 ve M2 eserlerinde yer almamaktadır. Dolayısıyla bu tür unsurlar, okuyucuya faydalı olması hasebiyle tarafımızdan eklenmiştir. Ayrıca her manzumenin sonundaki Hicri takvime göre verilen tarihin Miladi takvimdeki karşılığı olan tarih de köşeli parantez [ ] içinde gösterilmiştir. Öte yandan aruz kalıpları da yine manzumelerin hemen üstünde köşeli parantez [ ] içinde gösterilmiştir. Metinde nadir de olsa okunamayan kelimeler orijinal şekliyle dipnotta

gösterilmiştir. Eserde birkaç mısranın vezninin, manzumenin aruz kalıbına uymadığı tespit edilmiştir. Bu tür mısraların başına yıldız (*) işareti yazılmıştır.

Bu metin transkribe edilirken İsmail Ünver'in *Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler* adlı çalışması esas alınmıştır (Ünver, 2008).

Eserdeki her manzumenin girişindeki mensur kısımlarda yer alan Arapça dualar, transkribe edilmiş ve dipnotta da hem orijinal hali olan Arap alfabesiyle gösterilmiş hem de Türkçe anlamları verilmiştir. Metin içinde geçen kısa iktibâslar transkribe edilmiş, dipnotta da Türkçe çevirisine yer verilmiştir.

3. METİN

[M2 I]

Levāmi‘u'l-Ḥamīdiyye

Eşer, Kıır-şehrī Sancağı Muḥāsebecisi Diyār-bekirli ‘Alī Emīrī Efendi’niñdir.

Tekrār tab‘ı şāhib-i eşere ‘ā’iddir.

Ma‘ārif Nezāret-i celīlesiniñ ruḥşatını ḥā’izdir.

İstanbül

‘Ālem Maṭba‘ası - Aḥmed İḥsān ve Şürekāsı

1312

[M2 II]

‘Ālem Maṭba‘ası¹³⁷

[M1 I - M2 III]

---

¹³⁷ Levāmi‘u'l-Ḥamīdiyye: Eşer, Kıır-şehrī Sancağı ... ‘Ālem Maṭba‘ası: - M1

Bu ifade logo şeklinde süslü olarak yazılmıştır. Ayrıca burada eserin Millet Kütüphanesi katalog kaydı yer almaktadır.

[3.1.] Fihrist-i Kitâb-ı Levâmi‘ u'l-Ĥamîdiyye

Şahîfe 1: Ĥâlîk-ı kâffe-i mevcûdât ve râzık-ı cümle-i maĥlûkât olan Cenâb-ı Ķâdir ü Ķayyûm-ı bî-zevâl, Kibriyâ-yı a‘zam-ı bî-şerîk ü bî-mişâl, (*celle celâluhu ve ‘amme nevâluhu ve lâ-ilâhe ġayruhu*)¹³⁸, ĥazretleriniñ dergâh-ı vaĥdâniyyet-i şamedâniye ve bârgâh-ı ferdâniyyet-i Rabbânîlerine münâcât-ı ĥarâ‘ at ihtivâ.

Şahîfe 4: Maĥrem-i serâ-perde-i ĥâşü'l-ĥâş-ı ulûhiyyet, maẓhar-ı tecellâ-yı feyzü'l-feyz-i rübûbiyyet, nûr-ı evvel-i zühûr-ı tekvîn, refref-ârâ-yı fezâ-yı a‘lâ-yı ‘illiyyîn, meb‘ûş-ı ekber-i kâffe-i ins ü cân, peygamber-i bî-naẓîr-i âĥiru'z-zamân, nâşirü'r-raĥmet ve'n-necât, meĥharu'l-kâ'inât, Muĥammedü'l-Muştafa (*‘aleyhi efdalu'ş-şalâti ve ekmelü't-taĥiyyâti*)¹³⁹ efendimiz ĥazretleriniñ na‘t-ı risâlet-penâhîleri.

Şahîfe 5: Her biri bir seyf-i meslûl-i şerî‘ at ve rûkn-ı a‘zam-ı bünyân-ı İslâmiyyet olan mücâhidîn-i fî-sebîli'llâh, pervâne-i şem‘-didâr-ı cenâb-ı [M1 II] Resûlü'llâh, ĥâdim-i i‘lâ-yı kelimetu'llâh, müvessi‘-i dîn-i mübîn-i aşĥâb-ı güzîn (*Rığvânüllâhi te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în*)¹⁴⁰ efendilerimiz ĥazerâtına ‘arz-ı gül-deste-i ‘ubûdiyyet. [M2 IV]

Şahîfe 6: Zıll-ı celîl-i Ĥazret-i Kibriyâ-yı kevn ü mekân, vekil-i bî-‘adîl-i cenâb-ı peygamber-i âĥiru'z-zamân, ‘âzim-i tariķ-i hidâyet, refîķ-i aşĥâb-ı güzîn, ĥâlîfe-i a‘zam-ı ‘ulviyyet-i ĥarîn, ĥâmî-i aķdes-i dîn-i mübîn, kıbletü'l-mülûk-ı rû-yı zemîn, velî-ni‘met-i ‘âlî-yi ‘inâyet, bî-mesdân-ı Ĥazret-i (Sulĥân ‘Abdü'l-ĥamîd) Ĥân-ı Şânî efendimiz ĥazretleriniñ sitâyîş-i ‘âlül-‘âl-i zılliyyet-penâhîleri.

¹³⁸ جل جلاله و عم نواله ولا آله غيره : (Allâh'ın şanı yüce olsun ve onun hayrı herkesin üzerine olsun, ondan başka ilah yoktur.)

¹³⁹ عليه افضل الصلوة و اكمل التحية : (Onun üzerine salatın en iyisi ve iyiliklerin en güzeli olsun.)

¹⁴⁰ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين : (Allâh Teâlâ'nın rahmeti hepsinin üzerine olsun.)

Şahîfe 9: Vücûd-ı hümâyûn-ı feyz-meşhûn-ı şâhâneleri, nüşâ-i nefîse-i yümn ü rahmet olan pâdişâh-ı kerrübî-sîret, şehensâh-ı melâ'ik-ıhaşlet, velî-ni' met-i bî-minnetimiz Hâzret-i Sultân ('Abdü'l-hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hâzretleriniñ deryâ-yı a'zam-ı mehâmid-i celîle-i hilâfet-penâhîlerinden neşren bir kaçre miqdârınıñ 'arz u beyânı.

Şahîfe 11: Bi'l-'umûm, ecdâd-ı ma'âlî-nijâd-ı mülükâneleriniñ ma'âlî-i ahlâk ve tevâlî-i 'adâlet ü taqvâ vü eşfâk ile mecbûl ü mübeccel [M1 III] buyurulduklarınıñ bir nebze-i beyânı ve bu haqîkate bir numûne-i 'âlî olmak üzere 'aşr-ı evvel ve mebd'e-i evâsıt ve 'aşr-ı hâzıra teşâdüf eden üç pâdişâh-ı zî-şânıñ ba'zı 'adât-ı kudsiyyeleri.

Şahîfe 13: Mü'essis-i Devlet-i 'Osmâniyye Sultân 'Osmân Hân-ı Gâzî [M2 V] hâzretleriniñ Kur'an-ı 'azîmu's-şânı ta'zîmen bir gice şabâha kadar ayak üzeri tırması.

Şahîfe 13: Egri melhame-i kübrâsınıñ fâtihi Sultân Muhammed Hân-ı Sâlis hâzretleriniñ evkât-ı hamsede cemâ'atle edâ-yı şalâta müdâvemet sünnet-i seniyyesini ve habîb-i kibriyâ efendimiz hâzretleriniñ nâm-ı celîl-i peygamberîleri yâd olunduğça kıyâm eylemek 'âdet-i nâciyyesini meveddetü'l-'ömr terk buyurmaması.

Şahîfe 14: Vâlid-i mâcid-i keşîrû'l-mehâmid-i hâzret-i şehriyârî Sultân 'Abdü'l-mecîd Hân efendimiz hâzretleriniñ ravza-i muṭahhara-i risâlet-penâhiye şeref-i vâki' olan hıdemât-ı keşîresi ve ravza-i mu'atṭaranıñ şüret-i ta'mîr ü tezyînini ta'rif buyurduğça ta'zîmen yedeyn-i hümâyûn-ı mülükânelerini ser-i sa'âdetlerinden yukarı kaldırıp öylece ta'rif buyurmaları ve der-sa'âdetde mevki'-i muḥteremde maḥfûz bulunan emânât-ı mübârekeniñ kubbe-i sa'âdeti karîb ü ba'id herhangi mevki' ve noktadan manzûr-ı şâhâneleri buyurılırsa bir vaz'-ı ta'zîmkârâne [M1 IV] bulunduğdan

başka bu emānāt k̄ubbe-i sa'ādetiniñ görinecegi mevķi'lerde Şu ve yemek bile yeyüp içmemeleri.

Şahīfe 16: Zāt-1 cāmi'ü'l-kemālāt-1 tāk-dārīleri netīce-i āmāl-i 'ālemyān ve hālā serīr-ārā-yı taht-1 'ālī-baht-1 'Osmāniyān olan Őehriyār-1 hamīdü'l-hıŐāl ve velī-ni' met-i bī-minnet-i memdūhü'l-aḥvāl efendimiz [M2 VI] ḥazretleriniñ 'ulüvv-ḥıtrāt-1 hümāyūnlarında tecellī-nümā-yı zuhūr olan ḥāriķa-i 'irfān ve 'ināyet-i bī-naẓīr ve bāriķa-i merāḥim ü eŐfāk-1 dil-peẓīr-i Őāhāneleriniñ mümkün olduđı ķadarınıñ Őebt ü taŐvīri zımnında iŐbu kitābıñ (*Levāmi'ü'l-Ḥamīdiyye*) ismiyle tevsīm edildiginiñ ve tafŐilāt-1 sā'ireniñ beyānı.

Şahīfe 25: Yevm-i velādet-i bāhirü's-sa'ādet-i pādiŐāhāneleri 'ıyd-i ekber-i 'Osmāniyān olan velī-ni' met-i bī-minnet-i 'adālet-ḥaŐā'il (Sulṫān Ḥamīd Ḥān-1 Őānī) efendimiz ḥazretleriniñ velādet-i hümāyūn-ı meymenet-maķrūn ḥazret-i zıllu'llāhīlerinde ḥāriciyye nāẓır-ı esbaķı merḥūm 'Āķif PaŐa tarafından tanẓīm ve 'atebe-i 'ulyā-yı Sulṫān Mecīd-i Ḥānī'ye taķdīm olunan tārīḥ-i ğarrā.

Şahīfe 26: [M1 V] İŐbu tārīḥ-i yümñ-efzā üzerine müŐārūn ileyh 'Āķif PaŐa'nıñ Edirne'de iķāmetden 'afv u ıtlāk buyurulması.

Şahīfe 27: PādiŐāh-ı mülhemiyyet-girdār, tāk-dār-ı 'ulüvvü'l-iķtidār, veliyyü'n-ni' met-i bī-minnet-i 'adālet-Ői'ār, (Sulṫān Ḥamīd Ḥān)-ı Őānī efendimiz ḥazretleriniñ bā'iŐ-i sürūr-ı a'zam-ı cihāniyān ve mebde'-i feyz ü teraķķī-i 'Osmāniyān olan cülūs-ı hümāyūn-ı Őevket-nümün-ı Őāhāneleri ḥaķķında tebrīk-i cülūs tārīḥleri.

Şahīfe 51: Őehriyār-ı 'amīmü'l-enār, ḥalīfe-i celīlü'l-iŐtiḥār, velī-ni' met-i bī-minnet-i kerāmet-medār (Sulṫān Ḥamīd Ḥān)-ı Őānī efendimiz [M2 VII] ḥazretleriniñ biñ iki yüz ṫoķsan dōrt senesi sāl-i tebrīkleri.

Şahîfe 56: Fūrûğ-efzâ-yı evreng-i salţanat, zıll-ı a‘zam-ı cenâb-ı Rabb-i ‘izzet, velî-ni‘ met-i bî-minnet-i ‘âlî-merhamet (Sulţân Hamîd Hân)-ı Şânî efendimiz hazretleriniñ biñ iki yüz toţsan beş senesi sâl-i tebrîkleri.

Şahîfe 62: Sulţân-ı selâţin-i cihân, hâkân-ı havâķin-i zamân, velî-ni‘ met-i bî-imtinân, (Sulţân Hamîd Hân)-ı Şânî efendimiz hazretleriniñ biñ iki yüz toţsan altı senesi sâl-i tebrîkleri.

Şahîfe 68: Pîrâye-baĥşâ-yı serîr-i ĥilâfet-maşîr-i ‘Oşmânî, ârâyiş-efzâ-yı salţanat-ı ‘uzmâ-yı [M1 VI] cihân-bânî, velî-ni‘ met-i ‘âlî, ‘inâyet-i bî-şânî, (Sulţân Hamîd Hân)-ı Şânî efendimiz hazretleriniñ biñ iki yüz toţsan yedi senesi sâl-i tebrîkleri.

Şahîfe 73: Gevher-i yek-tâ-yı ĥazîne-i şevket, âfitâb-ı bî-hem-tâ-yı âsumân-ı salţanat, velî-ni‘ met-i bî-minnet-i ‘âlî-mürüvvet, Sulţân Hamîd Hân-ı Şânî efendimiz hazretleriniñ biñ iki yüz toţsan sekiz senesi sâl-i tebrîkleri.

Şahîfe 82: Nûr-ı dîde-i ‘Oşmâniyân ve ĥurretü’l-‘ayn-ı cihâniyân, velî-ni‘ met-i bî-minnet-i devrân (Sulţân Hamîd Hân-ı Şânî) efendimiz hazretleriniñ biñ iki yüz toţsan toţuz senesi sâl-i tebrîkleri. [M2 VIII]

Şahîfe 87: Müceddid-i bünyân-ı dîn ü devlet, muĥyî-i ebdân-ı şevket ü salţanat, velî-ni‘ met-i bî-minnet-i hümâyün-ĥaşlet, (Sulţân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretleriniñ biñ üç yüz senesi sâl-i tebrîkleri.

Şahîfe 92: İntizâm-pîrâ-yı ma‘mûre-i dünyâ, emniyet-ârâ-yı re‘âyâ vü berâyâ, velî-ni‘ met-i bî-minnet-i kübrâ, (Sulţân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretleriniñ biñ üç yüz bir senesi tebrîk-i sâl-i târiĥleri.

Şahîfe 98: Nûr-ı tâbân-ı mihrâb-ı ĥilâfet, bedr-i raĥşân-ı âfâķ-ı ‘adâlet, [M1 VII] velî-ni‘ met-i bî-minnet-i kerrübî-fiţrat (Sulţân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretleriniñ biñ üç yüz iki senesi tebrîk-i sâl-i târiĥleri.

Şahîfe 114: Hülâşa-i şevket ü ma' delet-i 'Osmânî ve mefâhir-i netîce-i nesl-i nesl-i selâtin-i cihân-bânî, velî-ni' met-i 'âlî-' inâyet-i bî-müdânî, (Sultân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretlerinin biñ üç yüz üç senesi tebrîk-i sâl-i târihleri.

Şahîfe 119: Rûh-ı a' zam-ı terkîb-i salţanat, feyz-i ekber-i kuvâ-yı şân ü celâlet, velî-ni' met-i murtażâ-sîret, (Sultân Hamîd Hân-ı Şânî) efendimiz hazretlerinin biñ üç yüz dört senesi tebrîk-i sâl-i târihleri.

Şahîfe 126: Şhriyâr-ı mün' im-i fî-sebîli'llâh, pâdişâh-ı mü'eyyid-i min-' indi'llâh, velî[M2 IX]-ni' met-i bî-minnet-i 'âlem-penâh, (Sultân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretlerinin biñ üç yüz beş senesi tebrîk-i sâl-i târihleri.

Şahîfe 134: Halîfe-i 'adîmü'l-' adîl, şehensâh-ı mefrûzü't-tebcîl, velî-ni' met-i bî-minnet-i 'ulviyyet-delîl (Sultân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretlerinin biñ üç yüz altı senesi tebrîk-i sâl-i târihleri.

Şahîfe 146: Maţla' -ı tâbân-ı fecr-i şevket ü iclâl ve maşrıq-ı dirahşân-ı [M1 VIII] subh-ı salţanat ü iqbâl, velî-ni' met-i bâhirü'l-kerâmât-ı bî-mişâl, (Sultân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretlerinin biñ üç yüz yedi senesi tebrîk-i sâl-i târihleri.

Şahîfe 154: Tâc-dâr-ı Şiddîk-sîret, sultân-ı Fârûk-himmet, velî-ni' met-i bî-minnet-i 'âlî-şefkat (Sultân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretlerinin biñ üç yüz sekiz senesi tebrîk-i sâl-i târihleri.

Şahîfe 162: Sebeb-i beķâ-yı şevket ü devlet, mişâl-i mücessem-i hayât-ı mülk ü millet, velî-ni' met-i bî-minnet-i 'âlî-ķudret, (Sultân Hamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretlerinin biñ üç yüz toķuz senesi tebrîk-i sâl-i târihleri.

Şahîfe 174: Pâdişâh-ı memdûh ü mergûb, şhriyâr-ı maşbûbü'l-ķulûb, velî-ni' met-i bî-minnet-i 'ulviyyet-maşhûb (Sultân Hamîd) Hân-ı [M2 X] Şânî efendimiz hazretlerinin bu kerre biñ üç yüz on senesiniñ şeref-ķulûli münâsebetiyle

hakk-ı ehaqq-ı cenāb-ı mülūkānelerinde sāl-i cedīd-i ma‘rūzuñ mes‘ūd ü müteyemmin olması da‘avātını mutazammın keşīde-i suṭūr-ı ‘ubūdiyyet edilen tebrik-i sāl-i tāriḥleri.

Şahīfe 184: [M1 IX] Hātıme ve ‘arz-ı teşekkür ve tāriḥ-i itmām-ı kitāb.

[M1 X]¹⁴¹

---

¹⁴¹ Bu sayfa boştur.

[M2 1-Kapak]

Levāmi' u'l-Ḥamīdiyye:

Eşer ır-şehri Sancağı Muḥāsebecisi Diyār-bekirli ' Alī Emīri Efendi'niñdir.

Tekrār ab' ı şāhib-i eşere ' ā'iddir.

Ma' ārif Nezāret-i celīlesiniñ ruḥşatını ḥā'izdir.

İstanbūl

' Ālem Maḥba' ası - Aḥmed İḥsān ve Şürekāsı

1312

' Ālem Maḥba' ası

[M1 XI - M2 2]

[3.2.] Levâmi‘ u’l-Ĥamīdiyye

[3.2.1. Münâcât]

[Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün]

- 1 Ĥazret-i Ĥaĥĥ’a ola ĥamd-i keġir
Bulamam šânına lâyıĥ ta‘bîr
- 2 Ki odur lem-yezel-i bî-hem-tâ
Eyledi ‘âlemi yoĥdan peydâ
- 3 Ķıdem âyînesine çeġm-i beġer
Ne ĥadar eylese ta‘lîĥ-i nazâr
- 4 Olamaz vâĥıf-ı esrâr-ı ĥafâ
Nerede künh-i kemâl-i Mevlâ
- 5 Ĥayrete vâşıl olur ‘umĥ-ı ‘ukûl
‘Acz eder ġâyet-i idrâk-ı fuĥûl
- 6 Ne ĥadar eylese ĥaĥ‘-ı šah-râh
*Mâ-‘arefnâ*¹⁴²’ya ĥıĥar ġâyet-i râh
- 7 Var mı bir zerre-i nâĥîz-i cihân
Olmaya ĥudret-i Ĥaĥĥ anda ‘ıyân [M2 3]
- 8 Sayĥâl ur âyîne-i idrâke
Eyle bir kerre nazâr eflâke

¹⁴² “*Mâ arafnâke ĥakka marifetike ya marûf*” (Seni ĥakkıyla bilemedik ey bilinmeye layık olan Allah’ım.) *Ĥadis*

- 9 Fikriñ etsin o fezâda cevelân
Parlasın cevher-i nūr-ı ĩmân
- 10 Felege Őemse hilâle nazâr et
Çemene berge nihâle nazâr et
- 11 Bu ‘avâlim bu nücûm-ı tâbân
Ya bu pehnâ-yı ‘azîm-i imkân
- 12 Kimiñ âsârı kimiñ Şan‘ atdır
Kimiñ iĥsânı kimiñ ĩudretidir. [M1 XII]
- 13 Hâlîķı kimdir o mevcûdâtıñ
Cüz’ ü külli cümle maĥlûķâtıñ
- 14 Var eden cümlesini Yezdân’dır
Ĥayy u Ĥayyûm-ı ‘azîmu’Ő-Őândır
- 15 Aramaz ehl-i ‘uķûl-ı ‘âlem
Ĥaķķ iķün baŐķa delîl-i muĥkem
- 16 Olur elbetde olan ehl-i nehâ
Ser-fürü bürde-i taŐdîķ-i Ĥudâ [M2 4]
- 17 Mazĥar-ı feyz-i Ĥudâ-yı a‘ Őam
Faĥr-ı eflâķ ü zemîn, Şems-i ümem
- 18 Şâfi‘ -i a‘ Őam-ı yevm-i ekber
Râfi‘ -i râyet-i rûz-ı maĥŐer

- 19 Menzil-i aḳdes-i Ḳur'ân-ı Kerîm
Şâhib-i mevhibe-i ḥalk-ı 'azîm
- 20 Zübde-i ma'nî-i tefsîr-i hüdâ
Ḥilkat-ı 'âleme maḳşud-ı Ḥudâ
- 21 Ḥvâce-i tercüme-i 'ilm-i ebed
A'lem-i medrese-i feyz-i Şamed
- 22 Evvel-i ḥarf-i kitâb-ı tevḥîd
Nokta-i ferd-i rumûz-ı temcîd
- 23 Maḫhar-ı şân-ı ḥiṭâb-ı levlâk
Gevher-i kenz-i *ve mâ-ersalnâk*¹⁴³
- 24 Evvelîn nûr-ı tecellâ-yı Ḥudâ
Maḫrem-i bezmgeh-i *ev ednâ*¹⁴⁴
- 25 Pâdişâh-ı dü-cihân mefḥar-ı küll
Maḫhar-ı feyz-i ezel şâh-ı rusul
- 26 Refref-ârâ-yı reh-i ferdiyyet
Câlis-i şandalî-i ḥâtemiyyet [M2 5]
- 27 Sâye-endâz-ı per-i Cebrâ'îl
Raḫmet-efşân-ı ser-i Mîkâ'îl [M1 XIII]

¹⁴³ *Kur'ân-ı Kerîm, Enbiyâ Sûresi: 107.*

¹⁴⁴ *Kur'ân-ı Kerîm, Necm Sûresi: 9.*

- 28 Āfitāb-ı felek-i mevcūdāt
Reh-ber-i kâfile-i maḥlūkāt
- 29 Vākıf-ı sırr-ı nihān-ı ceberrūt
Vāşıl-ı perde-serāyı melekūt
- 30 Sened-i muḥkem-i ehl-i tevḥīd
Meded-i a‘zam-ı aşḥāb-ı ümīd
- 31 Raḥmet-i Ḥaḳ'dır o bürhān-ı celīl
Olamaz kimse o sulṭāna ‘adīl
- 32 Ravza-i pāk-i Resūlu’llāh’a
Rūḥ-ı ma‘şūm-ı Ḥabību’llāh’a
- 33 Bāḳī olduğça bu dünyāda enām
Ola bī-gāye şalāt ile selām
- 34 Cümle aşḥāb-ı Resūl-i ‘ālī
Oldılar ‘adl ü vera‘la mālī
- 35 Pertev-i şoḥbet-i maḥbūb-ı Ḥudā
Eyledi her birini necm-i hüdā [M2 6]
- 36 Nūr-ı cevval idi aşḥāb-ı güzīn
İstediler rü-yı zemīn-i tezyīn
- 37 Bedr idi ḥazret-i sulṭān-ı cihān
Oldı anlar da nücūm-ı tābān

- 38 İktidā eylesin ol aşhāba
O kerīmān-ı mu‘ allā-bāba
- 39 Kesb-i āşār-ı hidāyet eyler
Böyle emr eyledi sulţān-ı beşer
- 40 Eylerim ben dağı bā-sıdık-ı ‘ azīm
‘ Arz u taqdīm-i kemāl-i ta‘ zīm
- 41 ‘ Ālemiñ pādişeh-i mergūbı
Herkesiñ münteħab u maṭlūbı [M1 XIV]
- 42 Pertev-i gevher-i tāk-ı ‘ azīmet
Şems-i raḥşān-ı sipihr-i şevket
- 43 Kurre-i a‘ yün-i Āl-i ‘ Oşmān
Faḥr-ı şāhān-ı celīlū’l-‘ ünvan
- 44 Naḳş-ı āyīne-i ‘ irfān u zekā
Dürr-i gencīne-i iḥsān u ‘ aṭā [M2 7]
- 45 Güher-i mā-ḥaşal-ı mülk ü milel
Ḥāşıl-ı māmelek-i dīn ü düvel
- 46 Ekmel-i ḥalk-ı cihān faḥr-ı mülük
Murtażā kevkebe ferḥunde sülük
- 47 Zübde-i feyz-i celīl-i taḥmīd
Zıll-ı Ḥaḳ Ḥazret-i Sulţān (Ḥamīd)

- 48 Tab' ıdır mehbi't-i ilhām-ı celī
Fikridir levh-i rumūz-ı ezeli
- 49 Qalbidir kāşif-i haqq u bātıl
Hall olur anda hezārān müşkil
- 50 'Adli nūr-ı kerem-i Sübhānī
Hulqı feyz-i güher-i Raḥmānī
- 51 'Alemler merḥameti şāmildir
'Adlī feyz-i beşere kāfildir
- 52 Re'fet ü merḥamet ü iḥsānı
Şefkat ü 'atıfet ü 'irfānı
- 53 Eyledi ḥazret-i ma' būd-ı vedūd
Zāt-ı pākinde ser-ā-pā mevcūd [M2 8]
- 54 Mülkini 'adl ile iḥyā etdi
Devletiñ şānını i' lā etdi
- 55 Şems-i himmetdir o sulṭān-ı ferīd
Birdir envārına nezdīk ü ba' id
- 56 Oluyor her nazarıñ manzūrı
Qurbī de bu' dī de şāmil nūrı [M1 XV]
- 57 'Adli bir sırr-ı kerāmetdir anıñ
Luṭfı bir feyz-i 'adāletdir anıñ

- 58 Cūd u ihsānı o rütbe çoğdur
Luṭfinı görmeyen ādem yoğdur
- 59 Bir ufağ ıaryeye gitse insān
Anda da muṭlağ olur çeşme ııyān
- 60 Eşer-i bī-bedel-i zī-şānı
Kerem ü merḫamet ü ihsānı
- 61 Luṭfi çoğ himmeti çoğ şefkati çoğ
Bağr-ı ı ulviyyetine ğāyet yoğ
- 62 Var ise her ne ıadar bāy ü gedā
Cümlesi eyler o sultāna duıā
- 63 Ḥāzret-i ḫatm-i rusul ḫürmetine
Ravza-i mefḫar-i küll ḫürmetine [M2 9]
- 64 Sırr-ı ı irfān-ı ezel ḫürmetine
Feyz-i bürhān-ı ezel ḫürmetine
- 65 Ola taḫt-ı ı aẓametde cāvīd
O şehensāh-ı hümāyūn vaḫīd
- 66 Dāıimā eyleye dil-şād ü besīm
Anı ı avn u meded-i Rabb-i kerīm
- 67 Ede her müşkilin Allāh āsān
Ola her işde muıını Yezdān

68 Görmeye zerre kadar hüzn ü elem

Sıhhat u ‘āfiyet olsun hem-dem

69 Ede her vakti meserretle mesrūr

Mülki ma‘ mūr ola kalbi mesrūr

İşlâhât-ı mühimme-i mülkiyye tensîkât-ı celîle-i ‘askeriyye ve tahkîm-i kuvâ-yı berriyye ve bahriyye [M1 XVI] ve terfiye-i ahvâl-i şâdıka-i şâhânelerine bi’z-zât haşr-ı nefsi-hümâyün ederek şeref ü şevket-i devlet-i ebed-müddeti nokta-i i‘lâ-yı i‘tilâya işâl için maşrûfî-i kemâl-i kudret ü kifâyet buyuran ve nâm-ı nâmî-i mülükâne ve ism-i hümâyün-ı şâhâneleri (*hayru’l-esmâ’i mâ-‘ubbede ev hummide*)¹⁴⁵ ma‘nâ-yı ‘ālîsini şeref-i tazammun eden [M2 10] taht-ı mu‘allâ-yı hilâfetiñ pâdişâh-ı muqaddes-i şeref-medârî selâtin-i mu‘azzama-i ‘Osmaniye’niñ nürü’l-‘ayn-ı iftihâr ve hayrû’l-halef-i ‘adâlet-şi‘ârî pâdişâh-ı kerâmet-nişân, şehriyâr-ı mülhemiyet-iktirân, rûh-ı a‘zam-ı terkîb-i saltanat, nür-ı mücessem-i ‘âlem-i insâniyet, şems-i rahşân-ı cihân-ı medeniyet, mazhar-ı feyz-i a‘lâ-yı şamedânî, velî-ni‘met-i ‘âlî-inâyet-i bî-müdânî, es-Sultânu ibnü’s-sultânü’s-sultânü’l-Ġâzî (‘Abdü’l-ĥamîd) Ĥân-ı Şânî (*edâma’llâhu te‘âlâ ĥilâfeteĥu ve ebbede bi’l-‘adli saltanataĥu bi-ĥurmeti’s-seb‘i’l-meşânî*)¹⁴⁶ efendimiz ĥazretleriniñ her günde bir başka şüret-i münevvere-i ‘ulviyye ile tecellî-nümâ-yı zühür olarak ‘uyün-ı kâ’inâtı müstağrağ-ı envâr-ı mefĥaret eyleyen mü’eşşir-i ikdâmat-ı dâ’ime-i zıllu’llâhî ve tevâlî-i ‘inâyât-ı bî-pâyân-ı şevket-penâhîleri, ĥakkâ ki, eñ ‘âlî ve eñ zekî münşîleri bile taşvîr-i Ĥağ derecâtından ‘âciz bırakıyor.

¹⁴⁵ خیر الاسماء ما عبد او حمد : (İsimlerin en güzeli abd ile başlayan ve içinde hamd olan isimlerdir.) Hadîs: İsmâil b. Muhammed el-Cerrâhî el-Aclûnî. (H. 1351). Keşfü’l-hafâ. Kahire: Matbaa: Mektebetü’l-kudsî. Cilt: 1. s. 87.

¹⁴⁶ ادم الله تعالى خلقتة و ابد بالعدل سلطنته بحرمه السبع المثاني : (Allâh onun hilafetini daim etsin ve seb’ü’l-mesânî (Fâtiha, Bakara, Âl-i İmrân, Nîsâ...) ĥurmetiyle onun saltanatını adalet ile ebedi kılsın.)

Bu kemālāt-ı kevneyn-kıymete muķābil artık naşıl elfāz-ı mübeccele ile ifā-yı zerre-i şükrāniyyet edilmek huşuşında her ferdimiz için şaşırıp kalmamak bir vecihle mümkün olamıyor. [M1 XVII] Cevher-i fıtrat-ı şāhānelerine mevhibe-i kübrā olan ḥaşa'ıl-i 'āliyat-ı beşeriyye, celā'il-i füyūzat-ı melekiyye, şemā'il-i te'yidāt-ı ezeliyye, fezā'il-i tevfiķāt-ı şamediyye ol kadar 'ālī ve vāsi' dir ki, kāffesini baş u temhīd ile tezyīn-i evrāk eylemek şöyle tursun yalnız bu 'abd-i ḥaķiriñ mesmū' u mazbūtı bulunan icrā'āt-ı 'ādile-i cihān-pendāne ve tedābir-i ḥakīmāne-i ḥilāfet-penāhileriniñ yüzde biri yazılmaķ lāzım gelse [M2 11] her biri bir pādişāh-ı zī-şāna düstürü'l-'amel-i necāt ü iftiḥār olacaķ biñlerce cildler teşkil eder.

Naşıl cildler teşkil etmesin ki, ḥaşışa-i nefes-i nefīs-i şevket-penāhileri olan bunca ḥāriķa-i kemālāt-ı şāhānelerinden başka ecdād-ı mu'azzama-i pādişāhāneleriniñ meftūr ve müteḥallik buyurulduķları 'ulviyyet-i mümtāze-i şādıkāne ve ḥaşa'ıl-i celīle-i fārūķāneyi daḥı nüşā-i celīle-i yümn ü raḥmet olan vücūd-ı şehriyārilerinde tamāmiyle cem' eylemişdir.

Ecdād-ı mu'azzama-i hümāyün ki, fātiḥa-i şeref-zuhūrı altı 'aşrı tecāvüz eylediği ve şimdiye kadar otuz dört şehriyār-ı celīlü'l-iştihār-ı pīrāye-baḥş-ı evreng-i ḥilāfet olduğı ḥalde kāffesi 'adālet ü mürüvvet ü taķvā ile mecbül ü mübecceldir.

[M1 XVIII] Düvel-i sā'ire-i hükümdārānıñ hiçbirisinde bu meziyyāt-ı müteselsile görülemez. Bu ḥaķiķate bir nümüne-i 'ālī bulmaķ ve ḳulüb-ı ümmetde bir ḳat daha tecellī-efzā-yı ḳudsiyyet olmaķ üzre fihrist-i esāmī-i celīle-i selātin-i 'Oşmāniye'ye bi'l-mürāca'a bidāyet-i teşkil-i salṭanat-ı hümāyūnları i'tibāriyle evā'il ü evāsıṭ u 'aşr-ı ḥāzıra teşādüf edecek üç pādişāh-ı zī-şān-ı 'Oşmāni'niñ ba'zı 'ādāt-ı mütteḥize-i müstaḥsenelerini ḡāyet muḥtaşar olaraķ derc-i şaḥife-i meḥaret eyledim.

İlk pādişāh-ı zī-şān-ı 'Oşmāni Sultān 'Oşmān Ḥān-ı Ğāzi olduğı cihetle üç pādişāh-ı zī-şāndan biri müşārün-ileyh ḥāzretleriniñ olması ṭabī' idir. [M2 12]

Mebde²-i ‘aşr-ı evāsıf için biñ üç [1003 / 1595] senesinde taht-ı salţanata cülüş eden Egri melhame-i kübrāsınıñ fātihi Sultān Muhammed Hān-ı Şālīs hazretleri ve ‘aşr-ı hāzır için vālid-i mācid-i keşirü’l-mehāmid-i hazret-i hilāfet-penāhī, cennet-mekān, huld-āşiyān Sultān ‘Abdü’l-mecīd Hān Efendimiz hazretleri teşādūf eyledi.

Vākı‘ā-i evāsıf için Ebü’l-feth Sultān Muhammed Hān-ı Ğāzī veyā Sultān Selīm-i Evvel veyāhūd Sultān Süleymān Hān Hāzerātı gibi kā’inātiñ meşhūrlarından olan biri intiḥāb olunabilirdi.

Faqaṭ bi’l-‘umūm selātin-i mübeccele-i ‘Oşmāniye’niñ vücūd-ı hümāyūnlarınıñ ḥaḳīqaten bir ḥazīne-i [M1 XIX] *lā-yefnā*¹⁴⁷-yı ‘ulviyyet olduğunu ve hangi birisiniñ evşāf u aḥlāk-ı hümāyūnı tedkīk edilse bilā-istişnā cümlesinde kā’ināti ḥayretlere bırakacak mü’eşşir-i ‘ulviyyeniñ mevcūd idüğünü bildigim cihetle intiḥāb cihetini iltizām etmege lüzūm görmedim.

Ber-vech-i ma‘rūz-ı a‘şār-ı şelāşeye teşādūf eylemeleri ḥasebiyle ‘alā-ṭarīki’t-teşādūf, işbu üç pādişāh-ı zī-şān ḥaḳlarında tezyīn-i suṭūr edeceğim fīkarāt-ı ātiyeyi muṭāla‘a ve meslek-i mergūb-ı şāhāneleriniñ ‘ulviyyet-i derecātını taşvīr ü muvāzene eden aşḥāb-ı vicdān ve inşāf ‘indinde kāffe-i selātin-i ‘Oşmāniyeniñ daha ne kadar ‘ulüvv-i ḥaşā’il-i ḥāriḳayı cāmi‘ oldukları ve müşārün-ileyhimiñ hülāşa-i sülāle-i ṭayyibe-i necābeti olan şehriyār-ı Ḥamīdü’l-ism ve’l-ḥiṣāl efendimiz hazretleriniñ neslen ve fiṭraten bi’l-cümle mülūk-i meşhūre-i cihāniyāna fā’iḳ bulduḳları tamāmiyle [M2 13] anlaşılacığından artık bu ḥuşūşda bundan büyük delīl aramazlar.

Mü’essis-i bünyān-ı devlet olan Sultān ‘Oşmān Hān-ı Ğāzī Hazretleriniñ şalābet-i dīniyye-i şāhāneleri iḳtizā-yı celīlinden olarak Ḳur’ān-ı ‘azīmü’ş-şāna ḥürmet ve ri‘āyetleri bir derecede idi ki ta‘rīfi mümkün degildir.

Ḥattā gençlikleri hengāmında ve peder-i ‘ālī-güherleri Ertuğrul Ğāzī Hazretleriniñ zamān-ı ḥayātlarında bir adamıñ ḥānesine misāfir olurlar; divārda aşılı [M1 XX] bir

¹⁴⁷ *Bitmeyen, fena/fani olmayan.*

kitâb görmeleriyle bu kitâb nedir diye su'âl buyururlar. Şâhib-i hâne “Kelâm-ı Kādīm'dir.” deyince der-hâl kıyâm ederek Kelâm-ı Kādīm-i Şerīf'i ta'zīmîmen şabâha kadar ayak üzre tırlar. Salţanat-ı 'Osmâniye gibi bir devlet-i mu'azzamanın te'sis ve teşkiline muvaffak olan zât-ı 'âlî işte bu zât-ı bî-nazîr-i takvâ-şî'ardır.

Egri melhame-i kübrâsının fâtihi olup zamân-ı salţanat-ı hümâyûnı evâsıt-ı devlet-i 'Osmâniye'ye tesâdüf eden Sulţân Muhammed Hân-ı Sâliş Hazretlerine tevârûş eyleyen necâbet-i kudsiyye ve şalâbet-i [M2 14] dîniyye muktezâsı olarak fahr-ı kâ'inât, 'aleyhi efdâlu't-taḥiyyât efendimiz hazretlerine kemâl-i ta'zîm ve hürmetleri, 'aḳılları hayrân edecek bir mertebe-i 'âlû'l-'âlde idi.

Bu pâdişâh-ı füyûzât-pîrâ evkât-ı hamsede cemâ'atle edâ-yı şalâta müdâvemet sünnet-i seniyyesini hiçbir vaktde terk etmemiş ve Habîb-i Kibriyâ efendimiz hazretlerinin nâm-ı şefâ'at-ittisâm-ı peygamberîleri zıkr olunduḡça kıyâm eylemek 'âdet-i nâciyyesini müddetü'l-'ömr terk eylememiştir.

Vâlid-i mâcid, kesîrû'l-meḡamid, Hazret-i Şehriyâr-ı Sulţân 'Abdü'l-mecîd Hân efendimiz hazretlerinin mütevâriş buyurulduḡları ḡaşâ'il-i mübeccele ve şalâbet-i dîniyye-i âsâr-ı bâhiresi olarak hazret-i seyyidü'l-mürselîn efendimize kemâl-i 'ubûdiyyet ve farţ-ı hürmetleri ta'rîf olunamayacak bir mertebe-i fevka'l-ḡâyede idi.

Şefî'ü'l-müznibîn efendimiz hazretlerinin dür-dâne-i vücûd-ı maḡfiret-penâhîleriniñ gencîne-i h'âbgâh-ı rahmeti [M1 XXI] olan Ravza-i Mu'attara-i hümâyûna etmiş oldukları ḡidemât u tezyînât ve taḡdîm ve ihdâ eyledikleri nevâdir-i mücevherât 'âlem-i İslâmiyet'i el'ân mecbûr-ı şükrân eylemekdedir.

Hattâ, o maḡâm-ı muḡaddesiñ şüret-i ta'mîr-i 'âlîsini ta'rîf [M2 15] buyurduḡça iki yed-i mübâreklerini ser-i şâhânelerinden yukaru ḡaldırup öylece ta'rîf buyururlar ve bu ta'rîf-i hümâyûnları ḡitâm bulmaduḡça yed-i mes'ûd-ı mülûkânelerini aşâḡıya indirmezler idi.

Bir de Resûl-i Kibriyâ efendimiz hazretleriniñ der-sa'âdetdeki mevki' -i maḥşûş-ı muḥteremde maḥfûz bulunan emânât-ı mübârekeleriniñ kûbbe-i sa'âdeti qarîb ve ba'îd herhangi mevki' ve noḡtadan her ne vaḡt müşâdif-i nazâr-ı şâhâneleri olursa işte (Kûbbe-i Emânât-ı Sa'âdet) göriniyor diye (*ta'zîmen li-şâni şâhibihi*)¹⁴⁸ ziyâdesiyle bir vaz' -ı ta'zîm-kârânede bulunduḡdan başḡa Kûbbe-i Emânât-ı Sa'âdet görineceḡi mevki' lerde daḡı Şu ve yemek bile yiyüp içmemiştir.

İşte Sultân 'Osmân Hân-ı Ğâzî Hazretleriniñ Şalâbet-i dîniyye ve 'ulviyyet-i necâbet-i fitriyye ḡuşûşunda büyüklüḡüñ fevḡinde göstermiş olduḡları bir büyüklük, evâŐı-ı 'aşr-ı ḡâzıra teşâdüf eden aḡlâf-ı şâhâneleri ḡaḡḡındaki diğer iki fıḡra ile muvâzene olununca bu feyzü'l-feyz-i necâbetiñ tâ ibtidâ-yı zuhûr-ı salḡanat-ı 'Osmâniye'den bu ana gelinceye ḡadar altı yüz senelik teḡâlîb-i a'Şâr ve ezmân arasında aḡfâd-ı diyânet-i i'tiyâd-ı mülûkâneleri Őarafından (*'an-selefin ilâ-ḡalefin müteselsilen*)¹⁴⁹ kemâl-i i'tinâ ile muḡâfaza olunduğı [M2 16] ve işbu Şalâbet-i dîniyye ve 'ulviyyet-i fitriyye-i [M1 XXII] Âl-i 'Osmân'ıñ bundan böyle de *ilâ-mâ-Şâ'a'llâh* muḡâfaza olunacağı taḡaḡḡuk eder. (*enâra'llâhu te'âlâ berâḡhinehum ilâ-yevmi'd-dîn*)¹⁵⁰Ecdâd-ı ḡümâyûn-ı ŐehenŐâhîleriniñ ḡıyâmete ḡadar ba'Ő-ı iftiḡâr-ı sermedî-i 'umûm olan bu miŐilli 'ulviyyet-i Kibriyâ-pesendâne ve mü'eşŞir-i melâ'ik-Şi'ârâneleriniñ te'Őîrât-ı münevvere-i ma'neviyesi dâ'imen fikr-i çâkerânemde cevlân eylemekte olduğı ḡalde bir de serîr-ârâ-yı salḡanat u ḡîlâfet, muḡyî-i mülk ve millet, velî-ni'et-i bî-minnet-i 'âlî-'inâyet pâdiŐâḡımız Sultân ('Abdü'l-ḡamîd) Hân-ı Şânî efendimiz hazretleriniñ buña inzimâm eden ve 'aḡılları ḡayrân ve ervâḡ-ı ecdâd-ı 'izâmını minnetdâr ve taḡsîn-ḡvân edecek mertebe-i 'âlû'l-'âlde olarak her gün eŐi'â-nümâ-yı zuhûr olmaḡda bulunan biñer ḡüne âşâr-ı 'irfân ve 'inâyet-i bî-naẓîr, merâḡîm ü eŐfâḡ-ı dil-peẓîr-i Şâhânelerini gördüḡçe çâkerleri için kemâl-i iftiḡâr ve Őadâḡat ve

¹⁴⁸ تعظيماً لشان صاحبه : (*Sahibinin konumunu yücelterek*)

¹⁴⁹ عن سلف الی خلف متسلسلا : (*Seleften halefe zincirleme olarak nakleden.*)

¹⁵⁰ انارالله تعالى براهينهم الی يوم الدين : (*Allâh, onların delillerini kıyamet gününe kadar nurlandırısın.*)

memlûkiyyetle memzûc bir şûretde ed'ıye-i mefrûze-i hazret-i zıllu'l-İllâhîlerine devâm eylemek kadar dünyâda muqaddes bir vazîfe görileyiyor.

Netâyic-i fikr-i münîr-i ilhâm-semîr-i şâhâneleri ve maşşûl-i himemât-ı 'azîme-i cihân-pesendâneleri olmağ üzere az zamân içinde o kadar çok mü'essir-i bedî'a-i hârikü'l-'âde sâha-ârâ-yı imkân olmuştur ki, ta'dâdı kâbil degildir. [M2 17]

Celâ'il-i âsâr-ı mülûkâneleriniñ hangi biri ta'dâd olunsun; kalem-fermâ-yı eķâlîm-i şâhâlenelerinde [M1 XXIII] bir noķta görünmez ki, mücerred anda âsâr-ı hayriyye ve inşâ'at-ı celîle-i tâc-dârîleri zînet-pîrâ-yı 'uyûn-ı 'âbirîn olmasın.

Memâlik-i maħrûsa-i cihân-bânîleriniñ uzağ ve yağın mahallerinde bir maźlûm bulunmaz ki, 'inâyet-i pâdişâhîleri der-hâl yetişüp îfâ-yı vazîfe-i celîle-i dest-gîrî etmesin.

Şehîd olmuş bir 'asker işidilmez ki, evlâdına muṭlaķâ pederlik şefķati ve meziyyetini izhâr ve ma'îşetlerini ve iķbâl ve istiķbâllerini te'mîn ederek meccânen mekâtib-i 'âliyye ķabûl etdirüp nûr-ı 'irfân ve ehliyyetle tezeyyûn eylemelerine kâfil bulunmasın.

Vefât etmiş bir nefer bilinmez ki, eytâm ve erâmilini sefâletden ķurtarup elṭâf ve ihsân-ı mâlâ-nihâye-i hümâyûnlarıyla hişşe-mend-i sūrûr-ı 'azîm-i sa'âdet etdirmesin.

Hîç bir aşhâb-ı ihtiyâc veyâ bir pîr-i bî-nâb taşavvur olunmaz ki, luṭf-ı cihân-şümûl-i şâhâneleri müzâyâķa-i ihtiyâc ve bî-tâbîden vâreste eylesin.

El-hâşıl, te'âlî-i 'adâlet-i hümâyûnı hücûm-ı sefâletle ditreyen her bir ķalbiñ Loķmân-ı hayât-baḫşâsı ve tevâlî-i merḫamet-i feyz-meşhûnı ğumûm-ı felâketle ağlayan her bir 'aynıñ tûtiyâ-yı rûšenâ-efzâsı olduğı kemâl-i menn ü şükrânla 'umûmuñ taḫt-ı i'tirâf ve taşdîķinde bulunan bir ḫaķîķatdır. [M2 18]

Böyle 'âlî bir şûretde idâre-i umûr-ı 'âdile ile şervet ve me'mûriyyet-i eķâlîm-i maħrûsa-i [M1 XXIV] şâhânelerini tezyîd ve i'lâ ve ķudret ve kifâyet-i hâriķa-i

müceddidâne ile teb‘a-i şadıkânelerini derece-i i‘lâ-yı refâh ve bahtiyârîye îşâl ve ihyâ buyuran luţf-ı mücessem-i Kibriyâ, velî-ni‘ met-i bî-minnetimiz pâdişâhımız efendimiz hazretleriniñ dînen ve ‘aqlen ve siyâseten farz-ı ‘ayn olan itâ‘at ve şadâkat ve ‘ubûdiyyet-i kâmile ile berâber ed‘iye-i celîle-i pâdişâhâneleriniñ kalben ve lisânen yâd ve tekrârına haşr-ı evkât eylemekde oldığım gibi buña fi‘len dağı bir şahid-i ‘âdil olmak üzere mehâmid-i hümâyûn-ı şevket-penâhîleri hakkında bir ‘ubûdiyyet-nâme tertîb ve tanzîmini taşavvur eylemeğe başladım.

Cevher-i hilkât-i şehensâhîlerinde lâmi‘a-pîrâ-yı kudsîyyet olup dünyâ ve *mâ-fihâ*¹⁵¹-yı hayretde bırakan ‘irfân ve zekâvet ve merâhim ve ‘inâyâtıñ derecât-ı fevkü’l-‘alâsı e‘âzîm-i e‘imme-i lügâtiñ bile hâtır u hayâlinden geçmemiş olduğından artık tahtîrini taşavvur eylemekde oldığım kitâbe-i elsine-i mevcûde-i kâ’inâtıñ melfûzı bulunan kelimât-ı ta‘zîm-kârâneniñ cümlesini derc ve tahtîr eylemeğe bi’l-farz muvaffak olsam yine velî-ni‘ met-i bî-minnetimiz pâdişâh-ı müstemi‘ ü’l-kemâlât efendimiz hazretleriniñ hârika-i ‘ulviyyetini câmi‘ olamayacağını bildiğim cihetle bir müddet tereddüd ve hayretler içinde kaldım.

Naşıl tereddüd ve hayretler içinde kalmayayım ki, temâmî-i evşâf-ı hümâyûn-ı mülûkânelerini tahtîr ve beyân eylemek lâzım gelse sâha-i tekellümde [M2 19] devrân eden bi’l-‘umûm ta‘birât-ı [M1 XXV] ta‘zîmât-ı gâiyâtıñ bâlâ-yı müntehâsında olarak yeñiden biñlerce defîne-i elfâz-ı ‘âlû’l-a‘lâ bulmağa muhtâcım.

Faakat geçen sene ‘atebe-i ‘ulyâ-yı hilâfet-penâhîlerine *min-gayri haddin* tahtîm eylediğim bir eşer-i nâçîz-i kemterîye luţfen ve tenzîlen imâle-i nazâr-ı mürüvvet buyurularak her satrından nice sehv ve kuşûr u nisyân, her şahîfesinde biñ haşv ve hatâ ve noqşân mevcûd idüğü der-kâr iken deryâ-yı a‘zam-ı elţâf-ı hümâyûnları mevc-engîz-i zuhûr ve irâde-i maşşûşa-i cihândârîleri sâniha-pîrâ-yı şudûr olarak bu ‘abd-i kemîneleri rütbe ve nişân-ı zî-şân-ı ‘âtîfet-efşân ile talţîf ve ihyâ ve yerden göğe kadar minnetdâr luţf-ı evfâ buyurulmuş idim.

¹⁵¹ İçindekiler (Dünya ve dünyanın içinde olan her şey.)

Yukarıda ‘arz olunan tereddüd üzerine epeyce müddet tefekkür ve te’emmül ve bu eşer-i çâkerânemiñ tertîb ve tanzîmi hakkında tefe’ül eylemekte olduğım halde haqq-ı çâkerânemdeki ‘inâyet-i mesbûka-i ferruḥ-fâl-i şâhâneleriniñ sâ’iḳa-i mülâhaza-i şükrân-ı ihtivâsı bâ’iş-i izâle-i tereddüdât-ı çâkerî ve takviyet-baḥş-ı vicdân-ı kemterî oldu.

Binâ’-ber-în, meḥâmid-i keşîrû’l-fevâ’id-i ḥazret-i zıllu’llâhîleriniñ biñde biri olmak üzere işbu kitâb-ı ‘ubûdiyyet-nişâbîñ taḥrîrine mübâşeret ve ser-â-pâ lâmi‘a-i maḥmidet-i şehriyârîleriyle müzeyyen bulunduğu cihetle (*Levâmi‘u’l-Ḥamîdiyye*) ismiyle tevsîm eyledim. [M1 XXVI]

Hengâm-ı velâdet-i hümâyûn-ı ḥazret-i şehensâhîde ḥâriciyye nâzır-ı [M2 20] esbakı merḥûm ‘Âkif Paşa’nıñ keşîde-i suṭûr-ı belâgat eylediği târiḥ-i ğarrâ-yı ser-levḥa-i maḥmidet-i ittihâz ve taḥt-ı ‘âlî-baḥt-ı ‘Osmâniye esnâ-yı cülûs-ı hümâyûn-ı ḥilâfet-penâhîlerinde sürûr-ı ‘umûmî sâ’iḳa-i müfteḥiresiyle şebt-i cerîde-i memlûkiyyet eylediğim on bir kıt‘a cülûs-ı hümâyûn târiḥleri zîrine taḥrîr ve andan şimdiye kadar güzērân eden on yedi seneniñ beher senesi için ma‘a-kaşâ’id müte‘addid tebrîk-i sâl-i târiḥleri inşâd ve tezbîr ve cümlesi şırasıyla derc ve taḥtîr olunmuştur.

Cenâb-ı Kibriyâ ‘alîmdir ki, bu eşer-i nâçiz-i kemteri mücerred-i şıdk-ı ḥulûş u ‘ubûdiyyetimiñ maḥşûli ve kâ’inâtıñ taḥt-ı i‘tirâf ve taḥdîkinde bulunan ‘ulviyyet ve himmet ve ḳudsiyyet-i mülûkâneleriniñ vicdân-ı kemterâneme her an ilḳâ’ eylemekte olduğu ḥissiyât-ı ‘azîme-i şevḳ-efzânîñ netice-i mü’eyyidesidir.

Vücûd-ı cihân-sûd-ı mülkdârîleri beḳâ ve selâmet-i dîn ve devlet ve ḥayât ve sa‘âdet-i mülk ve millet için fevḳa’l-‘âde ehemmiyet ve pek ziyâde elzem bulunan pâdişâh-ı şevket-me’âb ve şehriyâr-ı merâḥim-nişâb efendimiz ḥazretleriniñ ḥâk-pâ-yı kîmyâ-sâ-yı ḥüsrevânelerine nasıl bir şadâḳat ve farḳ-ı ‘ubûdiyyet-i şamîmeniñ sevḳiyle yazıldığı her beytiniñ müṭâla‘asından müstebân olur. [M1 XXVII]

Şurası da çâkerlerince şâyân-ı i' tirâf bir haķıķatdır ki, mûcid-i a' zâm-ı teraķķiyât-ı meĥâsin-i beyânât olan velî-ni' met-i bâhirü'l-kerâmât [M2 21] efendimiz ĥazretleriniñ envâ'-ı fezâ'il-i mümtâze-i hümâyûnları dâ'imen fikr-i çâkerâneme imdâd etmemiş olsaydı bu kitâbıñ ikmâline muvaffaķ olunamazdı.

Kâffe-i mu' âmelâtıñ bir esâsı bir sermâyesi olduğı gibi bir nâzımıñ esâs sermâyesi de mevşûfunuñ fezâ'ilidir.

Sâye-i fezâ'il-pîrâye-i ĥazret-i zıllu'llâhîde o sermâyeye (*bâliġan-mâ-belâġa*)¹⁵² dest-res olduğım için kendimi baĥtiyâr add eylerim.

Hangi bir maźmûnuñ îrâdında şu'ûbet çeksem der-ĥâl himmet-i bâhire-i mülhemiyet-penâhîleri suhûlet-baĥş-ı vicdân olur.

Ve hangi bir beytiñ inşâdında şaķlamış olsam mücerred bir fazîlet-i celîle-i mülûkâneleri imdâda yetişerek pîş-efkâr-ı çâkerânemde tecellî-nümâ olmaġa başlar.

Bu mertebe mazĥar-ı mu' âvenât-ı ma' neviyye olduğım ĥalde yine zât-ı ĥudsiyyet-i âyât-ı şâhâneleri gibi bir pâdişâh-ı 'azîmü'l-âşâr-ı 'adâlet-iştihârıñ ĥaķķ-ı eĥaķķ-ı zılliyyet-penâhîlerinde ĥaķķıyla ĥalem-rân-ı maĥmidet olmaķ bu 'abd-i memlûkleri gibi bir 'âciz-i bâhirü't-taķşiriñ iĥtidârımıñ ĥat ĥat fevķinde olduğımı i' tirâf eylerim.

Bu ĥuşûşdaki 'aczim müsellemdir, lâkin bu 'aczi-i müsellemlerle berâber vicdânuma hücûm eden [M1 XXVIII] şevķ ve ġaleyâna muķâbele eylemek de elden gelmiyor. Binâ'en-'aleyh, bir sevķ-i tabî'î ve şevķ-i ĥaķıķî ile bu eşer-i çâkeri, sâĥa-res-i zuhûr olmuşdur.

Zâten 'aciz ve ĥuşûrını her zamân mu'terif olan bir 'âciziñ [M2 22] elfâz ve 'ibârâtında teşâdüf olunacaķ ĥaĥâ ve nevâķışıñ maķrûn-ı 'afv-ı cemîl olması müsted'âdir.

¹⁵² بالغاً ما بلغ : (Ulaşılan yere ulaştıran)

(*Va'llāhu'l-muvaffıku ve'l-müste'ānu ve 'aleyhi'l-i'timādu ve't-tuklān.*)¹⁵³ [M2
23]¹⁵⁴ [M2 24]¹⁵⁵

---

¹⁵³ *والله الموفق والمستعان و عليه الاعتماد و التكلان* (Muvaffak eden ve yardım eden Allāh'tır; ona dayandım ve tevekkül ettim.)

¹⁵⁴ *Bu sayfa boştur.*

¹⁵⁵ *Bu sayfa boştur.*

[M1 1 - M2 25]

Hüve'l-mu'în

Ḥaḳ sübhānehu te'ālā ve taḳaddes ḥazretleri sebep-i beḳā ve selāmet-i devlet ve bā'ış-i necāt ve refāh-ı mülk ve millet olan pādişāh-ı 'ālī-cenāb-ı 'ālī-penāh ve ḥalīfe-i şevket-me'āb-ı mü'ebbed-i min-'indi'llāh, velī-ni'et-i bī-minnetimiz şevketlü, kerāmetlü, ḳudretlü kemāl-merḥametlü el-Ġāzī Sulṫān ('Abdü'l-ḥamīd) Ḥān-ı Sānī (*dāme maḥfūzen bi'l-feydi'ş-Şamedāniyyi*)¹⁵⁶ efendimiz ḥazretlerini mā-dāmü'l-ekvān-ı taḥt-ı 'ālī-baḥt-ı ḥilāfet-penāhilerinde kām-bīn ve kām-rān buyursun; āmīn!

Eşref-i eyyām ve ezmān ve es'ad-ı evḳāt ve āvān olan velādet-i hümāyūn-ı füyūzāt-meşḥūn ḥazret-i zıllu'llāhīleri, eşnā-yı meserret-iḥtivāsında vālid, mācid, keşirü'l-mehāmid-i cenāb-ı ciḥān-bānīleri cennet-mekān Ġāzī Sulṫān 'Abdü'l-mecīd Hān ve cedd-i emced-i ḥazret-i şehriyār-ı bī-müdānīleri ḥuld-āşiyān-ı Ġāzī Sulṫān Maḥmūd Ḥān (*eskenehuma'llāhu te'ālā fī-a'lā-ṭabaḳāti'l-cinān*)¹⁵⁷ efendilerimiz ḥazerātınıñ vüzerā-yı be-nāmından ḥāriciyye nāzır-ı esbaḳ[1]¹⁵⁸ merḥūm el-Ḥāc Muḥammed 'Ākif Paşa tarafından tanzīm ve pīşgāh-ı celīl-i Ḥazret-i Mecīd Ḥānī'ye taḳdīm olunan tāriḥ-i ğarrādır ki, teberrüken ve teyemmünen ser-levḫa-i maḥmīdet ḳılınmıştır. [M2 26]

¹⁵⁶ دام محفوظاً بالفیض الصمدانی : (Hiçbir şeye muhtaç olmayan Allāh'ın feyzi ile korunarak devam etti.)

¹⁵⁷ اسكنهما الله تعالى في اعلى طبقات الجنان : (Allāh Teālā, o ikisini cennetin en yüksek tabakalarına yerleştirsın.)

¹⁵⁸ nāzır-ı esbaḳ[1]: nāzır esbaḳ M1, M2.

[3.2.2. Tārīḫ-i Velâdet-i Hümâyûn-ı Hâzret-i Pâdişâhî]

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

- 1 Şehenşâh-ı cihân ' Abdü'l-mecîd Hân-ı kerem-güster
Ki teshîr eyledi yekser kûlûb-ı hûsn-i ahlâkı
- 2 ' Adâletle ' inâyetle edüp dünyâyı âbâdân
Fürûğ-ı şevket-i ' âlem-şümûli aşdı nüh tîkî
- 3 Olup ' ömri mezîd ikbâl ü iclâli medîd olsun
' Adûsı varsa sûzân eylesin şemşîr-i berrâkı
- 4 *Toğunca şulb-i pâkinden yine şeh-zâde peder-âsâ
' Uyûn-ı halkı rûşen eyledi ser-tâ-ser işrâkı [M1 2]
- 5 Edüp ihyâ-yı nâm-ı cedd-i ' âlî-şânına himmet
O şâhın vaşf-ı pâki bir daḫı taldurdu evrâkı
- 6 Serîr-i saltanatda tâ kıyâmet ber-ķarâr olsun
Olup zât-ı hümâyûnın hemîşe hıfz-ı haķ vâfî¹⁵⁹
- 7 Be-câ olmaz mı bu eyyâm-ı ferruḫ-fâl-i şâdîde
Niyâz etsem du' â-güyâya ben de ' afv ü iṭlâkı¹⁶⁰ [M2 27]

¹⁵⁹ Beyit: -M2

¹⁶⁰ Matbu Nüshada (M2) burada bir dipnot verilmiştir:

Bu târîḫ-i ğarrâ-yı Edirne'de iķâmete me'mûr iken inşâd ü taķdîm ederek anın üzerine 'afv ü iṭlâk olunduğı müşârûn-ileyh 'Âkif Pâşâ'nın biñ iki yüz elli toķuz senesinde tab' olunan Münşe'ât'ın ikinci kısmının otuzuncı şâhîfesinde muḫarrerdir ki, veli-ni'et-i bî-minnet ve şehriyâr-ı 'âlî-mürüvvet efendimiz ḫazretlerinin ḫayret-baḫş-ı kâ'inât olan farṭ-ı şefķat ve kemâl-i 'inâyet-i pâdişâhâne ve mecbûl ü müteḫallik buyrulduķları yümn ü ḫayr u 'ulüvv-i insâniyyet-i mülûkâneleri tâ şabâḫü'l-ḫayr-ı velâdet-i hümâyûnları târîḫi feyznâkinden i'tibâren şeref-pîrâ-yı sâḫa-i zuḫûr olmağa başladığı bunuñla da müşbetdir. (خداالله ملكه و ابد سلطنته) ḫalleda'llâhu mulkehu ve ebbede saltanatehu [Allah onun saltanatını ve mülkünü ebedi kılsın.]

- 8 Mübârek günde geldi mâh-ı ihşân ü ‘aţâdır bu
Sevindirsın beni şâh-ı güzîniñ raħm ü eşfâkı
- 9 Çıkar bâlâ-yı çarħa ‘Âkifâ târiħ-i milâdî
Gelüp Sulţân (Ĥamîd) etdi münevver cümle âfâkı

Sene1258 [1842]

[3.2.3. Cülüs İçin Târiħ Manzūmesi]

Şehriyâr-ı Fârûk-fitrat, kıretü’l-‘ayn-ı ümmet, iftiħâr-ı mülk ve millet, velî-ni‘ met-i bî-minnet-i ‘âlî-‘inâyet, ĥalîfe-i kübrâ-yı Resûl-i Rabbü’l-mu‘î (ħalleda’llâhu te‘âlâ zılâle sulţatihi [M1 3] ‘ale’l-‘âlemîn)¹⁶¹ efendimiz ĥazretleriniñ cülüs-ı meyâmîn-i me’nûs-ı mülükâneleri âvân-ı mes‘üdesinde kemâl-i menn ve iftiħâr ile birinci def‘a olarak tanzîm olunan târiħdir:

[Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

- 1 Ziyâ-endâz-ı fark-ı ‘âlem oldı feyz-i reyyânı
Cihâniñ buldı revnaķ tâzeden aķtâr u erkânı
- 2 Cenâb-ı Ĥâlîķ’a ĥamd-i firâvân eylesin millet
Ki deħriñ maħv ü nâ-bûd oldı şimdi miħnet âvânı
- 3 ‘Inâyet eyledi Mevlâ serîr-i Âl-i ‘Oşmân’a
Mu‘azzam muħterem merġûb ‘âlim bir cihân-bânı [M2 28]
- 4 Cülüs-ı taħt-ı şevket eyledi iķbâl ü devletle
Cihâniñ cânı ‘adliñ kânı devrânıñ Süleymân’ı

¹⁶¹ خلد الله تعالى ظلال سلطته على العالمين : (Allâh Teâlâ, onun saltanat gölgesini âlemlerin üzerinde daim etsin.)

- 5 Şehenşāh-ı mu‘azzam Hāzret-i (‘Abdü’l-ḥamīd) Hān kim
Odur taht-ı hilāfet üzre zıllu’llāh-ı bī-şānī
- 6 O şāhenşāh-ı taht-ı ḥikmet ü ‘irfān ki lāyıkdır.
Felātūn u Ferīdūn olsalar şākird-i ‘irfānı
- 7 Nihāl-i devletiñ pür-nūr bir verd-i muṭarrāsı
Sipihr-i şevketiñ hoş-büy bir hūrşīd-i raḥşānı
- 8 Ledünniyyāt-ı rūḥ-ı ḥikmetiñ ‘İsā-yı feyyāzı
Tecelliyāt-ı Tūr-ı kudretiñ Mūsā-yı ‘ümrānı
- 9 Degildir şükrün ifā eylemek bu ni‘metiñ mümkün
Naşīb etdi Hudā bir böyle bī-mānend sulṭānı
- 10 Henüz şeh-zāde-i ‘ālī iken ol hüsrev-i a‘zam
‘Ulüvv-i fazlı gösterdi niçe āşār ü bürhānı
- 11 ‘İyān eylerdi bir şems-i zekā her fikri cevvali
Cihān olmuşdı ‘aql ü re‘yiniñ müştāk u ḥayrānı
- 12 İştmişdim hezārān def‘a üstād-ı ḥabīrimden
O üstād-ı güzīn kim yok idi ‘irfānda aḳrānı
- 13 Dem-ā-dem der idi rüy-ı zemīn āsūde ḥāl olmaz
Hudā şāh-ı cihān etmezse şeh-zāde (Ḥamīd) Hān’ı [M1 4 - M2 29]
- 14 Ki zīrā ‘aql ü tedbīr ü fazīlet anda cem‘ olmuş
Anıñ aḳlāḳ u ‘ulvīyetde var dünyāya rüçḥānı

- 15 Bi-ḥamdi'llāh ḥulūl etdi o hengām-ı feraḥ-efzā
Şeref-baḥşā-yı 'ālem oldı ol mümtāz-ı 'Oşmānī
- 16 Qulūb-ı millet-i yümn-i cülūsı eyledi ḥurrem
Ḥayāt-ı tāze verdi kā'ināta 'adl ü iḥsānı
- 17 Budur sulṭān-ı a'zam ser-firāz-ı maşrıq u mağrib
Budur feyz-i Ḥudā āyīne-i esrār-ı Sübhānī
- 18 Nihāndır kân-ı aḥlâkında gevher pâre-i 'irfân
'İyāndır naqş-ı dîdârında feyz-i nūr-ı Yezdānī
- 19 'İnāyet etmiş idi Ḥaḳ bu şāhenşāh-ı Mes'ūdī
N'olurdu ḥālımız şükr ile bir kerre düşün anı
- 20 İlâhî taḥtı mes'ūd u mübārek kıl o sulṭāna
Muvaffaḳ eyle her bir işde ol ḥaḳān-ı zî-şānı
- 21 İlâhî sāyesinde öyle rāḥat eylesin millet
Daḡı yād etmesin 'aşr-ı Yavuz Sulṭān Selīm Ḥān'ı
- 22 Bi-ḥaḳḳ-ı seyyidü'l-kevneyn olsun zātınıñ dā'im
Zamān maḥkūm-ı aḥkāmı, ḳader me'mūr-ı fermānı
- 23 Meserretle Emīrī çākeri i'lān eder târiḥ
Enāmıñ 'adl ile ('Abdü'l-ḥamīd) Ḥān oldı sulṭānı

Sene 1293 [1876]

[M2 30]

[3.2.4. Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi]

Nūr-ı dīde-i ‘Osmāniyān, sūrūr-ı sīne-i ‘ālemiyan, pādişāh-ı zī-şān-ı hümāyūn-
‘unvān, velī-ni‘ met-i bī-imtinān, (*ebbeda’llāhu te‘ālā devletehu ilā-āhiri’z-zamān*)¹⁶²
efendimiz ḥazretleriniñ cülūs-ı mes‘adet-i maḥsūs-ı şāhāneleri ḥaqqında ikinci def a
olarak inşād olunan tārīḥdir:

[Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

- 1 Feyz-i diğ̄er oldı āfāk-ı ‘avālimde bedīd
Oldı gūyā ‘ālemiñ her rūzı bir ‘īd-i sa‘īd [M1 5]
- 2 Ḥākdān ğark-ı sa‘ādet āsumān lebriz-i nūr
İns ü cān mest-i meserret heft kişver reşk-i ‘ıyd
- 3 Pertev-i ğam-sūz ile eşyā ser-ā-ser müstenīr
Behcet-i fīrūz ile dūnyā ser-ā-pā müstefīd
- 4 Şādumān etdi cihāniñ cümle maḥlūqātını
Taḥt-ı iclāle cülūs-ı Ḥazret-i Sulṭān Ḥamīd
- 5 Milletiñ feyz-i ümīdi geçdi taḥt-ı şevkete
Geçdi taḥt-ı şevkete ol cevher-i feyz-i ümīd
- 6 Pādişāh-ı baḥr u ber ḥāḳān-ı İskender-eşer
Şehriyār-ı ‘izz ü fer sulṭān-ı mümtāz ü ferīd [M2 31]
- 7 İbni sulṭān ibni sulṭān ibni sulṭān-ı gūzīn
Ḳurretü’l-‘ayn-ı celīl-i Ḥazret-i Sulṭān Mecīd

¹⁶² ابدالله تعالى دولته الى آخر الزمان : (Allāh onun devletini zamanın sonuna kadar devamlı eylesin.)

- 8 İbni H̄ān Maḥmūd İbni H̄ān Ḥamīd-i muḥterem
İbni Sultān Aḥmed-i Ṣāliṣ ṣehenṣāh-ı sa‘īd
- 9 İbni Rābi‘ H̄ān Muḥammed İbni İbrāhīm H̄ān
İbni Aḥmed H̄ān-ı Evvel Ḥüsrev-i Dārā ‘Ubeyd
- 10 İbni Ṣāliṣ H̄ān Muḥammed İbni Ṣāliṣ H̄ān Murād
İbni Ṣānī H̄ān Selīm gītisitān-ı rü-sefīd
- 11 İbni Kānūnī Süleymān nām-dār-ı rüzgār
Şaff-dür-i ferḥunde kevkeb şāhib-i ahd-i medīd
- 12 İbni sultān-ı cihān şāhib-ķırān-ı kām-rān
Ḥazret-i Sultān Selīm-i Evvel-i İbni Bāyezīd
- 13 İbni Fātih H̄ān Muḥammed kim odur fettāh-ı dīn
Mazhar-ı (*ni‘me’l-emir*)¹⁶³ ol ‘ādil-i ferd ü vaḥīd
- 14 İbni Ṣānī H̄ān Murād İbni Muḥammed H̄ān-ı pāk
İbni Sultān Bāyezīd İbni Murād H̄ān-ı şehīd
- 15 İbni Orḥān H̄ān kim oldur Rūm-ili’n feth eyleyen
Ermedi bu nuṣrete evvelce bir şāh-ı reṣīd
- 16 İbni ‘Oṣmān H̄ān-ı yektā gāzī-i şöhret-şi‘ār
Vāzi‘-ı bünyān-ı devlet şaffder-i şevket bedīd [M1 6 - M2 32]

¹⁶³ نعم الامير : (O, ne güzel komutandır) Hadīs’ten bir bölüm

- 17 İbni Gāzī Hazret-i Ertuğrul-ı ʿālī-cenāb
Vāşıl-ı serhadd-i Rūm oldı o memdūh-ı ferīd
- 18 Etdiler bunlar bu dīn u devlete ikdām-ı nām
Urdılar dest-i himemle bāb-ı ʿudvāna kilīd
- 19 Bunlarıñ tuğrā-yı şevket naķş olundı nāmına
Verdiler bunlar vücūd-ı kişvere rūh-ı cedīd
- 20 Bunlara erdi emānāt-ı Habīb-i Kibriyā
Bunlara taht-ı hilāfet oldı meʿvā-yı sedīd
- 21 Bunlar etdi ehl-i ʿilme ihtirām-ı bī-ħisāb
Bunlar oldı etkiyā-yı ümmete nuşret-resīd
- 22 Bunlar oldı revnaķ-ı şerʿ-ı mübīn-i Muştafā
Bunlar etdi himmet-i imhā-yı aʿdā-yı ʿanīd
- 23 Ķurbgāh-ı Kibriyā olsun maķāmı bunlarıñ
ʿÖmrün etsin şehriyār-ı ʿālemiñ Mevlā mezīd
- 24 Mā-şāʿaʿllāh bir şehenşāh ki cenāb-ı pākīdir
ʿİffet ü taķvāda mānend-i Cüneyd ü Bāyezīd
- 25 Bārekaʿllāh fıtrat-ı zātında olmuş cilveger
ʿAdl-i Sultān Ķaznevī iķbāl-i Hārünüʿr-reşīd
- 26 *Veffeķaʿllāhu cemiʿan mā-yeşāʿu mā-yedūm*

*Yessera 'llāhu qarīben mā-yuḥibbu mā-yurīd*¹⁶⁴ [M2 33]

27 *Ḥalleda 'llāhu ve ebḳāhu ilā-yevmi'l-ḳiyām*
*‘Ammara 'llāhu ve ḳuvvāhu ilā-yevmi'l-va‘īd*¹⁶⁵

28 Dā'imen şevḳ ü sürür olsun enīs ü hem-demi
Ḳalb-i pākīnden cihānda her elem olsun ba‘īd

29 ‘Abd-i memlūk-i du‘ā-gū-yı Emīrī çākəri
Başladı tebrik için teftiše tāriḥ-i müfīd

30 Yazdı ḥāmem şevḳ ile tekrār tāriḥ-i cülūs
Dehre verdi yümn ile pīrāye Şāh ‘Abdü'l-ḥamīd

Sene 1293 [1876]

[M1 7]

[3.2.5. Cülūs İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Şehriyār-ı hūrşīd-i iḳbāl, pādīşāh-ı Ḥamīdü'l-ḥiṣāl, şehensāh-ı ‘adīmü'l-miṣāl, zıll-ı celīl-i Ḥudā-yı müte‘āl (*ṣānehu 'llāhu te‘ālā ‘ani'l-hemmi ve'l-gāmmi ve'l-melāli*)¹⁶⁶ efendimiz ḥazretleriniñ cülūs-ı mes‘ūdiyyet-i melbūs-ı şehensāhīleri ḥaḳḳında üçüncü def‘a olarak söylenen tāriḥdir:

¹⁶⁴ وَقَفَّ اللهُ جَمِيعًا مَا يَشَاءُ مَا يَدُومُ

بِسْمِ اللهِ قَرِيبًا مَا يَحِبُّ مَا يَرِيدُ

(Devam ettiḡi müddetçe Allāh onları bütün isteklerinde muvaffāk eylesin. Onlar istedikleri sürece Allāh onların sevdiklerine yakınlıḡını kolay eylesin.)

¹⁶⁵ خَلَّدَ اللهُ وَابْقَاهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ

عَمَّرَ اللهُ وَقَوَّاهُ إِلَى يَوْمِ الْوَعِيدِ

(Allāh, onu kıyamet gününe kadar daim etsin. Allāh, kıyamet gününe kadar onun ömrünü uzatsın ve kuvvetini arttırsın.)

¹⁶⁶ صَانَهُ اللهُ تَعَالَى عَنِ الْهَمِّ وَالْغَمِّ وَالْمَلَالِ : (Allāh Teālā, onu her türlü kederden, sıkıntıdan ve ıstıraptan korusun.)

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

- 1 Bugün efrâd-ı millet mazhar oldu luṭf-ı Mevlâ'ya
Bugün feyz-i İlâhî kâ'inâta verdi pîrâye
- 2 Bugündür ser-te-ser 'Oṣmâniyânîñ mebde'-i feyzî
Bugün mühr-i 'adâlet neşr-i envâr etdi dünyâya [M2 34]
- 3 Bugün geldi cemâl-i devlete bir revnaḡ-ı dîġer
Bugün oldu meserret rû-nümâ ḡalb-i re'âyâya
- 4 Naşıl vicdân-ı 'âlem olmasın böyle meserret-yâb
Cülûs etdi bugün sulṭân-ı 'âdil taḡt-ı vâlâya
- 5 Şehenşâh-ı mu'azzam Ḥazret-i 'Abdü'l-ḡamîd Ḥân kim
Odur ḡâḡân-ı İskender-tüvân-ı ma' delet-vâye
- 6 Ḥayât-ı tâze buldı mülk ü millet bu 'inâyetden
Erişdi şîr-i şükr ü maḡmidet tâ 'arş-ı a'lâya
- 7 Ḥudâ bir öyle sulṭân-ı celîli eyledi iḡsân
'Adâletle nazîri gelmemiş pehnâ-yı ġabrâya
- 8 Ne sulṭân ol cihân-bân-ı felek-mesned ki vâcibdir
Der-i iclâliniñ çârûbı olmaḡ zülf-i ḡavrâya
- 9 O ḡâḡân-ı mü'eyyid rehber-i râh-ı hidâyet kim
Muvâfiḡdır umûrî şer'-i pâk-i Ḥaḡ te'âlâya
- 10 Zamân-ı şevketinde ol şehenşâh-ı kerem-baḡşîñ
Müşâbih olmada her rûzumuz bir 'ıyd-ı bâlâya

- 11 Yavuz Sultān Selīm ü Fâtih'in şād etdi ervâhın
Muvaffaq oldu şān-ı devleti tecdīd ü ihyāya [M2 35]
- 12 Şehenşāh-ı mu'azzam ser-firāz-ı cümle-i şāhān
Cihān-bān-ı müfahham şehriyār-ı āsumān-sāye [M1 8]
- 13 'Adālet evc-i a' lāsında bir mihr-i cihān-efrūz
Şahāvet baħr-ı zehhārında bir dürr-i girān-māye
- 14 Zamān-ı şevket-i şāhenşeh-i Fārūq-fiṭratdır
N'ola 'aşr-ı Süleymān gibi revnaq gelse dünyāya
- 15 Muvaffaq eyle ol şāhenşehi ey Hālık-ı 'ālem
Refīk et nuşretiñ ol pādişāh-ı 'ālem-ārāya
- 16 Bürūc-ı āheninveş leşkeri şarşılmasun aşlā
Düşürsün düşmeni āh u enīn-i bī-tesellāya
- 17 Devām eyler Emīrī çākeri ihlāş ile dā'im
Du'ā-yı şevket-i şāhenşeh-i fermān-fermāya
- 18 Bu tārīhi kemāl-i mefḥaretle eyledim tanzīm
Ḥudā ' Abdü'l-ḥamīd'i eyledi şāh-ı felek-pāye

Sene 1293 [1876]

[3.2.6. Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi]

Şehensāh-ı ‘adālet-iktināh, şehriyār-ı iclāl-penāh, pādişāhımız pādişāh-ı ‘ulvī-cāh
(*sellemehu’llāhu te‘ālā ve ebķāhu*)¹⁶⁷ efendimiz ḥazretleriniñ [M2 36] cülüs-ı
hümāyün-ı füyüzāt-meşḥūn zıllu’llāhīleri ḥaḳḳında dördinci def‘a olarak tanzīm
olunan tariḥdir:

[Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

- 1 Oldı luḡf-ı Ḥazret-i Ḥallāk-ı bī-enbāzla
Şāhid-i maḳşūd-ı devlet cilveger biñ nāzla
- 2 Eyledi taḥrīk şehper şāh-bāz-ı salṭanat
Vāşıl oldı evcgāh-ı maḳşada pervāzla
- 3 Milletiñ her ferdi şimdi pek büyük sūr eylesin
Cān u dilden farṡ-ı āşār-ı sūrūr ibrāzla
- 4 Ya‘nī kim Sulṡān Ḥamīd Ḥān Ferīdün-ı kevkebe
Pādişāh oldı ‘adālet taḥtını iḥrāzla [M1 9]
- 5 Bir büyük vicdāna mālīkdir o sulṡān-ı celīl
İftihār eyler cihān ol ḥüsrev-i mümtāzla
- 6 Medḥ-i pākinde o sulṡān-ı hümāyün-meşrebiñ
Güft-gū etsem ‘aceb mi ḥāme-i dem-sāzla
- 7 ‘İffet ü taḳvāsı ehlu’llāhı maḥzūz eylemiş
Vaşfını kerr ü beyān eyler lisān-ı rāzla

¹⁶⁷ سَلِّمَهُ اه تَعَالَى وَ اِبْقَاه : (Allāh Teālā, ona selāmet versin ve onu daim etsin.)

- 8 Beñzemez ârâ-i ‘âlem re’y-i ‘âlû’l-‘âline
Şa‘ veniñ pervâza olmaz kudreti şebbâzla
- 9 Sâha-i vaşfinda bî-nâb olmamağ mümkün degil
İntihâsı nazmımıñ siyyân olur âgâzla [M2 37]
- 10 Hâşre dek yâ Rab hıtaîb-i minber-i kevn ü mekân
Eylesin îfâ du‘ â-yı şevketin âvâzla
- 11 Bed-nazardan şaklaya Mevlâ o şâh-ı a‘ zamı
Mağv ola a‘ dâ-yı ebter hâsid-i ğammâzla
- 12 Ey Emîrî yazdılar târih-i bî-hadd ü hisâb
Nükte-sencân-ı efâzıl hâme-i i‘ câzla
- 13 Bende bu târih ile tebrike kıldım ictisâr
Dâver-i mülk oldu Hân ‘ Abdü’l-hamîd i‘ zâzla

Sene 1293 [1876]

[3.2.7. Cülûs İçin Târih Manzûmesi]

Şehriyâr-ı kerem-mu‘ tâd, cihân-bân-ı ‘ulviyyet-nijâd, maşrıq-ı âfitâb-ı ‘adl ü dâd,
velî-ni‘ met-i bî-minnet-i kudsi-nihâd (*ekremehu’llâhu te‘âlâ bi’l-fevzi ve’z-zaferi
ve’n-necâti ilâ-yevmi’t-tenâdi*)¹⁶⁸ efendimiz hâzretleriniñ cülûs-ı hümâyûn-ı
meserret-mağrûn-ı pâdişâhâneleri hâkqında beşinci def‘ a olarak keşîde-i suţûr edilen
târihdir:

¹⁶⁸ اكرمه اه تعالى بالفوز والظفر والنجاة الى يوم التناد : (Allâh Teâlâ, kıyamet gününe kadar ona feyiz, zafer ve necat ikrâm etsin.)

[Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

- 1 Şükr kim luṭf eyledi dehre İlāh
Oldı her bir gūşe reşk-i 'ıyd-gāh [M1 10]
- 2 Toldı āvāz-ı feraḥla nüh kıbāb
Ḥ'āb-ı gāmdan buldı 'ālem intibāh [M2 38]
- 3 Münḳalib oldı fem-i mazlūmda
Nağme-i şevḳ ü sürūra medd-i āh
- 4 Ya' nī kim ikinci Ḥān ' Abdü'l-ḥamīd
Oldı sulṭān-ı ma' ālī-iktināh
- 5 Tāze cān geldi vücūd-ı kişvere
Vāқи' olduḳda cülūs-ı pādīşāh
- 6 Ol şeh-i 'ālem ki etmiş tā ezel
Mihr ü meh bāb-ı şükūhın secdegāh
- 7 Cevher-i vicdānına olmaz naẓīr
Pertev-i āyīne-i ḥurşīd ü māh
- 8 İftihār-ı devlet-i ' Oşmāniyān
Şehriyār-ı 'ādil ü 'ālem-penāh
- 9 Ḥüsrev-i 'ālemsitān-ı cedd-be-cedd
Mültecā-yı kişver ü taht u sipāh
- 10 Meşreb-i memdūhı maḳbūl-i enām
Meslek-i mergūbı ḳurb-ı Ḥaḳḳ'a rāh

- 11   ʿAvn-ı pāk-i Ḥazret-i Mevlā ile
      Muḥyī-i devlet olur bī-iṣtibāh
- 12   Mā-ṣāʿaʿllāh mū-be-mū etmektedir
      Herkesiñ aḥvāline medd-i nigāh [M2 39]
- 13   Olmayan münkād-ı emr-i ōvketi
      Dergeh-i Mevlāʿda kesb eyler günāh
- 14   Yā ilāheʿl-ʿālemīn olsun mūdām
      Düşmen-i bed-aḥteriñ baḥtı siyāh
- 15   Dāʿimen maḥhūr olup ḥaṣm-ı mūhīn
      Melceʿi ṣāhān ola ol bārgāh
- 16   ʿAbd-i memlūki Emīrī çākeri
      Şıdḳ ile eyler duʿā her ōbḥgāh [M1 11]
- 17   Şevḳ ile iʿlān-ı tārīḥ eyledim
      Müjde kim ʿAbdüʿl-ḥamīd Ḥān oldı ṣāh

Sene 1293 [1876]

[3.2.8. Cülūs İçin Tārīḥ Manzūmesi]

Sulṭān-ı selāṭīn-i cihān, ḥākān-ı ḥavāḳīn-i devrān, ḥalīfe-i aʿzam-ı Yezdān, vekīl-i benī āḥiruʿz-zamān (*ḥullidet ḥilāfetuhu ilā-yevmiʿl-ḥaṣri veʿl-mīzāni*)¹⁶⁹ efendimiz

¹⁶⁹ خلدت خلاقته الى يوم الحشر والميزان : (Allāh Teālā, onun hilafetini haşir ve mizan gününe kadar daim etsin.)

hazretleriniñ cülüs-ı hümayün-ı mefharet-nümün-ı hilâfet-penâhîleri haqqında altıncı def a keşide-i rişte-i nazm olunan târihdir:

[Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

- 1 Müjdeler şâd olsun aşhâb-ı hıred
Kâ'inâtı kapladı feyz-i şamed [M2 40]
- 2 Buldı revnaq âsumân-ı salţanat
Oldı şimdi maţla' ı Burc-ı Esed
- 3 Şevk-i ' âlem buldı bir miqdârı kim
Ġayr-ı kâbildir aña ta' yîn-i hadd
- 4 Verdi Mevlâ bir mükemmel pâdişâh
Oldı millet mazhar-ı ' avn ü meded
- 5 Hâzret-i ' Abdü'l-hamîd-i kâm-rân
Kim odur mâlik-riqâb-ı cedd-be-cedd
- 6 Eyledi iclâl ile tahta cülüs
Ol şehensâh-ı emîn ü mu' temed
- 7 Çehresinde müncele' feyz-i ezel
Sînesinde müstetir sırr-ı ebed
- 8 Hâzret-i Mevlâ aña keşf eylemiş
Her ne var ise cihânda nîk ü bed [M1 12]
- 9 Her fûrûğ-ı re'yi bir nûr-ı celî
Her kelâmı ehl-i haqqa bir sened

- 10 Eyler ol hâkân-ı kudsî kevkebe
Her işin şer^c-i şerîfe müstenid
- 11 ^cAdl ü ihsân ü ^ca^tâsı bî-şümâr
Fazl u ^cirfân ü kemâli *lâ-yu^cadd*¹⁷⁰ [M2 41]
- 12 Mevsim-i ^cadlinde ol şâhenşehiñ
Oldı ^câlem sâ^cî-i dâd u sited
- 13 Her işinde mazhar-ı tevfiğ olur
Böyle keşf etmekdedir ehl-i raşad
- 14 Bu şafâdan hâs u ^câm-ı rûzgâr
^cÂrız-ı ekdâra urdı dest-i redd
- 15 Ey Emîrî Hâk^k-ı şâhenşâhda
Edelim dergâh-ı Hâk^k'a feth-i yed
- 16 Dâ'imâ eyle muvaffaq yâ İlâh
^cÖmri olsun bî-hisâb ü bî-^caded
- 17 İftihârımdır bu târîh-i tamâm
Kıldı Şâh ^cAbdü'l-hamîd Hân'ı ehad

Sene 1293 [1876]

---

¹⁷⁰ *Adedi belli olmayan, sayılamayan, sayısız, hesapsız, pek çok.*

[3.2.9. Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi]

Sāye-i celīl-i cenāb-ı feyyāz-ı muṭlaḳ, üsrev-i bī-naẓīr-i erḫam ü eṣfaḳ, velī-ni‘ met-i bī-minnet-i füyūzāt-ḫarīn (*ebbeda’llāhu te‘ālā zīlāle re’fetihi ‘alā-mefāriḳi’l-u’minīn*)¹⁷¹ efendimiz ḫazretleriniñ cülüs-ı hümāyūn-ı beṣāret-merhūn, teb‘a-perverīleri ḫaḳḳında yedinci def‘a inṣād olunan tārīḫdir: [M2 42]

[Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

- 1 Hāl-i ‘ālem herkesi ṣalmıṣdı fikr-i mübheme
Ḥurde-bīnān-ı cihān müstaḡraḳ olmuṣdı ḡama [M1 13]
- 2 Sevḳ-i istiḡrāḳ u ḫayretle bugün vaḳt-i seḫer
Ben daḫı ṭalmıṣ idim bir ‘ālem-i *lā-yefheme*¹⁷²
- 3 Bir ṣadā-yı ma‘nevī ‘aks eyledi ḡuṣ-ı dile
Bu me‘āli yād edüp eylerdi neṣr-i Zemzem’e
- 4 Müjdeler olsun size ey zümre-i ‘Oṣmāniyān
Oldıñız maẓhar ‘aṭā-yı Kibriyā-yı a‘leme
- 5 Ḥazret-i zū’l-‘izzeniñ luṭfıyla vāṣıl oldıñız
Vaḳt-i feyze mevsim-i ṣevḳe zamān-ı ḫurreme
- 6 Ol ṣheñṣāh-zāde-i mümtāz u yektā kim anıñ
‘Aḳl-ı feyyāzānesi ḫayret verdi ‘āleme
- 7 İṣte tevfiḳ-i Cenāb-ı Kibriyā oldı ḫarīn
Ol kerīm ibni kerīm ol a‘raf-ı mu‘ciz-deme

¹⁷¹ ابدالله تعالى ظلال راقته على مفارق المؤمنين : (Allāh Teālā, merhamet gölgesini bütün müminlerin üzerinde ebedî kılsın.)

¹⁷² Anlayışsız, anlamaz. Hz. İsa’ya “Ölüleri diriltmekten daha zoe olan nedir?” diye sorduklarında Hz.İsa’nın verdiği cevaptır. (İfhâmü men lâ yefhem: Anlamayana anlatmak)

- 8 Ya' nî kim ' Abdü'l-ḥamîd Ḥān oldu sultān-ı celîl
Eyledi dünyâyı müstağrak sūr-ı a' zama
- 9 Şimdi buldı âfitâbın âsumân-ı salṭanat
Şimdi dünyâ vâşıl oldu bir şefîk-i erḥama
- 10 Şimdi faşş-ı gevherin buldı nigîn-i ma' delet
Bir Süleymân-ı ' adâlet nâ' il oldu ḥâteme [M2 43]
- 11 Verdi Mevlâ bir ṭabîb-i ḥâzık-ı merhem-şinâs
Zahm-ı mülküñ var idi pek iḥtiyâcî merheme
- 12 Maḳdemiyle buldı evreng-i ḥilâfet-zîneti
Ḥaḳ mu' in olsun o sultān-ı hümâyün-maḳdeme
- 13 Fa' ik olsun emn ü âsâyişde ' ahd-i şevketi
' Ahd-i Efrîdün'a eyyâm-ı ferahnâk-i Cem'e
- 14 Ḳalbine feyz-âver olsun dâ' imâ elṭâf-ı Ḥaḳ
Bu gül-i bâğ-ı vefâ şâyestedir ol şebneme
- 15 Bu beşâret eyledi dünyâyı lebrîz-i şafâ
Bu meserret tâze cân verdi şunûf-ı âdeme
- 16 Bâ' iş-i intâk u iḥyâ oldu bu feyz-i cedîd
' Abd-i sâdıḳ bu Emîrî-i ḥaḳîr u ebkeme [M1 14]
- 17 Şevḳ-i ' âlü'l-' âl ile inşâd-ı târiḥ eyledim
Müjde kim ' Abdü'l-ḥamîd Ḥān oldu sultān ' âleme

[3.2.10. Cülüs İçin Tārīḥ Manzūmesi]

Pādişāh-ı mu‘azzam-ı ‘ulviyyet-refīk, sālīk-i mesālik-i cenāb-ı Ebū Bekri’ş-şiddīk
(‘ammerahu’llāhu te‘ālā bi’n-naşri ve’t-tevfīki)¹⁷³ efendimiz [M2 44] ḥazretleriniñ
cülūs-ı hümāyūn-ı hidāyet-meknūn-ı şevket-penāhīleri ḥaqqında sekizinci def‘a
tanzīm olunan tārīḥdir:

[Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

- 1 Geldi hengām-ı sa‘ādet gitdi eyyām-ı ye‘ūs
Eylesin bezm-i şafāda ‘ārifān devr-i kü‘ūs
- 2 Ḥamdu li’llāh ḥandenāk oldı meserretle felek
Ḥaylī demdir ki ‘ıyān eyler idi vech-i ‘abūs
- 3 Geldi burc-ı şevkete bir āfitāb-ı bī-mişāl
Kıldı nūr-ı lāmi‘-i mes‘ūdı tezyīn-i rü‘ūs
- 4 Toğdı bedr-i kevkeb-efşān āsumān-ı devlete
İktibās-ı pertev-i feyz eyledi baht-ı nükūs
- 5 Ya‘nī kim ‘Abdü’l-ḥamīd Ḥān hümāyūn-ı kevkebe
Etdi taht-ı şevket-i ‘Oşmāniyān üzre cülūs
- 6 Ol şehensāh-ı mu‘azzam kim sezādır faḥr ile
Pīşgāh-ı şevketinde olsa dünyā ḥāk-būs
- 7 Ol şehensāh-ı hümāyūn-pīşe kim şāyestedir

¹⁷³ عمره الله تعالى بالنصر والتوفيق : (Allāh Teâlâ, ona nusret ve başarı dolu (bir) ömür versin.)

- Aẖz-1 pertev eylese ʃab^ʕ -1 münirinden űüm^ũ
- 8 ^ʕUnűur-1 terkīb-i űevket, űeb-çerāĝ-1 salᱥanat
^ʕAvn-1 millet, űavn-1 űmmet, fahr-1 aqvām u nűfűs
- 9 Maᱥdeminden yalnıř ^ʕOűmāniyānımı űād olan
űād-mān oldu bűtűn Hind ű sevād Belᱥ u ᱦűs [M1 15 - M2 45]
- 10 Haűm-1 bed-endiűi cān versin zemīn-i ye^ʕsde
Eylesin ᱥahr-1 ᱦudā a^ʕ dāyı muᱥtāc-1 fűlűs
- 11 Her ᱥarafda leűkeri ĝālib gele Rűstem gibi
Dűűmeni maĝlűb ola dā^ʕim miűāl-i eűk-bűs
- 12 Buldı bir tārīᱥ-i ^ʕālű'l-āl Emīrī çākeri
űıdᱥla etmek içűn īfā-yı resm-i pāy-bűs
- 13 Yűmn-i sulᱥāna bu tārīᱥ-i műkemmeldir delīl
Műjde kim ikinci ᱦān ^ʕAbdű'l-ᱥamīd ᱥıldı cűlűs

Sene 1293 [1876]

[3.2.11. Cűlűs İçin Tārīᱥ Manzűmesi]

Vekīl-i celīl-i seyyidű'l-enām, ᱥalīfe-i ber-gűzīde-i ᱥāű u ^ʕām, űehriyār-1 ^ʕadālet-
maᱥrűn, pādīűāh-1 hűmāyűn-1 (*eᱥāla'llāhu te^ʕālā ^ʕumrehu ve dā^ʕafe ecrehu ilā-āᱥiri'l*
ᱥurűn)¹⁷⁴ efendimiz ᱥazretleriniñ cűlűs-1 mes^ʕűd-1 műbeűűirű'l-maᱥsűd-1 műlkdārīleri
ᱥaᱥᱥında ᱥoᱥuzuncı def^ʕ a keűűide-i silk-i meserret edilen tārīᱥdir:

¹⁷⁴ اطال الله تعالى عمره و ضاعف اجره الى اخر القرون : (Allāh Teālā, asırların sonua kadar onun űmrűnű
uzatsın ve műkāfatını kat kat versin.)

[Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

- 1 H'ābdan bīdār olduḡda bugün vaḡt-i seḡer
Oldı meşhūdum hezārān ḡudret-i rabbü'l-felaḡ
- 2 Ḳaplamıřdı zīr u bālā-yı şafā-yı ma' nevī
Kā'ināta neşr-i feyz eylerdi envār-ı şafaḡ [M2 46]
- 3 Gülşen-i 'ālem 'acā'ib ḡālet etmişdi 'ıyān
İhtizāz eylerdi bād-ı şevḡ ile her bir varaḡ
- 4 Naḡme-i dil-sūz ile cūş eylemiřdi bülbulān
Her biri almışdı üstād-ı ḡaḡıḡiden sebaḡ
- 5 'Ālem-i bālā o rütbe jāle-bār-ı feyz idi
Eylemişdi güllerin her biriñi lebriz tıbaḡ
- 6 Seyr edince çeşm-i diḡḡatle şu ahvālī dīdem
Bir beşāretten degil ḡālī bu tertīb ü nesāḡ [M1 16]
- 7 Bir iki sā' at mūrūr etmezden evvel aradan
Geldi nezd-i müstemende bir beşīr-i mā-sadaḡ
- 8 Dedi olsun hem saña hem de cihāna müjdeler
Geldi eyyām-ı şafā gitdi melāl-i mā-sabaḡ
- 9 Ḥamdu li'llāh verdi revnāk taḡt u baḡt-ı şevkete
Feyz-i devrān Ḥāzret-i 'Abdü'l-ḡamīd Ḥān zıll-ı Ḥaḡḡ
- 10 Şimdi 'ālī pādişāhın buldı taḡt-ı salḡanat
'Aksine devr etmeḡe ḡalmıřdı devrān bir ramaḡ

- 11 Bu meserret tâze cân verdi vücūd-ı ʿāleme
Bu beşâretten sevindi cümle aqvām u firaq
- 12 Dâʿimen manşūr ola yâ Rab bu sulţân-ı celîl
Huşmınıñ olsun hemîşe câme-i iqbâli şakq [M2 47]
- 13 Hâq bilir dâʿim duʿâ-yı şevket-i şâhânedede
Ey Emîrî oldı vicdân u lisânım müttefik
- 14 Pek muşannaʿdır bu târih ehliniñ maʿlûmudur
Vâşıl-ı evreng-i şevket oldı sulţânüʾl-eħakq

Sene 1293 [1876]

[3.2.12. Cülûs İçin Târih Manzûmesi]

Şehriyâr-ı zî-şân, pâdişâh-ı İskender-tüvân, velî-niʿmet-i bî-imtinân, (*halledaʿllâhu teʿâlâ mulkehu ve ebbede biʾl-ʿadli salţanatehu ilâ-âhîriʾd-devrân*)¹⁷⁵ efendimiz hâzretleriniñ cülûs-ı mesʿûd, muvaffakiyyet-i memdûd-ı cihân-bânîleri hakkında onuncı defʿa olarak tanzîm olunan târihtir:

[*Fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün*]

- 1 Toğdı nûr-ı rahmet-i Mevlâ, bugün vaqt-i seher
Kıpladı dünyâyı âşâr-ı saʿâdet ser-be-ser
- 2 Şükrü liʾllâh vâşıl oldı gûş-ı dünyâya bugün
Eñ münevver eñ mübeccel eñ ferah-bahşâ hayır [M1 17]

¹⁷⁵ خُذْ اللَّهُ تَعَالَى مَلِكُهُ وَابْدُ بِالْعَدْلِ سُلْطَنَتَهُ إِلَى آخِرِ الدَّوْرَانِ : (Allâh Teâlâ, çağların sonuna kadar onun mülkünü daim ve saltanatını adalet ile kaim eylesin.)

- 3 Nağş olundı levha-i ekvāna tuğrā-yı sürūr
Yazdı bir menşūr-ı ‘ulvī hāme-i yümn-i kader
- 4 Eyledi mäh ‘alem-i dünyāya neşr-i nūr-ı şevk
Bir donanma oldu kim görmüş degil hiçbir başar
- 5 Şakka-i rāyāt-ı şevket başladı mevc urmağa
Geldi bād-ı şevk ile cūş u hurūşa baħr u berr [M2 48]
- 6 Ya‘nī bir hūrşīd-i Cemşīd-efser-i ‘Osmāniyān
Oldı burc-ı āsumān-salṭanatında müştakarr
- 7 ‘İtret ü ecdādı (*neslen ba‘de-neslin*)¹⁷⁶ pādişāh
Zāt-ı pākī ma‘den-i şevketde yektā bir güher
- 8 Feyz-i a‘zam, kuṭb-ı ‘ālem, bedr-i dünyā, ğavṣ-ı dīn
Ġayṣ-ı kudsī leyṣ-ı ‘ulvī pādişāh-ı nāmver
- 9 Hāzret-i ‘Abdü’l-ḥamīd Hān bī-naẓīr-i kā’ināt
Verdi taht-ı şevket-i ‘Osmāniyāna zīb ü fer
- 10 Hāmdü li’llāh şimdi ḥāşıl oldu ‘avn-ı ḥaḳḳ ile
Milletiñ ümmīdi ve maḳsūdı cihāna müjdeler
- 11 Ol şehensāh-ı hümāyūn maḳdem ü ferḥundeniñ
Vech-i ferruḥ-fāline müştāk idi nev‘-i beşer
- 12 Etdi yevm-i es‘ad-ı penc-şenbede tahta cülūs
(*Bāreka’llāhu’l-ḥamīs*)¹⁷⁷ iñ oldu sırrı cilveger

¹⁷⁶ نسلأ بعد نسل : (*Nesilden nesile*)

- 13 Geldi çeşm-i iftiḥār-ı devlete nūr-ı cedīd
Oldı ḥāk-i maḫdem-i şāhānesi keḥl-i nazār
- 14 Ol ḥabībīñ ‘aşḫına yā Rab ki burhāndır aña
Mu‘ cizāt-ı āyet-i kübrā-yı (*ve’n-şakḫa’l-ḳamer*)¹⁷⁸
- 15 Ol ḳadar olsun mu‘ammer kim ol sultān-ı celīl
Sāyesinde görmedikden başḫa bir ḥavf u ḥaṭār [M2 49]
- 16 Şād ola evlādımız hem añlarıñ aḥfādı da
Görmeye ol sāye-i şāhānede ḥüzn ü keder
- 17 Ḥoş tefe’üldür Emirī eyle i‘lān-ı cihān [M1 18]
Müjde tāriḥ-i cülūs oldı zihī sāl-i zafer

Sene 1293 [1876]

[3.2.13. Cülūs İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Mihr-i āsumān-ı ḥilāfet-i kübrā, bedr-i dirāḫşān-ı salṭanat-ı ‘uzmā, şehriyār-ı bī-naẓīr-i fārūḫ-temkīn, (*eyyeda’llāhu te‘ālā devletehu ve ḍā‘afe ‘alā-a‘dā’i’d-dīni şavletehu bi-ḥurmeti seyyidi’l-mürselīn*)¹⁷⁹ efendimiz ḥazretleriniñ cülūs-ı mes‘ūd-ı muḫaddesiyyeti meşḥūd-ı ḥüsrevāneleri ḥaḫḫında on birinci def‘a olarak çekīde-i ḥāme-i ‘ubūdiyyet olan tāriḥdir:

¹⁷⁷ بَارِكْ اللهُ الْخَمِيسَ : (Allāh, perşembeyi mübarek eylesin.)

¹⁷⁸ وَانْشَقَّ الْقَمَرَ : (Ve ay yarıldı.) Kur‘ān-ı Kerīm, Kamer: 1.

¹⁷⁹ اَيَّدِ اللهُ تَعَالَى دَوْلَتَهُ وَضَاعَفْ عَلَى اِعْدَاءِ الدِّينِ صَوْلَتَهُ بِحَرْمَةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ : (Allāh Teālā, peygamberlerin efendisinin hürmetine onun devletini korusun ve din düşmanları üzerindeki kuvvetini kat kat arttırsın.)

[Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

- 1 Bir vaqıtdır fikre envā' -ı ğam etmişdi hücūm
Kıplamışdı sâha-i endişıeyi ebr-i ğumūm
- 2 Nüşha-i vicdān me'āl-i ye's ile lebriz idi
Ma' nı-i şevke zafer bulmazdı efkār-ı kūrūm
- 3 Ğonca-i maqsūd-ı dil olmuşdı berbād-ı ğazān
Bāğ-ı āmāli ğarāb etmiş idi bād-ı semūm
- 4 'Āfitāb-ı intizām etmişdi tavtın-i ğurūb
Herc ü merc olmuşdı aĥvāl-i şuğūr u merzbūm [M2 50]
- 5 Eylemişdi dergeh-i Mevlā'ya herkes ferş-i rū
Var idi bir ğüsrev-i zı-şāna zirā pek lüzūm
- 6 Müjdeler olsun ki oldı Ğazret-i ' Abdü'l-ğamīd
Ğüsrev-i mülk-i ' Arab, şāhenşeh-i iklīm-i Rūm
- 7 Ğamdu li'llāh ğalk-ı ' ālem ' id-ber-' id eyledi
Ğayret ü miĥnet ile cān verdi eşĥāş-ı melūm
- 8 Bu muĥakkağdır ki oldur pādışāh-ı bī-nazir
Kāşif-i sırr-ı düvel sultān-ı āğāh u ketūm
- 9 Melce' -i erbāb-ı ' irfān, faĥr-ı aşıhābü'l-kemāl
Māhī-i zulm ü cehālet ğāmī-i ehl-i ' ulūm [M1 19]
- 10 Bu gelen taĥt üstüne ' adl ü kerem sultānıdır
Kalmaz artıķ sine-i milletde aĥzān u hūmūm

- 11 Feyz-i ümmet, fahr-ı millet, rûh-ı devletdir gelen
‘Avn-ı Hâkla maḥv olur bi’l-cümle a‘dâ-yı zulüm
- 12 Bünye-i mülküñ Mesîḥâ-yı ḥayât-efzâsıdır
Rûḥ-baḥşâ-yı cihândır ol şeh-i ferruḥ-ḳudüm
- 13 Ol şehensâhı be-kâm et yâ ilâhe’l-‘âlemîn
Çâk çâk olsun giribân, ḥayât-ı ḥaşm-ı şüm
- 14 Hâḳ bilir kim bu Emîrî çâkeri bî-ḳudretiñ
Virdidir dâ‘im du‘â-yı ḥüsrev-i şevket-rüsüm [M2 51]
- 15 Etse lâyıḳdır bu târiḫi cihân ta‘vîz-i cân
Müjde kim ‘Abdü’l-ḥamîd Ḥân oldu sulṭân-ı ‘umüm

Sene 1293 [1876]

[3.2.14. Sene-i Hicriyenin Duḫûli İçin Târiḫ Manzûmesi]

Biñ iki yüz toḳşan dörd sene-i hicriyesiniñ [1294/1877] duḫûli münâsebetiyle pâdişâh-ı ma‘delet-siyer, şehensâh-ı ‘ulüvvü’l-eşer, velî-ni‘met-i bî-minnet-i ‘âlempenâh (*yessera’llâhu lehu kulle munâhu*)¹⁸⁰ efendimiz ḥâzretleriniñ da‘avât-ı maḥşûsa-i ḥâzret-i cihândârîlerini mutazammın tanzîm olunan târiḫdir:

[*Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

- 1 Şehensâh-ı cihân ‘Abdü’l-ḥamîd Ḥân-ı kerem-fermâ
Ki ḥalḳ-ı ‘âlemiñ merḡubudur mecmû‘-ı eṭvârı

¹⁸⁰ بيسر الله له كل مناه: (Allâh onun bütün isteklerini kolaylaştırır.)

- 2 O ŧāhenŧeh ki nūr-ı āfītāb-ı   adl ü dādından
Cihānıñ iktibās-ı feyz eder āfāk u aqtārı
- 3 Őamır-i mū-ŧikāfı hāmı-i aħkām-ı ŧer  u  llāh
Nıgeh-bān-ı   ibādu  llāhdır vicdān-ı bı-dārı
- 4 Mübārek, nüŧha-i ŧāhāne-i zātında cem  olmuŧ
Ser-ā-pā munteħab aħlāk u e vār-ı cihān-dārı [M1 20]
- 5 Mürüvvet hem-nıŧını   atıfet maħŧul-ı vicdānı
  Adalet hem-demi; himmet qarını; merħamet yarı
- 6 Bu sultāndır   ināyet mülkünüñ hākān-ı yektāsı
Bu hākāndır   adālet taħtınıñ sultān-ı muħtārı [M2 52]
- 7 Budur gencıne-i   ulviyyetiñ elmās-ı raħŧanı
Budur aŧdāf-ı imkānıñ muħaddes dürr-i ŧehvārı
- 8 Eger taħt üstüne eyyām-ı āsāyiŧde gelseydi
Bu sultān-ı ħıred-pırā bu zıll-ı Ĥazret-i Bārı
- 9 Maħarr ü mu  terıfdir ser-te-ser dūnyā ve *mā-fıhā*¹⁸¹
Ederdi nūra müstağrağ bütün aqtār u emŧarı
- 10 Egerçi ŧimdi bir hengāme-i buħrān u ŧürıŧdir
Nümāyāndır yine tedbıriniñ gün gibi āŧarı
- 11 O sultān-ı ħamiyyet-perveriñ yā Ķādir ü Ķayyūm
Melā  ik olsun a  vānı, ricālu  llāh enŧarı

---

¹⁸¹ İçindekiler (Dünya ve dünyanın içinde olan her ŧey.)

- 12 Selefden alma bu sriş hele bir kerre def' olsun
Grirsin ol zamn bu hüsrev-i ferhunde-ddr
- 13 Olur pertev-feşn-ı maşrk-ı a' l-y ' ulviyyet
utar hrşd-i icr'tnn dnyy envr
- 14 Cihn-ı a' zam-ı cd u sehdır tab' -ı feyyz
Muhi-i ekber-i fazl u zekdır fikr-i zehhr
- 15 Dili, yne-i naş-ı tecelliyt-ı *l-reybi*⁷⁸²
Zmri, mehbi-i ilhm-ı feyz--feyz-i gffr
- 16 Frg-ı cevher-i re'yi eder tezyn ezhn
Zy-y neyyir-i ' adli kılar tenvir ebşr [M2 53]
- 17 Sityiş-hn-ı hüsn-i hulqudur halk-ı cihn yekser
Keml-i lufı memnn eylemişdir yr u gyr
- 18 Keml-i ' fiyetle fet u nuşretle bekm etsin
Cenb-ı Kibriy ol pdişh-ı ma' delet-kr
- 19 Emr keri tebrk in yazdı bu trhi
şehenşh-ı cihnn slini sa' d eyleye Br

Sene 1294 [1877]

[M1 21]

¹⁸² *Kur'n-ı Kerm, Bakara Sresi: 2.*

[3.2.15. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Cihân-ı medeniyetiñ şems-i dirahşânı, mihrâb-ı hilâfetiñ nûr-ı tâbânı, sevgili velî-ni' met-i bi-şânî (*dāme memdūden bi'l-ʿavni'r-rabbānî*)¹⁸³ efendimiz hazretleriniñ haqq-ı ehaqq-ı zıllıyyet-penâhîlerinde sâl-i cedîd-i ma' rûzuñ şeref-hulûli mülâbesesiyle ikinci def' a inşâ olunan târîhdir:

[*Mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün*]

- 1 Sulţân-ı kerem-pişe Hamîd Hân-ı güzîniñ
Her re' yine qurbân ola biñ cevher-i idrâk
- 2 İdrâk edemez rütbe-i ' ulviyyet-i feyzin
' Aql-ı beşer olsa ne kadar çâpük ü çâlâk
- 3 Hoşnûd ola andan iki dünyâda İlâhî
Sulţân-ı serâ-perde-i ma' mûre-i levlâk
- 4 Hâ'il olamaz himmetine gerd-i ' alâ' iğ
Deryâya muqâbil gelebilmez has u hâşâk [M2 54]
- 5 Fevķindedir evşâf-ı hümâyûnı mecâliñ
Ta' dâd edemez biñde birin hâme-i dil-çâk
- 6 Ziyet veriyor ' arşa du' âsı fuķarâniñ
' Adl ü keremi eyledi dünyâyı ferahnâk
- 7 Pür-nûr ede nûr-ı keremi ' âlemi her gün
Gün görmeye ammâ başar-ı düşmen-i seffâk

¹⁸³ دام ممدوداً بالعون الرباني (Allâh'ın Rabbânî yardımıyla onun ihsanı devam etsin.)

- 8 Manşūr ede, mesrūr ede ol hüsrevi dā'im
Feyyāz-ı cihān, masdar-ı gül, hāl-ı eflāk
- 9 Olsam da Emīrī ne kadar muẓtaribü'l-hāl
Etmem da'avātında şeh-i a' zamiñ imsāk
- 10 Taḳdīme ararken ḳalemim ' acz ile tāriḥ
Tebşir ile hātif dedi sāl-i zafer-i pāk

Sene 1294 [1877]

[3.2.16. Yeñi Yıl Tebrīgi İcin Tārīḥ Manzūmesi]

Şeb-çerāğ-ı gencīne-i şevket, nūr-ı tābān-ı cihān-ı 'ulviyyet, pādişāh-ı bī-nazīr-ı
aḳdes [M1 22] ü erḥam, mefḥar-ı a' lā-yı kāffe-i aḳvām u ümem, velī-ni' met-i 'ālī-
kerem (*edāmeḥu'llāhu te'ālā mā-dāma'l-'ālemu*)¹⁸⁴ efendimiz ḥazretleriniñ sāl-i
ma' rüz-ı şehriyārīleri ḥaḳḳında üçinci def' a imlā olunan tāriḥdir: [M2 55]

[*Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

- 1 Cihān-bān-ı müfaḥḥam Ḥazret-i ' Abdü'l-ḥamīd Ḥān'ıñ
Cebīninde ' iyāndır nūr-ı feyz-i Ḥāl-ı aḥkem
- 2 Bunu iḳrār eder dünyā ki ol sulṭān-ı zī-şāniñ
Vücūd-ı feyznākidir bu dīn ü devlete elzem
- 3 Ḳadīm etsin Cenāb-ı Kibriyā taḥt-ı celīlinde
Ki icrā'āt-ı 'ālū'l-āline ḥayrañ olur ādem

¹⁸⁴ ادامہ اللہ تعالیٰ مادام العالم : (Allāh Teālā, âlem var oldukça onu var etsin.)

- 4 Zāmir-i aḳdesi ma' nāda bir Beyt-i İlâhî'dir
Tavāf eyler anı ḥilm ü seḥā ve ma' delet her dem
- 5 Muḳaddes muḥterem yektā mübārek ṣāh-ı zī-ṣāna
Muvaffaḳ olduğundan sūr eder her gün bütün 'ālem
- 6 Ser-ā-pā ehl-i 'ilm ü ma' rifet bu vaḳt-i 'ādilde
Esās-ı 'ahd ü peymānı felekle etdiler muḥkem
- 7 'Urūc etdikçe taḥt üzre olurlardı baḡal-giri
Eger ṣimdi cihāna gelselerdi Keyḳubād u Cem
- 8 Kerem-fermā-yı a' zāḡ ṣehriyār-ı a' del ü ekmel
Sitem-fersā-yı 'ālem pādiṣāh-ı eṣfaḳ u erḡam
- 9 Fūrūḡ-ı çeṣm-i ṣevket, āfitāb-ı burc-ı 'ulviyyet
Ṣehenṣāh-ı hümāyūn-ma' delet sulṡān-ı mu' ciz-dem
- 10 Ṣeh-i ferruḡ-'ālem ser-tāc-ı ṣāhān-ı ḥüküm-fermā
Cihān-pirā-yı a' zāḡ, tāc-dār-ı meymenet-maḳdem [M2 56]
- 11 Cebīni mihr-i 'ālem-tāb-ı ṣān u ṣevkete maṡla'
Zāmīri nūkte-i esrār-ı dīn ü devlete maḡrem
- 12 Fuyūzāt-ı İlâhî, ḳalb-i ilhām celbine menzil
Sünūḡāt-ı ḡaḳīḳī tab' -ı feyz-ā-feyzine mülhem
- 13 Eger birḳaç sene evvel geleydi taḥt-ı iclāle
Dil-i 'Oṣmāniyān olmazdı aṣlā jeng-dār-ı ḡam [M1 23]

- 14 Eder imhâ qarîben ‘avn-ı Hâk’la yümn ü iqdâmı
O miñnetler ki olmuş sînesinde milletiñ müdğam
- 15 Bağışla devlet ü dîne o şâhenşâhı yâ Allâh
Anıñ zât-ı hümayûnıyla olmuşdur cihân hurrem
- 16 Emîrî çâker-i memlûkünüñ evrâdı olmuşdur
Devâm üzre du‘â-yı şevket-i şâhenşehe a‘ zâz
- 17 Ararken sâl-i nev tebrikine târih-i ‘âlû’l-âl
‘ Aceb târih-i garrâ oldı (kûtbü’l-a‘ zâz-ı ‘ âlem)

Sene1294 [1877]

[3.2.17. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Rûh-ı a‘ zâz-ı hilâfet, bedr-i enver-i salâtanat, mażhar-ı te’bîdât-ı Rabb-i ‘izzet, velî-ni‘ met-i bî-minnetimiz velî-ni‘ am-ı ‘ âlemyân, zıllu’llâhü’l-müste‘ân (*dâme fi-ñifzi’l-meliki’l-Mennân*)¹⁸⁵ efendimiz hâzretleriniñ sâl-i cedîd-i tâcdârîleri haqqında taşîr olunan târihdir: [M2 57]

[*Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

- 1 Vekîl-i fahr-ı ‘ âlem Hâzret-i ‘ Abdü’l-hamîd Hân’ıñ
Vücûdı revnağ-efzâdır serîr-i Âl-i ‘ Oşmân’a
- 2 O şâhenşâh-ı ‘ ulvî kevkeb-i burc-ı ‘ adâlet kim
Şanırsın yağdırur nûr-ı kerâmet fevķ-i ekvâna

¹⁸⁵ دام فی حفظ الملك المنان : (Mennân olan melikin (Allâh’ın) korumasında daim olsun.)

- 3 O sulţān kim cihān-ı himmeti tenvīr ü ihyāda
Döner her re'y-i 'ālem-tābı bir hūrşīd-i raḥşāna
- 4 Hezārān bāreka'llāh mā-şā'a'llāh kıldı hep teshīr
Kulüb-ı ḥās u 'āmı ḥüsn-i aḥlāk-ı mülūkāna
- 5 Bu da'vāya Cenāb-ı Kibriyā'dır şāhid-i 'ādil
Odur zirā ki vāqıf dildeki esrār-ı pinhāna
- 6 Kemāl ü himmet-i aḥlāk u eşfāk-ı hümayūnun
Düşündükçe tolar nūr-ı meserret dürc-i vicdāna
- 7 Bu himmetle bu ğayretle bu farḥ-ı istiḳāmetle
Olur mazhar muḥakkaḳ 'avn-ı 'ālū'l-āl-i Yezdān'a [M1 24]
- 8 Nemā-baḥşā-yı zer'-i maṭlab-ı mazlūm u bī-kesdir
Müşābihdir miyāh-ı şefḳati emṭār-ı nīsāna
- 9 O zıllu'llāh-ı zī-şāna şadāḳat eyleyen çāker
Olur dünyāda mazhar 'izzete 'uḳbāda ğufrāna
- 10 Vücūd-ı kişveriñ nabz-āşinā Loḳmān'ıdır el-ḥaḳ
Mü'eşşir bir devādır iltifātı maḥv-ı aḥzāna [M2 58]
- 11 Mücerred kendiniñ āşār-ı tedbīr-i hümayūnı
Nihāyet verdi mevc-engiz olan deryā-yı buḥrāna
- 12 Eger işler bizim tedbīrimizde ḳalmış olsaydı
Açardık çok zaḥmlar sine-i erbāb-ı imāna

- 13 Hāmiyyet-perverān-ı ümmet eyler ‘ arz-ı taḥmīdāt
Cenāb-ı Kibriyā’niñ zıll-ı yektāsı bu sulṭāna
- 14 Şarīr-i ḥāmeden fehm eyledim feryād edüp söyler
Benim ḥaddim degildir vaşf-ı ‘ ālü’l-āl-i şāhāna
- 15 Şenā-yı şevketinde ben daḥı ḥāmemele hem-ḥālim
Yazılmaz biñde bir evşāfı zīrā levḥ-i imkāna
- 16 Hemīşe eyle tevfiḳāt ü te‘ yīdātıñı maḫzar
İlāhī ḳurretü’l-‘ ayn-ı cihān ol şāh-ı zī-şāna
- 17 Bu mülke maḫşad-ı şāhānesince eylesin ḥidmet
Cihānda ḳalmasın bir ḥā’ıl aşlā ‘ ālī-ḥākāna
- 18 Emīrī ‘ abd-i memlūki hemīşe ol şehenşāhıñ
Du‘ ā-yı şevketin işāl eder dergāh-ı sübhāna
- 19 Edā-yı resm-i tebrīk eylerim tāriḫ-i mu‘ cemle
Ḥudā sāl-i cedīdi sa‘ d ede ‘ Abdü’l-ḥamīd Ḥān’a

Sene 1295 [1878]

[M2 59]

[3.2.18. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriḫ Manzūmesi]

Ḳurretü’l-‘ ayn-ı selāṭin ü mülūk, ḥalīfe-i mükerrerem-i murtażā-i sülūk, velī-ni‘ met-i enām (*edāma’llāhu* [M1 25] *şevketehu ve iclālehu ve ḍā‘afe bi’t-te’yīdi iḳtidārehu*

ve iḳbālehu ilā-nihāyeti'l-eyyām)¹⁸⁶ efendimiz ḫazretleriniñ tebrik-i sāl-i pādişāhīleri ḫaḳḳında taḫrīr edilen ikinci tāriḫdir:

[Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün]

- 1 Hüsrev-i 'ālī-neseb şāhenşeh-i ferruḫ-ḫaseb
Pādişāh-ı munteḫab şevket-penāh-ı muḳtedā
- 2 Kāşif-i esrār-ı ḫikmet, müttekā-yı 'aḳd ü ḫall
Mū-şikāf-ı ma' rifet şāhenşeh-i müşkil-güşā
- 3 Menba' -ı selsāl-i ḫudret maşriḳ-ı şubḫ-ı kerem
Maḫla' -ı fecr-i sa' ādet maḳsim-i 'adl ü sehā
- 4 Ḳuṭb-ı a' zam, mihr-i efḫam, feyz-i ekrem, Cem-'alem
Māh-ı 'ālem, şāh-ı a' lem, server-i Ḥaydar-livā
- 5 Kā' ināt-ārā müzekkā merḫamet-efzā kerīm
Ma' delet-pirā mu' allā pādişāh-ı müctebā
- 6 Ḥazret-i ' Abdü'l-ḫamīd Ḥān-ı mü' ebbed kim olur
Rehber-i aḫkāmı ilhām-ı Cenāb-ı Kibriyā
- 7 Ma' den-i taḫḫīḳe her güftarı dürr-i şāh-vār
Baḫr-ı feyze her maḳālī ğevher-i 'ālem-bahā
- 8 Fikriniñ üftādesi ḫikmet-verān-ı ibtişār
Fazlıniñ şūrīdesi ma' nā-şināsān-ı zekā [M2 60]

¹⁸⁶ (Allāh Teālā, günlerin sonuna kadar onun şevketini ve celālını daim etsin ve onun iktidarını ve geleceğini (kendi) desteğiyle kat kat arttırsın.)

- 9 Bedr-i fazlından semāvāt-ı fazīlet müstenīr
Nūr-ı ʿirfānından āfāk-ı revīyyet rūšenā
- 10 Her kelāmında ledünniyyāt-ı hıkmēt āşikār
Her sözünde sānihāt-ı feyz-i aqdes rū-nümā
- 11 Nūr-ı fikri āsumān-ı şevkete şems-i münīr
Berq-ı reʿyi meclisi-i ʿirfāna mişbāh-ı hüdā
- 12 Cilve eyler sāha-i tabʿında ʿavn-ı müsteʿān
Neşr eder müşkāt-ı vicdānı cihān üzre ziyā [M1 26]
- 13 Hāzret-i Cibrīlʿi her bir himmeti hoşnūd eder
Kuvvetüʿz-zahrī olur ervāh-ı pāk-i enbiyā
- 14 Fıtratında müstetir kudsıyyet-i feyz-i kemāl
Cebhesinde müncelī ʿulviyyet-i nūr-ı vefā
- 15 İstimaʿ etdikçe her bir reʿy-i feyyāzānesin
Şād olur ʿukbāda Şiddīk ü ʿAliyyüʿl-Murtażā
- 16 O şehenşāha iki dünyāda ʿavn-ı Hāq ile
Hem şefīʿ u hem muʿīn olsun Muḥammed Muştafā
- 17 Olmaya jeng-i elem mirʿāt-ı tabʿında ʿiyān
Dāʿimā mesrūr ola ol hüsrev-i ferruḥ-liqā
- 18 Ol şehenşāh-ı ʿÖmer-ʿadl ü hümāyūn-maḥdeme
ʿAbd-i memlūki Emīrī rūz u şeb eyler duʿā [M2 61]

- 19 Hāme-pīrā oldı bu tārīḥ-i menḳūṭ u laṭīf
Sāl-i Ḥān ‘ Abdü’l-ḥamīd’i emced eyle yā Ḥudā

Sene 1295 [1878]

[3.2.19. Yeñi Yıl Tebrīḡi İçin Tārīḡ Manzūmesi]

Pādişāh-ı meḥāsın-şı‘ār, şehriyār-ı celīlü’l-iştihār, velī-ni‘met-i ‘azīmü’l-āşār
(e‘azza’llāhu te‘ālā ve a‘lāhu ilā-nihāyeti’l-edvār)¹⁸⁷ efendimiz ḥazretleriniñ tebrīk-i
sāl-i ferruḡ-fāl-i cihān-pīrāları ḥaḳḳında üçinci def‘a olarak tanzīm olunan tārīḡdir:

[Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün]

- 1 Sāye-i Ḥazret-i Ḥaḳ pādişeh-i zī-şāniñ
Buldı revnaḳ kerem ü ‘adli ile sāḡa-i arz
- 2 Şeh-i levlāke budur taḡt-ı ḥilāfetde vekīl
Oldı her ferdimize ḡidmet-i şāḡānesi farz
- 3 Re’y-i tābānına mānend olamaz cevher-i māḡ
Āfitāb-ı felegiñ eylese hep nūrını ḳarz
- 4 O Ḥamīdü’s-siyeriñ ḳapladı mā-şā’a’llāḡ
Pertev-i ‘adli cihān-kişverini ṭül ile ‘arz [M1 27]
- 5 Taḡt-ı şevketde mu‘ammer olur in-şā’a’llāḡ
Bu du‘āyı gice gündüz ederiz Ḥālīḳ’a ‘arz
- 6 O şehensāḡa ḳul olmuşdur Emīrī dūnyā
Ḳahr ede zāt-ı Ḥudā varsa ‘adūsı bi’l-farz [M2 62]

¹⁸⁷ اعز الله تعالى و اعلاه الى نهايت الادوار : (Allāḡ Teālā, ḳaḡların sonuna kadar onu yüceltsin ve izzetli kılsın.)

- 7 Sāl-i nev maḳdem-i şāhāneden aldı pertev
Olsa tāriḫi sezā (*kevkebu durriyyi'l-‘arḍ*)¹⁸⁸

Sene 1295 [1878]

[3.2.20. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḫ Manzūmesi]

Ḥāris-i şeri‘at-ı celīle-i ğarrā, ḥāmī-i dīn-i mübīn-i mu‘allā, pādişāh-ı taḳvā-pīrā
(*ḥafāzahu’llāhu’l-meliku’l-a‘lā*)¹⁸⁹ efendimiz ḥāzretleriniñ ḥaḳḳ-ı eḥaḳḳ-ı
mülūkānelerinde biñ iki yüz toḳsan altı [1296/1879] senesiniñ şeref-vürūdı
mülābesesiyle tanzīm olunan sāl-i tāriḫidir:

[*Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün*]

- 1 Şeh-i ferḥunde-fiṭrat Ḥāzret-i Sulṭān Ḥamīd Ḥān’a
Ḥudā fazlından iḥsān eylemiş ‘ulviyyet-i meşreb
- 2 Budur el-ḥaḳ, serīr-i bī-naḳīr-i ‘adl ü dād üzre
Şehenşāh-ı melek-sīret, cihān-bān-ı ḳavī mezheb
- 3 Pederlerden de erḥam pādişāh-ı ‘ālem-ārādur
Re‘āyāniñ budur her ferdine ḥaḳḳā ki ḥayrū’l-eb
- 4 Ḳalem-fermā-yı iḳlīminde ol şāhenşeh-i zī-şān
Binā etdirdi yüz biñlerle cıs ü cāmi‘ ü mekteb
- 5 Dil-i zehḥārdır cūd u sehāmñ ilticā-gāhı
Olur enhār-ı feyż-āver muḥīṭ-i a‘zama mañşib [M2 63]

¹⁸⁸ كوكب درى الارض : (Yerin parlayan yıldızı.)

¹⁸⁹ حفظه الله الملك الاعلى : (Yüce Melik olan Allāh, onu korusun.)

- 6 Seḫāvet efs̄er-i iclāline bir gevher-i raḫṣān
‘ Adālet kām̄et-i iḳbāline bir cāme-i enseb
- 7 Eder ‘ ālem hemīṣe ‘ arz-ı miḫrāb-ı ulūhiyyet
Du‘ ā-yı ṣevket-i ṣāhānesin her rūz ile her ṣeb
- 8 Ola ḫāṣıl bilā-te’ḫīr o ṣāhenṣāh-ı yektānīn
İlāhī, fikr-i mes‘ ūdındaki her maḳṣad u maḫlab
- 9 Emīrī dā’imen mes‘ ūd ola ol ḫüsrev-i a‘ zam
Ḳulüb-ı millet oldu sāyesinde efraḫ u aṫyeb [M1 28]
- 10 Baḫarken dūr-bīn-i feyz ile raṣṣād-ı endīṣem
Belāgat āsumānında yine keṣf etdi bir kevkeb
- 11 O sulṫānı bu tāriḫ-i güherle eylerim tebrīk
Bu sāli Ḥāzret-i (‘ Abdü’l-ḫamīd)’iñ yüm̄n ola yā Rab!

Sene 1296 [1879]

[3.2.21. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriḫ Manzūmesi]

Ḥalīfe-i diyānet-ārā-yı Müslimīn, vekīl-i peygāmb̄er-i Rabbü’l-‘ ālemīn, velī-ni‘ met-i
bī-minnet-i ‘ ulviyyet-ḫarīn (*ṫavvala’llāhu te‘ālā ‘umrehu ilā-yevmi’d-dīn*)¹⁹⁰
efendimiz ḫāzretleriniñ tebrīk-i sāl-i cedīd-i mülhemiyet-i iktināhīleri ḫaḳḳında
ikinci def a terḫīm olunan tāriḫdir: [M2 64]

¹⁹⁰ طَوْلَ اللهُ تَعَالَى عَمْرَهُ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ : (Allāh Teālā, onun ömrünü kıyamete kadar uzatsın.)

[Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

- 1 Şāhenşeh-i deryā-kerem Sultān Ḥamīd-i a' deliñ
Vicdān-ı 'ālū'l-'ālidir āyīne-i feyz-i kadir
- 2 Etmiş Ḥudā-yı lem-yazel ol pādīşāh-ı a' zāmı
Keşşāf-ı esrār-ı milel, nekkād-ı vekkād-ı başır
- 3 Şān u şerefle muttaşif 'adl ü keremle dāstān
Luṭf u 'ināyetle 'arīf, ikdām u himmetle şehīr
- 4 Zıll-ı Ḥudā, dürr-i şehā, baḥr-ı vefā, kān-ı 'atā
Ḳuṭb-ı himem, feyz-i kerem, faḥr-ı ümem, ferruḥ-zamīr
- 5 Aḥlāk-ı feyz-āsārınıñ müştākıdır bāy u gedā
Aḥrār-ı dehri eyledi luṭf-ı hümāyūnı esīr
- 6 Nūr-ı cebīn-i enveri, reşk-āver-i bedr-i felek
Re'y-i hümāyūn-pertevi, dāğ-ı dil-i şems-i münīr
- 7 Memnūn-ı 'adl ü himmeti, ervāḥ-ı şāhān-ı selef
Ḥüddām-ı bāb-ı şevketi, fağfūr u fevr ü Erdeşīr
- 8 Mülk ü milel aḥvāline, dīn ü düvel esrārına
Fikr-i hümāyūn-ı 'alīm, vicdān-ı mes'ūdı ḥabīr
- 9 Dā'im zamīri şād ola düşmenleri berbād ola
Faḥr-āver-i ecdād ola, ol ḥüsrev-i vālā-serīr [M1 29]
- 10 Eyler Emīrī çakeri dā'im du'ā-yı şevketin
Şāyeste-i elṭāfidır ol 'abd-i memlūk u ḥaḳīr [M2 65]

- 11 Tebrîk-i şâhenşâh için hâmem ararken vaşf-ı pāk
(Şems-i füyûz) oldı ‘ıyân târîh-i tâm u bî-naẓîr

Sene 1296 [1879]

[3.2.22. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Şehriyâr-ı ma’âli-iktinâh ve tâcdâr-ı mekârim-destgâh, halîfe-i mu’azzam-ı Fârûk-
câh, şehenşâh-ı müfham-ı kerâmet-penâh (*eyyeda’llâhu te’âlâ ve kavvâhu ‘alâ-*
a’dâhu)¹⁹¹ efendimiz hazretleriniñ tebrîk-i sâl-i ferruḥ-fâl-i mülûkâneleri hakkında
üçinci def’a taştîr olunan târîhdir:

[*Fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilâtün fâ’ ilün*]

- 1 Şâh-ı a’zam Ḥazret-i Sulṭân Ḥamîd-i efhamiñ
Şevket ü ‘ömrin füzün etsin cenâb-ı müste’ân
- 2 Ol şehenşâh-ı mu’azzamdır cemî’-i ‘âleme
Müşfik ü memdüh ü erham kâm-baḥş u mihribân
- 3 Ol şehenşeh kim kalem-fermâ-yı ḥâkânîsiniñ
Verdi her bir kûşesi vaḳtiyle biñ sulṭâna şân
- 4 Cüz’-i iḳlîminde Mıṣr u Bâbil u Rûm u Yemen
Mülkiniñ bir sâhasında kişver-i Selçûkiyân
- 5 Fikri bir âyînedir kim anda berḳ-efzâ olur
Pertev-i esrâr-ı ḥikmet-ḥâne-i lâhütiyân

¹⁹¹ *اَيْدِ اللّٰهِ تَعَالٰى وَ قُوَّةِ عَلٰى اَعْدَاة* : (*Allâh Teâlâ, onu düşmanları üzerinde kuvvetli kılsın.*)

- 6 Tab'ı bir gencinedir kim anda neşr-i nūr eder
Cevher-i 'adl ü zekā elmās-ı feyz-i dilsitān [M2 66]
- 7 Anda ezhār-ı 'adālet dā'imā işkeftedir
Re'yidir bir 'ālem-ārā gülsitān-ı bī-ḥazān
- 8 Mümteni' dir şūret-i ḥulķında taşvīr-i mişāl
Müsteḥildir vūs' at-ı cūdunda olmaķ ḥāme-rān
- 9 İşte ḥūrşid-i cihān-tāb işte encüm işte māh
Yoķdur anlarda şafā-yı meşrebinden bir nişān
- 10 Cū-yı 'adliyle gülistān-ı seḥā revnaķ-nişār
Bū-yı ḥalkıyla şebistān-ı 'atā nūkhet-feşān [M1 30]
- 11 Dest-gīr oldu re'āyāya o sulṭān-ı celīl
Bāreka'llāh pādişāh-ı bī-naẓīr-i kām-rān
- 12 Çok faķīri şādumān etdi o ḥāķān-ı güzīn
Mā-şā'a'llāh oldu memdūḥ-ı ḳulūb-ı 'ārifān
- 13 'Ayn-ı ḥūrşid-i 'adāletdir vücūd-ı şevketi
Eyliyor bāy ü gedā vaşfiyla tezyīn-i dehān
- 14 Ḳışşa-i Keyḥüsrev ü İskender'i terk eylesin
Ḳışşa-ḥ'ānān eylesin evşāfin artıķ dāstān
- 15 Farṭ-ı şefķatden henüz bir kimseye ḥışm etmemiş
Gerçi ḥışm etse olur ḥaşma belā-yı nāgehān

- 16 ‘ Afv eder a‘ dāyı hem de luṭf ile mesrūr eder
Böyle şefkāt görmemiş bir kimsede çeşm-i cihān [M2 67]
- 17 Āyet-i (*ve’l-kāzīmīne’l-ğayza ve’l-‘āfīn*)¹⁹² ile
Ḥaşletın tezyīn eder ol pādīşāh-ı nüktedān
- 18 Gerçi kim yāḳūt-ı ‘ālū’l-‘āl-i vaşf-ı pākini
Eyledim gencīne-i ṭab‘ımdan iḥrāc u ‘ıyān
- 19 Şerm ile ammā yine mebhūt-ı ‘aciz olmaḳtayım
BİNDE bir vaşf-ı celīlin etmeden evvel beyān
- 20 Böyle maḥbūbū’l-ümem bir pādīşāh-ı ekberīn
N’eyleyim vaşf-ı hümayūnında ‘ācizdir lisān
- 21 Ber-ḳarār olsun o zıllu’llāh-ı merğūbū’l-ḳulūb
Ber-ḳarār olduḳça arz u āsumān kevn ü mekān
- 22 Gülleri olsun güşāde gülşen-i iclālīnīn
‘Azm ü ‘avdet eyledikçe nev-bahār u mihr-i cān
- 23 Dā’imā eyler du‘ā-yı şevket-i şāhānesin
Bu Emīrī bende-i şādīḳ ḥaḳīr ü nātūvān
- 24 Ğurre-i sāl-i cedīd izhār eder bu nükteyi
Oldı tāriḥ-i dil-ārā faḥr-ı şāhān-ı cihān

Sene 1296 [1879]

[M1 31 - M2 68]

¹⁹² والكاذمين الغيظ والعافين : (Öfkesini yutanlar ve affedenler.) Kur’ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân Sûresi: 134.

[3.2.23. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Evşâf-ı kudsîyyet-ittîşâf-ı hazret-i zıllu'llâhîleriniñ haqq-ı edâsında kâffe-i büleğâ-yı zamân 'âciz u kâşir bulunan şehriyâr-ı enâm, velî-ni' met-i hâş u 'âmm (*ebkâhu'llâhu te'âlâ ilâ-âhiri'l-kıyâm*)¹⁹³ efendimiz hazretleriniñ tebrîk-i sâl-i cedîd-i cihân-pîrâlarını mutazammın tanzîm olunan târîhdir:

[*Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

- 1 Şehenşâh-ı mu'azzam Hazret-i 'Abdü'l-hamîd Hân'ın
Ğubâr-ı âsitânı tütüyâdır çeşm-i giryâna
- 2 O şahenşeh ki feyz-i a'zam-ı Hallâk-ı bî-mânend
Zamîrin mahzen etmiş gevher-i esrâr-ı pinhâna
- 3 O şahenşâh-ı 'âlî-rütbe, sulţân-ı mü'ebbed kim
Verir hayret 'ulüvv-i himmeti efkâr-ı insâna
- 4 O şahenşeh ki farţ-ı himmeti siyyân u yeksândır
Faķır ü aġniyâya bî-kes ü eytâm u şıbyâna
- 5 Münevverdir zamîr-i aķdesi, hürşîd-i enverden
Müreccaħdır zamânı rûz-ı 'îd-i behcet-efşâna
- 6 'Aţâ-yı erħam-ı feyz-i Cenâb-ı Kibriyâ'dır bu
Bu lü'lüdü bugün eşdâf-ı imkân içre bir dâne
- 7 Şehenşâh eylemiş ol pâdişâh-ı zü'l-cenâhını
Hudâ hem Âl-i 'Oşmân mülkine hem mülk-i 'irfâna

¹⁹³ ابقاه الله تعالى الى آخر القيام : (Allâh Teâlâ, kıyamete kadar onu daim etsin.)

- 8 O bir hürşid-i a' zamdır ki meşhūr-ı ' avālimdir
Ne hācet zātını ta' rīf için temhīd-i bürhāna [M2 69]
- 9 Muhibb olmazsa ol sulṭāna cāndan hangi bir bed-baḥt
Olur mazhar iki dünyāda vāveylā-yı hūsranā
- 10 Vekīlidir Resūl'ün zıllıdır Ḥallāḳ-ı ḡaffārīn
Verir elbetde revnāḳ ḥubb-ı ' ālü'l-' āli īmāna
- 11 ' Aceb mi sāḩa-i vaşfinda bī-tāb olsa endīšem
Erişmez n'eyleyim evşāf-ı bī-ḡāyātı pāyāna
- 12 Vekīl-i ḥāzret-i şāhenşeh-i levlāke vaşşāfım
Melekler eylesin ihdā selāmım Ka' b u Ḥassān'a [M1 32]
- 13 Serīr-i salṭanatda kām-yāb olsun o zıllu'llāh
Riḳāb-ı ḩaşmı dā'im uğrasun şemsīr-i Yezdān'a
- 14 Emīrī ' abd-i memlūk-i shehşāh-ı mu' azzamdır
Sezādır ḩaşre dek faḩr eylese emşāl ü aḩrāna
- 15 Ḳalem gevher-niṣār-ı şevḳ olup yazdı bu tāriḩi
Bu sāli eyle emced yā Ḥudā (' Abdü'l-ḩamīd) Ḥān'a

Sene 1297 [1880]

[3.2.24. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Pâdişâh-ı mekârim-nişân, şehriyâr-ı celîlü'l-ünvân, şehensâh-ı 'amîmü'l-luṭfu ve'l-iḥsân, velî-ni' met-i bî-minnet-i 'âlemiyân, (*medda'llâhu te'âlâ zılluhu ilâ-intihâ'i'd-devrân*)¹⁹⁴ efendimiz ḥâzretleriniñ tebrîk-i sâl-i 'âlû'l-âlli ħaḳḳında ikinci def'a olarak taştîr-i levḫa-i memlûkiyyet edilen târiḫdir: [M2 70]

[*Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün*]

- 1 Hürşîd-i gerdûn-himem Cemşîd-i evreng u 'alem
Şâhenşeh-i deryâ-kerem İskender-i Dârâ 'Ubeyd
- 2 Şâh-ı zemîn, mâh-ı zamân sulṭân-ı kerrûbî-nişân
Meftûr-ı feyz-i câvidân, manzûr-ı Ḥallâḳ-ı vaḫîd
- 3 Kûṭb-ı güzîn-i mâsivâ-ârâyiş-i mülk-i sehâ
Gencîne-i luṭf-ı Ḥudâ, âyîne-i feyz-i ümîd
- 4 Sulṭânı taḫt-ı şevketiñ, ḫâkânı mülk ü milletiñ
Bürhânı feyz-i ḳudretiñ, şâh-ı cihân 'Abdü'l-ḫamîd
- 5 Ol pâdişâh-ı mihribân, ol şehriyâr-ı dil-sitân
Ol tâcdâr-ı nüktedân, ol ḫüsrev-i ferd u reşîd
- 6 Şân verdi taḫt-ı şevkete, cân verdi cism-i devlete
Ḳân geldi rûy-ı millete, buldı cihân rûḫ-ı cedîd [M1 33]
- 7 Pervîz ü Keyḫüsrev gibi baḫtı ḳavî, 'adli 'amîm
Behrâm u İskender gibi fikri metîn, re'yî sedîd
- 8 Vermekde 'adli ân-be-ân Fârûḳ-ı a'zamdan nişân

¹⁹⁴ مدد الله تعالى ظلّه الى انتهاء الدوران : (Allâh Teâlâ, çağların bitimine kadar onun gölgesini uzatsın.)

Dünyāya geldi tāze cān, etdi cihānı reşk-i ‘îd

- 9 Mevdū‘ -1 ṭab‘ -1 pākıdır pīrāye-i idrākıdır
‘Ulviyyet-i Sulṭān Selīm iḳdām-1 Sulṭān Bāyezīd
- 10 Eyles Emīrī dā’imen ol hūsreve böyle du‘ā
Her dem bula zevḳ ü şafā, yā Ḳādir u Ḥayy u Mecīd [M2 71]
- 11 Sulṭānıma nev-sāl için hātif dedi tebşīr edüp
(Maḥfūz-1 Rabbānī) olur tāriḥ-i mes’ūd u ferīd

Sene 1297 [1880]

[3.2.25. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Şehriyār-1 ma‘ālī-āşār, tāc-dār-1 meḥāsin-girdār, ḥalīfe-i mekārim-şī‘ār, velī-ni‘met-i
bī-minnet-i ‘azīmi’l-iḳtidār, (*ḥalledahu’llāhu te‘ālā ilā-yevmi’l-ḳarār*)¹⁹⁵ efendimiz
ḥazretleriniñ ḥaḳḳ-1 eḥaḳḳ-1 zılliyyet-penāhīlerinde sene-i cedīde-i füyūzāt-bedīd-i
mezkūre münāsebetiyle üçinci def’a olarak naḳş-tırāz-1 cerīde-i ‘ubūdiyyet edilen
tāriḥdir:

[*Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün*]

- 1 Şehenşāh-1 mümecced Ḥazret-i ‘Abdü’l-ḥamīd Ḥān’ın
Cihāna cū-yı ‘adli selsebīl-i feyz eder carī
- 2 O şāhenşāh-1 taḥt-1 bī-naẓīr-i dīn ü devlet kim
Ḳudūm-1 ḥayrınıñ her gün ‘ıyandır yümn-i āşarı
- 3 Odur gülzār-1 cūduñ sāye-perver naḥl-i mevzūnı

¹⁹⁵ خَلَدَهُ اللهُ تَعَالَى إِلَى يَوْمِ الْقَرَارِ : (Allāh Teālā, karar gününe kadar onu daim etsin.)

- Odur kenz-i şükūhuñ lem‘ a-pīrā dürr-i şehvārı
- 4 Serīr-i ‘ adl ü dādıñ hüsrev-i zībende ahlākı
Cihān-ı himmetiñ şāhenşeh-i ferhunde-dīdārı
- 5 Ne şeh şāhenşeh-i hātem-sirişt-i mülk-i ihsāndır
Eder şermende cūd-ı şevketi deryā-yı zehhārı [M1 34]
- 6 Şecer muhtāc-ı āsār-ı nesīm-i ravza-i ‘ adli
Beşer müştāk-ı ihsān-ı dü dest-i gevher-işārı [M2 72]
- 7 Felek dil-dāde-i taşvīr-i vālā-ıtarh-ı dīvānı
Melek hasret-keş-i seyr-i liķā’-i ma‘ delet-kārı
- 8 Zemīn leb-teşne-i āb-ı laṭīf-i çeşme-i luṭfi
Zamān huddām-ı gerden-beste-i hükmi-ı cihāndārı
- 9 Ziyā-yı ma‘ rifetle nūr-ı kudretle eder rü’yet
Ḥafāyā-yı umūr-ı māsivā-yı çeşm-i bīdārı
- 10 Zāhīr-i dīn ü devlet hāmī-i maḥrūsa-i şevket
Mu‘īn-i mülk ü millet mazḥar-ı elṭāf-ı ğaffārı
- 11 Kerāmetle ‘ adāletle mürüvvetle şadākatle
Sevindirdi ḳulüb-ı zümre-i ebrār u aḫyārı
- 12 Fesād erbābını seyl-āb-ı ‘ adli maḥv eder dā‘ im
Naşıl ki söndürür ābıñ hücūmı şu‘ le-i nārı
- 13 Ḳıllar ibrāz-ı luṭf u ḳahrı āfāk-ı siyāsetde

Şafâ-yı rûz-ı rahşanı tekâzâ-yı şeb-i târî

- 14 Yağar temmûz içinde âdemi te'sîri hürşidiñ
Naşıl ol şâha teşbîh eyleyim hürşid-i seyyârı
- 15 Bu bir hürşiddir ammâ hilâf-ı şems-i gerdündür
Bu mihr-i 'âlemiñ 'ulviyyet ü şefkatdir envârı
- 16 Yine mümkün degil evşâfınıñ haqqıyla tezyîni
Ederse tâ zamân-ı haşre dek hâmem güher-bârı [M2 73]
- 17 'Uyûn-ı düşmeni mehcûr ola nûr-ı meserretten
Hemişe eyleye ye's ü nedemle nâle vü zârı
- 18 Du' â-yı şevketi ol pâdişâh-ı 'âlem-ârânıñ
Emîrî çâker-i memlûkiniñ olmuşdur ezkârı
- 19 Du' â-güyâna bu târîh-i tâmı eyledim inşâd
Şehenşâh Hamîd'îñ sâlini sa' d eyleye Bârî

Sene 1307 [1890]

[M1 35]

[3.2.26. Yefîi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Âsumân-ı şevket ü hilâfetiñ hürşid-i enveri ve burc-ı şehâmet ü saltanatıñ bedr-i münevveri, velî-ni'et-i bî-minnet-i 'inâyet-i qarîñ, (*a'la'llâhu te'âlâ şânehu ve*

iķbālehu ilā-yevmi'd-dīn)¹⁹⁶ efendimiz ĥazretleriniñ sāl-i cedīd-i şāhāneleri ĥaķķında ser-levĥa-i tevārīĥ-i meĥāret kılınan tāriĥdir:

[Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

- 1 Şeh-i ferĥunde Ĥamīd Ĥān'ı iki dünyāda
Rū-sefīd eyle İlāhī, sü' edā ĥürmetine
- 2 Taĥt-ı şevketde mekīn ile cihān turduķça
Şāfi' -i ma' reke-i rüz-ı cezā ĥürmetine
- 3 Ġālib-i muĥlaķ a' dā-yı siyekār olsun
Yed-i Beyzā-yı Kelīm'inde ' aşā ĥürmetine
- 4 Mazĥar-ı naşr-ı ' azīm ile o şāhenşāhı
Ĥālīşāne edilen ĥayr-du' ā ĥürmetine [M2 74]
- 5 Mütezilzıl ola her ma' rekede pā-yı ' adū
Şühedā ' aşķına merdān-ı ġazā ĥürmetine
- 6 Dil-i feyz-āveri āyīne-i ilhām olsun
Mazĥar-ı feyziñ olan ehl-i hüdā ĥürmetine
- 7 Mülkünün her ĥarafı ġülşen-i āsāyīş ola
Ravzā-i ĥazret-i maĥbūb-ı Ĥudā ĥürmetine
- 8 Bu münācāt-ı Emīrī ola yā Rab maķbūl
Zıkr ü tesbīĥ-i ser ü şān-ı semā ĥürmetine

¹⁹⁶ اعلى الله تعالى شأنه و اقباله الى يوم الدين (Allāh Teālā, onun şanı ve ikbalini kıyamet ġününe kadar yüceltsin.)

- 9 Sāl-i nev ḥazret-i sulṭāna bu tāriḥ gibi
Ola (tāriḥ-i güzīn) Āl-i ‘ Abā ḥürmetine

Sene 1298 [1881]

[3.2.27. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Şirāze-bend-i nüṣṣa-i intizām-ı mülk ü millet, pādişāh-ı İskender-menḳabet,
şehensāh-ı ma‘ ālī-ḥaşlet, velī-ni‘ met-i bī-minnet-i zılliyet-penāh (*şānehu ‘llāhu te‘ ālā
ve ebḳāhu*)¹⁹⁷ efendimiz ḥazretleriniñ [M1 36] sāl-i cedīd-i meyāmin-i te‘yīd-i
mülükāneleri ḥaḳḳında ikinci def a şaḥīfe-i rıḳḳıyyete yazılan tāriḥdir:

[*Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün*]

- 1 Ḥazret-i Sulṭān Ḥamīd Ḥān-ı ‘ adālet-pīşeniñ
Verdi tedbir-i hümāyūnı cihāna intizām
- 2 Ol şehensāh-ı mu‘ allā kim anıñ her re‘yidir
Bā‘ iş-i faḫr-ı celīl-i pādişāhān-ı ‘ izām [M2 75]
- 3 Bedr-i himmet maşrıḳ-ı şevket cihān-ı salṭanat
Nūr-ı tābān şems-i raḥşān Ḥüsrev-i Dārā-gulām
- 4 Ḥātem-i iclāle ‘ adli gevher-i raḥşān-ı feyz
Gevher-i raḥşān-ı feyze şöhret-i iḳdāmı nām
- 5 Nūr-ı fikr-i şāfınıñ mānendi mihr-i āsumān
Verd-i bāḡ-ı ‘ adliniñ hem-rengi şubḥ-ı lāle-fām

¹⁹⁷ *صانه الله تعالى و ابقاه* : (Allāh Teālā, onu korusun ve daim etsin.)

- 6 Çok mudur olsa o zıllu'llāh-ı ferruḡ-kevkebiñ
Āsitān-ı feyẓnāki kıble-gāh-ı ḡāş u 'ām
- 7 Faḡr-ı mülki ḡ'āb-gāh-ı ḡāzret-i maḡbüb-ı ḡāḡ
Revnaḡ-ı iḡlīmi Beyt-i Kibriyā-yı *lā-yenām*¹⁹⁸
- 8 ḡāşm-ı bed-endişi cān versin zemīn-i ye' sde
Çeşmine olsun hemişe ḡ'āb-ı āsāyiş-ḡurām
- 9 Bu Emīri 'abdidir ol pādişāh-ı ekberiñ
Eyliyor ĩfā du' ā-yı şevketin her şubḡ u şām
- 10 Oldı ol şāhenşehiñ nev-sālini tebrīk için
Zıll-ı ḡāḡ Sulṡān (ḡamīd)-i bī-bedel tārīḡ-i tām

Sene 1298 [1881]

[3.2.28. Yeñi Yıl Tebrīḡi İçin Tārīḡ Manzūmesi]

Cūd-ı mülūkānesi hem vüs'at-ı baḡr-ı zehḡār, ḡāzi-i 'ulviyyet-iştiḡār, velī-ni' met-i
bī-minnet-i kerāmet-nümün (*a'azza'llāhu te'ālā naşrahu ve a'lā-kadrehu ilā-āḡiri'l-
ḡurūn*)¹⁹⁹ efendimiz ḡāzretleriniñ ḡāḡḡ-ı [M2 76] eḡāḡḡ-ı mülkdārilerinde sāl-i
mezḡurūñ şeref-ḡulūli zeri'asıyla üçinci def'a olarak taşīr olunan tārīḡdir: [M1 37]

[*Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün*]

- 1 Cihānbān-ı mükerrem ḡāzret-i 'Abdü'l-ḡamīd ḡān'dır
Serīr-i şevketiñ ḡāḡḡā ki şāhenşāh-ı zī-şānı

¹⁹⁸ *Daima diri ve uyanık olan...*

¹⁹⁹ اعز الله تعالى نصره و اعلى قدره الى آخر القرون : (Allāh Teālā, çağların sonuna kadar ona yardımını bahşetsin ve onun kıymetini yüceltsin.)

- 2 Cihān hālkında yoğdur luş u ‘adlin görmeyen bir ferd
O sultānıñ ser-ā-ser hālk-ı ‘ālemdir du‘ ā-h‘ānı
- 3 Mu‘īni oldı şıbyānıñ zahīri oldı eytāmıñ
Hezārān hūnedān dūşkūnlerin şād etdi iřsānı
- 4 ‘İyāndır meşreb-i pākinde sırr-ı hūriķū’l-‘āde
Nümāyāndır mizāc-ı şevketinde feyz-i rūhānī
- 5 Miyāh-ı cūyı luřfiyla riyāz-ı merhāmet şād-āb
Fūrūg-ı mihr-i ‘adliyle cihān aķtār-ı nūrānī
- 6 Zamān-ı hurremi hāclet verir eyyām-ı nev-rūza
Bahār-ı ‘adli şermende eder vaķt-i gülīstānı
- 7 Nevāl-i luřfinıñ a‘ lā vū ednā cümle dil-seyri
Zülāl-i ‘adliniñ bāy ü gedā reyyān-ı siyyānı
- 8 Hūdāvend-i mu‘ azzam pādişāh-ı salţanat-pīrā
Şehensāh-ı müfahhām şehriyār-ı mülk-i ‘Ořmānī
- 9 Güzār etse nesīm-i hālkı bir bāg-ı feraķ-zāya
Olur her dāne-i rümmānı bir yāķūt-ı rümmānī [M2 77]
- 10 Henüz gülzār-ı ‘ālem kesb-i āsar-ı şafā ķıldı
Bulup řab‘ -ı lařīfi gibi bir hoş-būy reyhānı
- 11 Cihānı eylemezdi ‘adl-ı rařşānı gibi tezyīn
Felek indirmiş olsaydı zemīne māh-ı tābānı

- 12 Eder dillerde feyz-i luṭfî envâ‘ -1 şafâ peydâ
Naşıl ki nûrî hürşîdîñ açar ezhâr-1 elvânî
- 13 Tolaşdukça hayâlim ravza-i vaşfinda zann eyler
Temaşâ eyliyor gülzâr-1 şevk-efzâ-yı Rıdvân’ı
- 14 Du‘âmı müstecâb eyle meded yâ Hazret-i Allâh
Ola tâ kim müzeyyen ‘âlemiñ emşâr u büldânî
- 15 Odur zirâ eden bu milleti her gamdan âzâde
Mü’eyyed kıl, muzaffer kıl, mu‘ammer kıl Hamîd Hân’ı
- 16 Nümâyân olmasın jeng-i elem mir‘ât-ı tab‘ında
‘Adûyî maḥv u nâ-bûd eylesin şemşîr-i berrânî [M1 38]
- 17 Şadâkatle ‘ubûdiyyetle dâ’im eyliyor îfâ
Emîrî ‘abd-i memlûki du‘â-yı zıll-ı Raḥmânî
- 18 Tefe’ül eyledim ḥaqqında bu sâliñ dedi hâtif
Olur (sâl-i nev-i raḥşân)-1 bir târiḥ-i nûrânî

Sene 1298 [1881]

[3.2.29. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzûmesi]

Ḥalîfe-i a‘del ü ekrem, emîrû’l-mü’minîn-i müfaḥḥem, zıllu’llâh-i fi’l-‘âlem, [M2 78] velî-ni‘met-i İskender-iḥtişâm, (*dâme mâ-dâme’d-duhûru ve’l-a‘vâmu*)²⁰⁰ efendimiz ḥazretleriniñ tebrîk-i sâl-i cedîd-i hümâyûnları ḥaqqında dördinci def‘a tezbîr-i kırtâs-ı ‘ubûdiyyet edilen târiḥdir:

[*Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

²⁰⁰ دام ما دام الدهور والاعوام (Çağlar ve seneler sürdükçe o var olsun.)

- 1 Şehenşâh-ı mübeccel Hâzret-i ‘ Abdü’l-ḥamîd Ḥân’îñ
Zamân-ı şevketiñde şanki dünyâ başka dünyâdır
- 2 O sulṭân-ı müfahḥam gevher-i kân-ı ‘ adâlet kim
Şu‘ â‘ -ı şeb-çerâğ-ı himmeti mâh-ı şeb-ârâdır
- 3 O baḥr-ı bî-girân-ı ‘ âlem-i himmet ki her demde
Zülâl-i vaşfi câri-i zebân-ı pîr ü bernâdır
- 4 Emîrû’l-mü ’minîndir ḥuṭbe-pîrâ-yı belâgatdır
İmâmü’l-Müslimîndir revnaḫ-ı miḥrâb-ı taḫvâdır
- 5 O şâhenşeh ki hengâm-ı celîl-i ‘ adl ü dâdında
‘ Aceb elṭâf-ı Mevlâ kâ ’inâta lem‘ a-efzâdır
- 6 Vücûd-ı ğam verâ-yı perde-i nîstide pinhândır
Cemâl-i mes‘ adet âyîne-i hestide peydâdır
- 7 Kelâmı mu‘ ciz-i âyât-ı ğayb-ı sermediyyetdir
Ḥayâli maḥrem-i ḥalvet-serây-ı feyz-i Mevlâ’dır
- 8 Zîyâ-yı feyznâk-i re ’yi cevval-i hümâyûnı
Sipîhr-i himmete bir âfitâb-ı ‘ âlem-ârâdır [M2 79]
- 9 Dili âb-ı ḥayât-ı ḥikmete bir ḥavz-ı cân-perver
Dehâmı selsebîl-i ravza-i ma‘ nâya mecrâdır. [M1 39]
- 10 Vefâ gülşen-serây-ı ṭab‘ -ı rengininde nergîsdir
Ḥayâ gülzâr-ı vicdânında şeb-büy-ı muṭarrâdır

- 11 Şehâvet ravza-i hoş-büy-ı iqbâlinde reyhândır
Mürüvvet devha-i dil-cûy-ı iclâlinde ivâdır
- 12 Kef-i in'âmı haclet-âver-i gencîne-i Pervîz
Yed-i ihsânı hayret-dâde-i maşşul-i deryâdır
- 13 Beyâz-ı nüsha-i aḥkâmı hırz-ı cân-ı âsâyiş
Sevâd-ı beyzâ-i fermânı maḡbûṭ-ı süveydâdır
- 14 'Adâlet gevher-i yektâ-yı heft-iḡlîm-i 'âlemdir
Dil-i cûş-âveri ol gevher-i yektâya deryâdır
- 15 Zâmîrinde 'ıyân ezhâr-ı gün-â-gün-ı 'ulviyyet
Gülistân-ı 'inâyetdir çemenzâr-ı 'aṭâyâdır
- 16 Rumûz-âmûz-ı ḡall-i 'uḡde-i aḡkâm-ı devletdir
'Ulüvv-i himmeti ḡadr u mekîdetden mu'arrâdır
- 17 Şehenşâhâ veliyy-i ni'etâ Sultân Cem-câhâ
Ey ol ḡüsrev ki ṭab'ın maşrıḡ-ı nûr-ı tecellâdır
- 18 Sen ol 'illet-şinâs-ı müşkilât-ı nabz-ı devletsin
Ki cism-i mülke her terkîb-i tedbîrin müdâvâdır [M2 80]
- 19 Süveydâ-yı zâmîrin nokṭa-i pergâr-ı ḡikmetdir
Tecellî-gâh-ı vicdânın nazîr-i Tûr-ı Sînâ'dır
- 20 ḡayât-ı tâze verdi kâ'inâta 'adl-i feyyâzin
Mesîḡâ-yı zamânsin feyz-i luṭfuñ rûḡ-baḡşâdır

- 21 Vücūd-ı aḳdesiñ te‘ mīn-i istiḳbāle kāfīdir
Mücerred zāt-ı pākiñ devlete bir luḳf-ı Mevlā’dır
- 22 Hilāl-i ḳāmet-i ūşemşīr-i cevherdār-ı zī-şāniñ
Cemāl-i ūşāhid-i dārāta ebrū-yı dil-ārādır
- 23 ‘ Adālet ūşānki bir engüūsterīn-i pāk-i gevherdir
Aña engüūst-i dest-i dürr-niūşārīñ zīnet-efzādır
- 24 ūşabā bir ūşemme alsa būy-ı ḳulḳuñdan ūşanır ādem
Cihān baūdan baūa gūyā ki mülk-i Çīn ü yaḳmādır [M1 40]
- 25 Muḳāfız olsa bir iḳlīme pās-ı ḳıfzīñ ol yerde
Semenderler gibi pervānelerde ūşu‘ le-peymādır
- 26 Görürsün ūşüret-i imrūz içinde kār-ı ferdāyı
Zāmīriñ gūyiyā āyīne-i esrār-ı ferdādır
- 27 Olur envār-ı re‘yiñle mūnevver cevher-i iz‘ān
Naūıl ki ‘ aḳs-i ḳürūūd-i cihān āyīne-pīrādır
- 28 Degil ūşekl-i ḳāmer tedbīr-i pākiñ eyleyüp taḳūsīn
Felekde zāhir olmuū ūşüret-i dest-i temennādır [M2 81]
- 29 Berāyā, sāye-i luḳfuñla reh-yāb-ı ḳām-ı ‘ālem
Eūūrā, ūşadme-i ḳāhrīñla dūçār-ı belāyādır
- 30 Gül-i vaūūñ mudur fikrimde yā feyz-i meūūyyetle
Açılmıū verd-i ḳoū-būy-ı gülīstān-ı muḳarrādır

- 31 Nesīm-i himmetiñle şūre-zār-ı hâtıram şimdi
Hızān u hârdan āsūde bir bāğ-ı müheyyādır
- 32 Ne rütbe şā' ir-i mu' ciz-beyān-ı bī-naẓīr olsam
Gelince vaşf-ı 'ālū'l-'āline 'aczim hüveydādır
- 33 Bulunmaz n'eyleyim şāyān-ı vaşfiñ biñde bir gevher
Hayālīm gerçi ğavvāş-ı yem-i maẓmūn u ma' nādır
- 34 Benim haddim degil tezyīn-i evşāf-ı hümāyūnuñ
Merāmım sāl-i nev-peydā için tebrīki ifādır
- 35 Kemāl-i şihhat u iqbāl ile 'ömrüñ mezīd olsun
Cihān tā kim bu gūne mercī' -i sermā vü germādır
- 36 Emīrī çākeriñ her rūz u şeb her māh ile her sāl
Du' ā-yı izdiyād-ı 'ömr ü iqbālīñle gūyādır
- 37 Ararken hāme tāriḥin dedi tebşīr edüp hātif
Bu sāle (nūrū'l-a' zam) bī-bedel tāriḥ-i zībādır

Sene 1298 [1881]

[M2 82]

[3.2.30. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Maḥla' -ı envār-ı feyz-ā-feyz-i şehāmet, menba' -ı enhār-ı mevc-ā-mevc-i nebāhat,
neyyīr-i kevkeb [M1 41]-efşān-ı sipihr-i 'adālet, pādişāh-ı Fārūḫ-nihād, velī-ni' met-i

ağdes-i ‘ālī-nejād, (*tāla’llāhu te‘ālā ‘umrehu ve edāme iqbālehu ilā-vakti’l-mi‘ād*)²⁰¹
efendimiz hazretleriniñ şeref-duhūl eden sāl-i cedīd-i hāqānīleri haqqında tanzīm
olunan tebrīk tārīhidir:

[*Mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe‘ülün*]

- 1 Sultān-ı felek-pāye Ḥamīd Ḥān-ı celīlīñ
Rūz u şeb eyyāmını ‘īd eyleye Allāh
- 2 İqbālını iclālını ol mühr-i kulūbuñ
Günden güne efzūn u mezīd eyleye Allāh
- 3 ‘Adl ü kerem ü şihhat u dārāt u feraḥla
Evren-i hilāfetde ferīd eyleye Allāh
- 4 Rehber edüp imdādını dā’im bu haqqire
Vaşşāf-ı şehenşāh-ı vaḥīd eyleye Allāh
- 5 Şemşīrini ol ḥāmī-i aqvām u ‘ibādīñ
Ebvāb-ı fütūḥāta kilīd eyleye Allāh
- 6 Pīş-i nazar-ı düşmene her ferd-i cuyūşun
Güyā ki birer kūh-ı ḥadīd eyleye Allāh
- 7 Vicdān-ı hümāyūnını her ān u daḳīqa
Ser-menzil-i tevfiḳ-i cedīd eyleye Allāh
- 8 Feyz-i keremin şems-i münevver gibi her gün
Āfāk-ı ‘avālimde bedīd eyleye Allāh [M2 83]

²⁰¹ اطال الله تعالى عمره و ادام اقباله الى وقت الميعاد (Allāh Teālā, miad vaktine kadar onun ömrünü uzatsın ve onun ikbalini devam ettirsin.)

- 9 Her maqsadı hâsıl ola her maṭlabı müşmir
Ḥimmet-res-i aḫşâ-yı ümîd eyleye Allâh
- 10 Bir zerre kadar görmeye aṣlâ gam u ğuşşa
Rûyın iki dünyâda sefîd eyleye Allâh
- 11 Vaşfinda Emîrî ḳulunuñ ṭab‘ -ı bülendin
Hem-şöhret-i Selmân ü Lebîd eyleye Allâh
- 12 Biñ şevḳ ile yazdım sene tebrikine târiḫ
Sâlin şeh-i bî-mişle sa‘îd eyleye Allâh

Sene 1299 [1882]

[M1 42]

[3.2.31. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḫ Manzûmesi]

Vücûd-ı aḫdesi bâ‘ iş-i emn ü emân-ı cihân, ḫalîfe-i Ḥazret-i Kibriyâ-yı kün-fe-kân,
velî-ni‘ met-i bî-minnet-i cihâniyân (*edâma’llâhu te‘âlâ ilâ-âḫiri’z-zamân*)²⁰²
efendimiz ḫazretleriniñ tebrik-i sâl-i meserret-fâl-i şehensâhîleri ḫaḳḳında ikinci
def‘a terḳîm olunan târiḫdir:

[Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün]

- 1 Şâd ola sulṭânımız Sulṭân Ḥamîd Ḥân-ı ğüzîn
‘Arş-ı a‘zâm Levḫ-i Maḫfûz-ı mu‘azzam ‘aşḳına
- 2 Dâ‘imâ olsun mu‘îni Kibriyâ-yı *lâ-yezâl*²⁰³
‘İllet-i ğâ’iyye-i icâd-ı ‘âlem ‘aşḳına

²⁰² ادم الله تعالى الى آخر الزمان : (Allâh Teâlâ, (onun devletini/ömrünü) ahir zamana kadar sürdürsün.)

²⁰³ Zevalsiz, bitimsiz, sonu olmayan, yok olmaz, payidar.

- 3 Destine miftāḥ-ı kenz-i nuşreti versin Ḥudā
Şiblī vü Bişr ü Cüneyd ü İbni Edhem ‘aşkına
- 4 Ḥātır-ı feyyāzı olsun mehbiṭ-i ‘avn-i ilāh
Yeşrib ü Baḥḥā ve Beytu’llāh u Zemzem ‘aşkına [M2 84]
- 5 Mazḥar-ı tevfiḳ ola her ‘azm-i Şiddīḳānesi
Ġārda peygamber-i zī-şāna hem-dem ‘aşkına
- 6 Gülşen-i iḳbālınıñ her bir güli ḥandān ola
Dīde-i ‘āşıḳdaki eşk-i dem-ā-dem ‘aşkına
- 7 Rāzı olsun her dem andan Ḥazret-i Faḥr-ı Rusul
Ḥāmil-i vaḥy-i Ḥudā Cibrīl-i Ekrem ‘aşkına
- 8 Ḳahr ola a‘ dāsı yekser yā ilāhe’l-‘ālemīn
Kerbelā sulṭānınıñ cismindeki dem ‘aşkına
- 9 Eyle yā Rab bu Emirī’niñ du‘āsın müstecāb
Feyz-i Ḳur’ān-ı celīlü’ş-şān ü a‘ zām ‘aşkına
- 10 Sāl-i nev-tāriḥi oldı ol şehiñ (faḥr-ı ḥayāt)
Şād kıl yā Rab o şāhı faḥr-ı ‘ālem aşkına

Sene 1299 [1882]

[3.2.32. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Zıllu'llāhü'l-melikü'l-^çallām, ḥalīfe-i Resûl-i Kibriyâ-yı lâ-yenām, pâdişâh-ı Felâṭün-tedbir-i ^çālī-maḳām, [M1 43] velī-ni^ç met-i merḥamet-penāh (*ḥalledehu'llāhu ilā-yevmi'l-ḳiyāmi ve ebḳāhu*)²⁰⁴ efendimiz ḥazretleriniñ düḥûl-i sāl-i ma^çrûz-ı münāsebetiyle tebrîk-i ḥaḳḳ-ı eḥaḳḳ-ı mülkdârîlerinde üçinci def'a olarak yazılan târîḥdir:

[Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

- 1   Ḥazret-i ^çAbdü'l-ḥamīd Ḥân-ı müfahḥem kim odur
      Sāye-i feyz-i Ḥudâ müşkil-güşâ-yı rûzgâr
- 2   Ol şehenşehdir nizâm-ı kâ'inatıñ melce'i
      Bir elinde şulḥ-ı ^çâlem, bir elinde kâr-zâr [M2 85]
- 3   ^çÂlem-i ^çulviyyete sulṫân-ı şāḥib-ittikâ
      Kişver-i ehliyyet-i ḥâḳân-ı ḳudsiyyet-nişâr
- 4   Pâdişâh-ı i^çtilâ-âmûz-ı aṣnâf-ı ümem
      Şehriyâr-ı māsivâ-efrûz-ı ^çulvî-iştihâr
- 5   Cân gibi müdgam zamîrinde fûrûg-ı ^çadl ü dād
      Gün gibi rûşen cebîninde ziyâ-yı iḳtidâr
- 6   Cevher-i ṭab^çında feyz-i istiṫâ^çat lem^ça-ḥîz
      ^çUnşur-ı zâtında nûr-ı istiḳâmet âşikâr
- 7   Taḥt-ı isti^çdād ü taḳvâda şehenşâh-ı güzîn
      Mülk-i ^çirfân ü zekâda pâdişâh-ı nâmdâr

²⁰⁴ خَلْدَهُ اللهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ وَ ابْقَاهُ : (Allâh Teâlâ, kıyamet gününe kadar onu daim etsin.)

- 8 Hülķ-ı ʿıtr-efşânınıñ etse sirâyet pertevi
Pertev-i hürşîd olurdı gül gibi nûkhet-nişâr
- 9 Merhametde peyrev-i maḥbûb Rabbü'l-âlemîn
Maʿdeletde ṭâbiʿ -i râḥ-ı cenâb-ı Çâr-yâr
- 10 Luṭfi câri kâʿinâta nitekim aʿzâya rûḥ
ʿAdli şâmil ʿâlemi mânend-i şems-i şuʿledâr
- 11 Hüsrev-i yektâ-yı taḳvâ-pîşe kim şâyestedir
Eylese millet vücûdıyla ne rütbe iftiḥâr
- 12 Feyz-i himmet nûr-ı ʿulviyyet kemâl-i merḥamet
Ṭabʿ -ı veḳḳâdında hülķudur degildir müstear [M2 86]
- 13 Tâb-ı temmûz-ı ğumûma uğrayan bî-keslere
Ṭâḳ-ı eyvân-ı bülend-i ʿadli olmuş sāyedâr
- 14 Hâsir-dârın olur etmezse hangi bî-şuʿür
Gevher-i fermânını ğuş-ı ḳabûle ğuşvâr [M1 44]
- 15 Kişver-i şevketde yektâ pâdişâh-ı kâm-bîn
Maşrıḳ-ı cûd ü seḥâda ʿâlem-ârâ şehriyâr
- 16 Sâye-i şevket-penâhında o zıll-ı aʿzâmîñ
Herkesse bâb-ı hümâyûn-ı ʿadâlet âşikâr
- 17 Nûr-ı feyzi şeş-cihet-i kişvere pertev-feşân
Bâd-ı ʿadli nev-bahâr-ı kâʿinâta müşg-bâr

- 18 Gevher-i vicdānınıñ āşār-ı nūru'n-nūrudur
Eyleyen āyīne-i rūy-ı zemīni tābdār
- 19 Neyyir-i ihsānınıñ envār-ı feyzü'l-feyżidir
Eyleyen gencine-i şevķ-i enāmı şu' le-bār
- 20 Sīne-i feyyāzınıñ esrār-ı ğaybü'l-ğaybıdır
Eyleyen dünyāya ārām u sūkūnı yādgār
- 21 Bir lisān yoķdur ki tekrār etmesin evşāfını
Bir ğöñül yoķdur ki mihri kılmāsın anda ķarār
- 22 Faħr-ı kevneyn ü 'Aliyyü'l-Murtażānıñ 'aşķına
Berķ-i hışmı gerden-i a' dāya olsun Zü'l-fiķār [M2 87]
- 23 Bu Emīrī 'abd-i memlūki kemīne bendesi
Oldı meşğül-i du' ā-yı şevketi leyl ü nehār
- 24 Geldi bu tārīķ-i mühmel ħāme-i şevķ-āvere
Şehriyārā sa' d ede nev-sāliñi perverdigār

Sene 1299 [1882]

[3.2.33. Yeñi Yıl Tebrīği İçin Tārīķ Manzūmesi]

Her günde biñ gūnā 'ināyāt-ı ķudsiyye ve 'adālet ü merħamet-i 'ulviyye ile ef'ide-i tebe'a-i mülūkānelerini müstağraķ-ı menn ü iftiħār-ı bī-pāyān ve ervāķ-ı ecdād-ı manzūme-i şāhanelerini şād-mān eden velī-ni' met-i hürşīd-iştiħār (*ebbedahu'llāhu*

te‘ālā ilā-āhīri’l-edvāri)²⁰⁵ efendimiz h̄azretleriniñ tebrik-i sāl-i cedid-i mes‘adet-
bedid-i h̄usrevānelerini m̄ubīn-i keşide-i suṭūr-ı maḥmidet edilen [M1 45] tārīḥdir:

[Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün]

- 1 H̄azret-i ‘ Abdü’l-ḥamīd H̄ān-ı h̄ümāyūn-sāye kim
‘ Adl ü şefkatle odur şāhān-ı dehre pīş-rev
- 2 Şüphe yoḡdur kim müceddidir o sulṭān-ı celīl
Oldı baḡ re’s-i mā’-i ‘ aḥdinde işbu sāl-i nev
- 3 Mülküni ‘ adl ü keremle öyle ābād etdi kim
Sāye-i şāhānesinde ḡalmadı virāne ev
- 4 Herkesi müstaḡraḡ-ı iḥsān eder bī-ḡayd u şarṭ
Nuṭḡ-ı pākinden şudūr etmez ‘ aṭāda lā vü lev [M2 88]
- 5 Nūr-ı ‘ adli öyle ḡulmet-süz-ı āfāḡ oldı kim
ḡalmadı ḡālimleriñ ḡānūn-ı baḥtında ‘ alev
- 6 Bir gelir vaḡt-i keremde dest-i gevher-pāşına
Pāre-i yāḡūt-ı aḡmer, dāne-i nāḡiz-i cev
- 7 Ol şehensāh-ı mu‘ allā-pāye kim olmaḡdadır
Pāy-ı baḡtı ‘ ālem-i bālā-yı feyze rāh-rev
- 8 Dā’imā manşūr ḡıl yā Rab bu şāh-ı a‘ ḡamı
Her birisi ḡaşmınıñ bir ḡahramān olsa velev

²⁰⁵ *آيدہ اللہ تعالیٰ الی آخر الادوار* : (Allāh Teālā, ḡaḡların sonuna kadar onu daim etsin.)

- 9 ‘ Abd-i memlûki Emîrî ‘ arz eder târîh-i tām
Yümn ü mes‘ üd ola Hân (‘ Abdü’l-ḥamîd)’e sāl-i nev

Sene 1300 [1883]

[3.2.34. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Şehriyâr-ı ‘ ulviyyet-pāye ve pâdişâh-ı mekârim-sāye, müceddid-i re’s-i sene-i elf ü şülüş-māye, bi’l-’ırşî ve’l-istiḥkāk-ı serîr-ārâ-yı saltanat, te’yîd-i işrāk, velî-ni‘ met-i enfüs ü āfāk (*nefa‘ane’llāhu te‘ālā bi-tūli beḳā’ihi ilā-yevmi’l-‘ahdi ve’l-miṣāki*)²⁰⁶ efendimiz ḥazretleriniñ tebrîk-i sāl-i ma‘rûz-ı şāhānelerini [M1 46] muḥtevi ikinci def a tanzîm olunan târîhdir:

[*Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün*]

- 1 Şeh-i bi-miṣl ü yektā Ḥazret-i ‘ Abdü’l-ḥamîd Hân’ıñ
Zāmîr-i enveri āyîne-i feyz-i mükerrerdir
- 2 Budur faḥru’s-selef ḥayru’l-ḥalef şāhenşeh-i ‘ālî
‘ Adāletle keremle eşref-i evlād-ı ādemdir [M2 89]
- 3 Budur el-ḥaḳ vekîl-i elyaḳ-ı şāhenşeh-i levlāk
Du‘ā-yı şevketi cümle ‘ ibādu’llāha elzemdir
- 4 Sadākatde vefāda tābi‘ -i Şiddîḳ-i Ekber’dir
‘ Adāletde nihāda pey-rev-i Fārûḳ-ı a‘ zamdır
- 5 Ferîdün-ı saḥāvetdir Felātün-ı zekāvetdir
Şehenşāh-ı hümāyündür cihān-bān-ı müfaḥhemdir

²⁰⁶ نفعنا الله تعالى بطول بقائه الى يوم العيد و الميثاق : (Allāh Teālā, ahit ve misak gününe kadar onun varlığı ile bizi faydalandırırın.)

- 6 Ne şâhenşeh büyüklük şânınıñ dūnında almışdır
Cihān-ı ma' delet tahtında sultān-ı mūbessemdir
- 7 Mūzeyyendir fūrūg-ı 'adl ü ihsān ü 'adāletle
Vücūd-ı adesi gūyā ki bir nūr-ı mūcessemdir
- 8 N'ola sultān lufi selsebīl-i teřnegān olsa
Zamīr-i ābdārı menba' -ı feyż-i dem-ā-demdir
- 9 Mūnaaş anda ism-i a'zam-ı tevfi-i *lā-reybi*²⁰⁷
Yed-i mūřkil-gūřāsında Hūdā'nıñ feyzi hātendir
- 10 Haīb-i minber-ārā-yı belāgat olsa bir řā'ir
Geline hube-i evřāfına mebhūt ü ebkemdir
- 11 'Uyūn-ı hāl-ı 'ālem rūřen oldu hāk-pāyinden
Nazīri gelmemiş bir pādiřāh-ı hayr-ı mademdir
- 12 Cebīn-i enverinde pertev-i te'yīd-i ber-efzā
Dil-i feyż-āverinde cevher-i esrār-ı mūdgamdır [M2 90]
- 13 Vücūd-ı pākidir hoř-bū gūl-i yektā-yı mes'ūdı
Cihān gūyā ki řimdi bī-bedel bir bāg-ı hurremdir
- 14 Kemāl-i 'āfiyetle şevket ü ibāl ü nuşretle
şeref-baş-ı cihān olsun bu 'ālem tā ki 'ālemdir
- 15 İder īfā du'ā-yı şevketin sıd u şaviyyetle
Emirī çāker-i memlūk-i sultān-ı mu'azzamdır [M1 47]

²⁰⁷ *Kur'ān-ı Kerīm, Bakara Sūresi: 2.*

- 16 Olur ‘avn-ı Hüdâ’niñ mazharı ol hüsrev-i zî-şân
Bu sâl-i pâke târih-i celî (bürhânü’l-a‘ zam) dır

Sene 1300 [1883]

[3.2.35. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Sultân-ı ber-güzide-i eyyâm u a‘şâr, hâkân-ı pesendide-i büldân ü emşâr, şehriyâr-ı merhamet-şi‘âr, velî-ni‘met-i aqdes-i şevket-medâr, (*metta‘na’llâhu te‘âlâ bi-feydi hayâtihi ilâ-yevmi’l-ķarâri*)²⁰⁸ efendimiz hâzretleriniñ tebrîk-i sâl-i şehriyârîlerini şâmil üçinci def‘a olarak inşâd olunan târihtir:

[Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

- 1 Hâzret-i (‘Abdü’l-ĥamîd) Hân-ı mu‘allâ-pâyenîñ
Eyledi ‘adl-i hümâyûnı müzeyyen ‘âlemi
- 2 Ol şehensâh-ı mü’ebbed kim anîñ dest-i ķader
Ĥâtem-i iķbâline naķş etdi ism-i a‘zamı
- 3 Ol şehensâh-ı hüdâ telķîn-i ‘ulvî kim anîñ
Ĥayrete mecbûr eder tedbîri ‘aķl-ı âdemi
- 4 Mevrid-i feyz-i kerâmetdir o sultân-ı güzîn
Şeb-ķerâĝ-ı kenz-i ķudretdir zamîri-i erĥamı [M2 91]
- 5 Merkez-i aşâr-ı ĥikmetdir o hâķân-ı ‘azam
Ĥalbidir esrâr-ı nûru’n-nûr-ı ‘adliñ maĥremi

²⁰⁸ متعنا الله تعالى بفيض حياته الى يوم القرار : (Allâh Teâlâ, karar gününe kadar onun hayatının feyzi ile bizi faydalandırın.)

- 6 Kā`inātũ luḡf-ı ŧeḡkatde ferīd ü ekmeli
Mümkinātũ `adl-i himmetde vaḡīd-i a`zamı
- 7 Eŧḡiyānıñ pıŧvāsı, etḡiyānıñ peyrevi
Aŧdıḡānıñ nūr-ı çeŧmi ezkiyānıñ a`lemi
- 8 `Ālem-i `ulviyyetiñ bürhān-ı ŧāḡib-mesnedi
Kiŧver-i ehliyyetiñ sulḡān-ı ferruḡ-maḡdemi
- 9 Fetḡ u retḡ erbābınıñ keŧŧāf-ı emr-i müŧkili
Ḥall u `aḡd aŧḡābınıñ müŧkil-güŧā-yı eḡḡamı [M1 48]
- 10 İḡtidārıñ cāmı`i faḡl u kemālıñ mecma`ı
İ`tikādıñ ŧāmili cūd u ŧeḡānıñ maḡsımı
- 11 Levḡ-i Maḡfūz-ı zamīri cebhe-i tābānıdır
Beyt-i Ma`mūr`uñ nazīri āfitābıñ tev`emi
- 12 ŧerḡ eder eñ muḡtaŧar eñ `ālī bir ma`nā ile
Her kelām-ı mu`cizi yüz biñ me`āl-i mübhemi
- 13 Himmeti ḡıldı ricālu`llāḡı mesrūrü`l-fu`ād
Ġayreti ŧād eyledi rüḡ-ı beniyy-i ekremi
- 14 Ḥ`ān-ı luḡfi ḡoŧerir ni`mā-yı İbni Āzer`i
Feyz-i nuḡḡı añdırur enfās-ı İbni Meryem`i [M2 92]
- 15 Ravza-i `irfānınıñ feyz-i zekādır Kevŧer`i
Ka`be-i vicdānınıñ `adl ü ŧeḡādır Zemzem`i

- 16 Mülk-i iclâliñ cihân-bân-ı ferîdin-pâyesi
Taht-ı iqbâliñ şehenşâh-ı Süleymân-ğâtemi
- 17 Hâk budur güm-kerde râh-ı hayret olmuşdı cihân
Meş‘al-ı fikri ‘ıyân etdi tarîk-i eslemi
- 18 Nürdur şânki eder lâhût-ı a’zamdan zühûr
Hayret-efzâ-yı ‘uqûl olduça re’y-i mülhemi
- 19 Dâ’im olsun bu cihân turduçça ol şâh-ı cihân
Huşmınıñ efzûn ola gitdikçe derd-i mübreml
- 20 Bu Emîrî’niñ du‘â-yı şevket-i şâhâneyi
Sıdık ile tekrâr etmekle geçer her bir demi
- 21 Eyledi (hürşid-i mes‘ûd) ufq-ı gaybiden tülû‘
Âfitâb-ı şevketiñ târih-i sâl-i hurremi

Sene 1300 [1883]

[3.2.36. Yefî Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Kâffe-i²⁰⁹ ‘ulviyyet ü eşfâk u himmetiñ deryâ-yı a‘zamı ve Cenâb-ı Kibriyâ’niñ bu dîn ü devlete bir luğf-ı mücessemi olan eşrefü’l-mülûk ve’s-selâtin (*ğalleda’llâhu te‘âlâ hilâfetehu* [M1 49] *ilâ-yevmi’d-dîn*)²¹⁰ efendimiz [M2 93] hazretleriniñ sâl-i meymenet-iştimal-i tâcdârâneleriniñ tebrîkini şâmil imlâ’ olunan târihtir:

[*Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün*]

- 1 Şeh-i yektâ-yı ‘âlem Hâzret-i ‘Abdü’l-ğamîd Hân’iñ
Vücûd-ı ağdesi dünyâya feyz-i bî-‘adîl oldı

²⁰⁹ *kâffe-i*: -M2

²¹⁰ *خُدَّ اللهُ تَعَالَى خِلَافَتَهُ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ* : (*Allâh Teâlâ, ahirete kadar onun hilafetini devam ettirsin.*)

- 2 O sulţān-ı güzīniñ açdığı şehrāh-ı   adl ü dād
Vuşul-i   ālem-i iclāle bir vāsi  sebīl oldı
- 3 Zāmīr-i enveri Firdevs-i a  lā-yı   ināyetdir
Zulāl-i iltifātı hem-mizāc-ı selsebīl oldı
- 4 Ne rütbe telh kām etse olur ma  nāda nef  -āver
  Adūya  ahrı h şiyet-nümā-yı zencebīl oldı
- 5 Bilādı kıldı ābādān,   ibādı eyledi şādān
O sulţān-ı cihān-bān mazhar-ı ecr-i cezīl oldı
- 6 Simāţ-ı cūdını h n-ı H līlu'llāh'a be zetmiş
Seh vetle H dā'ya  ünkü İbrāh m H līl oldı
- 7 Hezārān def  a kendi tecr bemle şābit olmuşdur
Şadākat etmeyen ol şāha ma h r u zelīl oldı
- 8 Hezārān bāreka'llāh ol sheh şāh-ı mu  allāniñ
Bütün ef  āl u evşāfi, h māy n u cemīl oldı
- 9 Tevecc h eylemek rāh-ı şalāha vācib olmuşdur
Bize şimden gir  bir b yle feyz-i H k delīl oldı
- 10 Ola sulţānımızdan yā İlāh  dā'ımā hoşn d
O peygamber ki yār u hem-nişini Cebrā'īl oldı [M2 94]
- 11 Emīr  zann ederdim i tidār-ı tab  ımı vāfir
Gelince vaşf-ı   āl 'l-  āline şey' -i  alīl oldı

- 12 Şudür etdi qalemeden lafzen ü ma‘nen bu tām tārīḥ
Biñ üç yüz bir yılı ‘ Abdü’l-ḥamīd Ḥān’ın celīl oldı

Sene 1301 [1884]

[M1 50]

[3.2.37. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi]

Mazḥar-ı tebcīl-i etḳiyā-sīretān-ı ümmet, şeb-çerāğ-ı cihān-fürüz-ı zılliyyet, gevher-i yektā-yı tāk-ı vehhāc-ı ḥilāfet, velī-ni‘ met-i bī-imtinān, (*dāme fī-erīketi’ş-şevketi mā-te‘ākubi’l-mulevvānu*)²¹¹ efendimiz ḥazretleriniñ tebrīk-i sāl-i muvaffaḳiyet-i istihlāl-i cihāndārīleri ḥaḳḳında ikinci def‘ a söylenen tārīḥdir:

[*Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

- 1 Ḥazret-i (‘ Abdü’l-ḥamīd) Ḥān-ı mu‘azzam kim anıñ
‘ Adliniñ ervāḥ-ı şāhān-ı selef ḥayrānıdır
- 2 ‘ Ālemiñ cānı sipihr-i himmetiñ ḥürşīdidir
Devletiñ rūḥı serīr-i şevketiñ sulṭānıdır
- 3 Lem‘ a-pīrā-yı ‘ avālimdir fūrūğ-ı şevketi
Ḥazret-i Ḥaḳḳ’ın bize bir luṭfudur iḥsānıdır
- 4 Ma‘den-i ‘ ulviyyetiñ bir gevher-i raḥşendesi
Āsumān-ı şevketiñ bir neyyir-i raḥşanıdır
- 5 Revnāk-ı tāk-ı ḥilāfetdir o sulṭān-ı güzīn
Ezkiyā-yı ümmeti ḥayrān eden ‘ irfānıdır

²¹¹ دام فى اريكة الشوكة ما تعاقب الملوان (Renkler birbirlerini takip ettikçe (o sultan) şevket tahtında daim olsun.)

- 6 Seyr ediñ âşâr-ı icrâ'ât-ı 'âlü'l-'âlini
Ṭab' -ı feyyâzındaki 'ulviyyetiñ bürhânıdır [M2 95]
- 7 Hâş u 'âmı her nefes mecbûr-ı şükrân eyleyen
'Adlidir el'tâfidır in'âm-ı bî-pâyânıdır
- 8 Vâridât-ı feyz-i aqdes sânihât-ı Kibriyâ
Revnaq-ı mu'ciz-nümâ-yı levha-i vicdânıdır
- 9 Qalbiniñ gencînesinde hubbını hıfz eyleyen
Âhiretde kibriyânıñ maẓhar-ı gufrânıdır
- 10 Başımızdan etmesin eksik Cenâb-ı Müste'ân
Çünkü dîn ü devletiñ sulţân-ı 'âlî-şânıdır
- 11 Ol şehensâha Emîrî şıdk ile etmek du'â
Qalbimiñ Allâh ile bir 'ahdidir peymânıdır
- 12 Mefhar-ı 'adl ü zekâ ol pâdişâh-ı a'zamiñ
(Sâl-i zîbâ-yı zafer), târih-i feyz-efşânıdır

Sene 1301 [1884]

[M1 51]

[3.2.38. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Tedâbir-i müstahsene-i feyyâzâna ve ikdâmât-ı 'ulviyye-i ümem-pesendâneleri bi'l-cümle teb'a-i sâdiqânelerini minnetdâr-ı şükrân eden pâdişâh-ı kerâmet-nişân,

şehriyâr-ı mülhemiyet-iqtirân (*zıllu'llâhi'l-meliki'l-'allâmi*)²¹², (*e'ânehu'llâhu te'âlâ ilâ-âhîri'l-eyyâmi*)²¹³ efendimiz hazretleriniñ tebrik-i sâl-i 'âlû'l-'âlleri haqqında üçüncü def'a olarak tasvîr-i şahîfe-i ta'zîm edilen târihtir: [M2 96]

[*Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün*]

- 1 Hüsni tedbiri Hamîd Hân-ı hümayûn-siyerîñ
Kıomadı şafha-i 'âlemde ğumûm u aHzân
- 2 O şehenşeh ki 'aţâyâsına yoĝ hadd u hisâb
Günde eyler nice biñ bî-kesi şâd ü handân
- 3 Şafha-i cebhe-i feyz-âver-i tâbânında
Leme'ân etmededir cevher-i nûr-ı îmân
- 4 O şehenşeh ki ğürûh-ı şu'arâ böyle eder
Farţ-ı ta'zîm ile evşâfını tahtîr ü beyân
- 5 Hâmî-i Millet-i Beyzâ güher-i kenz-i hıred
Hüsrev-i taht-ı seĝâ, mâĝî-i zulm ü tuĝyân
- 6 Sâye-i nûr-ı Hudâ merdümek-i çeşm-i 'aţâ
Kıible-i ehl-i ricâ mefĝar-ı şâhân-ı cihân
- 7 Kıurş-ı hürşîd-i zekâ 'unşur-ı terkîb-i vefâ
Gevher-i kân-ı hayâ hüsrev-i ferruĝ-'üvnân
- 8 Nûr-ı 'ayn-ı naşafet rûĝ-ı vücûd-ı himmet
'Âdil-i pâk-şîfat-ı erĝam-ı ferĝunde-nişân

²¹² ظلّ الله الملك العلام : (Allâm Melik olan Allâh'ın gölgesi.)

²¹³ اعانه الله تعالى الى آخر الايام : (Allâh Teâlâ, son ĝüne kadar ona yardım etsin.)

- 9 Dūdmān-ı ʿuzmā havşala-i sūz-ı aʿdā
İftihār-ı sūʿedā, nükte-şinās-ı devrān
- 10 Yūzi hūrşid-i Hudā kalbi ğanī gevheri pāk
Dili lebriz-i şafā reʿyi kavī bahtı civān [M2 97]
- 11 Kurre-i aʿyun-i Orhān u Selīm ü Fātih
Mefhar-i silsile-i Hazret-i Sultān ʿOşmān [M1 52]
- 12 Meclis-i maʿrifete şemʿ-i hümāyūn pertev
Kişver-i salţanata pādişāh-ı bī-aqrān
- 13 Nūr-ı Hağ cebhe-i iqbālını tenvīr eyler
ʿAql-ı küll cevher-i ʿirfānın eder istihsān
- 14 Devha-i şevketine fevz-i İlâhî eşmār
Ravza-i himmetine feyz-i ezel āb-ı revān
- 15 Himmeti baħr-ı ğam-ı erbābına feyz-i İlyās
Luţfi dil-ħaste-i aħzāna devā-yı Loğmān
- 16 Gelse İskender ü Cem şimdi dünyāya yine
Zāt-ı şāhānesidir lāyık-ı taht-ı zī-şān
- 17 Keşf eder her kişiniñ muzmer olan maţlabını
Pīşgāhında henüz eylemeden fetħ-i dehān
- 18 Çekdi saţr-ı ħiyel-i ħaşm-ı füsūn-perdāza
Hāme-i muʿcize-pirā ile ħaţt-ı buţlān

- 19 Mā-şā'a'llāh o şehenşāh-ı kerāmet-eşeriñ
Oldı 'adl ü kerem ü luţfına dūnyā hayrān
- 20 Murğ-ı 'Anķā per-i fikrim bulamaz ġāyetini
Eylese cev-v-i şenāsında ne rütbe, şayerān [M2 98]
- 21 'Āķıbet ecniħa-efşān-ı ħicāb olsa n'ola
N'eylesin sāħa-i evşāfına yoķdur pāyān
- 22 Görmeye zerrece yā Rab elem ü renc ü keder
O şehenşāh-ı muvaħħid o cihān-bān-ı zamān
- 23 Şıdķ-ı niyyetle eder şāh-ı cihān-bāna du'ā
Çāker-i şādıķ-ı memlūki Emiri her ān
- 24 'Arz-ı tebrīk iķün ol pādişeh-i zī-şāna
Oldı tāriħ-i ġüzīn (zıll-ı Celīl-i Raħmān)

Sene 1301 [1884]

[3.2.39. Yeñi Yıl Tebrīgi İķin Tāriħ Manzūmesi]

Şehriyār-ı daķāyıķ-ıktināh, ma'ālī-destġāh-ı şehenşāh, mü'eyyid-i min-'indi'llāh,
[M1 53] emīrū'l-mü'minīn-i celīlū'l-āsār, ħalīfe-i yegāne-i mekremet-şī'ār, velī-
ni' met-i 'ulviyyet-iķtirān (*sellemehu'llāhu'l-meliku'd-deyyān*)²¹⁴ efendimiz
ħazretleriniñ sāl-i cedīd-i tefe'ül-bedīd-i şehriyārīlerine şeref-i teşādūf eden āyet-i
kerīme-i Qur'an-ı bāhirū'l-bürhān münāsebetiyle tezbīr-i levħ-i meserret edilen tāriħ-
i bī-nażīr-i tebrīkdir:

²¹⁴ سَلِّمْهُ اللهُ الْمَلِكُ الدِّيَان : (Deyyān Melik olan Allāh, ona selāmet versin.)

[Müfte' ilün müfte' ilün fā' ilün]

- 1 Hāzret-i (Sultān Hamīd)-i güzīn
Vermededir şeş cihete ferr ü zīb
- 2 Pādişah-ı a' delidir 'ālemiñ
Taht-ı hilāfetde ferīd ü necīb [M2 99]
- 3 Hüsrev-i zī-şān-ı 'ömr-i pīşedir
'Ādil-i bī-mişl ü hasīb ü nesīb
- 4 Himmet-i şāhenşehi fevkü'l-'uqūl
Ekmel ü fa' 'āl ü ğayūr ü edīb
- 5 Sāyesidir Hālīk-ı Zü'l-'izzetiñ
Ol şeş-i a' zam o halūk-ı lebīb
- 6 Vaşfını minberde o şāhenşehiñ
Haşre kadar yād ede her bir haṭīb
- 7 Çok yaşaya şihhat ü iclāl ile
Olmaya muhtāc-ı devā-yı ṭabīb
- 8 Hāzret-i Haḫ eyleye sāl-i nevi
Yümn-i şeşenşāh-ı kerīm ü hasīb
- 9 Hāmeye tārihin ederken su 'āl
Oldı gönül vākıf-ı sırr-ı ğarīb
- 10 Eyledi bir mu' ciz-i 'ālī 'ıyān
Hāzret-i Qur 'ān-ı Hudā-yı mucīb

- 11 Ol şeh-i ekber o vekîl-i Resûl
Ol meh-i enver o şadûk u habîb
- 12 Mazhar-ı te'yîd-i Hudâ oldığın
Eyliyor işbât bu feyz-i 'acîb [M1 54 - M2 100]
- 13 Olmadı bir pâdişeh-i 'âleme
Şimdiye dek böyle sa'âdet naşîb
- 14 Sûre-i Şaff'ın ola fetih âyeti
Re's-i tevârîh-i güzîn ü muşîb
- 15 İşte kütüb, işte cihân, işte nâs
Gösteremez mişlini hiçbir edîb
- 16 Kalmaz Emîrî o şeh-i a'zama
'Avn-ı Îlâhî ile haşm u raķîb
- 17 Müjde kim ol âyet-i kübrâ budur
*(Naşrun min-allâhi ve fetihun karîb)*²¹⁵

Sene 1302 [1885]

[3.2.40. Yefîi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Cihândâr-ı dâd-fermâ-yı aqvâm u ümem, nüsha-i Kibriyâ-yı kerâmet ü kerem,
'izzü'd-dünyâ ve'd-dîn, memdûhu'l-ķulüb-ı ehl-i yaķîn, velî-ni' met-i bî-minnet-i

²¹⁵ نصر من الله وفتح قريب : (Allâh'tan bir yardım ve yakın bir fetih)
Kur'ân-ı Kerîm, Saff Sûresi: 13.

‘ināyet-meşhūn (*ebkāhu’llāhu te‘ālā ilā-āhīri’l-ḡurūn*)²¹⁶ efendimiz ḥazretleriniñ tebrik-i sāl-i hümāyūn-ı şāhānelerini mutazammın ikinci def‘a olarak iştār olunan tāriḥdir:

[Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn]

- 1 Şeh-i meh kevkebe Sultān Ḥamīd’i Allāh
Müstedām eyleye Ḳur’ān-ı Mübīn ḥürmetine
- 2 Devlet ü dīni ede ‘adli dem-ā-dem a‘lā
Eşref-i ḥayl-i rusul mefḥar-i dīn ḥürmetine [M2 101]
- 3 ‘Azm-i şāhānesine ‘avn-ı Ḥudā rehber ola
Biñ çābük-ḳadem-i sidre-niṣīn ḥürmetine
- 4 Ḥükmüne cümle cihān olsun İlāhî münḳād
Verdigiñ dest-i Süleymān’a nigīn ḥürmetine
- 5 Pertev-i baḥtı ola şu‘le-fezā-yı aḳtār
Nūr-ı tābān-ı dil-i ehl-i yaḳīn ḥürmetine [M1 55]
- 6 Dem-be-dem Ḥazret-i Mevlā ile te’bīde ḳarīn
Ehl-i tesbīḥ-i semavāt ü zemīn ḥürmetine
- 7 Ola fermān-ı hümāyūnı revān-ı āfāḳa
Levḥ-i maḥfūz ile Cibrīl-i Emīn ḥürmetine
- 8 Ḥıfz ede ḡamdan Emīrī anı Rabb-ı müte‘āl
Āl-i Peyḡamber ü Aşḥāb-ı Güzīn ḥürmetine

²¹⁶ ابغاه الله تعالى الى آخر القرون : (Allāh Teâlâ, çağların sonuna kadar onu daim kılsın.)

- 9 Oldı târîh-i güzîn-i sene (sırrü'l-a' zam)
Yümn-i şâhenşeh ola ' arş-ı berîn hürmetine

Sene 1302 [1885]

[3.2.41. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Melce'ü's-selâtin ve'l-e'âlî, hâfızu'l-ekâlîm ve'l-havâlî, mûmazzakü'l-cehl ve'd-
dalâl, mûmehhidü'l-'adâlet ve'l-iclâl, velî-ni' met-i 'ulviyyet-i bedîd (*lâ-zâlet
hadâ'ıku devletihi muhderreten bi-zevâhiri's-şevketi ve't-te'yîdi*)²¹⁷ efendimiz
hâzretleriniñ işbu sâl-i sürûr-ârâ-yı şâhâneleri hakkında tebrîki mutazammın üçüncü
def'a tanzîm olunan târîhidir²¹⁸: [M2 102]

[Müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün]

- 1 Sulţân Hâmîd Hân-ı güzîn ol pâdişeh-i a' zamiñ
Envâr-ı mihr-i şevketi verdi cihâna ferr ü zîb
- 2 Dünyâ bütün inşâf edüp 'ulviyyetin taşdıķ eder
Olsa 'aceb mi her nefes mecbûr-ı vaşfı her edîb
- 3 Sulţân Süleymân Hân gibi Fâtih gibi Orhân gibi
Her fikr ü tedbiri kavî her emr ü fermânı mucîb
- 4 Âyîne-i ilhâmdır kalb-i hümâyün pertevi
'İrfânı bir feyz-i Hudâ, ihsânı bir sırr-ı ' acîb

²¹⁷ لا زالت حدائق دولته مخضرة بزواهر الشوكة والتأييد (Onun devlet bahçesi, şevket ve destek işaretleri/belirtileri ile yeşil olarak sürdürükçe)

²¹⁸ Bu metin, M1 nüshasında yer almamaktadır. M1 nüshası 55. sayfada 12. satırdan başlamaktadır.

- 5 ‘Älem naşıl şād olmasın dünyā nice faħr etmesin
Vicdān-ı ‘ālü’l-‘āline ‘adl ü zekā olmuş naşīb [M1 56]
- 6 Bī-keslere imdād eder ‘ācizleri dil-şād eder
Elṭāfını müzdād eder her dem o ḥāqān-ı necīb
- 7 Bulmaz şevāb-ı ḥuṭbeyi tā kim o şāh-ı aḳdesiñ
Minberde vaşf-ı pākini yād etmeyince bir ḥaṭīb
- 8 Düşmenleri maḳhūr ola zevḳ ü şafādan dūr ola
Dil-şād ola mesrūr ola dā’im o sulṭān-ı lebīb
- 9 Eyler Emīrī çākeri tebrīki bu tāriḥ ile
Mes‘ūd ede nev-sālını ‘Abdü’l-ḥamīd Ḥān’ıñ mucīb

Sene 1302 [1885]

[3.2.42. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Zamān-ı intizām-nişān-ı sa‘d-iḳtirān-ı salṭanatı el-ḥaḳ, gülistān-ı cihān-ı ‘adālet olan pādişāh mülhemiyet-iştimāl, veliyyü’n-ni‘met-i bī-mişāl (*lā-zāle [M2 103]*) (*maḥrūsen bi-‘ayni ‘ināyeti’l-meliki’l-mute‘āli fi-kulli ānin ve ḥālin*)²¹⁹ efendimiz ḥazretleriniñ ḥaḳḳ-ı celīl-i ḥümāyūnlarında sāl-i cedīd-i meyāmīn-i bedīd, ma‘rūz-ı sā’iḳasıyla dördüncü def’a şebt-i cerīde-i meḥāmid edilen tāriḥdir:

[*Mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün mefā’īlün*]

- 1 Mu‘īn-i mülk ü millet Ḥazret-i ‘Abdü’l-ḥamīd Ḥān’ıñ
Ḳulüb-ı ḥalḳ-ı ‘ālem luṭfunuñ meclūbudur yekser

²¹⁹ لا زال محروساً بعين عناية الملك المتعال في كل آن و حال (Müteâl Melik olan Allâh’ın inayetiyle (o) her an ve durumda korunduğu sürece)

- 2 O hâkân-ı güzîndir mazhar-ı te'yîd-i Sübhânî
O sultân-ı cihândır iftihâr-ı millet ü kişver
- 3 Sahîdir nüktedândır şefkat-ârâdır keremverdir
Olur ehl-i hüner ol pâdişâh[ıñ] luğfuna mazhar
- 4 O şâhenşeh ki 'avn-ı Hâlık-ı ekremle olmuşdur
Vücûd-ı feyznâk-i şevketinde ictimâ'-âver
- 5 Vefâ-yı Hâzret-i Şiddîk ü 'adli Hâzret-i Fârûk
Hayâ-yı Hâzret-i 'Osmân şehâ-yı Hâzret-i Haydar
- 6 Cihân-pîrâ-yı 'âlî-rütbe hürşîd-i felek-mesned
Şehenşâh-ı hümayûn-kevkebe Cemşîd-i sa' d-ahter [M1 57]
- 7 Hevâ-yı gülşen-i 'adli nesîm-i kâ'inât-pîrâ
Duğân-ı micmer-i feyzi şemîm-i mâsivâ-perver
- 8 Yüzünde pertev-i luğf-ı Îlâhî gün gibi zâhir
Dilinde cevher-i nûr-ı 'adâlet rûh-veş muzmer [M2 104]
- 9 Zamân-ı şevketinde gelselerdi dehre bî-şübhe
Olurdu 'adliniñ müştâkı Keykâvus u İskender
- 10 Bütün bây ü gedâyı eyledi ihsâna müstağrak
O şâhenşâha yoğdur cân ü dilden olmayan çâker
- 11 O sultân-ı kerem-fermâya bende öyle memlûküm
Naşlsa Haydar-ı Kerrâr'a memlûkiyyet-i Çanber

- 12 Anıñ vaşfindaki manzūme-i ezkār-ı zībāyı
Sezādır ‘ālem-i bālāda etse qudsiyān ezber
- 13 Kederlerden Hudā ol pādişāhı eylesin sālīm
Bi-ḥaqq-ı Ka‘be-i ‘ulyā, bi-ḥaqq-ı nūr-ı peygamber
- 14 Hudā’dır şāhid-i ‘ādil ki ol şāhenşehiñ dā’im
Du‘ā-yı şevketin eyler Emīrī ‘abd-i şıdḡ-āver
- 15 O şāh-ı a‘zamıñ (ḥūrşid-i āfāk) oldı tārīḡi
Mübārek eyleye sāl-i cedīdin Ḥālīḡ-ı ekber

Sene 1302 [1885]

[3.2.43. Yeñi Yıl Tebrīḡi İçin Tārīḡ Manzūmesi]

Tedābīr-i ḡikmet-i taḡmīr-i cihān-dāverīleri bā‘iṣ-i iḡyā-yı mülk ü millet olan şehriyār-ı ra‘iyyet-perver, ḡāmī-i a‘zam-ı şer‘-i enver ü eḡḡar, velī-ni‘met-i bīminnet-i cihān-pīrā (*efāḡa’llāhu ‘ale’l-‘ālemīne nevāle birrihi ve iḡsānihi māte‘āḡubi’z-ḡalāmu ve’ḡ-ḡiyā’u*)²²⁰ efendimiz ḡazretleriniñ tebrīk-i sāl-i mes‘ūd-ı ḡüsrevāneleri ḡaqqında beşinci def‘a yazılan tārīḡdir: [M2 105]

[Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

- 1 ḡazret-i (Sulḡān ḡamīd)’i şād ede dā’im Hudā
Fahr-ı ‘ālem, feyz-i dīn sulḡān-ı yektā ‘aşḡına [M1 58]
- 2 Cüz’-i küll manzūrı olsun dīde-i ḡaḡ-bīniniñ
Ka‘be-i perverdigār u feyz-i Baḡḡā ‘aşḡına

²²⁰ افاض الله على العالمين نوال برّه و احسانه ما تعاقب الظلام و الضياء : (Gölgeler ve ışıklar birbirini takip ettikçe Allāh, âlemlere ihsanını ve iyiliğini serpsin/versin.)

- 3 Şeş cihât-ı kâ' inâtı ' adli tâbân eylesin
Nür-ı vech-i aḥsen-i aḥşâb-ı taḫvâ ' aşkına
- 4 Āfitâb-ı himmeti gitdikçe olsun şu' ledâr
Zîr ü bâlâyı tutan nür-ı tecallâ ' aşkına
- 5 Şânı a' lâ-yı ' avâlim üzre cevân eylesin
Feyz-i sırr-ı a' zam-ı pinhân ü peydâ ' aşkına
- 6 Dem-be-dem vicdânına kılsın tecellî Kibriyâ
Şoḥbet-i ḥâs-ı Kelîm ü Tûr-ı Sînâ ' aşkına
- 7 Şöhreti çıksın biraḫ asa semâvât üstüne
Peyk-i a' zam Cebrâ 'îl-i Sidre-peymâ ' aşkına
- 8 urbgâh-ı ' izzet olsun nûrunuñ cevângehi
Ḥâmil-i kenz-i İlâhî ' arş-ı a' lâ ' aşkına
- 9 Vâşıl-ı sırr-ı celîl olsun o sulţân-ı güzîn
alb-i peygâmberdeki esrâr-ı kübrâ ' aşkına
- 10 Nür aıtsın fikri feyyâzı cihânıñ fevine
Dürre-i beyzâ-yı ilîl-i berâyâ ' aşkına [M2 106]
- 11 Āsitâni ' urvetü 'l-vüḫşâ²²¹ sı olsun ' âlemiñ
Nüḫ ü Dâvud ü Kelîmu' llâh ü Yaḫyâ ' aşkına
- 12 Olmasın münfekk Emîrî başımızdan sâyesi
İsm-i pâk-i Aḫmed ü Maḫmûd u Tâhâ ' aşkına

²²¹ Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi: 256.

- 13 Oldı tārīhi bu nev sāliñ (dıraḥşān sāl-i nev)
Yümn ola şāhenşehe Esmā-i Hüsñā ‘aşqına

Sene 1302 [1885]

[3.2.44. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīh Manzūmesi]

Şeref-efzā-yı ḥilāfet-i kübrā, ārayiş-baḥşā-yı evreng-i salṭanat-ı ‘uzmā, emirü’l-
mü’minin, şehensāh-ı muvaffaḳiyyet-āyın, velī-ni‘met-i bī-minnet-i ‘ālī-iḥsān
(*medda’llāhu te‘ālā zıllahu’ş-şāriḳ* [M1 59] ve *ḥallede iclālehu’l-bāriḳe bi-ḥurmeti’l-
Kur’āni*)²²² efendimiz ḥazretleriniñ tebrīk-i sāl-i yümn-iştimāl-i şāhānelerini
mutazammın altıncı def‘a tanzīm olunan tārīḥdir:

[*Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün*]

- 1 Ey şehensāh-ı cihān sulṭān-ı ḥürşid-iştiḥār
Pādişāh-ı ḳadr-dānsıñ pādişāhım çok yaşa
- 2 Himmet ü iclāl ile iḳbāl-i ‘ālū’l-‘āl ile
Ser-firāz-ı ḥüsrevānsıñ pādişāhım çok yaşa
- 3 İftihār eyler cihān zāt-ı ḥümāyūnuñ ile
Şehriyār-ı mihrیبānsıñ pādişāhım çok yaşa
- 4 Ser-be-ser dilbend-i icrā‘ ātıñ olmuşdur enām
Tācdār-ı kām-rānsıñ pādişāhım çok yaşa [M2 107]
- 5 Ğonce-i dil bād-ı luṭfuñla olur her dem güşād
İftihār-ı bendegānsıñ pādişāhım çok yaşa

²²² مدد الله تعالى ظلّه الشارق و خلد اجلاله البارق بحرمه القرآن (Allāh Teālā, Kur’ān’ın ḥürmetine sultanın doĝan gölgesini ve ııldyan yüceliĝini sonsuzlaştırsın.)

- 6 Şeb-çerâğ-ı kenz-i kudretdir ve cūd-ı şevketiñ
Dürr-i iqlîl-i şehânsiñ pâdişâhım çok yaşa
- 7 Hâyet-efzâ-yı ‘uqûl olsa kemâliñ çok mıdır
‘Adl ile kişversitânsiñ pâdişâhım çok yaşa
- 8 Feyze maqrûn etdi ‘adliñ şeş-cihân-ı ‘âlemi
Neyyir-i pertev-feşânsiñ pâdişâhım çok yaşa
- 9 İşte târih işte dünyâ zâtıña yokdur nazîr
Dest-gîr-i bî-kesânsiñ pâdişâhım çok yaşa
- 10 Câmi‘-i fazl ü zekâsiñ nâşir-i naqd-i şehâ
Bâsıt-ı emn ü îmânsiñ pâdişâhım çok yaşa
- 11 Sendedir ‘ulviyyet-i takvâ-yı Beştâmi-pesend
Nûr-ı ‘ayn-ı kudsiyânsiñ pâdişâhım çok yaşa
- 12 Bu Emîrî çâkeriñ eyler du‘â-yı şevketiñ
Zıll-ı ‘ulviyyet-nişânsiñ pâdişâhım çok yaşa
- 13 Şemsü’l-ahyâr-ı cihân oldu güzel târih-i tām
Nürsuñ fahr-ı cihânsiñ pâdişâhım çok yaşa

Sene 1302 [1885]

[M1 60]

[3.2.45. Yeni Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Pâdişâh-ı hümâyûn-efser, şehensâh-ı ma' delet-siyer, mâlik-i riqâb-ı baħr ü berr, imâmü'l-Müslimîn, kıbletü'l-muvaħħidîn, velî ni' met-i bî-minnet-i 'ulviyyet [M2 108]-iştimâl, (*şeyyeda'llâhu te'âlâ bünyâne şevketihi bi-de'âyimi'l-'izzi ve'l-iqbâli*)²²³ efendimiz ħazretleriniñ sâl-i cedîd-i zıllıyyet-penâhîleriniñ tebrîki ħaqqında yedinci def a taşvîr olunan târiħdir:

Me'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şûret-pezîr-i levħ-i zuhûr oldu naqş-ı râz
Naħl-ı ümîde bād-ı feraħ verdi ihtizâz
- 2 Gördükçe her ' inâyet-i sultân-ı a' zâmı
Ĥaħ'dan devâm-ı şevketini eylerüz niyâz
- 3 Şâh-ı yegâne Ĥazret-i Sultân Ĥamîd kim
Maħhûr-ı ' adli oldu eşirrä-yı cân-güdâz
- 4 Etmez tarîk-i Aħmed-i Muħtâr'dan ' udûl
Vermez ħilâf-ı ma' delete kıl ħadar cevâz
- 5 Âyinedir tabî' atı naqş-ı ħaħîkate
Olmaz ' ıyân ol âyînde şûret-i mecâz
- 6 Etmiş miyân-ı pâdişâhân-ı zamânede
' Adl ü kemâl ü şefkat ile kesb-i imtiyâz
- 7 Taqvä ile sirişte vücûd-ı mübâreki
Maħrûn-ı farı-ı ħürmetidir Ĥıttâ-i Ĥicâz

²²³ شَيْدَ اللهُ تَعَالَى بِنِيَانِ شَوْكَتِهِ بَدْعَائِمِ الْعَزِّ وَالْإِقْبَالِ : (Allâh Teâlâ, onun gücünün binasını/yapısını izzet ve ikbal desteğiyle güçlendirsin.)

- 8 Zıll-ı Hudā halīfe-i maḥbūb-ı Kibriyā
Şāhān-ı dehre dergehidir kıble-i niyāz [M2 109]
- 9 Her bir işinde maẓhar olur ʿavn-ı nuşrete
İlhām-ı luṭf-ı Hāḫ eder ol şāha keşf-i rāz
- 10 Bir böyle pādīşāh-ı cihān-ı ʿadāletīñ
Çākerleri olursa revā Sām ü Hoşnūvāz
- 11 Olmaz ise devām duʿāsiyile müntehī
Bulmaz şevāb-ı kāmili ḥāşşiyet-i nemāz [M1 61]
- 12 Şūret-nümā-yı āyīne-i ʿālem olmadan
Tedbīri emr-i müşkile olmaḫda çāre-sāz
- 13 Manzūr-ı çeşm-i şefkatidir merd-i müstaḫīm
Menfūr-ı ṭabʿ-ı şevketidir şaḫş-ı ḫudʿa-bāz
- 14 ʿĀdil saḫī sūtūde-siyer fāzıl ü edīb
Kāmīl vefā ʿafīf ü keremver gedā-nūvāz
- 15 Burc-ı semā-yı ḫubbe-i şevketde āfitāb
Evc-i fezā-yı ʿālem-i himmetde şāhbāz
- 16 Revnaḫ getürdi ḫilʿat-ı nūr-ı ḫilāfete
Şāyān-ı zātıdır o libās-ı şeref-tırāz
- 17 Dil-dādedir mürüvvet ü luṭfa o rütbe kim
Etmez cezā-yı ḫaşmı için fırsat intihāz

- 18 Etmektedir gedāya bile ḥüsn-i iltifāt
Eyler ‘ itāb-ı Ḥāzret-i Ḥālīk’ dan iḥtirāz [M2 110]
- 19 Yā Rab o ṣāh-ı a‘ zāmı taḥtında dā’im et
Zirā odur ṣehenṣeh-i yektā-yı dil-nüvāz
- 20 ‘ Aşrında ey Emiri o sultān-ı a‘ deliñ
Bir kimse kimseye edemez imtinān ü nāz
- 21 Keşf etdi ḥāme (neyyirü’l-a‘ zām) ‘ ibāresin
Tārīḥ-i vaşf-ı ḥāzret-i sultān-ı ser-firāz

Sene 1302 [1885]

[3.2.46. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīḥ Manzūmesi]

Mü‘eyyid-i şeri‘at-ı ğarrā, ‘ulūm-ı şettā, mürevvic-i kulüb-ı berāyā ve re‘āyā olan pādişāh-ı selīmü’l-eşer, ṣehenṣāh-ı maḥmūdü’s-siyer, veli-ni‘met-i bī-minnet-i zī-şān (*eḳāme’llāhu te‘ālā kavā’ime salṭanatıhi mā-dāme’d-devrāni ve mā-iḥtelefi’l-melvāni*)²²⁴ efendimiz ḥāzretleriniñ sāl-i cedīd-i mes‘ūdāneleri ḥaḳḳında sekizinci def‘a terḳim olunan tārīḥdir: [M1 62]

[Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün]

- 1 Biñ üçyüz ikinci seneniñ toğdı hilālī
Mes‘ūd ede Mevlā ṣeh-i devrāna bu sālī

²²⁴ اقام الله تعالى قوائم سلطنته مادام الدوران و ما اختلف الملوان : (Allāh Teālā, onun saltanatının gücünü sonsuza dek daim kılsın.)

- 2 Bir sāl-i sa‘ ādet-eşer-i müjde-nümā kīm
Yok zabt-ı tevārīhde mānend ü mişālī
- 3 Bir vaqt-i mübārekdir anıñ ān ü zamānı
Bir ān-ı sa‘ ādetdir anıñ vaqt ü hılālī
- 4 Āğāzı dem-i Hicret-i Peyğambere vāşıl
Encāmı resānende-i devr-i şeh-i ‘ālī [M2 111]
- 5 Bir sālde kim evvel ü āhır bu şeref var
Olsa yaqışır ol seneniñ qadr-i kemālī
- 6 Rağbet-şiken-i rişte-i tāriḫ-i Mesīḫ’i
Qıymet-figen-i silsile-i sāl-i celālī
- 7 Ey mäh-ı muḫarrem sene-i māzī ve ḫālīñ
Sen olmadasın rābıta-i rüz ü leyālī
- 8 Anı seneniñ fātiḫa-i şām-ı duḫūlī
Sāl-i küheniñ ḫātīme-i yevm-i zevālī
- 9 Ey mäh-ı mükerrem ‘alem ü nuşret ü fetḫiñ
Sensiñ şeref-i şuqqā-i iqbāl ü celālī
- 10 Ey sāl-i mübārek saña yetmez mi bu devlet
Öpdüñ qadem-i ḫüsrev-i ferḫunde-ḫışālī
- 11 Sulṫān-ı felek-kevkebe bürhān-ı celālet
Manzūr-ı Ḥudā reşk-i şehān faḫr-ı ahālī

- 12 Hürşid-i sipihr-i ‘ aẓamet dāver-i a‘ ẓam
Cemşid-i serir-i nişfet-i server-i ‘ ālī
- 13 Ẓalbi ufuk-ı mihr-i cihān-tāb-ı ‘ adālet
Vicdānı serā-perde-i feyz-i müte‘ ālī
- 14 (Sultān Ḥamīd) Ḥān-ı Ferīdūn-‘ aẓamet kim
‘ Adli ẓomadı sīne-i milletde melāli [M2 112]
- 15 Pirāye-i feyz-i ebedī cevher-i zātı
Müstağrak-ı nūr-ı ezeli mihr-i cemāli [M1 63]
- 16 Her hüküm-i celī pertevi bir şems-i beķādır
Bir şems-i beķā kim yok anıñ devr ü zevāli
- 17 Şāhān-ı Şüreyyā ‘ alemin buse-gehidir
Eyvān-ı felek rif‘ atiniñ şaff-ı te‘ ālī
- 18 Vāreste-i tāb-ı sitem olsa n’ola ‘ ālem
Şalmış şecer-i ‘ adli cihān üzre zılāli
- 19 Şāhenşeh-i ‘ ālī-güherā dād-penāhā
Ey rü-yı zeminiñ şeh-i nādīde mişāli
- 20 Ey seng-i deri gevher-i tāk-ı ser-i şāhān
Ey hāk-ı rehi sürme-i ebşār-ı e‘ ālī
- 21 Ey cevher-i gencīne-i feyz-i ceberūtī
Ey şūret-i āyīne-i sırr-ı müte‘ ālī

- 22 Sen pādişeh-i a‘ zamısıñ pādişehāniñ
‘Ulviyyetiñ altında alur cümle ma‘ ālī
- 23 Sensiñ şadef-i salţanatıñ dürr-i şemīni
Sensiñ felek-i ma‘ deletiñ bedr-i kemāli
- 24 ‘Adliñle ‘ibād olmada āzād-ı esāret
Şād etmedesiñ Hāzret-i Fārū ü Bilāl’i
- 25 Lomān’ı tabīb etse daı haste-i ahrıñ
Marūn-ı ifāat olamaz derd-i ‘ uzālī [M2 113]
- 26 Āsūde-i deycūr-ı elem oldu ser-ā-pā
Marūse-i ‘ adliñdeki ilīm ü havālī
- 27 Bir mevi‘ e kim āteş-i ahrıñ ola rızān
Zanneyle o mevi‘ de olan cümle ahālī
- 28 Yā şā‘ ia-i evc-i belā etdi zemīne
Yā bāria-i ebr-i azā tıtdı cibālī
- 29 Etsem n’ola bezl-i adem-i şāhid-i vaşfiñ
Gencīne-i ab‘ımdaki nādīde le’ālī
- 30 Sermāye-i mediñ gibi bir devlete erdim
Ben istemem artık şeref-i şervet ü mālī [M1 64]
- 31 Hāddim degil ammā yine tavşīf-i celīliñ
Gösterse de ab‘ım eşer-i sir-i helālī

- 32 Söz gâyete erdi ne bu taşdı' ile tafşıl
Terk eyle Emîrî yetişir kı̄l ile kı̄ali
- 33 Taqdîm ile târihiñi âheng-i du' â kı̄l
Yüz sür der-i iclâline hâtm eyle maķâli
- 34 Tebrîk ü du' â mevķî' ine düşdi bu târih
Sa' d eyleye Bârî şeh-i âfâķa şu sâli

Sene 1302 [1883]

[M2 114]

[3.2.47. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Şems-i devrân-efrûz-ı zıllıyyet, bedr-i cihân-pîrâ-yı 'ulviyyet, yegâne-i gevher-i tâc-ı vehhâc-ı hilâfet, mażhar-ı luţf-ı 'azîm-i şamedânî, velî-ni' met-i bî-şânî (*edâma'llâhu te'âlâ 'ale'l-'âlemeyni nevâlehu ve re'fete hu bi-hürmeti's-Seb'i'l-meşânî*)²²⁵ efendimiz hâzretleriniñ şeref-hulûl eden sâl-i cedîd-i cihân-bânileri hâķķında taştîr olunan târih-i tebrîkdir:

[*Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

- 1 Şehenşâh-ı zamân Sulţân Hamîd Hân-ı cihân-perver
'Adâletle ķulüb-ı hâş u 'âmmı eyledi hoşnûd
- 2 O şâhenşâh-ı a'zam gibi fûrûğ-ı şems-i 'adlinden
Zalâm-ı fitne âfâķ-ı 'avâlimden olur nâ-bûd

²²⁵ ادام الله تعالى على العالمين نواله و رآفته بحرمة السبع المثاني (Allâh Teâlâ, onun kısmetini ve yüceliğini Seb'i'l-meşânî hürmetine her iki dünyada da daim kılsın.)

- 3 O ŧāhenŧāh-ı ŧıddıķ-ittikā kim tab' -ı pākiñden
Rızā 'u'llāhiñ istiħŧālidir eñ mñntehā maķŧŧūd
- 4 Bilādu'llāhı ma' mūr eyledi ol ħŧsrev-i ' ādil
' İbādu'llāhı mesrūr etdi ol ŧāhenŧeh-i mes' ŧd
- 5 O zıll-ı müste' āniñ olmayan fermānına mñnķād
Gŧrŧh-ı eŧref-i evlād-ı Ādem'den degil ma' dŧd [M1 65]
- 6 Budur iķlil-i ' adliñ ced-be-ced sulţān-ı yekţāsı
Budur ŧeh-zāde-i ' Abdŧ'l-mecid Ĥān İbni Ĥān Maħmŧd
- 7 Budur sulţān-ı yektā pādiŧāh-ı taħt-ı zılliyyet
Zāmīr-i pākine ilhām-ı ħāŧŧŧ'l-ħāŧ olur mevrŧd
- 8 Ĥudā'nıñ luţfi izħār-ı ' adālet eyleyŧp ķılımıŧ
Zemīne sāye-i feyz-iķtirān-ı ŧevketin memdŧd [M2 115]
- 9 Zamān-ı ħāŧre dek müŧāħraķ-ı ye's ŧ nedāmetdir
O ŧāħŧ-ı bed-gŧher kim bāb-ı ' adlinden olur maţrŧd
- 10 Anıñħŧn bir felāket-ħānedir dŧnyā ve *mā-fihā*²²⁶
Ĥŧzŧr-ı ŧevketinden olsa bir bed-baħt eger merdŧd
- 11 Fŧyŧzāt-ı Cenāb-ı Ĥālīķ-ı erħamla her gŧnde
Olur ŧab' -ı ħŧmāyŧnunda biñ ' adl ŧ zekā meŧhŧd
- 12 ŧehāmetde celāletde o ŧāhenŧāh-ı ' ādil dil
Revān-ı Sencer'e rŧħ-ı Melik-ŧāh'a olur maħŧŧd

²²⁶ İħindekiler (Dŧnyā ve dŧnyanın iħinde olan her ŧey.)

- 13 Medār-ı emn ü rāḥat bā‘ iṣ-ı yümñ ü selāmetdir
Göñülden oldı jengār-ı ğumūm-ı māsivā mefḫūd
- 14 Cenāb-ı Kibriyā ṣāhāne evṣāf-ı hümāyūnı
Vücūd-ı feyẓnākinde ser-ā-pā eylemiş mevcūd
- 15 Bi-ḥamdi’llāh zamān-ı ŧevket-efzāsında olmuṣdur
Der-i ‘adl ü kerem meftūḥ bāb-ı ŧūr u ŧerr mesdūd
- 16 Cihān memnūnıdır memlūküdür ol ṣāh-ı zī-ṣāniñ
Mu‘ammer ḫıl, muẓaffer eyle yā Allāh yā ma‘būd
- 17 Emiriḫ çāker-i dirineniñ evrādıdır dā’im
Du‘ā-yı izdiyād-ı ŧevket-i sulṫān-ı ‘ālem-sūd
- 18 Mücevherdir n’ola taḫdīme ṣāyān olsa bu tāriḫ
Ḥudā sāl-i cedīdi (Ḥān Ḥamīd)’e eyleye mes‘ūd

Sene 1303 [1886]

[M2 116]

[3.2.48. Yeñi Yıl Tebrīği İçin Tāriḫ Manzūmesi]

Pādiṣāh-ı dād-fermā-yı ḫūrṣīd-‘ālem, ŧehenṣāh-ı mülk-ārā-yı maḫbūlü’l-ümem,
ŧehriyār-ı memdūḫü’ŧ-ŧiyem, [M1 66] velī-ni‘met-i bī-minnet-i ‘adālet-āyīn (*lā-zālet
ravḫatu’l-mulki manḫaratan bī-zilāli ‘adlihi fī-kulli vaḫtin ve ḫinin*)²²⁷ efendimiz
ḫazretleriniñ sāl-i meyāmīn-i fāl-i ŧevket-penāhīleri ḫaḫḫında ikinci def‘a söylenen
tāriḫ-i tebrīḫdir:

²²⁷ لا زالت روضة الملك منضرة بزلال عدله في كل وقت وحين (Onun adaleti devam ettiği sürece mülk bahçesi hiçbir zaman yok olmaz.)

[Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

- 1 Da' avāt-ı şeh-i yektā-yı Hāmīdü's-siyeri
Edelim şıdķ ile dergāh-ı ulūhiyyete ' arz
- 2 O şehenşāh-ı celīlü'l-eşeriñ cümlemize
Her nefes ĥidmet-i şāhānesi olmuşdur farz
- 3 Çıķamaz ĥāricine dā'ire-i himmetiniñ
Olsa dünyāda eger yek bu ķadar tūl ile ' arz
- 4 Mazhar-ı ķahr-ı İlāhî olur in-şā'a'llāh
Her kim etmezse o sulţāna şadāķat bi'l-farz
- 5 Ber-ķarār etsin o sulţān-ı hümāyūnı Hūdā
Şemsden nūrın eder māh-ı felek tā kim ķarz
- 6 Şüphesiz ķuţb-ı selāţindir Emīrī ol şāh
Oldı tāriķ-i güzīn (*ķuţbu selāţini'l-ard*)²²⁸

Sene 1303 [1886]

[3.2.49. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tārīķ Manzūmesi]

Sulţān-ı hümāyūn-pāye-i ma' müre-i şevket, pīrāye-i maķrūse-i ' adālet, nūr-ı tābān-ı āfāķ-ı muvaffāķiyyet, feyz-i raķşān-ı maţla' -ı mülhemiyet, velī-ni' met-i [M2 117] bī-minnet-i kerāmet-i vesīm (*essesa'llāhu te'ālā ķavā'ide bunyāni 'adlihi ve salţanatıhi fī-aķşa'l-eķālīmi*)²²⁹ efendimiz ĥazretleriniñ tebrīķ-i sāl-i ' ulüvvü'l-mişāl-i

²²⁸ قطب سلاطين الإرض : (Yeryüzü sultanlarının kutbu/sultanı)

²²⁹ أسس الله تعالى قواعد بنيان عدله و سلطنته فى أقصى الاقاليم : (Allāh Teālā, onun adalet ve saltanat binasının temellerini en uzak iklimlere (bölgelere) kadar inşa etsin.)

zılliyyet-penâhîlerini şâmil üçüncü def'a olarak kayd-ı elvâh-ı 'ubûdiyyet edilen târihdir: [M1 67]

[Fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün]

- 1 Mefhâr-ı pâdişehân Hâzret-i Sultân Hamîd
Eyledi 'adl ile aqtâr-ı cihânı tenvîr
- 2 O güzîde-i güher nüh şadef-i kevn ü mekân
Geh eder zâtına başdan başa 'âlem tevqîr
- 3 Mâtır-ı gâys-ı himem nâşir-i emtâr-ı ni'âm
Muhyî-i 'adl ü kerem hüsrev-i ferhunde-zamîr
- 4 Murtażâ kevkebe âyîne-i nûr-ı aqdes
Âsumân-mertebe şâhenşeh-i bî-mişl ü nazîr
- 5 Leys-i 'ulvî eşer-i ma' reke-i mecd ü zekâ
Zıll-ı kudsi-nazar-ı hâzret-i 'allâm-ı naşîr
- 6 Milket-i şefkate hâkân-ı Feridûn-efser
Kışver-i şevkete sultân-ı Felâtûn-tedbîr
- 7 Yakışır böyle şehensâh-ı kamer-çal' at ile
İftihâr eylese tâ haşre kadar tâc ü serîr
- 8 Etmeyen emr-i hümâyûnına rabt-ı vicdân
Nezd-i Mevlâ'da olur mürtekib-i cürm-i kebir [M2 118]
- 9 Gül-i gül-zâr-ı hüviyyetden alup mâye-i feyz
Eylemiş hulkını inbîk-i haqîkat taqdir

- 10 Cümle ‘ âlem o şehenşâh-ı melâ’ik-siyerîñ
Hüsn-i ahlâk-ı cihân-perverine oldu esîr
- 11 Kîmyâdır nazar-ı luṭf-ı kerâmet-eşeri
Hâkidir dergehiniñ mâye-i feyz-i iksîr
- 12 Vaşf-ı ahlâkıñı taḥrîre ederken âğâz
Mağz-ı idrâke gelir râyiḥa-i misk ü ‘ abîr
- 13 Ḳalb-i pâkinden olur lem‘ a-fürûz-ı aktâr
Pertev-i luṭf-ı cihân-perver-i Ḳayyûm-ı ḳadîr
- 14 Dürr-i evşâfınıñ ol mertebedir keşreti kim
Etse bir nâzım-ı ma‘ nî ne ḳadar sa‘ y-i vefîr
- 15 Olmadan biñde biri vâşıl-ı terdîf-i nizâm
Ḳırılır rişte-i bârik-i ḥarîr-i taḥrîr
- 16 Şerm ü ḥayretle ‘ aceb mi ḳalemim lâl olsa
Bulamam vaşf-ı hümâyûnına lâyıḳ ta‘ bîr [M1 68]
- 17 Ben kimim kimdir o memdûḥ-ı celîlü’l-‘ ünvân
O şehenşâh-ı cihân ben ise bir ‘ abd-i faḳîr
- 18 Vüs‘ at-ı kevn ü mekân olsa zamîrimde yine
Edemem kevkebe-i ‘ adl ü şükûhun taşvîr [M2 119]
- 19 O veliyy-i ni‘ am ol pâdişeh-i yektânîñ
Seyf-i ‘ adli ile nâ-bûd ola a‘ dâ-yı şerîr

- 20 Hâk bilir etmededir şıdk ile îfâ-yı du‘ â
Dâ’imâ bende-i memlûki Emîrî-i haķîr
- 21 Ğurre-i re’s-i sene bâriķa-efrûz oldu
(Berķ-i arz) olsa sezâdır aña târiķ-i münîr

Sene 1303 [1886]

[3.2.50. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîķ Manzûmesi]

Şehenşâh-ı efser ü iķlîm ü taķt, şehriyâr-ı Fârûķ-‘ adâlet u İskender-baķt, dâfi‘ -i zûlm
ü cehl ü ÷elâl, râfi‘ -i bud‘ u hüzñ ü melâl, velî-ni‘ met-i bî-minnet-i keşîrû’l-cûd
(*ħallada’llâhu te‘âlâ eyyâme şevketihi ve iķbâlihi ve edâme ve a‘vâme ‘umrihi ve
iclâlihi ilâ-vaķti’l-mev‘ûd*)²³⁰ efendimiz ħazretleriniñ şeref-efzâ-yı ħulûl olan sâl-i
cedîd-i mes‘adet-i bedîd mülâbesesiyle evşâf-ı hümâyûn-ı şehriyârîleriyle tezyîñ
edilen târiķ-i tebrîkdir:

[*Mef‘ûlü fâ‘ilâtün mef‘ûlü fâ‘ilâtün*]

- 1 Şâhenşeh-i mu‘azzam ‘ Abdü’l-ħamîd Ĥân’ıñ
Fikrinde cilvegerdir ilhâmı Kibriyâ’nıñ
- 2 Ol pâdişâh-ı zî-şân olmuş aña nümâyân
Encâmı ibtidânıñ âġâzı intihâmıñ
- 3 Sulţân-ı kâm-rânı iķbâl ü taķt ü tâciñ
Ĥâķân-ı Cem-nişâñı iclâl ü baķt-ı şânıñ
- 4 Etdi o şâh-ı yektâ ħaķķıyla ħaķķın îfâ
Seyf-i ķazâ nişânıñ kilik-i cihân-güşânıñ [M1 69 - M2 120]

²³⁰ خلد الله تعالى أيام شوكته و اقباله و ادام اعوام عمره و اجلاله الى وقت الموعود : (Allâh Teâlâ, onun şevket günlerini ve geleceğini daim kılsın ve kıyamete kadar onun yüceliğini ve ömür yıllarını devam ettirsin.)

- 5 ‘Azmindeki şebâtı maḥv etdi müşkilâtı
Bu mülke fazl-ı zatı ihsânıdır Ḥudâ’nıñ
- 6 Re’yi o rütbe sâtiḥ; fermânı öyle kıtâ‘
Gūyâ teccüm etmiş tevfiḳi müste‘ânıñ
- 7 Ḥulḳ-ı ḥüsne meftûr ‘adl ü keremle meşhûr
Maḳbûli her zamîriñ, memdûhı her lisânıñ
- 8 Himmetde yok nazîri Allâh ola zahîri
Tedbîr-i dil-pezîri fevķindedir cihânıñ
- 9 Olmuş bi-‘avn-ı Mevlâ ṭab‘-ı Emîri gūyâ
Eyler du‘âsın ifâ sultân-ı kâm-rânıñ
- 10 Vicdâna oldu sâniḥ tebrîk için bu târiḥ
İzid kıla mübârek sâlin Ḥamid Ḥân’ıñ

Sene 1304 [1887]

[3.2.51. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzūmesi]

Zîver-ârâ-yı ser-saṭr-ı şeh-nâme-i salṭanat, revnaḳ-baḥşâ-yı dîbâce-i nüşâ-i kübrâ-yı
ḥilâfet, pâdişâh-ı ‘ulviyyet, iḥtişâş-ı velî-ni‘met-i bî-minnet-i ‘avâm u ḥavâş
(edâma’llâhu te’âlâ ‘uluvvehu ve a‘lâ fî-medârici’ş-şevketi sumuvvehu bi-ḥurmeti’l-

Fâtiḥati ve'l-İhlâşi)²³¹ efendimiz ḥazretleriniñ işbu sâl-i ferḥunde-me'âl-i şehenşâhîleriniñ tebrikini mübeyyen ikinci def'a tezbîr olunan târiḥdir:

[*Mef'ûlü fâ' ilâtün mef'ûlü fâ' ilâtün*]

- 1 Şâhenşeh-i 'adâlet 'Abdü'l-ḥamîd Ḥân'ın
Devrinde yâd olunmaz ḥün-rîzlikde Mirriḥ [M2 121]
- 2 Ol 'âdil-i muzaffer kim olsa mihr-i enver
Gülşen-serâyınıñ ger lâyıḳ derinde gül-mîḥ
- 3 Her luḫf-ı bî-'adîli sermâye-i selâṭin
Her 'adl-i bî-naẓîri pîrâye-i tevâriḥ [M1 70]
- 4 Ol tab'a dense şâyân mir'ât-ı 'adl ü iḥsân
Hiç olmamış nümâyân jengâr-ı ḳahr u tevbiḥ
- 5 Verdi Emîri cür'et bu müjde-i tefe'ül
('İd-i muzaffer) oldu sâl-i cedîde târiḥ

Sene 1304 [1887]

[3.2.52. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzûmesi]

Tâc-dâr-ı âsâyiş-güster, mülk-dâr-ı ahâlî-perver, pâdişâh-ı 'adîmü'l-aḳrân, ḥalîfe-i bî-naẓîr-i cihân, velî-ni' met-i celîlü'l-merâḥim (*eyyedehu'llâhu te'âlâ bi-naẓri'd-dâ'imî*)²³² efendimiz ḥazretleriniñ sâl-i cedîd-i hümâyûnları ḥaḳḳında üçinci def'a tanzîm olunan târiḥ-i tebrîkdir:

²³¹ *ادام الله تعالى علوه و اعلا في مدارج الشوكة سموه بحرمة الفاتحة والاحلاص* : (Allâh Teâlâ, onun yüceliğini daim kılsın ve onun şevket kaynaklarını Fâtiḥa ve İhlâs surelerinin hürmetine yüceltsin.)

²³² *أيده الله تعالى بالنصر الدائم* : (Allâh Teâlâ, onu daimî bir zaferle desteklesin.)

[Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

- 1 Şehensâh-1 mü'ebbed Hazret-i ' Abdü'l-ḥamīd Ḥān'ın
Zamān-1 şevketinde başka ḥālet geldi devrāna
- 2 Bu bir sultān-1 a'zamdır ki her bir ḥulḳ ü sīretde
Mu'ādildir meşāhīr-i mülūk-i Āl-i ' Osmān'a
- 3 Vefāda Gāzī ' Osmān Ḥān'a himmetde Ebü'l-fetḥ'e
Şalābetde Selīm-i Evvel'e şavvetde Orḥān'a
- 4 Vekīl-i faḥr-1 'ālem sāye-i Ḥallāḳ-1 a'zamdır
Şadāḳat etmeyen ol şāha uğrar ḳahr-1 Yezdān'a [M2 122]
- 5 Bütün millet ne rütbe, 'arz-1 taḥmīd eylese azdır
Bu sultānı bize iḥsān eden Ḥallāḳ-1 Raḥmān'a
- 6 Vücūdı merḥametle 'adl ü şefḳatle muḥammerdir
Verir şān-1 bülendi farḥ-1 ḥayret 'aḳl-1 insāna
- 7 Eder şermende Eflāḥūn'ı her bir re'y-i feyyāzı
Budur aḳrānı meşhūd olmayan bir zāt-1 şāhāna
- 8 Ḥayāt-1 cism-i devlet, gevher-i gencīne-i şevket
Mu'īn-i mülk ü millet pertev-i baḥt-1 mülūkāna
- 9 Vücūdudur eden sāl-i cedīdi böyle revnaḳ-yāb
Bu (tārīḥü'l-Ḥamīd²³³) eyler nüfūḳ-1 cümle ezmāna [M1 71]

---

²³³ Ḥamīd: Ḥamīd 1304 M2

- 10 FÜRÜĞ-ı şevketi (necmü-z-zafer²³⁴)'dir Burc-ı İkbâle
Ziyâ-yı himmeti pertev-fezâdır çeşm-i Keyvân'a
- 11 Muvaffak kıl İlâhî her umûrında o sultânı
Kemâl-i sıhhat ihsân et o şahensâh-ı zî-şâna
- 12 Emîrî çâker-i sıdık-î' tiyâdı 'abd-i memlûki
Du'â-yı şevket-i şahâneyi nakş etdi vicdâna
- 13 Münâsib düşdi tebrîk ü du'âya bu güher târih
Sa'îd eyle bu sâli yâ Hudâ ('Abdü'l-hamîd) Hân'a

Sene 1304 [1887]

[3.2.53. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Zıll-ı zalîl-i Hazret-i Hudâ-yı müste'ân, vekîl-i celîl-i cenâb-ı [M2 123] peygamber-i zî-şân ve müşeyyed-bünyân-ı 'adl ü ihsân, muhyî-i şevket ü şân, pâdişâh-ı 'azîmü'l-bürhân, şehensâh-ı keşîrû'l-'irfân, velî-ni' met-i bî-minnet-i 'ulüvvü'l-vicdân (evdâha'llâhu te'âlâ gurrete's-şevketi be-diyâ'ihî mādāme'z-zemān)²³⁵ efendimiz hazretleriniñ tebrîk-i sâl-i hilâfet-penâhîlerini hâvî dördüncü def'a taştîr olunan târihtir:

[Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

- 1 Ey vekîl-i fahr-ı 'âlem şehriyâr-ı bî-nazîr
Cümle evşâfa sezâsîñ pâdişâhım çok yaşa

²³⁴ zafer: zafer 1304 M2

²³⁵ اوضح الله تعالى غرة الشوكة بضياته مادام الزمان : (Allâh Teâlâ, her zaman (o sultanın) şevket parlaklığını kendi ışığı ile aydınlık kılsın.)

- 2 Hāzret-i perverdgarīn lutf-ı ‘ālū’l-‘ālisīn
Maḥzen-i şıdk u vefāsīn pādişāhım çok yaşa
- 3 Sensīn ol sultān-ı yektā mazhar-ı ḥulq-ı Ḥamīd
Mefḥar-i bāy ü gedāsīn pādişāhım çok yaşa
- 4 Sensīn ol ḥākān-ı memdūḥü’l-ḳulūb-ı ḥāş u ‘ām
Nūr-ı ‘ayn istiḥyāsīn pādişāhım çok yaşa
- 5 Sensīn ol bürhān-ı feyz-i Kibriyā-yı bī-şerīk
Gevher-i kenz-i seḥāsīn pādişāhım çok yaşa [M1 72]
- 6 Sensīn ol şāhenşeh-i taḥt-ı celīl-i ma‘delet
Mün‘im-i ehl-i ricāsīn pādişāhım çok yaşa
- 7 Bir gönül yokdur ki iḥsānıla mesrūr olmamış
Ma‘den-i cūd ü ‘aḫāsīn pādişāhım çok yaşa
- 8 Bir lisān yokdur ki ezkārıla meşgūl olmasın
Kāsib-i ḥayr-ı du‘āsīn pādişāhım çok yaşa [M2 124]
- 9 ‘Ālem-efrūz olsa nūr-ı ‘adl ü dādīn çok mudur
Maşrıḳ-ı şems-i zekāsīn pādişāhım çok yaşa
- 10 Nāşir-i ‘adl ü ‘aḫāsīn bāsıḫ-ı emn ü emān
Ḥüsrev-i ferruḥ-liḳāsīn pādişāhım çok yaşa
- 11 İ‘tilā-yāb-ı kemāl etdiñ bu dīn ü devleti
Vāḳıf-ı sırr-ı ḥafāsīn pādişāhım çok yaşa

- 12 Nāhī-i şerr ü fitensiñ, māhī-i zılm ü mihen
‘Ādil-i feyz-i‘ tilāsıñ pādişāhım çok yaşa
- 13 Hem Emīrī hem cihān eyler du‘ ā-yı şevketiñ
Çünkü fahr-ı māsivāsıñ pādişāhım çok yaşa
- 14 Olsa tāriḥ-i hümāyūnuñ n’ola (manzūr-ı haḳ)
Mazhar-ı feyz-i Ḥudā’sıñ pādişāhım çok yaşa

Sene 1304 [1887]

[3.2.54. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Mefḥar-ı ‘ālū’l-‘āl-i ebrār-ı ümmet, gül-i bī-naẓīr-i ḥadīka-i şān ü şevket, revnaḳ-ı ser-i şadr-ı dīvān-ḥāne-i ‘ulviyyet, velī-ni‘met-i bī-minnet-i ‘amīmü’l-in‘ām (edāme’l-mevlā zılāle ḥimāyetihi ‘alā-mefāriki’l-eyyāmi)²³⁶ efendimiz ḥazretleriniñ sāl-i ma‘rūz-ı şehensāhīleri ḥaḳḳında beşinci def a taḥrīr olunan tāriḥdir:

[Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün]

- 1 ‘Avnıñı Sulṭān Ḥamīd’e rehber et yā müste‘ān
Ka’ināt-ārā olan nūr-ı şerī‘at ‘aşḳına [M1 73 - M2 125]
- 2 Kuvvetü’z-zahrı o sulṭānıñ ricālu’llāh ola
‘İzzet-i mi‘rāc-ı ḥāşü’l-ḥāş u şoḥbet ‘aşḳına
- 3 Her neye etse teşebbüş olsun itmāmı naşīb
Pīşvā-yı zümre-i ebrār-ı ümmet ‘aşḳına

²³⁶ ادم المولى ظلل حمايته على مفارق الأيام : (Mevlā, onun bütün varlıklar üzerindeki korumasının gölgesini daim kılsın.)

- 4 Bende-i fermānı olsun hāşş u ʿāmm-ı kâʿināt
Ketf-i peygamberdeki Mühr-i Nübüvvet ʿaşkına
- 5 Hükümüni Mevlā cünūd-ı ğayb ile teʿyîd ede
Hâzret-i sulţân-ı evreng-i risâlet ʿaşkına
- 6 Hâzret-i Peyğamberi memnûn ede her himmeti
Sırr-ı vahdet ʿaşkına feyz-i haķıķat ʿaşkına
- 7 Evliyâ ʿuʿllâh ile hem-soĥbet olsun dem-be-dem
Cebhe-i sâdıķdaki nûr-ı vilâyet ʿaşkına
- 8 Şafha-i vicdānı ĥubbuʿllâh ile meşĥûn ola
Sîne-i ʿaşıķdaki tâb-ı muĥabbet ʿaşkına
- 9 Kudsiyân etsin duʿâ-yı şevketin vird-i zebân
Mâsivâ-efrûz olan bedr-i kerâmet ʿaşkına
- 10 Râzı olsun dâʿimâ andan Emîrî Kibriyâ
Pâdişâh-ı aʿzam-ı iķlîm-i raĥmet ʿaşkına
- 11 (Ĥayrûʿl-ebrâr-ı cihân) târiĥ-i feyz-ârâsıdır
Şâd ola sulţânımız şems-i risâlet ʿaşkına

Sene1304 [1887]

[M2 126]

[3.2.55. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Dürr-i yektâ-yı şadef-i salţanat, feyz-i a'lâ-yı ravza-i hilâfet, bedrû'l-büdûr-ı âfâk-ı ehliyyet, şemsü's-şümûs-ı semâ-yı kudsiyyet, velî-ni' met-i bî-minnet-i a'zam u es'ad (*halleda'llâhu te'âlâ salţanatehu ilâ-yevmi'l-ebed*)²³⁷ efendimiz Һazretleriniñ sâl-i cedîd-i şâhaneleri Һaqqında keşîde-i silk-i memlûkiyyet edilen târiħdir: [M1 74]

[*Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

- 1 Şehenşâh-ı mu'azzam Һazret-i 'Abdü'l-Һamîd Һân'ın
Zamîr-i enveri âyinedir ilhâm-ı Sübhân'a
- 2 Vücûd-ı aqdesi *bünyân-ı merşûs*²³⁸-ı 'adâletdir
Muvâfiğdir umûrî naşş-ı 'âlû'l-'âl-i Kûr'ân'a
- 3 'Adem mülküñde rûhı reşk eder Dârâb u Dârâ'nın
Mu'allâ âsitânında tûran Һuddâm u derbâna
- 4 Yine olmaz nazîr-i nûkhet-i dil-cû-yı enfâsı
Nesîm uğratsa râhın ravza-i Һoş-bû-yı reyĥâna
- 5 Fürûğ-ı luţfunuñ bây u gedâ muĥtâcıdır yekser
Naşıl muĥtâc ise eşyâ ziyâ-yı şems-i raĥşâna
- 6 Niğâh-endâz-ı heybet olsa bir iqlîm-i ma'mûre
Tebessümle teveccüh etse bir ülke-yi vîrâne
- 7 O ma'mûre Һarâb-âbâd olur mânend-i Nişâbûr
O vîrâne döner kesb-i 'imâretle gülistâna

²³⁷ خُدَّالله تعالی سلطنته الی یوم الابد : (Allâh Teâlâ, ebediyyen onun saltanatını daim kılsın.)

²³⁸ Kur'ân-ı Kerîm, Saff Sûresi: 4.

- 8   alır vaşf-ı Őenāsında dehānı lāl ü dem-beste
Su ’āl etsem o sultān-ı celīli hāngi insāna [M2 127]
- 9   Hezārān bāreka’llāh bu ne ’ulviyyet ne udretdir
Olursa bōyle olsun himmet ü idām-ı řāhāna
- 10   Muaadır ki vicdānımca bu rūtbe sevinmezdim
Eriřeydim zamān-ı Hāzret-i Sultān Sūleymān’a
- 11   Baņa reşk etsin ervāhı sitāyiř-’ān-ı eslāfiñ
Yetişdim unki ’ař-ı Hāzret-i Sultān Hamīd Hān’a
- 12   Naşıl şükr eylese azdır lisān-ı baht-ı mes’udum
Beni bu vahte idrāk etdiren Hāllā-ı Raħmān’a
- 13   İlāhī müstedām et ber-arār et taht-ı şevketde
Anıñ zirā ki nūr-ı ’adli revna verdi devrāna
- 14   řadāatle ’ubūdiyyetle ihlāř ü řaviyyetle
Emīri bendesi eyler du’ā ol řāh-ı zī-řāna
- 15   alem tebrīk iün ’arz eyledi tārīh-i gevher-zā
Cedīd sālī sa’īd eyle Hūdā (’ Abdü’l-ħamīd) Hān’a

Sene1305 [1888]

[M1 75]

[3.2.56. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Ĥidemât-ı şādıkā-i şāhāneleri ser-māye-i sa‘ādet-i dāreyn ve ed‘iye-i ĥayriyye-i ĭcābet-encām-ı mülūkāneleri cümlemize farz-ı ‘ayn olan pâdişāh-ı bâhirü'l-kemālāt-ı mülhemiyet-iktināh, velī-ni‘met-i bī-minnet-i ‘ulviyyet-penāh (*ĥafazahu’llāhu te‘ālā ve belleġahu min-meĥāsini emāniyehu mā-yetemennāhu*)²³⁹ efendimiz ĥazretleriniñ tebrîk-i sāl-i bī-hemāl-i cihān-bānīleri ĥaĥķında ikinci def‘a denilen târîĥdir: [M2 128]

[*Mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün mefā‘īlün*]

- 1 Cihān-bān-ı mu‘allā Ĥazret-i ‘Abdü’l-ĥamīd Ĥān’ıñ
Zamān-ı ŗevketinde oldı ‘ālem gülŗen-i ŗād-āb
- 2 Tecelliyāt-ı feyzü’l-feyz-i Mevlā anda zāhirdir
Cebīn-i enverinden nūr alır ĥūrŗid-i ‘ālem-tāb
- 3 Muĥit-i a‘zām-ı evŗāfınıñ yok ĥadd ü pāyānı
ŗināverlikle anda olmamaķ mümķün degil bī-tāb
- 4 Olursa böyle olsun mā-ŗā’a’llāh ŗefķat-i ‘ulyā
Ĥulūb-ı ĥāŗ u ‘āmı eylemiŗdir ĥubbı isti‘āb
- 5 Vücūd-ı bī-‘adīli kā’ināt-efrūz bir ĥūrŗid
Kelām-ı bī-nażiri ‘ālem-ārā gevher-i ŗeb-tāb
- 6 ŗıġıŗmaz biñ kitāb-ı ekbere her luĥf-ı feyyāzı
Anıñ vaŗf-ı ĥümāyūnında ‘ācizdir ulü’l-elbāb

²³⁹ حفظه الله تعالى و بلغه من محاسن امانيه ما يتمناه : (Allāh Teālā, onu korusun ve onu istediġi güzelliklere ulaŗtırsın.)

- 7 Du‘ā-yı şevketin eyler Emîrî ‘abd-i memlûki
Degil îfāya evşâf-ı celîlin çünki kudret-yâb
- 8 Hıttâb-ı heybetinden düşmen-i bed-kîşin endâmı
Hemîşe ra‘şedâr olsun mişâl-i lerziş-i sîm-âb
- 9 Zamân-ı şevketi manend ola eyyâm-ı Fârûk’a
Bi-haqq-ı Sûre-i Tâhâ bi-haqq-ı meşid ü mihrâb
- 10 Hülûl-i sâl[i] n’ola vaşf-ı şâhenşâh-ı zî-şânîñ
Dedim târihîni (zıll-ı Cenâb-ı Kâdir ü Vehhâb)

Sene 1305 [1888]

[M1 76 - M2 129]

[3.2.57. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Vücûd-ı ‘adâlet-nümûd-ı hümâyûnları ‘aşıyye-i celîle-i ilâhiyye ve ‘adl ü kemâl-i şehriyârîleri mevhibe-i gaybîyye-i şamedâniye olan şehriyâr-ı ‘adîmü’l-‘adîl-i cihân-ı fazl ü zekâ, velî-ni‘met-i bî-minnet-i dünyâ (*bâreka’llâhu lehu hilâfetehu bi-bereketi nebiyyihi’l-muştafâ ve resûlihi’l-muctebâ*)²⁴⁰ efendimiz hazretleriniñ işbu sâl-i cedîd-i hayr-ı bedîd-i hüsrevâneleri haqqında üçinci def‘a keşîde-i şahîfe-i ‘ubûdiyyet edilen târihdir:

[Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

- 1 Şehenşâh-ı mü‘eyyed Hazret-i ‘Abdü’l-hamîd Hân’ı
Ede her bir umûrunda muvaffaq Hazret-i Mevlâ

²⁴⁰ بَارِكْ اللهُ لَهُ خَلْقَهُ بِبِرْكَةِ نَبِيِّهِ الْمُصْطَفَى وَرَسُولِهِ الْمُجْتَبَى : (Allâh, onun hilafetini seçişmiş nebisi (Muhammed) Mustafâ’nın ve resulü (Muhammed) Muctebânın bereketiyle bereketlendirsın.)

- 2 O ŧāhenŧāh ki olmuŧ ħalkā-i bāb-1 ħümāyūnı
Gürūh-1 dād-ħ^vāhān-1 cihāna   urve-i vüŧħā
- 3 O ŧāhenŧāh-1 a[ ] zān ol cihān-bān-1 mu[ ] azzān kim
  Ulüvv-i fıtrāt-1 pākinde olmaħ ictimā[ ] -ārā
- 4 Vaħār u heybet ü   azm u ŧebāt u himmet ü temkīn
Kemāl ü   iffet ü   adl ü ŧalāħ u ŧā[ ] at u taħvā
- 5 Bu kevne eylesin ħürŧīd-i   ālem-tāb ta[ ] zīme
Debīr-i āsumān-1 salħanat elħābını imlā
- 6 Meh-i burc-1   adālet āfitāb-1   ālem-i himmet
Fürüg-1  eŧm-i ŧevket ŧem[ ] -i cem[ ] -i bezm-i ħām-fersā
- 7 Yegāne ħevher-i   ālem-pahā-yı ma[ ] den-i ħudret
Güzīde ŧeb- erāħ-1 iftiħār-1 Millet-i Beyzā
- 8 Gedā-perver vefā-yāver kerem-güster bülend-aħter
Melek-ħaŧlet, felek-rif[ ] at, ħavi[ ]-himmeth, ħamer-sīmā [M2 130]
- 9 Kerem-sālār-1 ümmeth kehf-i millet menba[ ] -1 ħikmet
Sitem-fersā-yı   ālem, bedr-i a[ ] zān mefħār-i ābā[ ]
- 10 Olur   azm u ŧebātından ħavādiŧ-gāh-1   ālemde
Ķıyām-1 emn ü āsāyiŧ, ħu[ ] üd-1 fitne-i ber-pā
- 11   Ulüvv-i himmeti ol rütbe kim mazlūmı ŧād eyler
Henüz ermezden evvel ħuŧına āvāze-i ŧekvā [M1 77]

- 12 Bulur müsted'iyâtın ceyb-i is'âfında âmâde
Zuhûr etmezden evvel semt-i müsted'iden istid'â
- 13 Hârîm-i ravza-i 'irfânı cennetdir taşavvurda
O 'âlî-fıkrdir güyâ ki anda Devhâ-i Tübâ
- 14 Olur ol ma'nevî-kâmet şecerden dâ'imâ hâşıl
'Adâlet, merhâmet, şefkât mişâli meyve-i ra'nâ
- 15 Nümâyândır fûrûg-ı dâniş-efrûz-ı cebîninde
Ziyâ-yı fazl-ı a'meş pertev-i ehliyet-i ferrâ
- 16 'Iyândır gül-nihâl-i hilye-i zât-ı 'afîfinde
Gül-i hoş-nükhet-i gül-zâr-ı taqvâ-yı Ebü'd-Derdâ
- 17 Cemâl-i pâkî bir âyîne-i feyz-i İlâhî'dir
Kim anda cilve-pîrâdır ser-â-ser haşlet-i 'ulyâ
- 18 'Aţâ müdgam rızâ muzmerr zekâ tâbân nühâ pinhân
Vefâ zâhir şefâ bâhir hayâ rûşen sehâ peydâ [M2 131]
- 19 Hayâli şûret-i esrâr-ı ğaybü'l-ğayba âyîne
Zamîri berç-i nûru'n-nûr-ı naĥl-i vâdî-i ma'nâ
- 20 Kerem-baĥş u kerem-kâr u kerem-sâz u kerem-perver
Kerem-hîz ü kerem-rîz ü kerem-bîz ü kerem-fermâ
- 21 Şehensâh-ı felek-ġadrâ cihândâr-ı semâ-câhâ
Ey ol sulţân ki mişliñ görmemişdir dîde-i dünyâ

- 22 Sen ol ʿālī-himem ḥāqān-ı aʿzamsın ki sāyeñde
Eder bir ʿabd-i nāçiziñ toḡuz eflāke istiġnā
- 23 Beşersiñ līk ʿālīdir beşerden fiʿl-i memdūḥuñ
Bulunmaz sende ḡulm ü naḥvet ü aġrāz-ı nā-ber-cā
- 24 Fürūġ-ı zūhdüñ olsa ḥādī-i şehrāh-ı ṭāʿāti
Reh-i ʿiṣyāna ʿazm etmezdi Belʿām İbni Bāʿūrā
- 25 Şebāt-ı ʿiṣmet-i tabʿiñ ile olsaydı hem-fiṭrat
Dalāle münḡalib olmazdı āḥir zūhd-i Berşişā
- 26 Tecessüm etse terkīb-i beşerde ʿadl ile ḥikmet
Saña mümkün degildir yine bir mānend ola peydā [M1 78]
- 27 Şadāḡat piş-i iclālīñde bir ʿabd-i kemer-beste
Şehāvet dest-i iḡbāl-i ḥümāyūnuñda bir elma
- 28 Maḡām-ı himmetiñ ʿālīdir āfāk-ı taşavvurdan
Temāşāya yetişmez medd-i nūr-ı dide-i ḥülyā [M2 132]
- 29 Çemenzār-ı laṭīf-i ʿadl ü dādıñ inʿikāsından
Zümürürd rengini kesb eylemişdir Ḳubbe-i Mīnā
- 30 Ahālī rāḡat için terk-i rāḡatdır saña rāḡat
Sen ol ʿadl-i mücesssemsin ki yoḡdur zātuña hemtā
- 31 Vücūdı mürdeveş ḥālī idi rūḡ-ı ʿadāletden
Mesīḡā gibi etdiñ tāzeden kişverleri iḡyā

- 32 Kerem-baḥşâyîş-i dest-i zer-efşânîñ ile vâlih
Hıred-nezzâre-i aḥkâm-ı tedbiriñ ile şeydâ
- 33 Sirâyet eylese bir sâye-i nâçize temkîniñ
Olurdu sedd-i râh-ı âfitâb-ı âsumân-peymâ
- 34 Kelâmım sâye-i luḥfuñda eslâfa müreccaḥdır
Nişâr-ı vaşfıñ etdim dürr-i pâk-i ma' nî-i uḥrâ
- 35 ' Aceb mi etse ṭab' ım ferş-i zir-i pâ-yı evşâfiñ
Çıkarđım kâr-gâh-ı dilde böyle mu' teber kâlâ
- 36 Bu gûne ṭab' ımıñ cûş u ḥurûşı himmetiñdendir
Ki te'şîr-i kamerden baḥre cezr ü medd olur peydâ
- 37 N'ola tebrik edersen baḥtiyâr-ı tab' ımı dâ'im
Ki oldı vaşf-ı iclâliñde bu gûne süḥan-pîrâ
- 38 Ne ḥaddimdir ki ḥâme eylesin ḥaḫ üzre evşâfiñ
Ne mümkün eylemek deryâyı bir mîzâbdan icrâ [M2 133]
- 39 Naşıl olmaz du' â-yı şevketiñ ârâyiş-i nuṭḫum
Naşıl etmem şenâ-yı ḥazretiñ biñ şevḫ ile ifâ
- 40 Mu' âdilsin Selîm-i Evvel'e Sulṭân Süleymân'a
Naşıl şâd olmayam yâ ey veliyy-i ni' met-i ' uzmâ
- 41 Bi-ḥaḫḫ-ı Aḥmed-i Mürsel Emîrî ' abd-i memlûküñ
Feminden infikâk etmez du' â-yı lâ-mekân-peymâ

- 42 Hülûş-ı alb ile ed' iyye-i zāt-ı hümāyūnuñ
Bu mevı' de sezādır eyleşem tekrār ile ifā [M1 79]
- 43 Ola her işde yāver-i zātıñā tevfi-i Rabbānī
İtā' at eyleşe fermānıñā dūnyā ve mā-fihā²⁴¹
- 44 O bir düşmen ki emriñden ser-i mū inhirāf eyler
Serin alide-i hāk eyleşin şemşir-i hūn-pālā
- 45 Şadā-yı ' adl ü dādıñ tās-ı arı pür-anīn etsin
Olup şān ü şükūh u şevketiñ ünden üne i' lā
- 46 Ru-ı ferunde-fāliñ iki dūnyāda sefid olsun
Şefi' iñ Hāzret-i Peyamber olsun rūz-ı vāveylā
- 47 abūl eyle du' āmı yā mūcibū' s-sā'ilīn āmīn
Bi-a-ı Lev-i A' am ' arş u kürsī Hāzret-i Tāhā
- 48 Bu tāri-i üherle eylerim ' arz-ı ' ubūdiyyet
Sa' ādet bād-ı sāl-i tācdār-ı maderet-ārā

Sene 1305 [1888]

[M2 134]

[3.2.58. Yeñi Yıl Tebrigi İin Tāri Manzūmesi]

Pādişāh-ı sāhibū'l-ayrāt, şehenşāh-ı cāmi' ü'l-asenāt, alīfe-i a' am, ser-mesned-i
ilāfet ü şevket ü itişām, velī-ni' met-i bī-minnet-i ' adālet-ittisām (*zāde'llāhu te'ālā*

²⁴¹ İindekiler (*Dūnya ve dūnyanın iinde olan her şey.*)

‘umrehu ve şevketehu ilâ-sâ‘ati’l-қыям)’²⁴² efendimiz hazretleriniñ bu kerre şeref-
hulül eden sâl-i dâfi‘ü’l-melâl münâsebetiyle tebrik-i hümâyün-1 mes‘üdiyyet-
meşhün-1 hilâfet-penâhileri haqqında şebt-i kırtâs-1 memlûkiyyet edilen târihdir:

[Mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

- 1 Zâhîr-i dîn ü devlet Hazret-i ‘ Abdü’l-hamîd Hân’ın
Verir revnağ gönülde hubb-1 ‘ âlü’l-‘ âlî imâna
- 2 O sulţân-1 cihân-pîrâ-yı a‘ zam kim olur şânî
Zamân-1 ‘ adli ‘ aşr-1 Hazret-i Fârûk-1 zî-şâna
- 3 Edilse ‘ adl-i feyz-âşârına icrâ-yı taḫbîkât
Ḳalır Nüşîrevân’ın şöhreti beyhüde efsâne [M1 80]
- 4 N’ola kevkeb-feşân-1 dürr-i ihsân olsa âfâka
Müşâbihdir kefi pertev-nişârı şems-i rahşâna
- 5 Olur her emr-i cân-bahşı bahâr-efrûz-1 iqlîmi
Şanırsın selsebîl açmağdadır gül-zâr-1 Rıdvan’a
- 6 Medâris eyledi inşâ, mekâtib eyledi ihyâ
Medâr-1 a‘ zam oldu intişâr-1 ‘ ilm ü ‘ irfâna
- 7 Ḳuvâ-yı bahr u berri şarf-1 himmet kıldı tezyîde
Ḳulûb-1 haşmı lerzân eyledi iḳdâm-1 şâhâna
- 8 Ser-â-pâ ma‘ şer-i aḳvâma feyz-i luḫfi şâmildir
Muvaffağ oldu el-ḫaḳ sū-be-sū tenvîr-i ezhâna [M2 135]

²⁴² زادالله تعالى عمره و شوكته الى ساعت القيام : (Allâh Teâlâ, onun ömrünü ve şevketini kıyamet saatine kadar arttırsın.)

- 9 Vücūd-ı şevketi dünyāya verdi emn ü āsāyiş
Refīķ et dā'imā tevfiķiñi yā Rab o sulţāna
- 10 adīmī bendesi memlūk-i dīrini şenā-ĥ'ānı
Emīrī akeri dā'im du' ā eyler o ĥāāna
- 11 Bu tāriĥ-i mükemmel albe ilhām oldu bī-noşān
İlāĥ es'ad olsun sāl-i nev (' Abdü'l-ĥamīd) Ĥān'a

Sene 1306 [1889]

[3.2.59. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriĥ Manzūmesi]

Netīcetü'l-mefhūm, terkīb-i ivām-ı şevket ü devlet, ĥulāşātü'l-ma' nā-yı matleb, beā-yı mülk ü millet, sebep-i selāmet, ĥayāt-ı ümem, rūĥ-ı cesed-i ' ālem, eşref-i selātin-i a' şār u urūn, velī-ni' met-i bī-minnet-i udsiyyet-marūn (*eyyedehu'l-mevlā bi'l-' izzı ve't-te'yīdi medāme'z-zuĥūr ve'l-buūn*)²⁴³ efendimiz ĥazretleriniñ işbu sāl-i meymenet-iĥtivā-yı mülk-dārīleri ĥaında ikinci def'a tezbīr olunan tāriĥdir:

[Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün]

- 1 Şād ıl Ĥazret-i Sulţān Ĥamīd'i yā Rab
Mefĥar-ı cümle-i ekvān ü ümem ĥürmetine [M1 81]
- 2 albini sayal-ı feyziñle mücellā eyle
Levĥ-i A' zam'daki esrār-ı adem ĥürmetine

²⁴³ ائده المولى بالعرز والتأييد مادام الظهور و البظون : (Mevlā, onu izzetle desteklesin ve zahir ile batın (doğmuş ve doğacak nesiller) devam ettiği sürece onu kuvvetlendirsın.)

- 3 Hâfız-ı kenz-i emânâtdır olsun maḥfûz
Yâd-gâr-ı nebevî ‘ âlî-‘ alem ḥürmetine
- 4 Eyle luḥf ü keremiñle o şehensâhı be-kâm
Enbiyâya edilen luḥf u kerem ḥürmetine [M2 136]
- 5 Ḥişse-mend-i ni‘ am-ı feyz-i kemâlâtıñ ola
Evliyâyâ şunulan ḥvân-ı ni‘ am ḥürmetine
- 6 Hâ’iz-i gevher-i a‘ lâ-yı kerâmât olsun
Aşfiyâyâ verilen kenz-i ḥikem ḥürmetine
- 7 Gülşen-i şevketine ermeye âsîb-i ḥazân
Dîde-i ‘ âşık-ı şâdıkdaki nem ḥürmetine
- 8 ‘ Avn-ı ḥaḫ olsun o sulṭâna Emîrî rehber
Ḥacer-i Es‘ ad ü Mîkât ü Ḥarem ḥürmetine
- 9 Oldı târiḥ o şâhensêhe (müḥr-i zî-şân)
Yümn ola sâl-i nevi levḥ ü ḫalem ḥürmetine

Sene 1306 [1889]

[3.2.60. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîḥ Manzûmesi]

Vâkıf-ı aḥvâl-i aḫvâm ü ümmet, maḫhar-ı sırr-ı a‘ lâ-yı ḥilâfet, menba‘-ı ‘ aynü’l-
hayât-ı ‘ adl ü şefkat, maşrıḫ-ı ḥavârıḫ-ı iḫtidâr ü ehliyet, velî-ni‘ met-i kerâmet-ḫarîñ
(lâ-zâle şumûsu şevketihi şâriḫaten ve aḫmâru devletihi bâriḫaten bi-ḥurmeti

rahmeti'l-li'l-âlemin)²⁴⁴ efendimiz Һazretleriniñ işbu sâl-i yümni-âşâr-ı şevket-penâhîleriniñ tebrikini muhtevî üçinci def'a taştîr olunan târîh-i 'ubûdiyyet-i şemârîhdir:

[*Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

- 1 Cihân-ı 'adl ü himmet Һazret-i 'Abdü'l-Һamîd Һân'ınna
Vücûd-ı feyz-nâkidir Һudâ'nın luft u ihsânı [M1 82]
- 2 Revâdır millet etse her ne rütbe şânına ta'zîm
Sezâdır 'âlem olsa 'adliniñ meftûn u Һayrânı [M2 137]
- 3 Verir İsrâkiyûn'a nûr-ı Һikmet maşrıq-ı re'yi
'Iyândır re'yiniñ 'aql-ı Felâţûn üzre rüçhânı
- 4 Vücûd-ı aqdesi güyâ ki bir 'adl-i mücessemdir
Ya bir luft-ı İlâhî'dir ki yoqdur bir de aqrânı
- 5 Serîr-i i'tilânîñ pâdişâh-ı 'âlem-ârâsı
Zemîn-i 'izz ü şânîñ Һüsrev-i Fârûk 'unvânı
- 6 Riyâz-ı ihtîşâmîñ nev-bahâr-ı revnaq-efrûzı
Sipîhr-i ihtîrâmîñ âfitâb-ı şu'le-efşânı
- 7 Gürûh-ı Һudsiyânîñ mazhar-ı taqđîr ü taşîni
Cihân-ı şeş-cihâtîñ revnaq-ı aqtâr ü büldânı
- 8 Şehâvet tab'-ı gevher-pâşınıñ selsâl-i seyyâlî
'Adâlet dest-i feyz-âşârınıñ bir verd-i Һandânı

²⁴⁴ لا زال شمس شوكته شارقة و اقمار دولته بارقة بحرمة رحمة للعالمين : (Âlemlere rahmet olsun diye onun şevketinin güneşleri ve devlet aylarının parlaklığı bitmez.)

- 9 Hāmiyyet cūy-bār-ı ‘adliniñ emvāc-ı pür-cūşı
Mürüvvet gülsitān-ı luḫfunuñ nesrīn ü reyḫānı
- 10 Atılmışdır kenāra gūyiyā deryā-yı ḫikmetden
Girān-ḫıymet mücevherdir ser-ā-pā emr ü fermānı
- 11 Çalıssa çok mudur uğruna ‘ālem cān-sipārāne
Eder ḫubb ü velāsı dā’imā lebrīz-i vicdānı
- 12 Fürüg-ı ma’ rifet ḫürşīd-i şevket āsumān-ḫudret
Penāh-ı istiḫāmet mazḫar-ı elṭāf-ı Rabbānī [M2 138]
- 13 Cilā-yı cevher-i rūḫ-ı ‘adālet ‘unşur-ı miknet
Ziyā-yı ḫurş-ı mihr-i salṭanat sulṭān-ı bī-şānī
- 14 Dili ḫāmūs-ı himmet himmeti nāmūs-ı emniyyet
Vücūdı maḫz-ı şefḫat şefḫati dehrīñ nigh-bānı
- 15 Celālü’d-dīn-i Ekber-menḫabet şiddīk-‘ulviyyet
Melik-şāh-istiṭā‘ at maşrıḫ-ı ilhām-ı Sübhānī
- 16 Ḥudāvendā ‘adālet-meşnedā şāhā felek-ḫadrā
O şāhensḫ ki tenvīr etdi ‘adliñ çeşm-i devrānı [M1 83]
- 17 Sen ol ḫürşīd-i himmetsin ki berḫ-i feyz-i tab‘ıñla
Olur müstaḡraḫ-ı nūr-ı ‘adālet ḫāk-i ḫulmānī
- 18 Bi-ḫamdı’llāh sipihr-i bī-şebāt eyyām-ı ‘adliñde
Eder aşḫāb-ı ehliyyetle muḫkem ‘ahd ü peymānı

- 19 Hudā genc̄ine-i vicdāniña maḥşūş kılmıŝdır
Le ’āl-i zühdi naḳd-i himmeti yāḳūt-ı iḥsānı
- 20 Saña olmaz mümāsil sen cihān-ı zühd ü taḳvāsıñ
Ne Bedrū’d-dīn-i Őırvānı ne Necmü’d-dīn-i İrānı
- 21 Vücūduñ ḥüsn-i ḥalḳa ŝanki timşāl-i müşahḥaŝdır
Zamiriñ anda bir āyine-i ilhām-ı Rabbānı
- 22 Mürüvvet merḥamet bundan ziyāde ğayr-ı mümkündür
Cihānı etdiñ el-ḥaḳ himmetiñ müştāḳ u ḥayrānı [M2 139]
- 23 Güneş gibi çıḳup evreng-i minū-reng-i iḳbāl’ne
‘Adīm etdiñ mişāl-i zulmet-i şeb ehl-i ‘udvānı
- 24 Şehāb-ı zulmi nā-būd etdiñ afāḳ-ı ‘adāletden
Zemine eylediñ pırāye, nūr-ı ŝems-i tābānı
- 25 Yine oldı cihān reşk-āver-i ‘ahd-i Cem u Behrām
Yine çarḫ etdi ḥaḫt-ı istiḳāmet üzre devrānı
- 26 Zebān-ı tiĝiñ oldı tercümān-ı şüret-i ḥükmün
Ser-i a’dāya rızān etdi destiñ ḥāk-i ḥızlānı
- 27 Edüp seyf-i zümürüd cevheriñ ibrāz-ı ḥāşiyet
Bütün ef’ı gibi kör eyledi erbāb-ı tuĝyānı
- 28 Vücūduñ ğuyiyā terkīb olunmuş sa’y u himmetden
Cihānda etmemiş bir kimse bu sa’y-i firāvānı

- 29 Delâlet eyleyüp şemşîr-i âteş-tâb-ı tedmîriñ
‘ Adem-âbâda irsâl eylediñ aşhâb-ı ‘ işyânı
- 30 Esince bād-ı feyziñ söndürüp berbād eder dâ’im
Nedir bu andaki hâşiyet-i te’sîr-i rûhânî
- 31 Çerâğ-ı fitne-i cem‘ iyyet-i tarrâr u mekkârı
Şu‘ â‘ -ı şem‘ -i şirret-hâne-i ‘ ayyâr u fettânı
- 32 Bu hîdmetler beşerlik vas‘ ınıñ fevķindedir ammâ
Hulûş-ı niyyetiñdir celb eden imdād-ı Sübhânı [M1 84 - M2 140]
- 33 Büyük ni‘ metdir olmaķ mustazîl-i sâye-i ‘ adliñ
Huzûr u râhata ğarķ eylediñ sükkân-ı büldânı
- 34 Bulaydı zât-ı pâkiñ gibi bir sulţân-ı memdûhı
Ebû Tayyîb daħı añmazdı Seyfü’ d-dîn Hâmdânî
- 35 O bedr-i ma‘ rifetsiñ kim fûrûğ-ı vaşf-ı zî-şânıñ
Eder eyyâm-ı beyz-âsâ fezâ-yı fikri nûrânî
- 36 Hayâlim ki odur şimdi cihânıñ şeş-cihâtında
Şabâ-mânend bir seyyâh-ı çâpük-pây-ı rûhânî
- 37 Yine bulmaz nazîriñ devr-i dâ’imden bırakmazsa
Ne Lâhûr’ı ne Keşmîr’i ne Cürcân’ı ne Kirmân’ı
- 38 Ne Tebrîz’i ne Turşîz’i, ne Hırhîz’i, ne Târtûş’ı
Ne Sincâb’ı ne Pencâb’ı ne Seylân’ı ne Geylân’ı

- 39 Semerķand u Bedaḥṣān u Ḥaçand u Merv ü Şîrāz'ı
Herāt u Kābil ü Belḥ ü Buḥārā vü Şifāhān'ı
- 40 Benim memdūḥumuñ her fikri ġālib ' aql-ı Yūnān'a
Baña reşk etsin artık rūḥ-ı Omiros-ı Yūnānī
- 41 N'ola her dem dizersem rişte-i zerrīn taḥrīre
Le 'āl ü gevher ü firūze vü yāḳūt u mercānı
- 42 Dükenmez vāridātı tā kıyāmet eylesem iṭlāf
Ḥayālimdir (*kenzü'l-ġaybi lā-yefnā*)²⁴⁵-yı Sübhānī [M2 141]
- 43 Dehān-ı ḥāmeden kim āteşin-maẓmūn olur zāhir
Görenler zann-eder bir berķ-i nūr-ı feyẓdir anı
- 44 Edā-yı fikrimiñ şūrīdesi Feyzī-i Lāhūrī
Kelām-ı pākimiñ meftūnı Ḥākānī-i Şîrvānī
- 45 Bu nazm-ı bī-miṣāliñ olsa her beyt-i dil-ārāsı
Sezādır bir kitāb-ı ekmeliñ ' unvān ü ' ulvānı
- 46 Görenler zann-eder her beyti bir қаşr-ı Ḥavernaķ'dır
Eger taşvīr edersem kıssa-i Behrām u Nu' mān'ı
- 47 N'ola pāy-ı semend-i ḥāme maġlūb-ı direng olsa
Fezā-yı vaşf-ı pākiñ n'eyleyim yoķ hadd ü pāyānı
- 48 Sevād-ı ' aczim olmaz cebhe-i endīşeden zā'il
Meh-i enver gibi berķ-i ḥayālim ṭutsa devrānı [M1 85]

²⁴⁵ كنز الغيب لا يفنا : (Yok olmayan gayb hazineleri)

- 49 Mişāl-i lāle ṭab‘ -1 andelībim dāğ-1 ber-dildir
Edā-yı ḥaḳḳ-1 evşāfiñda dā`im ey kerem-kānı
- 50 Leb-i zaḥm-1 derūn-1 nā-tüvānım i‘ tirāf eyler
Ben inkār eylesem ḥaḳḳıñdaki noḳşān vicdānı
- 51 Degil bunca zihāf ü ḥaşv ile taḳdīme şāyeste
Meger pūşīde-i dāmān-1 ‘ afvıñ ola noḳşānı
- 52 alem almak bile műmkűn degildi dest-i bī-tāba
Eger kim olmasaydı ṭab‘ ıma imdād-1 Yezdānı
- 53 Yeter artı Emiri fāriğ ol tafşıl ű iṭrādan
Du‘āya başla zirā kim kelāmıñ buldı pāyānı [M2 142]
- 54 Felek şem‘ -i nűcűmı tā ki her şeb şu‘ ledār eyler
Cihān her rűz tā kim gűsterir bir mihr-i raḥşānı
- 55 Bi-ḥaḳḳ-1 Ḥazret-i ur‘ān ola ol şāh-1 zī-şānıñ
Ser ű şān-1 Cenāb-1 Kibriyā enşār ű a‘ vānı
- 56 Kemāl-i ‘āfiyetle her dem olsun ḥıfz-1 Mevlā’da
Gűneş gibi bűtűn dűnyāyı ṭutsun şűhret ű şānı
- 57 Tecessűs eyledi sāl-i nevi tebrik iűn ḥāmem
Sirācű’l-a‘ zam oldu ol şehiñ tārīḥi raḥşānı

Sene 1306 [1889]

[3.2.61. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Vicdân-ı kerâmet-efşân-ı şehensâhîleri, merkez-i şîme-i kıdsiyye-i mu‘allâ-güsteri ve menşe‘-i seciyye-i ‘ulviyye-i bende-perveri olan pâdişâh-ı şadâkat-nijâd, velî-ni‘ met-i bî-minnet-i şiddîk-nihâd (*en‘âmehu’llahu te‘âlâ bi-ni‘meti’l-mev‘ûdeti fi’l-mî‘âdi*)²⁴⁶ efendimiz hazretleriniñ işbu sâl-i feyz-iştimâl-i pâdişâhâneleriniñ tebriki haqqında dördinci def a tanzîm olunan târihdir: [M1 86]

[Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün]

- 1 Şeh-i hüceste-liķâ Hazret-i Hamîd Hân’ın
Eder cihânı kemâl-i ‘adâleti hurrem
- 2 Ne pâdişeh güher-i ma‘den-i meşîyyet kim
Bahâ-yı şânını taķdîre ‘âciz ehl-i raķam [M2 143]
- 3 Odur halîfe-i zî-şân Aħmed-i Muħtâr
Zamîr-i enveridir ‘adl ü şefķate muķsem
- 4 Zamân-ı feyz-i cihân-güsterinde olmuşdur
Şadâ-yı ‘adl ile lebrîz-i ķubbe-i ‘âlem
- 5 Vücüd-ı bî-bedeli mazhar-ı ‘akîde-i pāk
Zamîr-i pākî nazar-gâh-ı Hâlîķ-ı a‘lem
- 6 Cerîde-i ‘ameli hâ‘iz-i fuşûl-i şevâb
Şahîfe-i dili lebrîz-i sânihât-ı hākem
- 7 Mu‘în-i bây ü gedâ kâr-bend-i emn ü emân
Vefâ-şinâs ü ma‘iyyet-nevâz ü mu‘ciz-dem

²⁴⁶ انعمه الله تعالى بنعمة الموعودة في الميعاد : (Allâh Teâlâ, yeniden diriliş gününde onu vaat edilmiş nimetle nimetlendirsin.)

- 8 Mizâcî ravza-i huld-i belâgata Kevser
Kelâmı Ka'be-i Baḥâ-yı hikmete Zemzem
- 9 'Adâleti kamer-i maşrıḳ-ı cihân-ı kemâl
Ṭabî' atı ufuk-ı şems-i âsumân-ı himem
- 10 Yegâne-i 'uzemâ-yı netice-i imkân
Sütüde-i nücebâ-yı sülâle-i Âdem
- 11 Le'âl-i kenz-i hîred dürc-i gevher-i himmet
Gül-i nihâl-i şeref gülşen-i bahâr-ı kerem
- 12 Ṭarîk-i 'azmine tevfiḳ-i Kibriyâ rehber
Zamîr-i pâkine esrâr-ı mâ-sivâ mülhem [M2 144]
- 13 Mizâc-ı tab'ına kâfûr-ı ma' delet-' unşûr
Benân-ı 'adline yâḳût-ı merḥamet ḥâtem
- 14 Fûrûḡ-ı re'yine müştâḳ dîde-i dünyâ
Zülâl-i luṭfuna muḥtâc sîne-i âdem
- 15 Olur zamân-ı kıyâm ve ḳu'ûd ü 'azm ü sükûn
Ḥülâşa her nefes ve her daḳîḳa ve her dem
- 16 Vefâ nedîm ü şehâ mûnis ü rızâ yâver
Kerem enîs ve ḳader yâr ve 'âṭıfet hemdem [M1 87]
- 17 Şeh-i 'alâ keremâ şehriyâr-ı meh-şıfatâ
O pâdişâh-ı cihân-perver-i sütüde-şiyem

- 18 Seniñ nazîriñi etmiş degil henüz peydâ
Eder bu nükteyi taşdıķ ser-be-ser ‘âlem
- 19 Sevâd-ı Hind ü ‘Irâķ ve memâlik-i Mâcîn
Bilâd-ı Çîn ü Hıfâ vü kalem-rev-i H‘ârzem
- 20 Herât ü Zâbil ü Lâhûr u Tebbet ü Ferhâr
Hocend-i Kâbil ü Keşmîr ü Müsket ü Deylem
- 21 Olurdı şûret-i yek-reng içinde halka ‘ıyân
Ger olsa ma‘ deletiñ nâhi-i zuhûr-ı elem
- 22 Figân-ı girye vü nâle, neşât ü hunde vü şevķ
Sürûr ü zevķ ü meserret, melâl ü miñnet ü ğam [M2 145]
- 23 ‘İnâyet-i ezeliñiñ saña vedî‘ asıdır
Olur cebîn ü zamîrinde zâhir ü müdgam
- 24 Kemâl ü merhâmet ü himmet ü şalâh ü zekâ
Mürüvvet ü edeb ü şefķat ü sebât ü kerem
- 25 Ne rütbe merd-i sühânver olursa bir şâ‘ir
Girince ma‘ reke-i vaşfiña olur mülzem
- 26 Bu tab‘-ı mu‘ciz-i ‘âlem-pesend ile bende
Kemâl-i şerm ile olsam ‘aceb midir ebkem
- 27 Emîrî bende-i dergâh-ı feyznâkiñdir
Du‘â-yı şevketiñ eyler hulus ile her dem

- 28 Kemāl-i şihhat ile dā' imā be-kām olasin
Cenāb-ı Hāq saña göstermeye cihānda elem
- 29 Hemīşe maqşadıñı hāşıl eylesin Allāh
Bi-haqq-ı fahr-ı risālet, bi-haqq-ı levh ü kalem
- 30 Olunca sāl-i cedīdiñ hilāli lem' a-feşān
Bu ' abd-i aḥḳare tebriki oldı emr-i ehemm
- 31 Tefekkür eyler iken vaşf-ı pākine tāriḥ [M1 88]
Münevver etdi zamiri ziyā-yı şems-i himem

Sene 1306 [1889]

[M2 146]

[3.2.62. Yeñi Yıl Tebrigi İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Mevā'id-i celīletü'l-fevā'id-i şāhāneleri hāşş u 'āma meşmūl ve ni' met-i hāşşe-i mülūkāneleri bāy ü gedāya mebsūt u mebzūl olan ḥalīfe-i cenāb-ı mefḥarü's-şakāleyn, velī-ni' met-i aqvām-ı berreyn ü bahreyn (*dā'afa'llāhu te'ālā mulkehu ve sultānehu ve efāde 'ale'l-ālemīni berrehu ve ihsānehu bi-ḥurmeti seyyidi'l-kevneyn*)²⁴⁷ efendimiz ḥazretleriniñ ḥaqq-ı celīl-i mülūkānelerinde sāl-i cedīd-i meyāmin-i bedīdiñ şeref-ḥulūli münāsebetiyle tanzīm olunan tebrīk tāriḥidir:

[Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün]

- 1 Hümāyūn-menḳabet ' Abdü'l-ḥamīd Ḥān-ı mu' allāniñ
' İbādu'llāhı kıldı selsebīl-i şefḳati ihyā

²⁴⁷ ضاعف الله تعالى ملكه و سلطانه و افاض على العالمين بزه و احسانه بحرمة سيد الكونين (Allāh Teālā, ālemlerin efendisinin (Peygamberimiz Hz. Muhammed) hürmetine onun mülkünü ve saltanatını kat kat arttırsın; ihsan ve iyiliğini ālemlerin üzerine taşırsın.)

- 2 Budur mülk-i ‘ adâletde ferîdü’ d-dehr-i şâhenşâh
Budur taht-ı hîlâfetde velî-ni‘ met-i ‘ uzemâ
- 3 Budur ol pâdişâh-ı ma‘ delet-pîrâ ki lâyıkdır
Zamîr-i pâki olsa reşk-i hürşîd-i cihân-ârâ
- 4 Şeh-i ‘ âlî-keremdir hüsrev-i ferhunde-mağdemdir
Ki ‘ adl ü merhametde gelmemişdir zâtına hemtâ
- 5 Cihân-bân-ı celî-kudret cihân-dâr-ı velî-haslet
Şehenşâh-ı ‘ alî-saṭvet vekîl-i Hazret-i Tâhâ
- 6 Hudâvend-i ‘ Ömer-âyîn medâr-ı intizâm-ı dîn
Hükümrân-ı kader-nemgîn keremkâr-ı cihân-pîrâ [M2 147]
- 7 Sirâc-ı bezm-i ‘ ulviyyet revâc-ı naḡd-i emniyyet
Hayât-ı ümmet-i sermed necât-ı Millet-i Beyzâ
- 8 Zamîrinde sünûhât-ı İlâhî cilve-pîrâdır
Kelâmında tecellî eyliyor ‘ ulviyyet-i ma‘ nâ
- 9 Bütün aḡvâl ü ef‘ âlinde ol sultân-ı zî-şânîñ
Dem-â-dem (*el-mülûku mülhemûn*)²⁴⁸ sırrı olur peydâ [M1 89]
- 10 Bu ‘ âlî-meşreb-i memdûh ile yok zerrece şübhem
Olur meşgûl-i medḡi ḡudsiyân-ı ‘ âlem-i bâlâ
- 11 Bu bir vaḡt-i münevverdir nazîr-i ‘ abd-i ekberdir
Olursa böyle olsun bâreka’llâh mevsim-i yektâ

²⁴⁸ الملوك ملهمون : (Padişahlar ilhama mazhardırlar.)

- 12 Göñülde ħubb-i ‘ālū’l-‘āli rūh-ı a‘zam olmuşdur
Du‘ā eyler o şāh-ı bī-naẓīre ser-te-ser dünyā
- 13 Fūrūğ-ı şevketi cevġān ede āfāk-ı nuşretde
Muvaffaq eyleye ol pādişāhı dā’imā Mevlā
- 14 Mişāl-i lerziş-i sīm-āb her dem bīm-i ħahrından
Ola endām-ı düşmende nümāyān ra‘şe-i a‘zā
- 15 Emīrī sāniġ oldı ħab‘ıma bu bī-bedel tārīġ
Mübārek-bād sāl-i pādişāh-ı ma‘delet-efzā

Sene 1307 [1890]

[M2 148]

[3.2.63. Yeñi Yıl Tebrīği İçin Tārīġ Manzūmesi]

Kemāl-i ‘adālet-i ħümāyūnları ceyb-i āmāl-i ħuşş u ‘āmı lebrīz-i cevāhir-i faġr u sūrūr ve meşġūn-ı yevākīt mesārr u ħubūr eden şehriyār-ı celālet-āyīn, velī-ni‘met-i Süleymān-nigīn (*ħalleda ‘llāhu kunānu ‘aṭīfetihī ‘alā-ru’ūsi’l-muslimīn*)²⁴⁹ efendimiz ħazretleriniñ tebrīk-i sāl-i feyż-iştīmāl-i zıllıyyet-penāhīlerini mübeyyin ikinci def‘a olarak ketb ü imlā olunan tārīġdir:

[Fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn]

- 1 Ĥazret-i ‘Abdü’l-ħamīd Ĥān’ın fūrūğ-ı şevketi
Şeş-cihāt-ı kā’ināta verdi revnaġ tūl ü ‘arż

²⁴⁹ خُداالله كنان عاطفته على رؤس المسلمين : (Allāh, onun Müslümān liderler üzerindeki şefkatini/korumasını daim kılsın.)

- 2 O şehenşâh-ı ulü'l-emr-i hümâyün kim anîñ
Naşş-ı Qur'ân'la muṭî' -i emri olmak oldu farz
- 3 Birbirinden fark olunmaz 'âlemiñ rûz ü şebi
Mâh-ı gerdün mihr-i 'adlinden eger nûr etse qarz
- 4 Ber-çarâr olsun serîr-i şevketinde yâ İlâh
Nûrını şems-i felek tâ kim eder dünyâya 'arz [M1 90]
- 5 Ey şeh-i rûy-ı zemîn yazdı Emirî çâkeriñ
Sâl-i nev tebrîkine târîḥ-i zîbâ (şâh-ı arz)

Sene 1307 [1890]

[3.2.64. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîḥ Manzûmesi]

Mâye-i feyz ü neşât-ı ezmân ü ahyân, mâdde-i 'umrân-ı cihân [M2 149] ü cihâniyân, revnağ-tırâz-ı ezmîne-i devvâr, münevver-sâz-ı çeşm-i rûzgâr olan pâdişâh-ı 'aliyyü'l-a' lâ, velî-ni' met-i bây ü gedâ (*eyyedehu'llâhu te'âlâ bi-naşri'l-enbiyâ'i ve'l-evliyâ*)²⁵⁰ efendimiz ḥazretleriniñ tebrîk-i sâl-i lâzimü'l-ibcâl-i cihândârîleri ḥaqqında üçüncü def' a keşîde-i suṭûr-ı 'ubûdiyyet edilen târîḥdir:

[*Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

- 1 Şeh-i deryâ-kerem Sulṭân Ḥamîd Ḥân-ı müfahḥem kim
Vücûd-ı bî-naẓîri iftiḥâr-ı ehl-i 'irfândır
- 2 O sulṭân-ı mu'azzam ḥüsrev-i kerrübî-ḥaşlet kim
'Ulüvv-i himmeti müstağnî-i ta'rif ü i'ländır

²⁵⁰ ايدہ اللہ تعالیٰ بنصر الانبياء والاولياء (Allâh Teâlâ, onu peygamberlerin ve velilerin yardımıyla desteklesin.)

- 3 Ne sultān pādişāh-1 taht-1 eyvān-1 ‘ adāletdir
Şehenshāh-1 cihāndır şaffder-i şiddik-‘ unvāndır
- 4 O sultān-1 mu‘ allā-pāye kim her re’y-i feyyāzı
Cihān-1 ‘ adl ü haqqāniyyete bir şems-i tābāndır
- 5 Mişāl-i Tūr-1 Sīnā sine-i feyz-iḳtirānında
Füyūzāt-1 tecelliyāt-1 Sübhānī dıraḳşāndır
- 6 Yed-i iḫsānı bir gencine-i elṫāf-1 Mevlā’ dır
Yanında dürr ü gevher rīze-i seng ile yeksāndır
- 7 Zamān-1 bī-emān şimdi zemīnīñ tābi‘ -i devri
Sipīhr-i dil-şiken devr-i kadīminden peşīmāndır
- 8 ‘ Adālet, ravza-i iḳbāline eşcār-1 ‘ anber-bū
Şadāḳat devḫa-i iclāline evrāḳ ü aḡşāndır [M2 150]
- 9 O üstād-1 ḫired-efrūz ders-i ḫikmet-i gül kim
Felāṫūn fazlına nisbetle şākird-i sebaḳ-ḫvāndır [M1 91]
- 10 Meh-i dārātı şeh-rāh-1 kemāle meş‘ al-i hādī
Ḥam-1 şemşīri bünyān-1 şükūha ṫāḳ-1 eyvāndır
- 11 Żamīr-i pāki bir āyīne-i feyz-i haḳīḳīdir
Derūnunda rumūz-1 şūret-i eşyā nümāyāndır
- 12 Felek ḫvābīde olsun ba‘ d-ez-īn bālīn-i rāḫatda
Cihāna şimdi çeşm-i baḫt-1 bīdārı nigāh-bāndır

- 13 Gülistân-ı şehâya feyz-i luḡfi âb-ı dil-cûdur
Muḡaylânzâr-ı zulme berḡ-i ḡıṣmı nâr-ı sûzândır
- 14 Sözünde şûret-i feyz-i İlâhî cilve-pîrâdır
Zamîri maşrıḡ-ı nûr-ı tecelliyât-ı Sübhân'dır
- 15 Olan âsâr-ı 'adl-i pâkine cevlângeh-i şöhret
Sevâd-ı Hind ü İrân'dır bilâd-ı Çîn ü Tûrân'dır
- 16 Bulunmaz müstefîd-i feyz-i 'adli olmayan kişver
O rütbe-şân-ı pâki vâşıl-ı aḡtâr-ı büldândır
- 17 Vücûd-ı pâki envâ'-ı meḡâsinle müzeyyendir
'Ulüvv-i zâtını inkâr eden aşḡâb-ı ḡızlândır
- 18 Vefâda tâbi'-i ṡab'-ı 'Alî İbni Ebî ṡâlîb
ḡayâda peyrev-i aḡlâḡ-ı 'Oşmân İbni 'Affân'dır [M2 151]
- 19 Nigâh-ı raḡbetinden dûr olan bir şâḡib-i iḡbâl
Ne rütbe şâd-mân olsa yine maḡrûn-ı ḡirmândır
- 20 Sezâdır ḡâtem-i ḡükmi cihânı etse fermân-ber
Filişîn-i 'adâlet taḡt-gâhında Süleymân'dır
- 21 Şehenşâh-ı 'Ömer-'adlâ ḡudâvend-i felek-ḡadrâ
Ey ol sulṡân ki ṡab'ın meḡbiṡ-i ilḡâm-ı Yezdân'dır
- 22 Sen ol sulṡân-ı a'zamsın ki her bir re'y-i pûr-nûruñ
Sütûde-gevher-i 'âlem-fürûz-ı kân-ı imkândır

- 23 Sen ol müşkil-güşâ-yı ʿuqde-i âmâl-i devletsiñ
Ki her bir emr-i müşkil dest-i tedbiriñde âsândır
- 24 Sen ol Şiddîk-sîretsin ki haşm olsa saña her kim
Hakîr-i her dü ʿâlemdir baʿîd-i ʿaql ü izʿândır [M1 92]
- 25 Kelâmiñ muqtebesdir Levh-i Maḥfûz-ı meşiyetden
Ḥayâlîñ şeh-per-i Nâmûs-ı Ekberʼle ḥırâmândır
- 26 Muvaffaksıñ her işde şübhesiz bu ḥüsn-i niyyetle
Saña Kerrûbiyân-ı Kibriyâ enşâr u aʿvândır
- 27 Ne rütbe bî-nazîr-i ʿâlem olsa hangi bir ʿâdil
Kemâl-i ʿadliñe nisbet yine maḥrûn-ı nokşândır
- 28 Hücûm-ı şadme-i ḳahrîñla mülk-i ğam ḥarâb-âbâd
Hirâs-ı saṭvetiñle ḥânümân-ı fitne vîrândır [M2 152]
- 29 Şafaḳ âyiñe-i iḳbâliñe bir surḥ dîbâdır
Ḳamer daʿvet-serâ-yı luṭfuña bir köhne fîncândır
- 30 Zamân icrâ-yı aḥkâmıñ için bir ʿabd-i fermân-ber
Felek infâz-ı fermâniñ için bir peyk-i püyândır
- 31 Ḳulûb-ı millet içre şevḳ-i mihrîñ cân gibi muzmer
Cebîñ-i pâkiñ üzre merḥamet gün gibi raḥşândır
- 32 Hücûm-ı tîĝ-i ḥûn-rîziñle gerden-çâk olan ḥaşmıñ
Şabâḥ-ı ḥaşre dek rûḥı ʿadem mülküñde lertzândır

- 33 Zamānında ʿ uṣātiñ ḥālını taʿ rīfe ḥācet yok
Nʼolur ol kimse kim dūcār-ı dest-i şīr-i garrāndır
- 34 Dimāğ-ı mülkden ḥūn-ı fesād elbet olur zāʼil
O bīmāra ne ğam kim nabz-gīri dest-i Loḡmānʼdır
- 35 Süheyl-i meşrebiñden alsa ger ḥāşşiyet-i ḥumret
Şabā kim feyz-baḡş-ı gül-nihālān-ı gülistāndır
- 36 Olur ol rütbe her mevsimde verd-i laʿ l-gūn peydā
Gidenler bāğa zanneyler bedestān-ı Bedaḡşānʼdır
- 37 Bi-ḥaḡḡ-ı dīn-i pāk-i faḡr-ı ʿ ālem Aḡmed-i mürsel
Ki bu dīn-i muḡaddes nāsiḡ-i mecmuʿ -ı edyāndır
- 38 Cihān ḡaḡḡındaki luṡf-ı celīliñ öyle ʿ ālīdir
Edā-yı zerre-i şūkrūñde herkes lāl ü ḡayrāndır [M2 153]
- 39 Bulur Cibrīl-fikrim şāh-rāh-ı ʿ arş-ı maʿ nāyı
Fezā-yı ḡātırım envār-ı evşāfiñla tābāndır
- 40 Kelāmım olsa farzā hem-ʿ ayār-ı gevher-i yektā
Nişār-ı maḡdem-i evşāfiñ etmek ğayr-ı şāyāndır [M1 93]
- 41 ʿ Aceb mi iʿ tirāf-ı ʿ acz ederse dāʼimā ṡabʿ ım
Edā-yı vaşf-ı pākiñ nʼeyleyim mā-fevḡ-ı imkāndır
- 42 Seniñ vaşfiñda bir şākird-i ebced-ḡāna döndüm ben
Bu fennde gerçi ṡabʿ ım bī-naẓīr üstād-ı devrāndır

- 43 N'ola 'Urfî ve Hâkânî'den a' lâ olsa her beytim
Bu mülk-i Rûm'dur zîrâ ne Şîrvân'dır ne İrân'dır
- 44 Hâyâlimdir o 'Ankâ-yı zemîn ü âsumân-pîrâ
Ki murğân-ı ma'ânî pençesinden ğayr-ı perrândır
- 45 Nesîm-i bâğ-ı endîşem şafâ-bahş-ı efâzıldır
Buğûr-ı micmer-i tab'ım meşâmm-ârâ-yı yârândır
- 46 'Aceb mi revnağ-ı bezm-i ahibbâ olsa bu nazmum
Kopardım ravza-i endîşeden bir deste reyhândır
- 47 Mu'atţar oldı bûy-ı sünbül-i Firdevs-i vaşfiñla
Çemenzâr-ı hayâlim reşk-bahş-ı sünbülîstândır
- 48 Benim ğaddim degil ğağ üzre îfâ etmek evşafiñ
Bu vâdîde merâmım 'âcizâne 'arz-ı şükrândır [M2 154]
- 49 Bırağ artığ Emîrî ba' d-ez-în taşdı' ü ıtnâbı
Du'â hengâmıdır vağt-i niyâz-ı luğf-ı Sübhân'dır
- 50 Vücûd-ı şevketin Ğağ revnağ-ı tağt-ı şafâ kılsın
Ten-i nev' -i beşer tâ nice kim muğtâc-ı dermândır
- 51 Re'âyâ sâye-i 'adliñde olsun dâ'im âsûde
Cihâniñ hey'et-i mecmû'ası tâ kim şitâbândır
- 52 Yin oldı ğulûl-i sâl n'ola ğâme-i nazm-ârâ
Bu nazm-ı bî-nağîrim tuğfe-i yârân ü ihvândır

53 N'ola tebrik için târih (mergüb-ı cihân) olsa
Ki mergüb-ı cihân haqqâ ki ol sulţân-ı zî-şandır

Sene 1307 [1890]

[M1 94]

[3.2.65. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Hâk-i kadem-i tütüyâ-tev'em-i hümayûnları cilâ-bahş-ı 'uyûn-ı bendegân ve kuhlü'l-
cevâhir-i âsitân-ı şevket-penâhîleri pertev-efzâ-yı bâşıra-i cihân olan şehriyâr-ı
diyânet-pîrâ, sheşşâh-ı dîn ü dünyâ, velî-ni' met-i nâmütenahî (*şâna'llâhu te'âlâ
eyyâme şevketihi 'ani't-tenâhi*)²⁵¹ efendimiz hazretleriniñ tebrik-i sâl-i cedîd-i
şâhâneleri haqqında keşide-i cerîde-i ibtihâl olunan târihtir:

[*Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

- 1 İlâhî Hazret-i 'Abdü'l-hamîd Hân-ı cihân-bâna
Kemâl-i 'âfiyet ver şevket ü şânın mezîd eyle [M2 155]
- 2 İlâhî bî-bedel bir pâdişâh-ı 'âlem-ârâdır
Zamân-ı 'adliniñ her rûzını hem-ğadr-i 'îd eyle
- 3 İlâhî ol mu' allâ şehriyâr-ı şevket-efzâyı
Hilâfet tahtgâhında sheşşâh-ı ferîd eyle
- 4 İlâhî ma' deletle kâ'inât efrûzdur dâ'im
O sulţânı hemîşe mazhar-ı feyz-i cedîd eyle

²⁵¹ صان الله تعالى أيام شوكته عن التناهي : (Allâh Teâlâ, onun şevket günlerini sona ermekten/son bulmaktan korusun.)

- 5 İlâhî sâye-i râyât-ı iclâl-i hümayûnun
Rü'ûs-ı hâşş u 'âmm-ı kâ'inât üzre medîd eyle
- 6 İlâhî ism-i a'zam 'aşkına her ceş-i manşûrın
Hücûm-ı düşmen-i ğaddâra bir sedd-i sedîd eyle
- 7 İlâhî mahzen-i 'irfân olan vicdân-ı mes'ûdın
Meserretlerle meşhûn eyleyüp ğamdan ba'îd eyle
- 8 İlâhî eyleyim haqqıyla tâ kim vaşf-ı sulţânı
Zekâ-yı tab'ımı mânend-i Hâssân u Lebîd eyle
- 9 Emîrî yüz tûp dergâhına yazdı bu târihi
Şehensâh-ı celîlîn sâlini yâ Rab sa'îd eyle

Sene 1308 [1891]

[3.2.66. Yeni Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Mü'essir-i 'azîme-i pâdişâhaneleri âfâk-ı 'âleme ba's-i zîb ü zîver ve menâkıb-ı bedi'a-i 'adâlet-i mülûkaneleri münteşir-i aqtâr-ı heft-kışver [M2 156] olan pâdişâh-ı Süleymân- [M1 95] siyer ve tâcdâr-ı Āşâf-çâker, velî-ni' met-i berâyâ vü re'âyâ (*lâ-zâle mahfûzen fî-hıfzi'l-mevlâ*)²⁵² efendimiz hâzretleriniñ sâl-i ma'rûz-ı cihândârîleri hakkında ikinci def'a şebt-i saħîfe-i rıkkıyyet edilen târihtir:

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

- 1 Dâ'im olsun sevgili sulţânımız Sulţân Hâmid
Yâ İlâhî Hızr u İlyâs-ı mu'ammer 'aşkına

²⁵² لازال محفوظا في حفظ المولى : (Allâh'ın korumasında muhafaza etmek bitmez.)

- 2 Leşkeri her yerde gâlib, düşmeni mağlûb ola
Ceyş-i manşûr-ı Ğazâ-yı Bedr ü Hâyber ‘ aşkına
- 3 Kâm-yâb olsun o zıllu’llâh-ı Fârûk-iştihâr
Hâzret-i Şiddîk ü Zî’n-nûreyn ü Hâydar ‘ aşkına
- 4 Câmi‘ -i nüh kıbbe-i eflâke çıksun şöhreti
Sâcidân-ı ümmet ü mihrâb ü minber ‘ aşkına
- 5 Âb-ı luţfi haşre dek ‘ aşşânı reyyân eylesin
Selsebil-i Ravza-i Rıdvan ü Kevşer ‘ aşkına
- 6 Her şevâbı kırb-gâh-ı ‘ izzete bulsun vuşul
Âsumân-pervâz olan ‘ ulvî melekler ‘ aşkına
- 7 Böyle dâ’im râhat etsin sâyesinde hâş u ‘ amm
Nûr-ı feyzü’l-feyz-i didâr-ı peyamber ‘ aşkına
- 8 Ey Emîrî görmesin aşlâ keder ol şehriyâr
Hâmil-i vahy-i Hudâ Nâmûs-ı Ekber ‘ aşkına [M2 157]
- 9 Oldı (el-Ğazî Melik ‘ Abdü’l-hamîd) târih-i nâm
Müstedâm olsun şefi‘ -i rûz-ı maşşer ‘ aşkına

Sene 1308 [1891]

[3.2.67. Yeñi Yıl Tebrigi İçin Târih Manzûmesi]

Nefs-i nefîs-i hümayûnı, bâ’ iş-i âbâdânî-i mülk-i cihân ve vücûd-ı mes’ûd-ı fezâ’il-meşhûnı, sebab-i ‘ umrânî-i kevn ü mekân olan ħalîfe-i a‘ zam-ı evreng-i ‘ adl ü dâd,

cihānbān-ı [M1 96] eḥḥam-ı ŧeḥḥat-ı i' tiyād, netice-i sülāle-i ḥayyibe vü ḥāhire, velī-
ni' met-i mu' allā-dā'ire (afāda'llāhu 'aleyhi min-nefeḥāti'l-'āḥḥrah)²⁵³ efendimiz
ḥazretleriniñ tebrik-i sāl-i hilāfet-penāhilerini müŧ'ir üçinci def'a söylenen tārīḥdir:

[Mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün]

- 1 Nūr-ı 'uyūn-ı millet Sulḥān Ḥamīd Ḥān'dır
Taḥt-ı ḥilāfet üzre ḥāḥān-ı 'ulvī meslek
- 2 Āyīne-i Ḥudā'dır vicdān-ı bī-naẓīri
Bir luḥf-ı Kibriyā'dır ḥāḥ-ı cihāna bī-ŧekk
- 3 Āsāyiŧ-i zemīniñ müŧtāḥ-ı seyri olmuŧ
Pīr-i felek edinmiŧ ḥūrŧid ü māḥı 'ayniñ
- 4 Bir dürr-i bī-bedeldir zāt-ı celīli anda
Aḥḥār-ı māsivādır gencīne-i müŧebbek
- 5 Ḥūrŧid-i zer-feŧāndır gūyā yed-i münīri
Zīrā ki olmaz aŧlā bezl-i nuḥūdı münfekk [M2 158]
- 6 Vaŧfında bī-mecālim farz et ki olmuŧ olsa
'Aḥḥım ne rütbe ḥapük fikrim ne rütbe zīrek
- 7 Yā Rab bi-ḥāḥḥ-ı Ḳur'ān ol pādīŧāḥ-ı zī-ŧān
Her ne ederse fermān olsun sa'īd ü ebrek
- 8 Ol ḥüsrev-i ferīdiñ ol ekmel ü vaḥīdiñ
Olsun Emīri her dem maḥlūbı ḥāŧm-ı bedrek

²⁵³ افاض الله عليه من تفحات العاطره (Allāḥ, onun üzerine güzel kokulu nefesler versin.)

- 9 Tebrîk için bu târiḥ oldı du‘āya maḡrûn
Sāl-i Ḥamîd Ḥān’ı Mevlâ kıla mübârek

Sene 1308 [1891]

[3.2.68. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzûmesi]

Âsitân-ı ‘ulviyyet-iḡtirân-ı ŧehenŧâhîleri, maḡla‘-ı ehille-i feyz-i câvid ve fûrûġ-ı cihân-efrûz-ı cebhe-i ŧevket-penâhîleri reŧk-endâz-ı levâmi‘-i ḡurŧîd olan pâdiŧâh-ı [M1 97] celîlü’l-maḡâm, velî-ni‘ met-i ‘ulvî-nâm (*dâme merci‘an li‘l-enâmi medâ‘d-duhûri ve‘l-a‘vâm*)²⁵⁴ efendimiz ḡazretleriniñ iŧbu sâl-i ḡümâyûnlarınıñ tebrîk ü tas‘îdini mübeyyin dördinci târiḡdir:

[*Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün*]

- 1 Geliñiz ŧıdḡ ile ey zümre-i yârân-ı ŧafâ
Edelim müttefiḡan terk-i tezâd-ı meŧreb
- 2 Ḥüsn-i aḡlâḡ ile tezyîn-i ŧıfât eyleyelim
Cûy-ı ‘ömr olmadır baḡr-ı fenâya manŧıb [M2 159]
- 3 Dâ‘imâ girmez ele böyle zamân-ı ḡurrem
Her zamân toġmaz idi böyle mübârek kevkeb
- 4 Oldı bu millete iḡsân-ı Ḥudâvend-i ezel
Öyle bir pâdiŧeh-i ‘âdil ü ḡudsî-meŧreb
- 5 Himmet ü ŧefḡat ü ‘ulviyyet ü ehliyyet ile
Gelmemiş zâtı gibi devr edeli rûz ile ŧeb

²⁵⁴ دام مرجعاً للانام مدى الدهور والاعوام : (Allâh zaman var oldukça onu bütün yaratılmışların (başvurduġu/sıġındıġı) bir merci kılsın.)

- 6 Meh-liķā feyz-i Ğudā aşl-ı seĥā kenz-i vefā
Cem-ĥařem rüĥ-ı kerem bedr-i ümem faĥr-ı   Arab
- 7 Revnaĥ-ı dīn-i Nebī peyrev-i şer -i   Arabī
  Ālemiñ müntaĥabı řāĥ-ı hümāyün-mezĥeb
- 8 Dāver-i ma  rifet-āmüz ü ma  iyyet-perver
Server-i ma  delet-āyīn ü pesendide neseb
- 9 Dürr-i deryā-yı   adālet gül-i bāĝ-ı himmet
  Ādil-i   ālī-şıfat mün  im-i zībende-ĥaseb
- 10 Mařdar-ı nūr-ı hüdā ĥāmī-i ĥaĥĥ-ı fuĥarā
Mazĥar-ı   avn-ı Ğudā mu  teşim-i t  at-ı Rab
- 11 řĥ-i řāĥān-ı cihān Ğazret-i Sultān Ğamīd
Kim odur pādiřĥ-i a  zam u ferĥunde-laĥab
- 12 O řehenřāĥ ki bir   abdiniñ iĥsānı olur
Ğıpta-i Bermekiyān ĥayret-i Āl-i Mahleb [M2 160]
- 13 Keşf-i aĥvāl-i re  āyāda ferīd-i ekmel
Neşr-i āřār-ı   adāletde vaĥīd-i aĥyeb [M1 98]
- 14 Ğalbi āyīne-i esrār-ı fuyüzāt-ı kemāl
Cebhesi maĥla -ı ĥürřīd-i cihān-tāb-ı edeb
- 15 Vera  u t  ate ol mertebedir raĝbeti kim
Bir gelir meřreb-i memdūĥına řevvāl ü receb

- 16 Sînesinde leme[‘]ân olmada nûr-ı *faşda*[‘] ²⁵⁵
Fıtratında feyezân etmede feyz-i *farğab*[‘] ²⁵⁶
- 17 Gevher-i nâtıkası şehd-i ‘ Aden’den şîrîn
Selsebîl-i sühanı şîr ü şekerden a[‘] zeb
- 18 Dâ’imâ şüret-i şefkatdir eden anda zuhûr
Düşmemiş âyîne-i kâlbine jengâr-ı ğazab
- 19 Ni[‘] met-i mâ’ide-i maţbaħına lâyıkdır
Şâh-ı Tûbâ’sını Rıdvân-ı na[‘]îm etse haţab
- 20 Şehriyârâ kerem-efrûz u ‘ adâlet-şiyemâ
Ey şehensâh-ı melek-ħaşlet ü kudsî-meşreb
- 21 Sensiñ ey şefkati çok şübhesiz in-şâ’a’llâh
Luţfına Ğazret-i Ğallâk-ı cihâniñ enseb
- 22 Devlet ü millete nâfi[‘] olan icrâ’atıñ
Verdi vicdân-ı re[‘]âyâya ümîd-i ağleb [M2 161]
- 23 Feyz-i enfâs-ı Mesîhâ olur insâna ‘ıyân
Eyleseñ nuţk-ı belîĝaneyi ârâyiş-i leb
- 24 Pîşgâhıñ ufuk-ı bâriħa-i ħikmetdir
Bir olur anda Felâţun ile tıfl-ı mekteb

²⁵⁵ Ey Muhammed! Şimdi sen, sana emrolunanı açıkça ortaya koy ve Allâh'a ortak koşanlara aldırış etme. Kur’ân-ı Kerîm, Hicr Sûresi:94 (Mısrada geçen ifade bu ayette yer almaktadır.)

²⁵⁶ Ancak Rabbine yönel ve yalvar. Kur’ân-ı Kerîm, İnşirâh Sûresi: 8 (Mısrada geçen ifade bu ayette yer almaktadır.)

- 25 Zîr-i fermân-ı emâniñdaki vādîlerde
Şîri zencîre urur silsile-i lerziş-i teb
- 26 Beñzemez şa‘ şa‘ a-i re‘yiñe re‘y-i dîger
Bir midir bedr-i cihân-tâb ile mâh-ı Naḥşeb
- 27 Himmetiñ eylese a‘ dâyi n’ola maḥv ü ‘adîm
Zü‘l-fikâr-ı kefi Kerrâr’a ṭayanmaz merḥab
- 28 Dest-i deryâ-keremiñ vaḳt-i ‘aṭâyâda olur
Nâşir-i dürr ü güher nâşir-i yâkût ü zehab [M1 99]
- 29 Ma‘ şer-i cümle-i aḳvâma eyâ zıll-ı Ḥudâ
Ḥâk-i dergâhiña yüz sürmededir a‘ lâ-yı rüteb
- 30 Eşer-i luṭf-ı cihân-ḳıymet-i feyyâziñdir
‘Abd-i memlûkuña aḳşâ-yı merâm ü maṭlab
- 31 ‘Ăciz oldum o ḳadar vaşfiñi ĩfâda ki ben
Eyledi nâr-ı hacâlet dile ilḳâ-yı Leheb
- 32 N’eyleyim her ne ḳadar eylesem iḳdâm-ı keşîr
Ṭayanır ‘acze yine ḥâtime-i sa‘y ü ṭaleb [M2 162]
- 33 Ey Emîrî edelim sıdḳ ile ol şâha du‘â
Olalım luṭfına tâ Ḥazret-i Ḥaḳḳ’ıñ aḳreb
- 34 Ola in‘âm-ı Ḥudâ-yı müte‘âla maḫzar
Görmeye zerre ḳadar miḫnet ü âlâm ü ta‘ab

- 35 O veliyy-i ni‘am-ı ‘âlem olan sultânı
İki dünyâda emîn eyle elemden yâ Rab
- 36 Lem‘a-efşân olıcağ mâh-ı nev-i sâl-i cedîd
Oldı bu nazm-ı ‘abîdânemi tanzîme sebeb
- 37 (Evvel-i sâl-i zafer) cümle-i ferruğ-fâli
Oldı sâl-i nev’e târih-i laţîf ü enseb

Sene 1308 [1891]

[3.2.69. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târih Manzûmesi]

Mübârek vücûd-ı a‘zamîyyet-nümûd-ı şâhâneleri nüşâ-i nefîse-i ‘adl ü şevket ve mu‘allâ zât-ı bâhirü’l-kemâlât-ı mülûkâneleri mecmû‘a-i ‘irfân ü kerâmet olan şehriyâr-ı hümâyün-ef‘âl, sâye-i aqdes-i feyyâz-ı müte‘âl, velî-ni‘met-i bî-minnet-i hüceste-hişâl (*lâ-zâle-me’nüsen bi-enîsi’s-şevketi ve’l-iqbâli*)²⁵⁷ efendimiz hazretleriniñ sâl-i hümâyün-şilâl-i zılliyyet-pîrâlarını muhtevî taşîr olunan târihtir:
[M1 100]

[Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

- 1 Hâzret-i ‘Abdü’l-hamîd Hân-ı hümâyün-şevketiñ
‘Adl ü dâdından ser-â-pâ oldı ‘âlem müstefîd [M2 163]
- 2 Şübhesiz ol pâdişâh-ı a‘zam-ı ferhundedir
Feyz-i Yezdân nûr-ı tâbân sâye-i Rabb-i mecîd

²⁵⁷ لازال مأنوساً بانيس الشوكة و الاقبال : (Onun (sultanın) şevketi ve ikbalinin ülfeti (var oldukça) ona ülfet edenler de (dostları da) bitmez.)

- 3 H̄amdu li'llāh eyledi ebşār-ı baht-ı milleti
Ġarķ-ı nūr-ı mefh̄aret, 'adl-i ŧehenşāh-ı reşīd
- 4 ŧimdi gōr̄di dīde-i pertev-fezā-yı k̄ā 'ināt
Taht-ı 'ālū'l-'āl-i ŧevket ūzre sultān-ı vaḥīd
- 5 Sāye-i feyz-iķtirān-ı ḥāzret-i ŧāhānede
Her ŧebi Ķadr oldu gūyā 'ālemiñ her rūzı 'īd
- 6 Dest-i te'yīdi der-i āsāyiŧi ķıldı kūşād
Himmeti ebvāb-ı ŧerr ū fitneye urdı kilīd
- 7 'Ālemiñ el-ḥaķ Mesīḥā-yı ḥayāt-efzāsıdır
Buldı 'adlinden vūcūd-ı māsivā rūḥ-ı cedīd
- 8 Bir mu'azzam pādişāhıñ vaŧf-ı 'ālū'l-'ālidir
Olsa lāyık nazmımıñ her beyti bir dūrr-i ferīd
- 9 ŧevketi mūzdād olup ol pādişāh-ı a'zāmıñ
Yā İlāhī kiŧverinden her belā olsun ba'īd
- 10 'Abd-i memlūki Emīrī rūz ū ŧeb eyler du'ā
Māh ū sālī dā'imā sultānımıñ olsun sa'īd
- 11 Oldı sāl-i mes'adet-efzāyı tebrik etmege
Bī-bedel tārīḥ-i (Ġāzī-i e'az Sultān Ḥamīd)

Sene 1309 [1892]

[M2 164]

[3.2.70. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Şân-ı ‘adâlet ve şöhet-i himmet-i mülûkânelerini envâr-ı eşfâk ü merâhim ve envâ‘ -ı eltâf ü mekârim gibi mü’essir-i bî-gâyât-ı celîle ve memdûhe ile bir kat daha tenvîr ü i‘lâ eden zıllu’llâh-ı bî-naẓîr ve şehensâh-ı mu‘allâ-serîr, velî-ni‘met-i hümâyûn-ı şîr, [M1 101] (*edâma’llâhu te‘âlâ ve a‘lâ’i ilâ-nihâyeti-l-mevâkıti*)²⁵⁸ efendimiz hazretleriniñ tebrîk-i sâl-i cihândârîleri haqqında ikinci def‘a taħrîr olunan târîhdir:

[*Mef‘ülü mefâ‘ilün mef‘ülü mefâ‘ilün*]

- 1 Şâhenşeh-i bî-mânend Sultân Hamîd Hân’ın
‘Adl ü keremi kıldı zulm ü sitemi imhâ
- 2 Ârâyiş-i devletdir pîrâye-i şevketdir
Haqq’dan bize ni‘metdir ol pâdişeh-i yektâ
- 3 Sultân-ı ‘Alî-sîret hâkân-ı velî-fiṭrat
Şiddîk-i celî-himmet Fârûk-ı cihân-pîrâ
- 4 Gencîne-i fikretde ‘irfân-ı ezel-meknûz
Âyîne-i ṭab’ında esrâr-ı Hudâ peydâ
- 5 Tezyîn eden âfâkı ‘ulviyyetidir yoḡsa
‘Âlem yine ol ‘âlem dünyâ yine ol dünyâ
- 6 Selsâl-i saḡâvetdir ol dest-i güher-efşân
Mir’ât-ı haqqîkattir ol meşreb-i feyz-ārâ
- 7 Evşâf-ı hümâyûnı cevân ediyor dilde
Bir zerrede biñ hürşîd bir çatrede biñ deryâ [M2 165]

²⁵⁸ (Allâh onu daim kılsın ve onu sonsuza dek yüceltsin.) : اءام الله ءعالى و اعلاه الى نهائى المواقىء

- 8 Ol hüsrev-i zî-şâna ol sâye-i Raḥmân'a
Her maḳşad u niyyetde yardımcı ola Mevlâ
- 9 Ol şâh-ı mu' allânîñ her dem da' avâtıyla
Memlûki Emîrî'niñ olmuş kâlemi gūyâ
- 10 Tebrîki bu nev-sâliñ maḳrûn-ı tefe' üldür
Oldı ne güzel târiḥ (sâl-i zafer-i vâlâ)

Sene 1309 [1892]

[3.2.71. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzûmesi]

Dürre-i beyzâ-yı deryâ-yı şevket ü iclâl, ğurre-i ğarrâ-yı maşrıḳ-ı ulviyyet ü iḳbâl,
pâdişâh-ı meḥâsin-iktinâh, mu' tî-i fî-sebîli'llâh, velî-ni' met-i keşîrû'l-luḫf ve'n-nevâl
[M1 102] (*dâme mecduhu ve sulṫânuhu mâ-te'âḳabi'l-eyyâmi ve'l-leyâlî ve*
tekerrere'l-ġuduvvi ve'l-âşâl)²⁵⁹ efendimiz ḫâzretleriniñ sâl-i celîl-i şâhâneleriniñ
tebrîk ü tes'îdini müfessir üçinci def a terḳîm olunan târiḥdir:

[*Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün*]

- 1 Cihânîñ pâdişâhı ḫâzret-i ' Abdü'l-ḫamîd Ḥân'ıñ
Vücûdı tâ ezelden ' adl ü şefḳatle muḫammerdir
- 2 O sulṫân-ı serîr-i salṫanat kim âfitâb-ı çarḫ
Der-i şevket-serâ-yı devletinde ḫâlḳa-i zerdir
- 3 O şâhenşeh ki cevîlângâh-ı mi' râc-ı ' adâletde
Burâḳ-ı himmeti hem şeh-per-i Nâmûs-ı Ekber'dir

²⁵⁹ *dam mjede ve سلطانه ما تعاقب الايام و الليال و تكرر الغدو والاصال : (Onun şanı ve saltanatı gece ve gündüz birbirini takip ettikçe ve sabah ve akşam tekrar ettikçe devam etsin.)*

- 4 O ſāhenſeh ki tezyīn eyleyen evſāf u ahlākın
Ser-ā-pā sīret-i yārān u aſhāb-ı peyamberdir [M2 166]
- 5 Cemāl-i pādiſāhī zübde-i *fī-ahseni taqvim*²⁶⁰
Maḳām-ı ‘adl ü cāhı secdegāh-ı mihr-i ḥāverdir
- 6 Fezā-yı himmete server sipāh-ı nuſrete ſaffder
Sipīhr-i ſevkete zīver nigīn-i ‘adle gevherdir
- 7 Cihān-bān-ı mu‘azzamdır Ḥudāvend-i mükerrerdir
Ḳader-dān-ı müfaḥhemdir ſehenſāh-ı dilāverdir
- 8 Bilād-ı ‘adle sulṭāndır ‘ibādu’llāha iḥsāndır
Cihān-ı fazla ḥāḳāndır serīr-i feyze dāverdir
- 9 Fūrūḡ-ı dīde-i himmet cilā-yı cevher-i ſefḳat
Naſīr-i ſevket ü devlet zahīr-i ceyš ü kiſverdir
- 10 Felek-ḳāker melek-peyker ḳamer-efser bülend-aḥter
Cihān-perver zafer-yāver mu‘īn-i mülk ü leſkerdir
- 11 Vekīl-i faḥr-ı ‘ālemdir o zıllu’llāh-ı ‘ādil dil
Ki vaſfı zīver-i nuṭḳ-ı ḥaṭīb-i heft minberdir
- 12 Hümāyūn-zıll-ı Mevlā’dır o ſāhenſāh-ı ferruḡ-ruḡ
Ṭavāf-ı beyt-i ‘adli kudsiyāna ḥacc-ı ekberdir

²⁶⁰ *Kur’ân-ı Kerîm, Tîn Sûresi: 4.*

- 13 O ŧāhenŧeh ki āġāz-ı kitāb-ı rüŧd ü iħsānı
Ĥitām-ı bahŧ-ı Hārūnū'r-reŧid ü Fażl u Ca'fer'dir [M1 103]
- 14 Nesīm-i ravza-i ħulķı ile rū-yı zemīn ŧād-āb
ŧemīm-i 'anber-i 'adli ile 'ālem mu'a'ttardır [M2 167]
- 15 'Ulüvv-i nükhetinden bir ŧemāme 'anber-i ħürŧid
Ĥulüvv-i fıtratından bir nümüne ta'm-ı ŧekkerdir
- 16 Eder ħaŧŧıyyet-i luġfi mu'a'ttar yār ü aġyārı
Vücüd-ı aķdesi mānend-i terkīb-i mu'anberdir
- 17 'Urüc etdikçe taĥta perde-dārı olmaġa ŧālib
Revān-ı Ĥüsrev ü Cem rūĥ-ı Keykāvus u Ĥayŧer'dir
- 18 O taĥt-ı pādıŧāh-ı dīn ü dünyā sāye-i Mevlā
Ki envār-ı füyüzāt-ı ħilāfetle münevverdir
- 19 Müzeyyen taĥt-ı yektā kim serir-i ŧāķdīs-āsā
'Acā'ib naķŧ-ı ġün-ā-ġünla ser-tā-ser muŧavverdir
- 20 ŧehenŧāhā mu'a'azzam pādıŧāhā āsumān-cāhā
Ey ol sultān ki 'abd-i dergehiñ Selċük ü Sencer'dir
- 21 Sen ol ŧāhenŧeh-i ġitī-sitān ü kiŧver-ārāsıñ
Ki ferr ü ŧevketiñ ŧāhān-ı 'ālemden füzünterdir
- 22 Sen ol sultān-ı feyz-efrüz u 'ālī-ma' deletsin kim
Esās-ı salĥanat te'yid-i 'adliñle muķarrerdir

- 23 Cihān hūkmūñle kā'im şevketiñ ārāyiş-i 'ālem
Vücūd-ı şehriyārīñ revnaķ-ı evreng ü efserdir
- 24 Muḫaddemsiñ kemāl-i 'adl ile şāhān-ı eslāfa
Egerçi 'āleme hengām-ı teşrifīñ mu'aḫḫerdir [M2 168]
- 25 Re'āyā ni' met-i luḫfuñ ile āsūde-ḫāḫırdır
Eşirrä şadme-i ḫahrīñ il fersūde-peykerdir
- 26 'Adūya ḫāme-i destiñ 'aşā-yı İbni 'İmrān'dır
Cihāna sofra-i cūduñ simāḫ-ı İbni Āzer'dir
- 27 Sevād-ı ḫışmiñ a'dāya siyāh-ı şām-ı miḫnetdir
Ziyā-yı luḫfuñ aḫbāba şafā-yı şubḫ-ı enverdir
- 28 'Uḫāb-ı ḫahrīña 'avn-ı İlāhî kuvvet-i bāzū
Hümā-yı baḫtiña feyz-i tecellī tāb-ı şeh-perdir [M1 104]
- 29 Degil manzūme-i vaşfiñla şerḫ-i şıdķ u ihlāşım
Kitāb-ı dāstān-ı Ḥaydar-ı Kerrār u Ḳanber'dir
- 30 Ederdim böyle mi vaşf-ı celīliñ n'eyleyim ammā
Hücūm-ı miḫnet ü ālām ile ḫalbim mükedderdir
- 31 Beden bī-tāb u ḫālī' bī-şebāt u dīde giryāndır
Gönül me'yūs u endişem perişān sine muğberdir
- 32 Felek maḫrūn-ı ārām etse ammā tab' -ı şehḫārım
Belāğat 'arşasın zabt etmege ḫādir süḫanverdir

- 33 Ben ol ‘ allāme-i nazmım ki mānend-i Ebü’l-kāsım
Kelāmım dāğ-ı vıcdān-ı şānānīd-i Zemaḥşer’dir
- 34 Müreccaḥdır kelām-ı ‘Urfī vü Maḥmūd’a güftārım
Sevādı mülk-i Rūm’uñ reşk-i Şīrāz ü Şebister’dir [M2 169]
- 35 Bahār-ı ḥıkmete üşkūfe-i nev-bāvedir tab‘ım
Ne nesrīndir ne sünbüldür ne sevsendir ne kıatmerdir
- 36 Semen-bū-yı belāgat erguvān-ḥū-yı feşāḥatdır
Ḥacālet-baḥş-ı reng ü revnaķ-ı gül-nār u ‘abherdir
- 37 Ḥayālīm evc-gāh-ı sāḥa-i ma‘nāda ‘Anķā’dır
Şu‘ürüm şaḥn-ı āteş-zār-ı mazmūnda semenderdir
- 38 Eder işte bu gūne ‘ālem üzre faḥr u istignā
O kim zātīñ gibi şāhenşehe vaşşāf-ı çākerdir
- 39 Du‘ā eyle Emīrī ba‘d-ez-īn terk eyle ıtnābı
Eger nazm-ı mufaşşal gevher olsa kıadri aḥķardır
- 40 Kıaşıde ğāyetin bulduķda zīrā kim du‘ā etmek
Kıadīmī de’b-i pāk-i şā‘irān-ı nükte-perverdir
- 41 Ḥudā taḥtıñda dā’ım eylesin zāt-ı ḥümāyūnuñ
Felekler tā ki böyle sāyebān-ı heft kışverdir
- 42 Cihān ser-tā-be-pā tābende olsun nūr-ı ‘adlıñle
Kıamer tā nice kim ḥūrşīd-i ‘aksiyle mūnevverdir

43 Şehenşâh-ı celîliñ sâlini sa‘ d eyle yâ Bârî [M1 105]

Bu mışra‘ hem du‘ âdır hem de târiḥ-i enverdir

Sene 1309 [1892]

[M2 170]

[3.2.72. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târiḥ Manzûmesi]

Sitâyiş-i ‘âlü’l-‘âl-i şâhâneleriniñ ḥaḫḫ-ı edâsında ḳalemler ‘âciz-i bî-tâb ve devâm-ı ed‘iyye-i mefrûza-i pâdişâhâneleri mûcib-i iktisâb-ı ecr ü şevâb olan pâdişâh-ı İskender-ḥaşem, şehriyâr-ı melâ’ik-ḥadem, veli-ni‘ met-i ma‘âlî-mevfûr (*naşarahu’llâhu te‘âlâ bi-elveyti’l-ervâḫi’l-ḳudsiiyyetin ilâ-nihâyeti’s-şuhûr*)²⁶¹ efendimiz ḥâzretleriniñ tebrîk-i sâl-i şâhânelerini ḥâvî dördinci def‘a taḫrîr olunan târiḥdir:

[*Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün*]

- 1 Şâh-ı zamâne Ḥâzret-i Sulṫân Ḥamîd kim
Etmez nazîri ‘aḳs-i mürâya-yı rûzgâr
- 2 Sulṫân-ı ced-be-ced şeh-i şâhân-ı kâ’inât
Bürhân-ı salṫanat dürr-i yektâ-yı rûzgâr
- 3 Luṫf-ı ‘azîm-i Ḥâzret-i Ḥallâḳ-ı lem-yezel
Faḫr-ı ‘amîm-i ümmet-i ‘uzmâ-yı rûzgâr
- 4 Rûḫ-ı cedîd-i ‘unşûr-ı terkîb-i salṫanat
Feyz-i ümîd-i Millet-i Beyzâ-yı rûzgâr

²⁶¹ نصره الله تعالى بالوية الارواح القدسية الى نهاية الشهر : (Allâh Teâlâ, kudsi ruhların sancakları ile aylar var olduğu sürece ona yardım etsin.)

- 5 Müstemsik-i şerî' at-ı ğarrâ-yı Aḥmedî
Müstekmil-i nevâķış-ı ni' mâ-yı rûzgâr
- 6 Feyz-i Ḥudâ ḥalîfe-i maḥbûb-ı Kibriyâ
Nûr-ı hüdâ güzîde-i ebnâ-yı rûzgâr
- 7 Faḥr-ı düvel sûtûde-i cem' iyyet-i beşer
Budur milel yegâne-i i' lâ-yı rûzgâr
- 8 Ol pâdişeh ki kaçre-i bârân-ı luḥfudur
Revnaķ-fezâ-yı sebze-i şaḥrâ-yı rûzgâr [M2 171]
- 9 Ol tâc-ver ki ḥalkâ-i dergâh-ı 'adlidir
Şâhân-ı dehre 'urve-i vüşķâ-yı rûzgâr [M1 106]
- 10 Ol dâd-ger ki gerd-i ni' âl-i şükûhudur
Keḥl-i laṭîf-i dîde-i bînâ-yı rûzgâr
- 11 Ol cevher-i ḥulâşa-i Âdem ki nûrudur
Pertev-fezâ-yı çeşm-i temâşâ-yı rûzgar
- 12 Ol gevher-i yegâne-i 'âlem ki zâtıdır
Ârâyiş-i ḥazîne-i yektâ-yı rûzgâr
- 13 Kaľb-i laṭîfi merkez-i ilhâm-ı müste'ân
Fikr-i metîni sâḥa-i Sînâ-yı rûzgâr
- 14 Rûy-ı zemîni eyledi bir nûr-ı 'adl ile
Ol âfitâb-ı memleket-ârâ-yı rûzgar

- 15 Būs-ı rikābı maṭlab-ı şāhān-ı şark u ğarb
Ḥıfz-ı vücūdı maḳşad-ı aḳşā-yı rüzgār
- 16 Evc-i şükūhı miş‘ ad-ı a‘ lā-yı iḥtişām
Saḥn-ı serāyı mesned-i eşnā-yı rüzgār
- 17 Bir şemme-i rübūdesidir ḥalk-ı pākiniñ
Būy-ı laṭīf-i ‘ anber-i sārā-yı rüzgār
- 18 Bir bende-i kemīnesidir bāb-ı ‘ adlıniñ
İsfendiyār-ı ma‘ reke-fersā-yı rüzgār [M2 172]
- 19 Bir ğonce-i şükūftesidir bāĝ-ı feyziniñ
Mihr-i münīr-i ğunbed-i Mīnā-yı rüzgār
- 20 Bir kaṭre-i çekīdesidir baḥr-ı cūdunuñ
Cüş u ḥurūş-ı lücce-i ḥaḍrā-yı rüzgār
- 21 Bir zerre-i nümūdesidir evc-i re‘yiniñ
Berķ-i şihāb-ı ‘ ālem-i bālā-yı rüzgār
- 22 Bir lem‘ a-i çehendesidir feyz-i ṭab‘ ınıñ
Nūr-ı laṭīf-i şubḥ-ı mücellā-yı rüzgār
- 23 Fermān-ı ‘ adli kāfil-i emniyyet-i beşer
Ĝüftār-ı pāki, şehd-i mühennā-yı rüzgār
- 24 Āşār-ı ḥışmı etse sirāyet ‘ avālime
Ditrer kemāl-i ḥavf ile a‘ zā-yı rüzgār

- 25 Şāhenşehā keremver-i ferhunde-meşrebā [M1 107]
Ey pādişāh-ı a' zam ve a' lā-yı rūzgār
- 26 Sensiñ o şāh-ı 'ādil-i Fārūq-şīme kim
Maḫhūr-ı 'adliñ oldı eşirrā-yı rūzgār
- 27 Sensiñ o ḥāmī-i zu' afā-yı zamāne kim
Bir kimse eylemez daḫı şekvā-yı rūzgār
- 28 Her ferd-i leşkeriñ ola 'avn-ı Hūdā ile
Bir ḫahramān-ı zelzele-baḫşā-yı rūzgār [M2 173]
- 29 Feyz-i nesīm-i 'adliñ ile oldı nev-bahār
Fuşhat-serāy-ı sāḫa-i ḡabrā-yı rūzgār
- 30 Manzūr-ı luṭf-ı himmetiñ a' lā-yı kā'ināt
Menfūr-ı ṭab' -ı şevketiñ ednā-yı rūzgār
- 31 Aḫṭār-ı şeş cihetde götürmez nazīriñi
Mehd-i vücūda bir daḫı ābā-yı rūzgār
- 32 Bād-ı bahār-ı 'adliñ ile zā'il olmasa
Sūzān ederdi ādemi germā-yı rūzgār
- 33 Tāb-ı laṭīf-i mihr-i 'ināyātiñ olmasa
Berbād ederdi 'ālemi sermā-yı rūzgār
- 34 Olmuş cihān-ı ṭab' iñā iḫsān-ı Kibriyā
Gencīne-i cevāhir-i ma' nā-yı rūzgār

- 35 Dense zāmīr-i pākiñe şâyân degil midir
Āyīne-i haķāyık-ı eşyā-yı rūzgār
- 36 Ma' lūmdur cenāb-ı serā'ir-şikāfiña
Keyfiyyet-i daķāyık-ı inşā-yı rūzgār
- 37 Mekşūfdur o fikr-i ' avālim-pesendiñe
Māhiyyet-i ' anāşır-ı eczā-yı rūzgār
- 38 Mānend-i reng-i haste-i bī-tāb-ı ' aks eder
Āyīne-i celāliñe sīmā-yı rūzgār [M2 174]
- 39 Şimden gerü Emīrī du' āniñ zamānıdır
Bitmez şenā-yı hüsrev-i yektā-yı rūzgār [M1 108]
- 40 Tā kim olur şaķīfe-i hestide naķş-bend
Geh şulķ-ı ' ālem ü gehī ğavġā-yı rūzgār
- 41 Olsun kemāl-i şihhat ile zāt-ı şevketi
Müstaġnī-i devā-yı eţibbā-yı rūzgār
- 42 Feyz-i hayāt-ı mülk ü mileldir o pādişāh
Maġlūbı dā'imā ola a' dā-yı rūzgār
- 43 (Feyz-i hayāt) oldı o sulţān-ı a' zama
Tārīķ-i bī-nażir ü dil-ārā-yı rūzgār

Sene 1309 [1892]

[3.2.73. Yeni Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Tedbîr-i fermâ-yı şügûr, bilâd-ı nesağ-bağşâ-yı umûr, ‘ibâd-ı ‘umrân-efzâ-yı mesâkin ve inhâ-i ma‘ mûre-pîrâ-yı emâkin-i dünyâ olan şehensâh-ı melâ’ik-pesend, pâdişâh-ı bî-mişl ü mânend, velî ni‘met-i bî- minnet-i ‘âlem-sûd (*şeyyeda’llâhu te‘âlâ erkâne hilâfetehu bi-evtâdi’l-ğulûd*)²⁶² efendimiz hazretleriniñ haqq-ı celîl-i mulûkânelerinde bu kerre şeref-ğulûl eden sâl-i cedîd-i meserret-bedîdîñ müteyemmin ü mes‘ûd buyurulması temennîsini muhtevî hûme-i memlûkiyyetle tanzîm olunan târihdir: [M2 175]

[Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

- 1 Hazret-i ‘Abdü’l-ğamîd Hân’ı kadîm etsin Hudâ
Taht-ı şevketde Resûl-i müctebânîñ ‘aşkına
- 2 ‘Adli olsun şem‘-i cem‘-ârâ-yı bezm-i kâ’inât
Ağmed-i mürsel şefî‘-i ins ü cânîñ ‘aşkına
- 3 Nev-bâhâr-ı ‘adl ü dâd olsun zamân-ı şevketi
Şu‘le-i tâbân-ı şem‘-i ahterânîñ ‘aşkına
- 4 Her dem olsun gülşen-i iğbâli mağfûz-ı hazân
Çâr-yâr-ı bî-nazîr-i bâ-şafânîñ ‘aşkına
- 5 Feth ü nuşret rehberi olsun o ‘ulvî kevkebiñ
‘İzzet-i mi‘râc ü ‘azm-i âsumânîñ ‘aşkına [M1 109]
- 6 Her umûrî ‘âkifân-ı ümmete memdûh ola
‘Âkif-i mihrâb-ı tã‘at kudsiyânîñ ‘aşkına

²⁶² شَيْدِ اللهُ تَعَالَى ارْكَانَ خِلاَفَتِهِ بَاوْتَادِ الْخُلُودِ : (Allâh Teâlâ, onun hilâfetine temelini ebedî sütunlarla güçlendirsin.)

- 7 Her kelām-ı pākini Rūḥü'l-ḳudūs te'yîd ede
Şem' -i ḳurbiyyet Ḥabîb-i Kibriyânîñ 'aşḳına
- 8 'Avn-ı Mevlâ reh-nümâsı olsun ol şâhenşehiñ
Faḥr-ı 'âlem şâfi' -i rûz-ı cezânîñ 'aşḳına
- 9 Eyleye ilhâm-ı muṭlaḳdan füyûzât iḳtibâs
Vech-i peygamberdeki nûr-ı Ḥudâ'nîñ 'aşḳına
- 10 Ḳalbini mişbâḥ-ı ḳudret lem' a-pîrâ eylesin
Refref-ârâ-yı fezâ-yı lâ-mekânîñ 'aşḳına [M2 176]
- 11 İntizâm-baḥş-ı 'ibâdu'llâh ola her himmeti
Âşinâyân-ı Cenâb-ı Müste'ânîñ 'aşḳına
- 12 'Adli olsun ḥâş u 'âma rehber-i feyz-i mübîn
Merve vü ḥall ü Şafâ Ümmü'l-ḳurâ'nîñ 'aşḳına
- 13 Ser-firâz olsun livâ'ü'l-ḥamd-i dîn ü devleti
Ṭâ'at-ı ḳurb-i'tilâ-yı aşfiyânîñ 'aşḳına
- 14 Sîne-i râz âşinâsı maḥzen-i tevfiḳ ola
Cebrâ'îl'îñ 'aşḳına faḥr-ı cihânîñ 'aşḳına
- 15 Cû-yı luṭfiyla gülistân-ı cihân âbâd ola
Selsebiliñ 'aşḳına Âl-i 'Abâ'nîñ 'aşḳına
- 16 Ḥaşmîñ her vâḳti bir hengâme-i idbâr ola
Evliyâ vü aşfiyâ vü etḳiyânîñ 'aşḳına

- 17 Sāye-i iclāli olsun bāsıṭ-ı emn ü emān
‘İllet-i gā’iyye-i kevn ü mekānıñ ‘aşkına
- 18 ‘Ömr-i sermedle o zıllu’llāh ber-ḥurdār ola
Ravzā-i pāk-i cenāb-ı Muşţafā’nıñ ‘aşkına
- 19 Kāhr ede a‘ dāsımı yekser Cenāb-ı Kibriyā
Feyz-i ‘aşkü’l-‘aşk-ı ehl-i ittikānıñ ‘aşkına
- 20 Kāfil-i a‘ lāyı icrā’āt ola her niyyeti
Niyyet-i feyz-iḳtırān-ı aşdıkānıñ ‘aşkına [M2 177]
- 21 Ol şehenşāh-ı mu‘ azzam dā‘ imā mes‘ ūd ola
Ġarḳ-ı nūru’llāh olan Kerrūbiyānıñ ‘aşkına [M1 110]
- 22 Kātı‘ ü’l-eşkālı ola seyf-i miyān-ı şevketi
Ferd-i ser-bāz-ı şecā‘ at lā-fetānıñ ‘aşkına
- 23 Nüşā-i vicdānı maḳrūn-ı me’āl-i feyz ola
Sūre-i ümmü’l-kitāb ü Ve’ḏ-Ḍuḥā’nıñ ‘aşkına
- 24 Rāzı olsun Ḥāzret-i Mevlā bu zıllu’llāhdan
Mest-i ḥubbu’llāh olan lāhūtiyānıñ ‘aşkına
- 25 Rehberi olsun Emīrī ceyşiniñ fetḥ ü zafer
Merd-i meydān-ı velāyet Murtażā’nıñ ‘aşkına
- 26 Ḥükmünüñ me’ mūrı olsun zümre-i Kerrūbiyān
Ḥāzret-i peygamber-i āḫir-zamānıñ ‘aşkına

27 (Şems-i fazl) oldu o zıllu'llâh için târîh-i sâl
Şâd et ol sultânı yâ Rab, enbiyânîñ 'aşkına

Sene 1310 [1892-93]

[3.2.74. Yeñi Yıl Tebrîgi İçin Târîh Manzûmesi]

Eltâf-ı mâ-lâ-nihâye-i hümayûnı a' lâ vü ednâya şâmil ve eşfâk-ı 'ulviyyet-i pîrâye-i mes'ûdı kaffe-i cihânyâna vâşıl olan pâdişâh-ı 'ulüvvü'l-himem, şehriyâr-ı sümüvvü'l-kerem halîfe-i kübrâ-yı mazhar, teşrîf-i hîtâb-ı celîl-i levlâk, velî-ni' met-i muhayyirü'l-' uqûl ve'l-idrâk (*eyyeda'llâhu te'âlâ eyyâme salţanatehu ve 'azametehu ve şevketehu mâ-dâme'l-burûcu ve'l-eflâk*)²⁶³ [M2 178] efendimiz hâzretleriniñ sâl-i cedîd-i ma' rûzuñ şeref-hulûli münâsebetiyle dürüd-ı mefrûz-ı tâc-dârîleriniñ tekrârı zımında ikinci def a naşş-ı levha-i 'ubûdiyyet edilen târîhdir:

[Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün]

- 1 Hâzret-i ' Abdü'l-hamîd Hân-ı ' adâlet-güsteriñ
Ser-be-ser rû-yı zemîne sâyesi memdûd ola
- 2 Eylesin âmâde te' yîd-i ezel dil-h'âhımı
Hâtırından her ne geçse cümlesi mevcûd ola [M1 111]
- 3 Çâr-yârîñ meslek-i memdûhın etmiş ihtiyâr
Hâzret-i peygamber andan dâ'imâ hoşnûd ola
- 4 Eyleye hürşid-i ' adli kâ'inâtı nev-bahâr
Sâyesinde berd-i ğam her sîneden mefķûd ola

²⁶³ ايد الله تعالى ايام سلطنته و عظمته و شوكته مادام البروج والافلاك : (Allâh Teâlâ, burçlar ve felekler var oldukça onun saltanatını/yüceliğini ve şevketini desteklesin.)

- 5 Bārgāh-ı şevketinden ıard olan şahş-ı mühin
Dergeh-i gufrān-ı Mevlā'dan dağı maṭrūd ola
- 6 Hıdmet-i şāhānesinden her kim eylerse 'udūl
Rūyına ebvāb-ı iqbāl ü şafā mesdūd ola
- 7 Şıdķ ile ammā o zıllu'llāha hıdmet eyleyen
Şıhḫat ü 'izz ü şerefle nā'il-i maķşūd ola
- 8 Kimse böyle bir veliyy-i ni' meti görmüş mi kim
Sīnesi kenz-i hüdā her bir sözi bihbūd ola
- 9 Ol veliyy-i ni' met-i bī-minnet-i 'ālī-himem
Maḫhar-ı feyz-i 'amīm-i Ḥazret-i Ma' būd ola [M2 179]
- 10 Mesken-i cāvīd ede iķlīmini emn ü emān
Kişverinden şūriş ü cevr ü sitem nā-būd ola
- 11 Gevher-i kenz-i 'adāletdir o sultān-ı celīl
Himmet-i 'uzmāsınıñ āşarı nā-maḫdūd ola
- 12 Ol şehensāh-ı 'azīmü's-şān u 'ulviyyet-nişār
Her ne emr ü nehy ederse cümle 'ālem-sūd ola
- 13 Āfitāb-ı burc-ı şevketdir vücūd-ı enveri
Cebhesinde nūr-ı 'irfān-ı ezel meşhūd ola
- 14 Eylemişdir burc-ı ḫaķķāniyyete naşb-ı 'alem
Sālīm-i ahvāl-i kübrā-yı dem-i mev'ūd ola

- 15 Feyz-i ‘adli s̄ine-i milletden etdi def‘-i ğam
Ol ŧehenŧāhıñ sin̄in-i ‘ömri nā-ma‘ dūd ola
- 16 Nüşha-yı kübrā-yı himmetdir o zıllıyyet-ķarın
Ķalbine ilhām-ı ħāşü’l-ħāş-ı ħaķ mevrūd ola
- 17 ŧeş-cihāt-ı kâ’ināt ol pādişāh-ı a‘ zamin̄
Ħaşre dek ‘adl-i hümâyūnıyla feyz-ālūd ola
- 18 ŧükr-i Mevlā, farz olur ol millet-i mes‘ ūda kim
Pādişāhı böyle bir ŧāhenŧeh-i Maħmūd ola [M1 112]
- 19 Yā İlāhî olmaya aşlā ķarın-i inħilāl
Ħaşmınıñ tār-ı ümīdi ‘aksine ma‘ ķūd ola [M2 180]
- 20 Ħaķķ-ı ŧāhenŧāh-ı a‘ zamma Emīrī ķākeriñ
Her du‘āsı müstecāb-ı dergeh-i ma‘ būd ola
- 21 Oldı bu tārīħ ile ħāmem güher-riz-i du‘ā
Ħazret-i Sulţān Ħamid’e sāl-i nev mes‘ ūd ola

Sene 1310 [1892-93]

[3.2.75. Yeñi Yıl Tebrigi İçin Tārīħ Manzūmesi]

Envār-ı ‘adālet ü ŧevket-i ŧāhāneleri, lem‘ a-riz-i medāric-i ufķ-ı i‘tilā ve ŧa‘ ŧa‘-ı
‘ināyet ü ķudret-i mülūkāneleri, feyz-baħş-ı mefāriķ-i dūnyā olan pādişāh-ı zıllıyyet-
iķtirān, ŧehenŧāh-ı bī-nażir-i a‘ ŧār ü āvān, velī-ni‘ met-i bī-minnet-i mükemmeliyet-

ğarın (*lā-zāle zılāle ħimāyeteĥu ilā-ğāyeti's-sinīn*)²⁶⁴ efendimiz ĥazretleriniñ sāl-i cedīd-i ma' rūzuñ şeref-duĥūli sâ'ikasıyla da' avāt-ı mefrūzatü'l-kā'ināt-ı şevket-penāhīleri zımnında üçinci def'a taştīr-i cerīde-i rıĥkıyyet olunan tārīĥdir:

[*Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün*]

- 1 Şehenşāĥ-ı cihān ' Abdü'l-ĥamīd Ĥān-ı kerem-pīrā
Odur sulţān-ı Fārūğ-istiţā' at Murtażā-ef'āl
- 2 Odur memdūĥ-ı ' ālem şehriyār-ı a' del ü a' lem
Odur ĥākān-ı a' zam pādişāĥ-ı aĥsenü'l-aĥvāl
- 3 Cihān-bān-ı ĥader-yāver şehenşāĥ-ı cihān-perver
Vekīl-i Aĥmed-i mürsel veliyy-i vāhibü'l-āmāl
- 4 Ziyā-yı burc-ı ĥudsiyyet fūrūğ-ı tāk-ı ' ulviyyet
İmām-ı cāmī' -i şevket cihān-pīrā-yı ferruĥ-fāl [M2 181]
- 5 Zülāl-i ravza-i himmet nihāl-i sāĥa-i ĥudret
Gül-i gülzār-ı zılliyyet bahār-ı ' ālem-i iclāl
- 6 Mu' in-i millet-i ' uzma zāĥīr-i Ümmet-i Beyzā
Medār-ı rāĥat-ı dünyā me'āl-i nüşĥa-i iĥbāl [M1 113]
- 7 ' Aceb mi olsa herkes tāb-ı şems-i ĥamdan āzāde
Küşād etmiş ĥümā-yı ' adli farğ-ı ' āleme şehbāl
- 8 Du' āsın Ĥazret-i Cibrīl eder ' arş-ı mu' azzamda
Meleklerle olur āmīn-ĥvānı Ĥazret-i Mikāl

²⁶⁴ لا زال ظلال حمايته الى غابت السنين (Onun himayesinin gölgesi yıllar var oldukça bitmesin.)

- 9 O sulṭān-ı hümāyūn-sīrete iḥsān-ı Mevlā'dır
Le 'āl-i kenz-i ehliyyet nuḳūd-ı künc-i istihāl
- 10 Vekīlidir Resūl'ün zıllıdır Ḥallāk-ı yektānıñ
Odur ḥaḳḳā ki mümtāz ü ferīd ü mün' im ü fa' 'āl
- 11 Budur benden bütün dünyāya bir aḥṭār-ı şıdḳ-āver
O sulṭāna sadāḳat eylemekdir efḍal-i a' māl
- 12 Bi-ḥaḳḳ-ı Kibriyā ol pādişāh-ı şevket-ārānıñ
Emiri ' abd-i memlūki du' āda eylemez ihmāl
- 13 Mu' ammer eyle ol şāhensēh-i zī-şānı yā Allāh
Ṭanīn-i ' adli ḳıldı ḳubbe-i eflāki māl-ā-māl
- 14 Velyy-i ni' met-i bī-minnetiñ tebrīk-i sālinde
Sünūh-ārā-yı vicdān oldı bir tāriḥ-i bī-emşāl [M2 182]
- 15 Bu tāriḥim ile eyler ahālī birbirin tebrīk
Şeh-i ' ālī ' aṭāmız var ola mes' üd ola her sāl

Sene 1310 [1892-93]

[3.2.76. Yeñi Yıl Tebrīgi İçin Tāriḥ Manzūmesi]

Ḥāk-i ' atebe-i zıllu'llāhīleri nazar-ı ḥaḳāyık-bīn-i aşdıḳāda hem-ḳıymet-i kibrit-i aḥmer ve ḡubār-ı āsitān-ı şevket-penāhīleri nezd-i dūr-endiṣān-ı ezkiyāda hem-ḳadr-i iksir-i ekber olan seyyidü's-selāṭin eyyedehu'l-berāhīn, ceyyidü'l-ḥavāḳīn, veli-ni' met-i bī-minnet-i ferrūḥ-ḳudūm (*enāme kāffete'l-enāmi fī-zilāli ' adlihi ve iḥsānihi*

mā-ta‘āḳabe’n-nucūm)²⁶⁵ efendimiz ḫazretleriniñ işbu sāl-i cedīd-i meymenet-te’yīd-i şāhāneleriniñ tebrik ü tes‘idini [M1 114] ve maḫāmid celīle-i ḫazret-i şehenşāhīleriniñ tekrārını mutazammın dördinci def‘a keşīde-i silk-i sūtūr-ı ‘ubūdiyyet edilen tāriḫdir:

[*Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün*]

- 1 Şevketlü kerāmetlü Ḥamīd Ḥān-ı güzīndir
Evreng-i ḫilāfetde pesendīde şehenşāh
- 2 Şāhenşeh-i Cem-kevkebe ḫāḳān-ı mu‘azzam
Manzūr-ı Ḥudā feyz ezel-i ‘ādil-i āgāh
- 3 Himmet edüp i‘mārına ihyāsına mülküñ
Her cānibe açdırdı ḳavī ma‘ber ü şehrah
- 4 Çok şāhiḳalar var idi insān çıḳamazdı
Şimdi o şevāhiḳ-i vasaṭdan geçiyor rāh
- 5 Çok bādīyeler var idi ḳuşlar geçemezdi
Şimdi oradan ḳāfileler geçmede her gāh [M2 183]
- 6 Evlād-ı şehīdānı bilüp kendine evlād
Mekteblere yazdırdı o sulṭān-ı felek-cāh
- 7 Etdi ne ḳadar var ise eytām u erāmil
İ‘tā-yı ma‘āşāt eyledе başḳaca irfāh

²⁶⁵ انام كافة الانام فى ظلال عدله و احسانه ما تعاقب النجوم : (Yıldızlar birbirini takip ettikçe onun adaletinin ve ihsanının gölgesinde bütün varlıklar var olsun.)

- 8 Tasvîr edemez vüs'at-ı eşfâkıını efkâr
Ta' dâd edemez luţf-ı hümâyûnını efvâh
- 9 Ya Rabbi bi-ḥaqq-ı şeref-i Aḥmed-i mürsel
Olsun o şehensâh-ı güzîn vâşıl-ı dil-ḥvâh
- 10 Bihbûd ola ol kâmvır-i ekbere her rûz
Mes'ûd ola ol dâd-ger-i eşhere her mâh
- 11 Manşûr ola ol pâdişeh-i a'zam-ı 'âlem
Maḥmûr ola nâ-bûd ola hep düşmen-i gümrâh
- 12 Bu bende-i memlûki Emîri kavli dâ'im
Meşgûl-i du'âdır o şehensâha seher-gâh
- 13 Yazdı kalem-i çâkeri nev-sâl-i sefidîñ
Târîḫini ḥıfz eylese sultânımı Allâh

Sene 1310 [1892-93]

[M1 115 - M2 184]

[3.2.77. Ḥâtîme ve 'Arz-ı Teşekkür]

[Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

- 1 Yâver oldu 'avn ü imdâd-ı Ḥudâ
Ḥamdu li'llâh olmadı sa'yim hebâ
- 2 Eyledim şâh-ı cihâniñ vaşfını
Şehriyâr-ı kâdr-dâniñ vaşfını

- 3 Naẓmımıñ her beyti elbet ‘ālīdir
Pādişāhıñ vaşf-ı ‘ālū’l-‘ālīdir
- 4 Eyledi vaşf-ı bülend-i şehriyār
Naẓmımı şöhret-fezā-yı i‘tibār
- 5 Vaşfidır vicdānımı rahşān eden
Hubbudur endişede cevlan eden
- 6 Vaşfı vicdānıñ şafāsıdır anıñ
Hubbı imānıñ cilāsıdır anıñ
- 7 Ey Hudā-yı zü’l-celāl-i *lā-yezāl*²⁶⁶
Ey Cenāb-ı Müste‘ān-ı bī-mişāl
- 8 Levh-i A‘zam ‘arş-ı a‘lā ‘aşkına
Aḥmed ü Maḥmūd ü Tāhā ‘aşkına
- 9 Dā’im et ol pādişāh-ı a‘zamı
Ol şehensāh-ı hümāyūn maḥdemi
- 10 Sıḥḥat ü şevketle berhürdār ola
Kā’ināt-efrüz-ı istiqrār ola [M2 185]
- 11 ‘Abd-i memlūk-i şehensāh-ı şehīr
Bende-i şādıḳ Emīrī-i ḥaḳīr
- 12 Kıldı gerçi ḥüsn-i itmām-ı kitāb
Oldı lākin maẓhar-ı şerm ü ḥicāb

²⁶⁶ *Zevalsiz, bitimsiz, sonu olmayan, yok olmaz, payidar.*

- 13 Rū-nümādır çünkü biñlerce haṭā
‘Aczūme var i‘ tirāfim dā’imā
- 14 Hāme-i bī-ḳudretin maḥşūlidür
Bir ḥulūş-ı niyyetiñ maḥşūlidür
- 15 Var ümīdim ol şeh-i ferruḥ-liḳā
Eylese şāyeste-i ‘afv ü ‘aṭā [M1 116]
- 16 Himmet-i sulṭān-ı dil-āgāh ile
Feyz-i şāhenşāh-ı zıllu’llāh ile
- 17 Bu kitābı çünki itmām eyledim
Şükr-i bī-pāyān-ı ‘allām eyledim
- 18 Soñra ḳıldım ben baña güft ü şenīd
Lāyiḥ oldu fikre böyle bir ümīd
- 19 Çünki yoḳdur bunda ḥāric bir kelām
Cümlesi evşāf-ı sulṭān-ı enām
- 20 Düşse bir tāriḥ-i ḥikmet-iktināh
Anda tābān olsa ism-i pādişāh [M2 186]
- 21 Etmemişken ben henüz ḳaṭ‘-ı kelām
Oldı sāniḥ fikre bir tāriḥ-i tām
- 22 Hem müfid ü muḥtaşar hem bī-bedel
Yoḳdur anda zerrece ḥaşv ü ḥalel

- 23 Olmasa ‘avn-ı Hudâ-yı zü’l-celâl
Böyle bir târîhe olmaz ihtimâl
- 24 Kibriyâ’nıñ luţfudur ihsânıdır
Pâdişâhıñ feyziniñ bürhânıdır
- 25 Semt-i bālâdan mı indi tab‘ıma
‘Arş a‘lâdan mı indi tab‘ıma
- 26 Mevki‘inde pek münâsib düşdi tām
Faşş-ı hâtemveş yakışmışdır temām
- 27 El verir ey hâme-i hikmet-me’âl
Geldi artık mevsim-i tayy-ı mağâl
- 28 Ğâyetin bulduğda bu nazm-ı ferîd
Oldı târîhi (tevârîhü’l-Ĥamîd)

Sene 1310 [1892-93]

[M2 187]

*(Allâhumme ebbede şevketehu ve şeyyede devletehu ve eyyede nuşretuhu ilâ-
yevmi’d-din, bi-ğurmeti seyidi’l-mürselîn. Kemule hâzâ’l-kitâbu bi-‘avni’llâhi’l-
meliki’l-vehhâbi fî-evâ’ili şehri muğarremi’l-ğarâm; senete ‘aşere ve şelâse mi’etin
ve elf. Mim.)*²⁶⁷

²⁶⁷ اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل
اللهم ابد شوكته و شيد دولته و ابد نصرته الى يوم الدين بحرمة سيد المرسلين. كمل هذا الكتاب بعون الله الملك الوهاب في اوانل

SONUÇ

Bu çalışmada öncelikle Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Manzum No: 1081'de yer alan ve toplamda 77 manzumedan oluşan Ali Emîrî Efendi'nin II. Abdülhamid'i övmek ve tebrik etmek için yazdığı *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserinin transkripsiyonlu metni oluşturulmuştur. Eserin şekil incelemesi, dil ve üslûp incelemesi, edebî sanatlar incelemesi ve muhteva incelemesi vb. yapılmıştır. Yapılan bu incelemeler neticesinde eser hakkında sağlıklı ve doğru tespitler verilmeye çalışılmıştır.

Bu tezde Ali Emîrî'nin *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserinin eski Türk edebiyatı kapsamında inceleme ve metninin oluşturulması esas alınmıştır. Methiye ve tarih türünün tarihsel süreç içinde gelmiş olduğu nokta itibariyle şairin eserine almış olduğu methiye ve tarihlerin gerekçeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eser üzerinden Ali Emîrî Efendi'nin edebî yönü, şairliği, edebî zevki ve şiir anlayışı yansıtılmaya çalışılmıştır. Eserin manzum özellikleri ortaya çıkarılmıştır. Ali Emîrî'nin dîvânları dışındaki şiirlerinden oluşan *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserdeki şiirleri üzerine de bu vesileyle bir çalışma yapılmıştır.

Eski Türk edebiyatının son temsilcilerinden biri olan Ali Emîrî Efendi, *Levâmi'u'l-Hamîdiyye* adlı eserindeki şiirlerinde eski Türk edebiyatının genel özelliklerini yansıtarak Arapça ve Farsça kelimeleri sıkça kullanmıştır. Eserin medhiye türünde yazılması, dilinin de ağırlaşmasına ve ağıdalı bir hale gelmesine sebep olmuştur. Özellikle eserin mensur kısımlarında Arapça ve Farsça kökenli kelimelerden oluşan uzun terkipler kullanılmıştır.

İncelenen eserden hareketle Ali Emîrî Efendi'nin gözüyle II. Abdülhamid'in portresine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ali Emîrî Efendi'nin gözüyle II. Abdülhamid, mükemmel ve olağanüstü bir hükümdardır. Genel hatlarıyla özetlenirse Ali Emîrî'nin

gözündeki ve gönlündeki II. Abdülhamid; Allah'ın yeryüzündeki halifesi, peygamberin vekili, tüm Müslümânların halifesi, Osmanlı hanedanının mümtaz temsilcisi, çok adil, İran şahlarından üstün, şahlar şahı, ülkesini imar eden, büyük peygamberlerin ve dört halifenin vasıflarına haiz, tüm işleri yüce kitaba (Kur'ân'a) uyumlu bir tarzda yapan, eşsiz bir insan ve büyük bir hükümdardır. Ali Emîrî'nin II. Abdülhamid tasvirlerinde dinî nitelikler çok belirgindir. Ayrıca Ali Emîrî Efendi, II. Abdülhamid düşmanlarına karşı onu adeta korumasına alıp müdafaa etmiştir. Son tahlilde *Levâmi'u'l-Hamîdiyye*, Ali Emîrî Efendi'nin II. Abdülhamid muhabbetinin mücessem bir halidir.

KAYNAKÇA

- Akçay, Ü. (2014). “Ali Emîrî Efendi’nin Hanedan Sevgisi ve II. Abdülhamid’e Yazdığı Levâmî’ü’l-Hamîdiyye Adlı Eseri ”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Ankara: Vol/Cilt:1 No/Sayı:1, s. 11-19.
- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasöleri ve Deyimler Sözlüğü*. (2.cilt) İstanbul: İnkılâp Kitabevi
- Ali Emîrî. (1312/1894). *Levâmi’u’l-Hamîdiyye* İstanbul: Âlem Matbaası-Ahmed ve İhsân ve Şürekâsı.
- Arslan, M. (1992). *Ali Emîrî Efendi’nin Ezhâr-ı Hakîkat Adlı Eseri*. Kızılırmak, 7 (Temmuz).
- Arslan, M. (1993). “*Ali Emîrî Efendi ve Tezkire-i Şu’arâ-yı Âmid*” Yedi İklim, 35 (Şubat).
- Arslan, M. U. (2008). *Ali Emîrî Efendi ve Dîvânı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi, SBE, İstanbul.
- Asiltürk, B. (2009). Edebiyatın Kaynağı Olarak Seyahatnâmeler. *Journal Of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları*, S.4/1, s.911-995.
- Aydemir, Y. (2004). “Medhiye/Türk Edebiyatı”, *TDVİA*, İstanbul: c. 29, s. 410-411.
- Ayverdi, İ. (2008). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (3. baskı). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Beysanoğlu, Ş. (1997). “Ali Emîrî”, *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, Ankara: San Matbaası. c. II, s. 59-76.
- Coşkun, M. (2010). *Sözün Büyüsü Edebî Sanatlar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Çelik, K. (2007). *Bir Kitap Dostu Ali Emîrî Efendi*. Ankara: Mor Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. (26. baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (2009). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DİB (2010). *Kur’an-ı Kerim Meâlî*. (2. baskı). İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

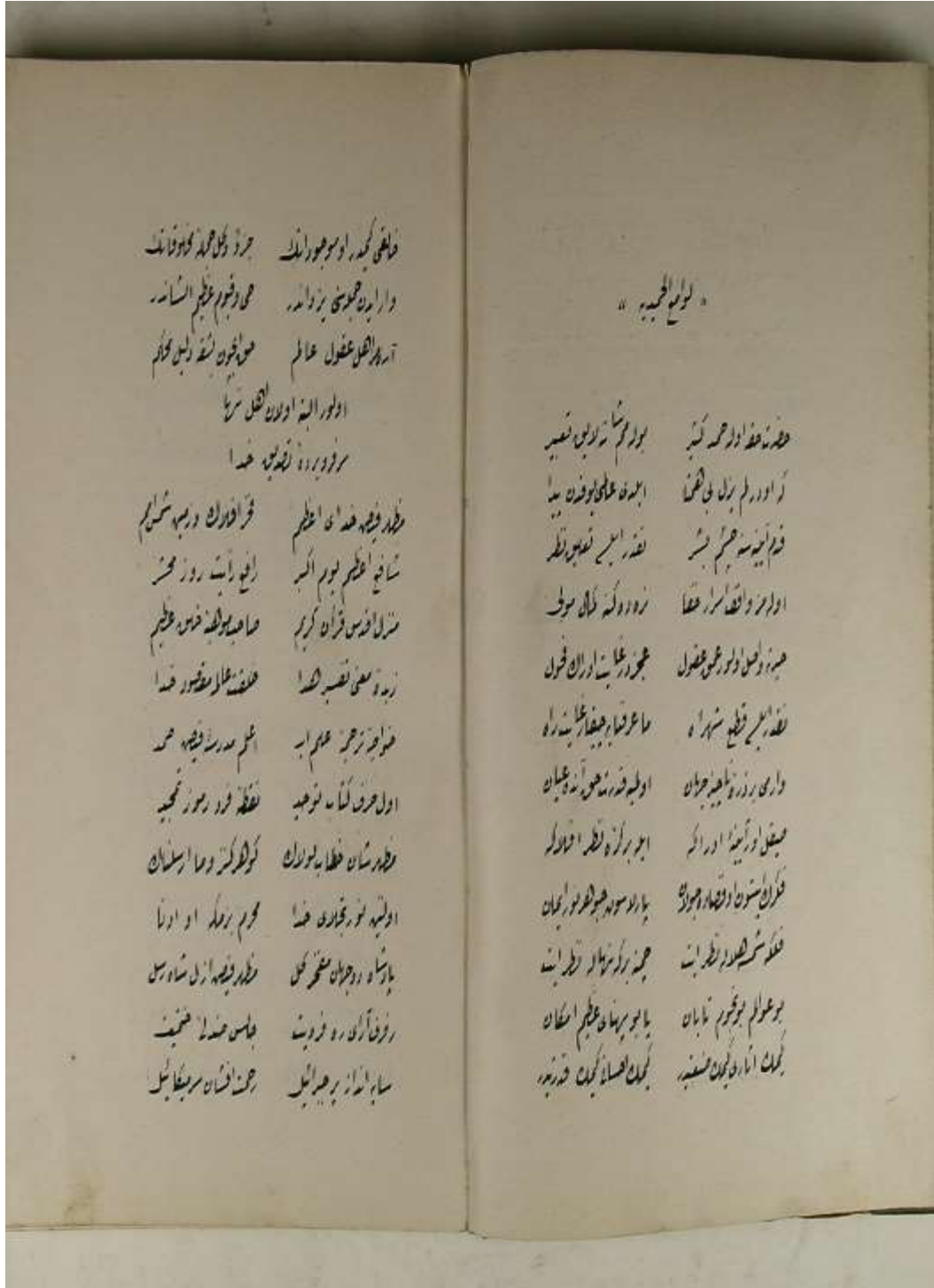
- Doğan, D. M. (2014). *Büyük Türkçe Sözlük* (25. baskı). Ankara: Yazar Yayınları.
- Doğan, H. (2017). *Levâmi'ü'l-Hamîdiyye (Sultan Abdülhamîd Parıltıları) Diyarbakırlı Ali Emîrî Efendi*. İstanbul: Buhara Yayınları.
- Durmuş, İ. (2004). "Medhiye", *TDVİA*, İstanbul: c. 29, s. 406-408.
- Elbânî. (1986). *Tevessül Ahkâmuhû ve Envâuhû*. (Beirut)
- Elbânî. (1996). *Silsiletü'l-ehâdîsi'z-za'îfe ve'l-mevzû'a ve eseruhe's-seyyi'ü fi'l-umme* (Riyad)
- Erdoğan Çeltik, S. (2015). *Ali Emîrî'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası*. Ankara: TTK Yayınları.
- Erdoğan Çeltik, S. (2009). "Ali Emîrî'nin Vesâ'ikü'l-Âsâr'ı", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara: S. 51, s. 259-274.
- Esen, M. (1959). "Ali Emîrî Efendi", *İstanbul Ansiklopedisi* (Reşat Ekrem Koçu), İstanbul: Nurgök Matbaası c. II, s. 659-662.
- Güner, G. ve N. (2003). *Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid (Ali Emîrî)*. Ankara: Yeni Zamanlar Dağıtım.
- Hayber, K. (1996). *Ali Emîrî Efendi Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi, SBE, Kayseri.
- İnal, İ. M. K. (1999) "Emîrî Efendi", *Son Asır Türk Şairleri (Kemâlü's-Şu'arâ)*, Hzl. Müjgân Cunbur, Ankara: AKM Yayınları.
- İpekten, H. (2009). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İpşirli, M. (1991). "Âsafnâme", *TDVİA*, İstanbul: c. III, s. 456.
- İsmâîl b. Muhammed el-Cerrâhî el-Aclûnî. (H. 1351). *Keşfü'l-hafâ*. Kahire: Matbaa: Mektebetü'l-Kudsî. Cilt: 1. s. 87.
- İslamoğlu, A. (2012). "Ali Emîrî'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası'nda Yer Alan İki Na'tı" *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. c. 12, S. 3, s. 87-117.
- Kaçar, M. (2016). Ali Emîrî'de Dönem Eleştirisi. *Journal Of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları*, S.46, s.181-204.

- Kadıoğlu, İ. (2008). *Osmanlı Hânedânı Âşığı Ali Emîrî Efendi: Otobiyografi, Cevâhirü'l-Mülûk Mukaddimesi (İnceleme, Metinler, Dizin)*. Malatya: Öz Serhat Yayıncılık.
- Kadıoğlu, İ; Çeçen, H; Sarıççek, R. (2013). *Ali Emîrî Efendi: Cevâhirü'l-Mülûk*. Diyarbakır Valiliđi Kùltür Sanat Yayınları.
- Kadıoğlu, İ. (2014). *Ali Emîrî Efendi Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid* Ankara: Sonçağ Yayınları.
- Kadıoğlu, İ. (2017). Câm-ı Cem-Âyîn'de Cem Sultan"ın Talihsiz Hayat Hikâyesi ve Yeni Şiirleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kùltür Eğitim Dergisi*, S. 6(4), s. 2302-2321.
- Kadıoğlu, İ. (2019). *Ali Emîrî Efendi Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid* <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/58689>. (Erişim tarihi: 03/01/2019).
- Karabey, T. (2011). "Tarih Düşürme", *TDVİA*, İstanbul: c. 40, s. 80-82.
- Karateke, H. T. (1995). *İşkodra Şairleri ve Ali Emîrî'nin Diğer Eserleri*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Kocakaplan, İ. (1992). *Açıklamalı Edebî Sanatlar*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Köpür, Â. (2013). *Ali Emîrî Efendi'nin Osmanlı Tarih ve Edebiyat Mecmuası (319-637 Arası Sayfalar)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, SBE, Manisa.
- Kut, G. vd. (2014) (hızl.). *Ali Emiri Mir'âtü'l-Fevâ'id Mukaddimesi ve Mir'âtü'l-Fevâ'id fi Terâcimi Meşâhîri Âmid*. 2 Cilt. Ankara: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Macit, M. (2006). "Münâcât", *TDVİA*, İstanbul: c. 31, s. 563-565.
- Mermer, A; Alıcı, L; Eflatun, M; Bayram, Y; Keskin, N. K. (2006) *Üniversiteliler için Eski Türk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oktay, A. (2018). *Gazelden Gazeteye Âmid-i Sevdâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: Sonçağ Yayınları.
- Öztürk, T. (2011). *Ali Emîrî Efendi - Osmanlı Târîh ve Edebiyyât Mecmuası (1-320 Arası Sayfalar)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Celal Bayar Üniversitesi, SBE, Manisa.

- Pala, İ. (1998). *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Sağlam, N. (2000). Ali Emîrî Efendi ile Mehmet Fuad Köprülü Arasındaki Münakaşalar-I. *İlmî Araştırmalar*, İstanbul: S. 11, s.89-98.
- Sağlam, N. (2001). Ali Emîrî Efendi ile Mehmet Fuad Köprülü Arasındaki Münakaşalar-II. *İlmî Araştırmalar*, İstanbul: S. 10, s.113-134.
- Saraç, M. A. Y. (2010a). *Klâsik Edebiyat Bilgisi/Belâgat*. İstanbul: Gökkuşbe Yayınları.
- Saraç, M. A. Y. (2010b). *Klâsik Edebiyat Bilgisi/Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: Gökkuşbe Yayınları
- Saraç, M. A. Y; Andı, M. F. (1997). “Âkif Paşa Divançesi”, *İlmî Araştırmalar*, İstanbul: S. 4, s. 135-178.
- Serin, S. (2007). *Diyarbakırlı Ali Emîrî Dîvânı (Metin-İnceleme)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, SBE, Gaziantep.
- Şemseddin Sâmî. (1317). *Kâmûs-ı Türkî*. Dersâadet: İkdâm Matbaası.
- Tayşi, M. S. (1989). “Ali Emîrî Efendi”, *TDVİA*, İstanbul: c. II, s. 390-391.
- Tevfikoğlu, M. (1989). *Ali Emîrî Efendi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük* (11. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Uğur, A, (2018). *Lütfî Paşa - Âsafnâme*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları
- Ünver, İ. (2008). Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler. *T u r k i s h S t u d i e s / Türkoloji Araştırmaları: International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. c. III, S. 6, s.1-46.
- Yardımcı, Y. M. (2006) *Mardin Artuklu Melikleri Tarihi*. (Müellif: Kâtip Ferdi. Naşir: Ali Emîrî. Ed: İbrahim Özcoşar, Hüseyin H. Güneş). İstanbul: Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayınları.
- Yaşar, M. Y. (2006). *Ali Emîrî ve Mardin Mülûk-ı Artûkiyye Târîhi ve Kitâbeleri Vesâ'ir Vesâ'ik-i Mühimme adlı Eseri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, SBE, İstanbul.
- Yılmaztürk, H. (1999). *Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid'in Tenkitli Metni*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, SBE, İstanbul.
- Yuvalı, A; Halaçoğlu, A. (2015). *Osmanlı Doğu Vilayetleri/ Osmanlı Vilâyât-ı Şarkıyyesi Ali Emîrî Efendi*. (2. baskı) İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılık.

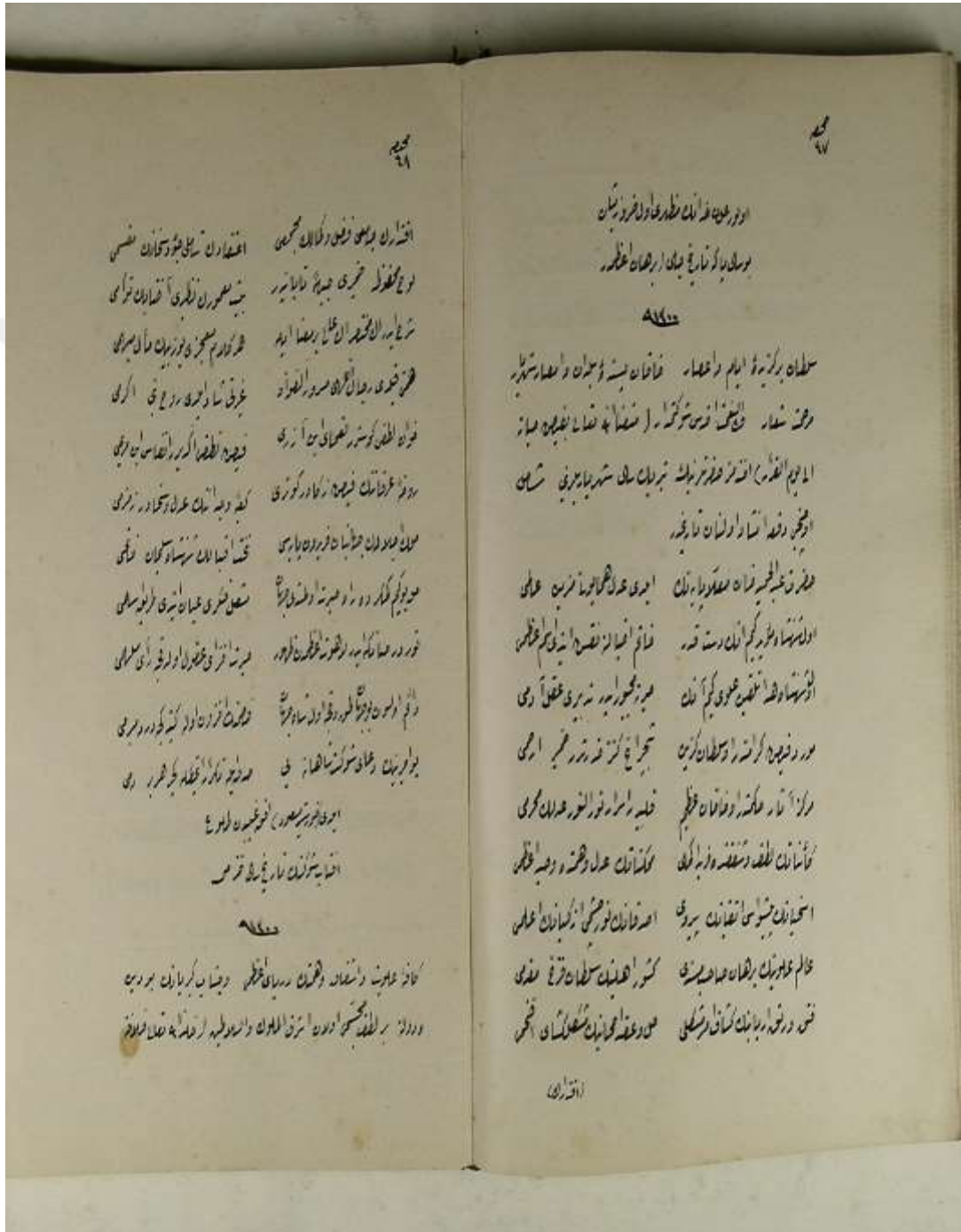

Ek 2: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No: 1080 künyeli *Levâmi'u'l-Hamîdiyye'* nin el yazma nüshasının ilk sayfaları:

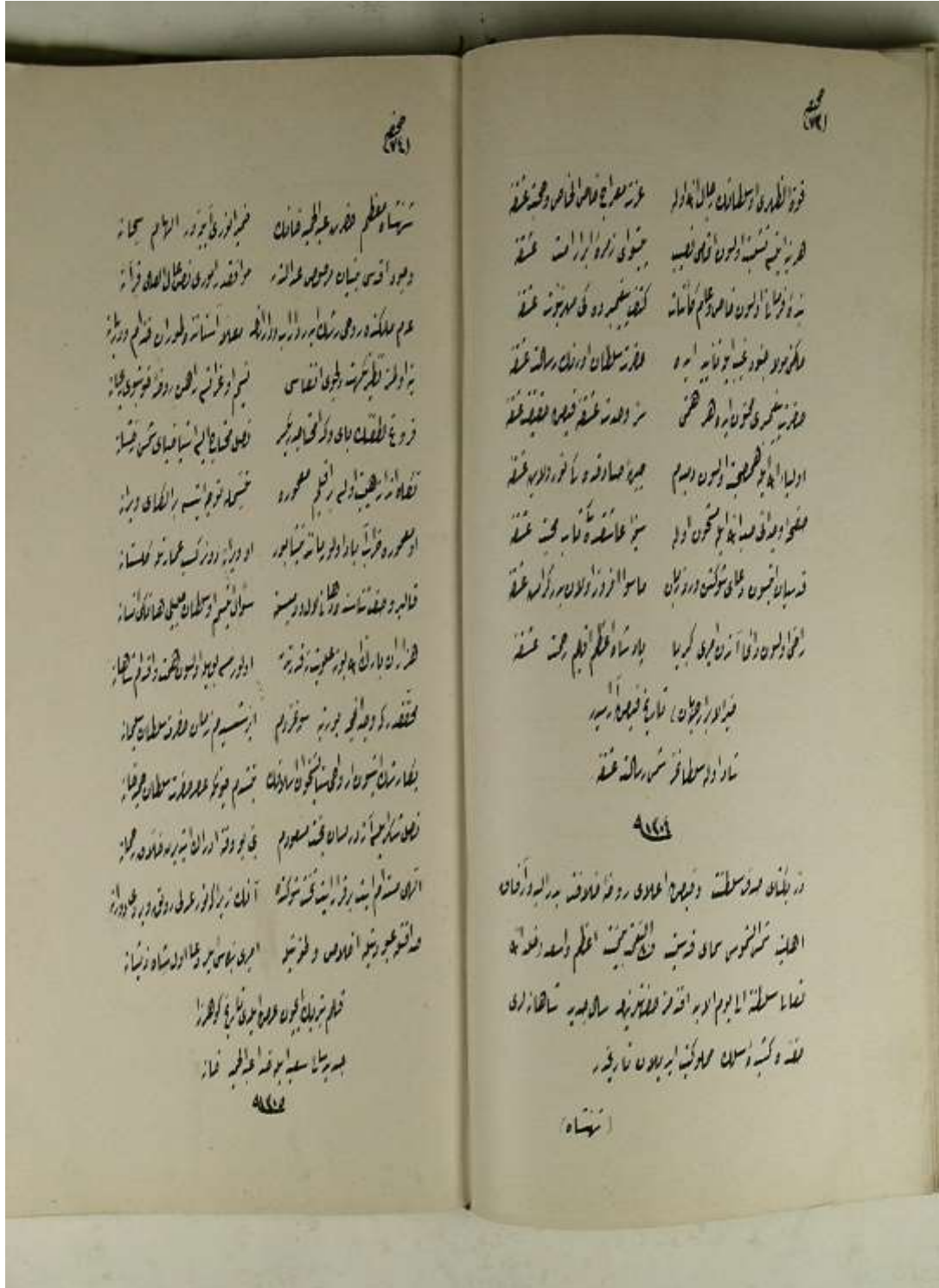

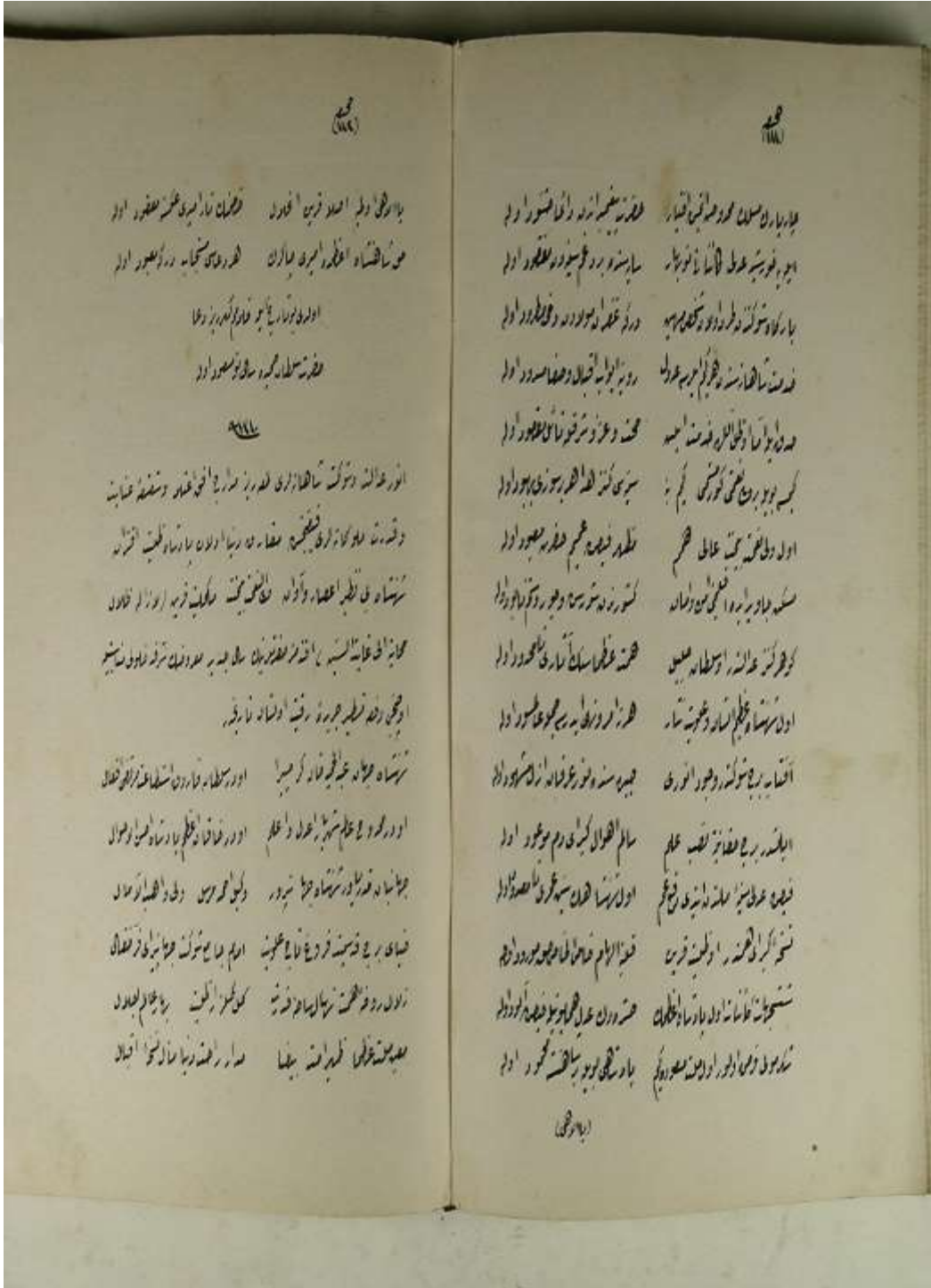
Ek 3: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No: 1080 künyeli *Levâmi'ul-Hamîdiyye'* nin el yazma nüshasının orta sayfalarından

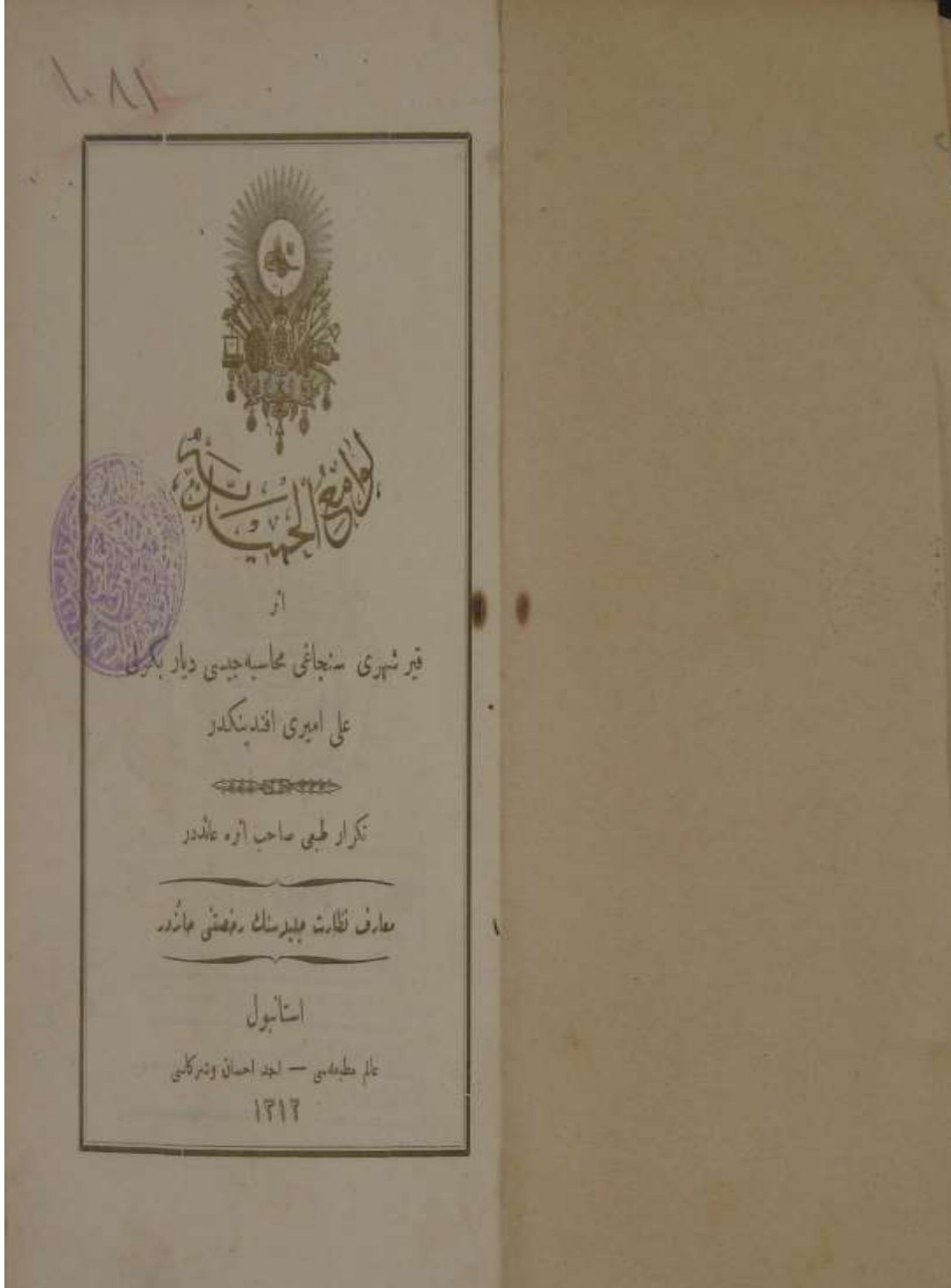
Ek 4: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No: 1080 künyeli *Levâmi'u'l-Hamîdiyye'nin* el yazma nüshasının orta sayfalarından

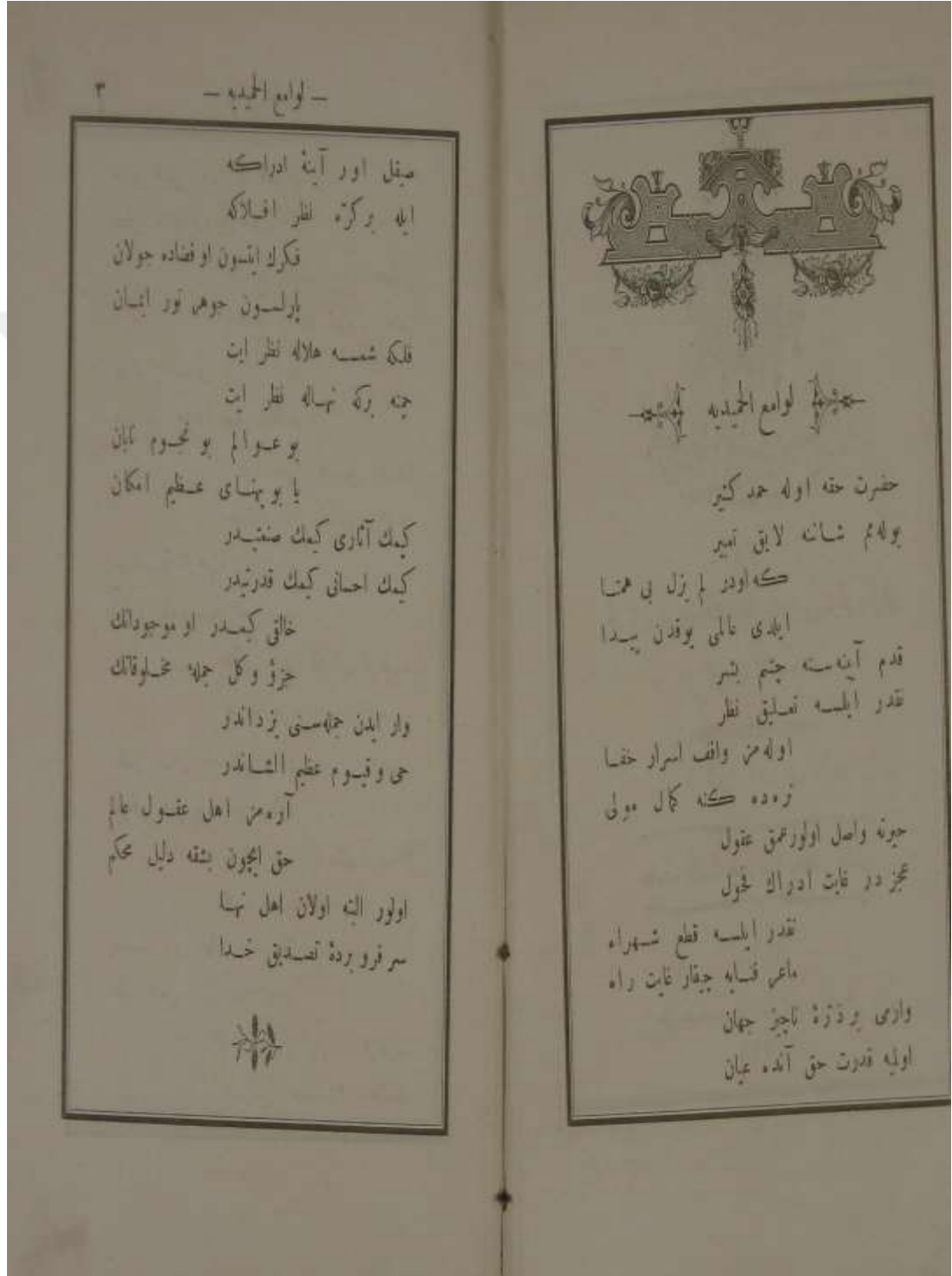
Ek 5: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No:1080 künyeli *Levâmi'ul-Hamîdiyye'* nin el yazma nüshasının son sayfalarından

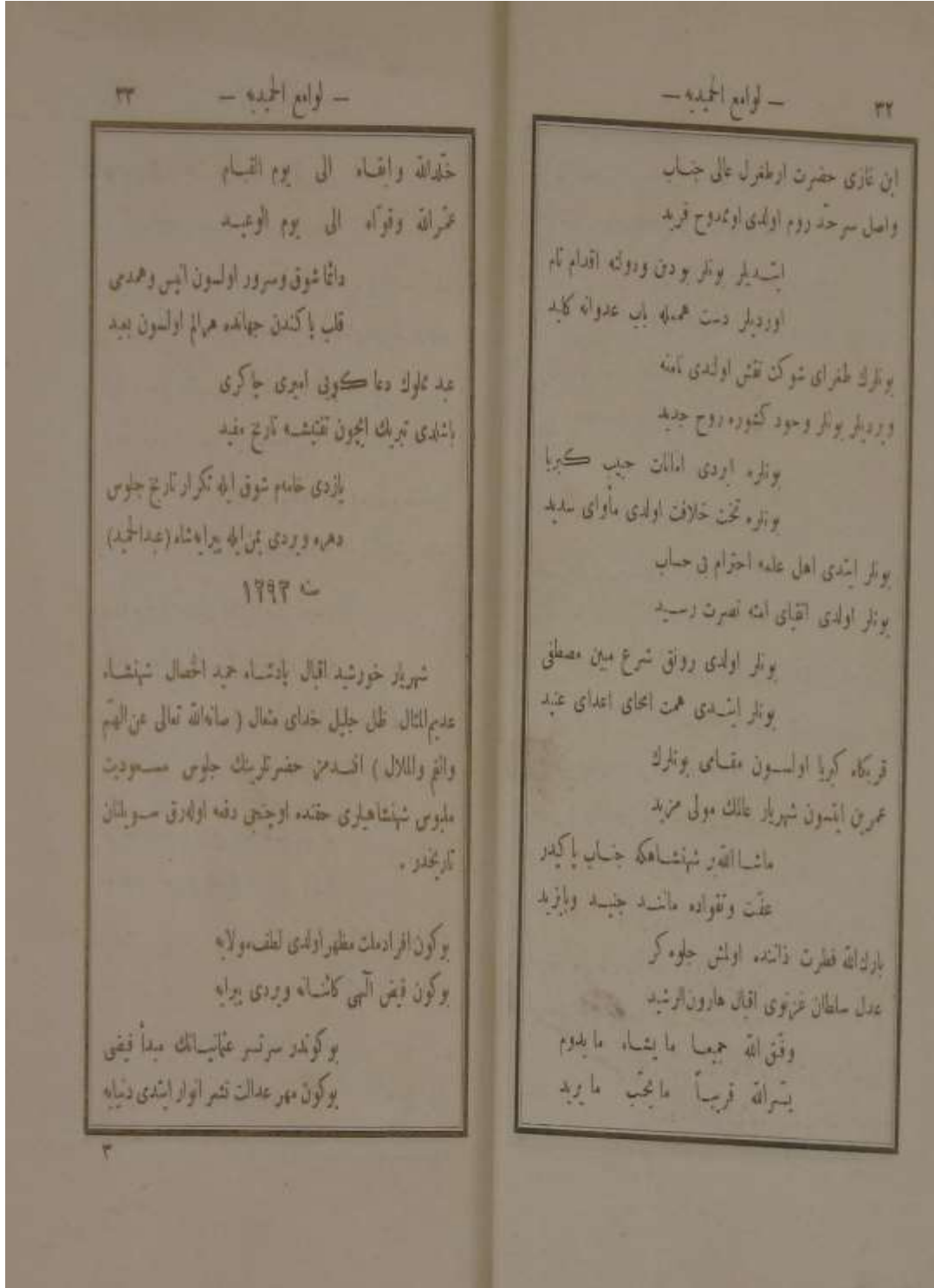
Ek 6: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No:1081 künyeli *Levâmi'u'l-Hamîdiyye'nin* (matbu) kapak sayfası

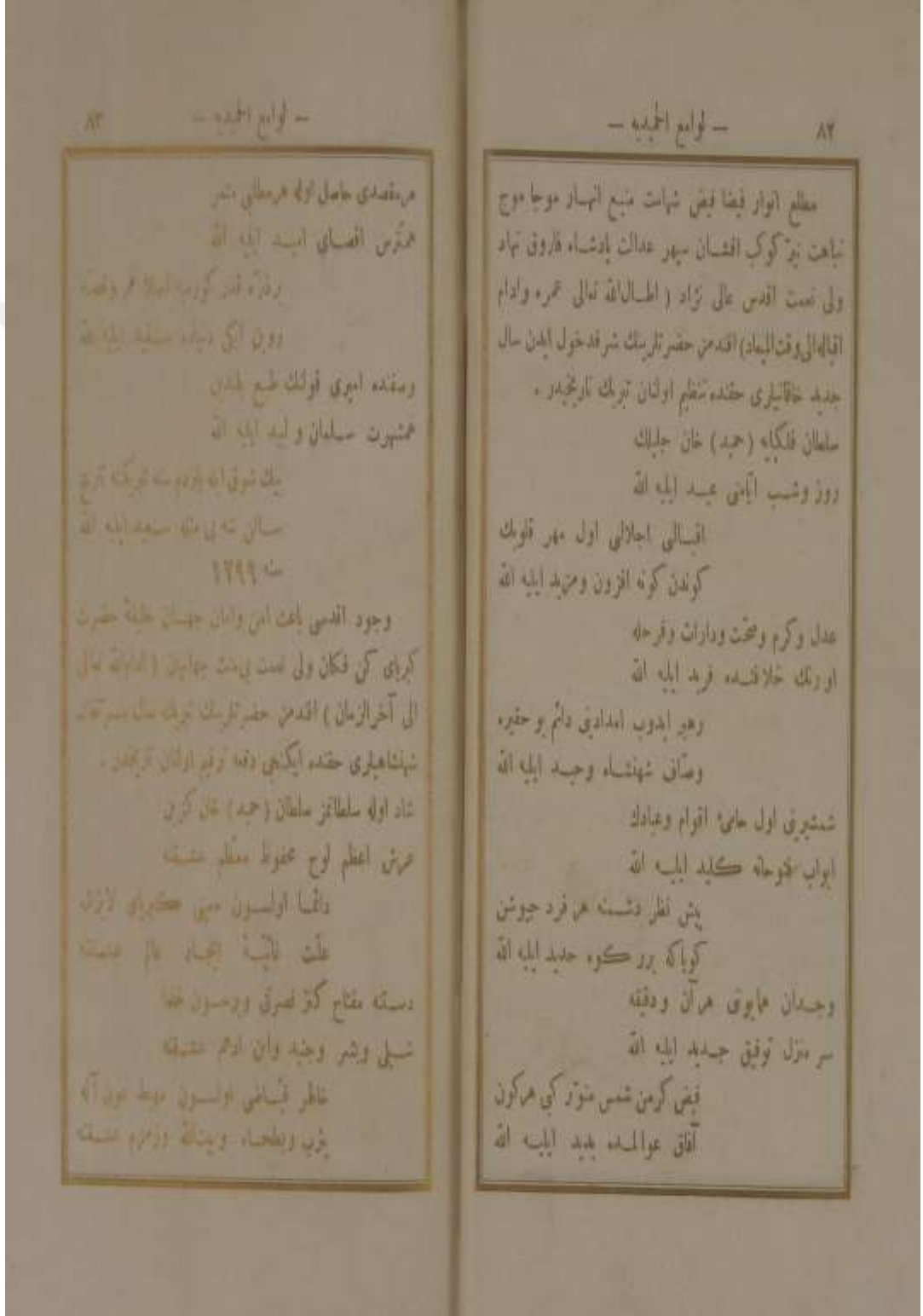
Ek 7: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No:1081 künyeli *Levâmi'u'l-Hamîdiyye'nin* (matbu) ilk sayfalarından

Ek 8: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No:1081 künyeli *Levâmi'u'l-Hamîdiyye' nin* (matbu) orta sayfalarından

Ek 9: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No:1081 künyeli *Levâmi'ü'l-Hamîdiyye'nin* (matbu) orta sayfalarından

Ek 10: Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Manzum No:1081 künyeli *Levâmi'u'l-Hamîdiyye' nin* (matbu) son sayfalarından

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

- Abâü'l-Akvâm, 14
Abdulfettâh Fethi, 4
Abdulfettâh Fethi Efendi, 4
Abdulkadir Yuvalı, 13
Abdulkerim Abdi, 4
Abdulmecid, 6, 18, 31
Abdü'l-hamîd Hân, 56, 76, 79, 84, 87, 88, 89, 90, 110, 135, 136, 141, 146, 148, 150, 151, 154, 155, 158, 159, 163, 165, 167, 168, 176, 178, 180, 185, 187, 194, 197, 198, 200, 203, 204, 213, 214, 232, 233, 234, 235, 239, 241, 243, 248, 249, 251, 261, 263, 270, 278, 281, 291, 294, 296
Abdü'l-hamîd Hân-ı Sâni, 109, 123, 127, 132
Abdü'l-mecîd Hân, 110, 125, 126, 132, 133, 226
Abdü'l-mecîd Hân İbni Hân Mahmûd, 226
Abdülhamîd, 142, 144, 145, 152, 157, 169, 172, 178, 198, 272
Abdülhamid, II, 2, 7, 17, 18, 31, 42, 47, 48, 49, 50, 56, 61, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105
Abidin Paşa, 5
Acâibü'l-Letâ'if, 16
Acem, 91
Adana, 5
Âdem, 78, 226, 258, 287
Aden, 275
Affân, 45, 83, 266
Ahmed, 79, 91, 138, 217, 267, 291, 297, 299, 301
Ahmed İhsân, 108, 115
Ahmedî, 286
Ahmed-i Muhtâr, 220, 257
Ahmed-i Mürsel, 247
Ahmet, 79
Ahmet Halaçoğlu, 13
Ahmet Hilmi Efendi, 4
Ahmet Refik, 12
Âkif, 134
Âkif Paşa, 18, 31, 111, 130, 132, 133
Alaaddin Paşa, 15
Âlem Matbaası, 19, 108, 115
Ali, 280
Âl-i Abâ, 183, 292
Ali Emîrî, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 28, 31, 41, 44, 47, 48, 62, 76, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 88, 91, 92, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 304
Ali Emîrî Efendi, 4, 61, 108, 115
Alî İbni Ebî Tâlîb, 45, 83, 266
Âl-i İmrân Sûresi, 62, 63, 123
Âl-i Mahleb, 275
Âl-i Osmân, 79, 84, 120, 127, 134, 165, 177, 234
Âl-i Peygamber, 212
Aliyyü'l-Murtazâ, 45, 83, 169, 196
Allâh, 19, 27, 42, 57, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 70, 71, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 84, 86, 87, 94, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 109, 122, 123, 127, 131, 132, 137, 140, 156, 159, 161, 164, 165, 170, 191, 192, 205, 206, 209, 211, 214, 216, 227, 233, 243, 260, 263, 271, 272, 274, 275, 279, 298, 303
Allâh Teâlâ, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 109, 132, 134, 140, 143, 144, 146, 149, 151, 153, 154, 157, 163, 167, 169, 172, 173, 176, 178, 179, 182, 183, 185, 191, 192, 194, 197, 198, 200, 203, 206, 211, 218, 219, 222, 226, 229, 232, 234, 236, 239, 241, 248, 257, 261, 264, 270, 286, 290, 294, 303
Âmid-i Sevdâ, 14
Ankâ, 208, 268, 285
Ankara, 5
Arab, 157, 274

Arabî, 4, 274
 Arap, 1, 2, 36
 Arapça, 1, 2, 4, 9, 15, 18
 Âsâf, 271
 Âsafnâme, 16
 Asâr-ı Müfide Kütüphanesi, 12
 Ashâb-ı Güzîn, 212
 Atatürk, 6
 Atina, 5
 Âzer, 42, 44, 81, 82, 202, 284
 Bâbil, 174
 Bağdat, 4
 Bakara Sûresi, 57, 58, 62, 63, 123
 Bâri, 76, 89, 160, 161, 182, 225, 285
 Bathâ, 193, 216, 258
 Bâ'ûrâ, 245
 Bâyezîd, 138, 139, 179
 Bedahşân, 255, 267
 Bedir, 271
 Bedrüddîn-i Şîrvânî, 253
 Behrâm, 46, 91, 92, 179, 253, 256
 Bel'âm İbni Bâ'ûrâ, 245
 Belh, 152, 255
 Berat Sancağı, 11
 Bermekiyân, 275
 Bersîsâ, 245
 Bestâmî, 219
 Beyt-i İlâhî, 163
 Beyt-i Kibriyâ, 184
 Beyt-i Ma'mûr, 201
 Beytullâh, 193
 Bilâd-ı Çîn, 259
 Bilâl, 45, 224
 Bişr, 193
 Buhârâ, 255
 Burâk, 281
 Burc-ı Esed, 147
 Burc-ı İkbâl, 235
 Ca'fer, 282
 Câm-ı Cem-âyîn, 16
 Cebrail, 204, 216, 292
 Celâlüddîn-i Ekber, 252
 Celîl-i Rahmân, 208
 Cem, 91, 92, 93, 95, 150, 163, 167, 188,
 208, 232, 253, 283, 299
 Cemşîd, 155, 178, 214, 223
 Cenâb-ı Kibriyâ, 76, 105, 130, 149, 161,
 163, 165, 166, 168, 177, 203, 227, 257,
 292
 Cenâb-ı Müste'ân, 173, 205, 292, 301
 Cevâhirü'l-Mülûk, 6, 7, 9
 Cevâhirü'l-Mülûk Mukaddimesi, 9
 Cibrîl, 268, 297
 Cibrîl -i Ekrem, 193
 Cibrîl -i Emîn, 212
 Cüneyd, 139, 193
 Cürcân, 255
 Çâr-yâr, 195, 291
 Çîn, 16, 189, 259, 265
 Dârâ, 91, 92, 178, 183, 240
 Dârâb, 240
 Dâvud, 42, 43, 58, 217
 Devha-i Tûbâ, 46, 244
 Deylem, 259
 Dîvân-ı Yahyâ, 12
 Dîvânü Lügâti't-Türk, 6
 Diyarbakır, 4, 10, 11, 13, 14
 Diyârbekirli Ali Emîri Efendi, 108, 115
 Duhâ, 293
 Durûb-ı Emsâl, 10
 Ebî Tâlîb, 45, 83, 266
 Ebû Bekri's-sıddîk, 65, 151
 Ebû Tayyîb, 254
 Ebü'd-Derdâ, 244
 Ebülfeth, 125, 234
 Ebülfeth Sultân Muhammed Hân-ı Gâzî,
 125
 Ebülkâsım, 284
 Edirne, 111, 133
 Eflâtûn, 92, 235
 Efrîdûn, 150
 Egri, 110, 124, 126
 Elazığ, 5
 El-Mufassal, 15
 Emîrî, 52, 53, 57, 77, 89, 91, 100, 102,
 136, 140, 142, 144, 146, 148, 150, 152,
 154, 156, 158, 161, 162, 164, 167, 169,
 170, 171, 173, 176, 178, 179, 181, 183,
 184, 186, 190, 192, 194, 196, 198, 200,
 202, 204, 205, 208, 210, 212, 213, 215,

- 217, 219, 221, 225, 228, 229, 231, 233, 234, 235, 237, 239, 241, 242, 247, 249, 250, 256, 260, 262, 263, 269, 271, 272, 273, 277, 279, 280, 285, 290, 293, 296, 298, 300, 301
- Emîrîzâde, 4
- Enbiyâ Sûresi, 58, 62
- Enderun Kitabevi, 11
- Enmûzec Tercümesi, 15
- Erdeşîr, 173
- Ermeni, 12
- Ertuğrul, 139
- Ertuğrul Gâzî Hazretleri, 125
- Erzurum, 5
- Esâmî-i Şu'arâ-yı Âmid, 6, 10
- Es' ad, 250
- Esed, 147
- Esmâ-i Hüsnâ, 217
- Ezhâr-ı Hakikat, 11
- Fahr-ı Rusul, 193
- Fars, 1, 2, 91
- Farsça, 4, 9, 77
- Fârûk, 43, 78, 82, 83, 113, 124, 134, 142, 173, 179, 191, 199, 214, 224, 232, 242, 248, 252, 280, 288, 296
- Fâtiḥ, 84, 142, 207, 213
- Fâtiḥ Câmii, 6
- Fâtiḥ Hân Muhammed, 138
- Fâtiḥ Sultân Mehmed, 7, 84
- Fâtiḥa, 63, 69, 123, 233
- Fazl, 282
- Felâtûn, 92, 135, 194, 199, 230, 251, 265, 276
- Ferhâr, 259
- Ferîdûn, 91, 92, 135, 143, 199, 223, 230
- Fethullah Feyzi Efendî, 4
- Feyzî-i Lâhûrî, 255
- Filistîn, 43, 82, 266
- Firdevs, 203, 268
- Firdevsî, 91
- Fransız, 6
- Galip Güner, 11
- Gazâ-yı Bedir, 271
- Gâzî Abdü'l-hamîd Hân-ı Sâni, 123
- Gâzî Hazret-i Ertuğrul, 139
- Gâzî Melik Abdü'l-hamîd, 272
- Gâzî Osmân Hân, 234
- Gâzî Sultân Abdü'l-hamîd Hân-ı Sâni, 132
- Gâzî Sultân Abdü'l-mecîd Hân, 132
- Gâzî Sultân Mahmûd Hân, 132
- Gâzî-i Sultân Hamîd, 279
- Gaznevî, 139
- Geylân, 255
- Gıyâseddin Nakkâş, 16
- Gülistân, 4
- Habîb-i Kibriyâ, 139, 291
- Habîbu'llâh, 119
- Hacer-i Es'ad, 250
- Hâcî Muhammed Âkif Paşa, 132
- Haçand, 255
- Hakan T. Karateke, 10, 11
- Hâkânî, 268
- Hâkânî-i Şîrvânî, 255
- Halep, 5
- Halil, 42, 81, 203
- Halîlu'llâh, 42, 81, 203
- Hamîd, 56, 85, 86, 120, 125, 134, 138, 140, 170, 172, 173, 181, 184, 209, 211, 216, 220, 228, 229, 235, 236, 238, 250, 271, 275, 279, 286, 296, 303
- Hamîd Hân, 48, 90, 111, 135, 143, 161, 170, 182, 183, 186, 191, 193, 206, 212, 223, 226, 233, 240, 257, 264, 272, 273, 280, 299
- Hamîd Hân-ı Sâni, 111, 112, 113
- Hân Abdü'l-hamîd, 144, 145, 152, 169
- Hân Hamîd, 228
- Hân Mahmûd, 226
- Hân Muhammed, 138
- Hân Murâd, 138
- Hân Selîm, 138
- Harem, 250
- Harput, 5
- Hârûnü'r-reşîd, 64, 140, 282
- Hârzem, 259
- Hasan b. Mahmûd el-Bayatî, 16
- Hasan Yılmaztürk, 11
- Hassân, 57, 59, 95, 177, 270
- Hassân bin Sâbit, 95

Havernak, 46, 256
 Hayber, 271
 Haydar, 44, 45, 78, 83, 167, 214, 271, 284
 Haydar-ı Kerrâr, 45, 83, 215
 Hayy, 117, 179
 Hazret-i Abdü'l-hamîd, 147, 157, 172
 Hazret-i Abdü'l-hamîd Hân, 56, 76, 79, 84, 87, 88, 89, 90, 141, 154, 155, 163, 165, 168, 176, 180, 185, 187, 194, 197, 198, 200, 203, 204, 214, 234, 239, 241, 243, 248, 251, 263, 270, 278, 281, 291, 294
 Hazret-i Bârî, 76
 Hazret-i Cibrîl, 168, 297
 Hazret-i Ertuğrul, 139
 Hazret-i Fahr-ı Rusul, 193
 Hazret-i Fârûk, 45, 83, 214, 224, 248
 Hazret-i Hak, 116, 277
 Hazret-i Hamîd Hân, 257
 Hazret-i Haydar, 214
 Hazret-i Kibriyâ, 109, 192
 Hazret-i Kur'ân, 257
 Hazret-i Mecîd Hân, 132
 Hazret-i Mevlâ, 53, 146, 147, 212, 243, 293
 Hazret-i Mîkâil, 297
 Hazret-i Osmân, 45, 83, 214
 Hazret-i Peygamber, 100, 238, 247
 Hazret-i Sıddîk, 45, 78, 83, 214, 271
 Hazret-i Sultân Hamîd, 56, 120, 173, 209, 216, 220, 229, 250, 275, 286, 296
 Hazret-i Sultân Hamîd Hân, 48, 170, 183, 240
 Hazret-i Sultân Osmân, 207
 Hazret-i Sultân Süleymân, 240
 Hazret-i Tâhâ, 248, 261
 Herât, 16, 255, 259
 Hirhîz, 255
 Hitâ, 259
 Hittâ-i Hicâz, 220
 Hızr, 271
 Hicâz, 220
 Hicr Sûresi, 58, 59, 62
 Hicret-i Peygamber, 222
 Hind, 152, 259, 265
 Hîre, 46
 Hitâî, 16
 Hocend, 259
 Hocend-i Kâbil, 259
 Horasanlı İbni Mukanna, 46
 Hudâ, 81, 87, 102, 171
 Hudâ, 42, 58, 77, 80, 94, 117, 118, 119, 135, 136, 140, 141, 142, 152, 167, 169, 170, 172, 177, 178, 183, 193, 194, 199, 200, 203, 207, 210, 211, 213, 215, 216, 220, 223, 227, 228, 229, 232, 235, 236, 237, 241, 251, 253, 272, 274, 275, 277, 280, 285, 286, 288, 291, 299, 300, 301, 302
 Hudâvend, 57, 89, 185, 253, 261, 266, 274, 282
 Hüsrev, 91, 92, 93, 101, 183, 283
 Hüsrev-i Dârâ, 92, 138
 Hz. Ali, 44, 83
 Hz. Ebûbekir, 44, 83
 Hz. İbrâhîm, 42, 81
 Hz. İsâ, 42, 44, 48, 72, 82
 Hz. Muhammed, 44, 71, 73, 77, 79, 80, 100, 261, 303
 Hz. Mûsâ, 42, 43, 81
 Hz. Osmân, 44, 83
 Hz. Ömer, 44, 78, 83
 Hz. Süleymân, 43, 81
 Irâk, 259
 Islahiye, 5
 İbni Affân, 45, 83, 266
 İbni Ahmed Hân-ı Evvel, 138
 İbni Âzer, 42, 44, 81, 82, 202, 284
 İbni Bâ'ûrâ, 245
 İbni Bâyezîd, 138
 İbni Ebî Tâlîb, 45, 83, 266
 İbni Edhem, 193
 İbni Fâtih Hân Muhammed, 138
 İbni Gâzî Hazret-i Ertuğrul, 139
 İbni Hân Mahmûd, 226
 İbni Hân Mahmûd İbni Hân Hamîd, 138
 İbni İbrâhîm Hân, 138
 İbni İmrân, 42, 81
 İbni Kânûnî Süleymân, 138
 İbni Meryem, 44, 82, 202

- İbni Muhammed Hân, 138
İbni Murâd Hân, 138
İbni Orhân Hân, 138
İbni Osmân Hân, 139
İbni Râbi Hân Muhammed İbni İbrâhîm Hân, 138
İbni Sâlis Hân Muhammed, 138
İbni Sâlis Hân Muhammed İbni Sâlis Hân Murâd, 138
İbni Sâlis Hân Murâd, 138
İbni Sâni Hân Murâd, 138
İbni Sâni Hân Murâd İbni Muhammed Hân, 138
İbni Sâni Hân Selîm, 138
İbni Sultân Ahmed, 138
İbni Sultân Bâyezîd, 138
İbni Sultân Bâyezîd İbni Murâd Hân, 138
İbnülemin Mahmut Kemal İnal, 8
İbrâhîm Halîl, 42, 81, 203
İbrâhîm Hân, 138
İçel, 5
İdris Kadioğlu, 13
İhlâs, 69, 233
İkdam Gazetesi, 11, 12
İlâh, 263
İlâhî, 43, 55, 56, 57, 59, 81, 84, 95, 100, 102, 136, 141, 161, 163, 164, 166, 171, 182, 204, 210, 211, 215, 217, 228, 235, 241, 244, 249, 251, 262, 265, 270, 271, 279, 284, 296
İleri, 15
İlyâs, 208, 271
İnşirâh Sûresi, 58, 59, 62
Îrân, 2, 20, 91, 92, 93, 99, 265, 268, 305
Îrânî, 253
Îrânî, 2
Îsâ, 42, 135
İsfendiyâr, 288
İskender, 88, 92, 93, 137, 141, 154, 175, 178, 179, 183, 208, 215, 232
İskender-i Dârâ, 178
İslâm, 1, 2, 76, 80
İslâmiyet, 109, 126
İslamoğlu, 8
İstanbul, 5, 6, 16, 19, 108, 115
İşkodra, 5, 6, 11, 16
İşkodra Şâirleri ve Ali Emîrî'nin Diğer Eserleri, 11
İşkodra Vilâyeti Osmânî Şâirleri, 6, 11
İşrâkiyûn, 251
Îzid, 233
Ka'be-i Bathâ, 258
Ka'b, 59, 177
Ka'be, 202, 215, 216
Kâbil, 255, 259
Kadioğlu, 9
Kâdir, 160, 179
Kamer Sûresi, 62
Kanber, 44, 45, 83, 215, 284
Kanunî, 16
Kânûnî Sultân Süleymân, 84
Kânûnî Süleymân, 138
Kasım Hayber, 13
Kasimiye Medresesi, 4
Kasîde-i Bürde, 4
Kasîde-i Emâlî, 4
Kayser, 93, 283
Kayyûm, 117, 160, 231
Kelâm-ı Kadîm, 125
Kelâm-ı Kadîm-i Şerîf, 125
Kelîm, 43, 182, 216
Kelîmullâh, 42, 58, 217
Kemal Çelik, 4
Kerbelâ, 193
Kerrâr, 44, 45, 83, 215, 276, 284
Kerrûbiyân, 91, 98, 266, 293
Keşmîr, 255, 259
Kevser, 202, 258, 271
Keyhüsrev, 92, 93, 175, 179
Keykâvûs, 91, 93, 215, 283
Keykubâd, 91, 93, 163
Keyvân, 235
Kırşehir, 5
Kırşehirî, 108, 115
Kırşehirî Sancağı, 108, 115
Kızılırmak Dergisi, 11
Kibriyâ, 76, 77, 80, 98, 105, 109, 126, 127, 128, 130, 139, 149, 161, 163, 165, 166, 168, 177, 184, 192, 193, 194, 203,

- 205, 211, 216, 220, 227, 232, 236, 239,
257, 258, 266, 272, 286, 289, 292, 302
- Kilisli Muallim Rifat Bilge, 7
- Kirmân, 255
- Kitabü'l-Egânî, 14
- Kozan, 5
- Kubbe-i Emânât-ı Sa'âdet, 127
- Kubbe-i Mînâ, 246
- Kur'ân, 45, 59, 68, 95, 96, 110, 125, 194,
209, 210, 218, 239, 257, 263, 273
- Kur'ân-ı Kerîm, 59, 62, 63, 96, 118
- Kur'ân-ı Mübîn, 211
- Kürtçe, 4
- Lâhûr, 255, 259
- Lâhûrî, 255
- Lebîd, 57, 95, 192, 270
- Lebîd bin Rebî'a, 95
- Leheb, 277
- Leskovik, 5
- Levâmi'u'l-Hamîdiyye, 2, 7, 11, 17, 19,
20, 21, 23, 73, 103, 106, 108, 109, 111,
115, 116, 130, 304
- Levh-i A'zam, 248, 250, 301
- Levh-i Mahfûz, 193, 201, 212, 266
- Lokmân, 45, 46, 128, 166, 208, 224, 267
- Luşna, 11
- Lütfî Paşa, 16
- Mâcîn, 259
- Mahmûd, 217, 226, 284, 296, 301
- Mahmûd Hân, 132
- Mardin, 4, 5, 10, 16
- Mardin Mülûk-ı Artûkiyye Târîhi ve
Kitâbeleri Vesâ'ir Vesâ'ik-i Mühimme,
16
- Mâverâünnehir, 46
- Mecîd, 179
- Mecîd Hân, 111, 132
- Mecmûatü'n-Nezâir, 13
- Mehmed Şaban Kâmî Efendi, 4
- Mehmed Şerif Efendi, 4
- Mehmet Arslan, 11, 13
- Mehmet Fuad Köprülü, 7
- Mekke, 62, 68
- Melik Abdü'l-hamîd, 272
- Melik-şâh, 227, 253
- Merv, 255
- Merve, 292
- Meryem, 44, 82, 202
- Mesîh, 82, 87, 105, 223
- Mesîhâ, 44, 48, 82, 87, 105, 158, 189,
246, 276, 279
- Mesûdî, 136
- Mevâhibü's-Sülûk, 15
- Mevlâ, 53, 55, 70, 78, 86, 101, 116, 134,
139, 141, 144, 146, 147, 150, 155, 157,
187, 189, 212, 222, 230, 233, 238, 241,
243, 250, 257, 262, 264, 273, 280, 282,
283, 291, 293, 294, 296, 297
- Mısır, 174
- Mikâil, 118, 297
- Mikât, 250
- Millet Kütüphanesi, 6, 7, 8, 10, 12, 16, 18,
19, 106, 108
- Millet-i Beyzâ, 207, 244, 262, 286
- Milli Tetebbular ve Yeni Mecmûa, 14
- Mînâ, 246, 288
- Mir'âtü'l-Fevâ'id fî Terâcimi Meşâhîri
Âmid, 6, 11, 12
- Mir'âtü'l-Fevâ'id Mukaddimesi, 12
- Mir'âtül Fevâid, 11, 12, 13
- Mirrîh, 233
- Mirza Şahrüh, 16
- Muhammed, 17, 59, 62, 70, 138, 275
- Muhammed Âkif Paşa, 132
- Muhammed Hân, 138
- Muhammed Hân-ı Gâzî, 125
- Muhammed Hân-ı Sâlis, 124, 126
- Muhammed Mustafâ, 70, 89, 100, 169,
243
- Muhammed Müctebâ, 243
- Muhammedü'l-Mustafâ, 109
- Muhtar Tefvikoğlu, 8
- Murâd, 138
- Murâd Hân, 138
- Murtazâ, 169, 293, 296
- Mûsâ, 42, 135
- Musâhabe-i Edebiyye, 12
- Mustafâ, 70, 109, 139, 169, 243, 292
- Mü'essis-i Devlet-i Osmâniyye, 110
- Mücahit Kaçar, 7

Müctebâ, 243
 Mühr-i Nübüvvet, 238
 Münşe'ât, 133
 Müsket, 259
 Müslümân, 71, 80, 263
 Müslümânlar, 80, 99
 Müste'ân, 205, 301
 Nahşeb, 46, 276
 Nahşeb Ayı, 46
 Nâmûs-ı Ekber, 266, 272, 281
 Necef, 46
 Necm Sûresi, 58, 62
 Necmüddîn-i İrânî, 253
 Nevâdirü'l-Âsâr, 7
 Nevinli Mehmed Emin Efendi, 4
 Nisâ Sûresi, 63, 123
 Nîşâbûr, 96, 240
 Nûh, 42, 58, 217
 Nu'mân, 46, 256
 Nurcan Güner, 11
 Nuri Sağlam, 7
 Nûşîrevân, 91, 93, 248
 Oktay, 14
 Omiros-ı Yûnânî, 255
 Orhân, 84, 207, 213, 234
 Orhân Gâzî, 84
 Orhân Hân, 138
 Osmân, 45, 83, 207, 214
 Osmân Gâzî, 7, 13, 15, 79, 84
 Osmân Hân, 139, 234
 Osmân Hân-ı Gâzî, 110, 124, 125, 127
 Osmân İbni Affân, 45, 83, 266
 Osmânî, 89, 112, 113, 124, 136, 185
 Osmâniyân, 55, 105, 111, 112, 137, 141, 145, 149, 151, 152, 155, 164
 Osmâniye, 123, 124, 125, 126, 127, 130
 Osmânlı, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 17, 85, 99, 105
 Osmânlı Devleti, 15
 Osmânlı Doğu Vilayetleri, 13
 Osmânlı İmparatorluğu, 76
 Osmânlı Şairleri, 15
 Osmânlı Tarih ve Edebiyat Mecmûası, 14
 Osmânlı Vilâyât-ı Şarkiyyesi, 12
 Ömer, 52, 89, 169, 261, 266
 Pencâb, 255
 Pervîz, 91, 92, 179, 188
 Platon, 92
 Rab, 56, 57, 59, 62, 90, 112, 122, 144, 154, 156, 165, 172, 183, 194, 195, 198, 208, 212, 221, 249, 250, 271, 273, 275, 277, 278, 293, 299
 Rabbânî, 66, 161, 179, 247, 252, 253
 Rabbül Mu'în, 134
 Rahmân, 208, 280
 Rahmânî, 77, 121
 Ra'nâ Cenneti, 48
 Ravza, 202
 Ravza-i Muattara, 126
 Ravza-i Rıdvân, 271
 Resûl, 79, 80, 119, 177, 210, 291, 297
 Resûl-i Kibriyâ, 126, 194
 Resûl-i Rabbül Mu'în, 134
 Resûlullâh, 109, 119
 Rıdvân, 63, 109, 186, 249, 271, 276
 Rûhü'l-kudüs, 291
 Rûm, 82, 139, 157, 174, 268, 284
 Rûm-ili, 138
 Rüstem, 91, 93, 152
 Saadettin Nüzhet Ergun, 8
 Safâ, 292
 Saff Sûresi, 58, 59, 62, 96, 210
 Sâlis Hân Muhammed, 138
 Sâm, 220
 Sâni Hân Murâd, 138
 Sâni Hân Selîm, 138
 Seb'i'l-mesânî, 69, 226
 Selanik, 5
 Selçûk, 283
 Selçûkiyân, 174
 Selîm, 84, 138, 142, 179, 207
 Selîm Hân, 55, 84, 136
 Selîm-i Evvel, 125, 234, 247
 Selmân, 192
 Semerkand, 255
 Sencer, 227, 283
 Seyfeddîn Hamdânî, 254
 Seylân, 255
 Seyyid Mehmed Emîrî Çelebi, 4
 Siddîk, 45, 78, 83, 113, 169, 193, 214, 226, 266, 271, 280

Sıddık-i Ekber, 45, 83, 199
 Sidre, 216
 Sifâhân, 255
 Siirt, 4
 Sînâ, 43, 189, 216, 264, 287
 Sincâb, 255
 Sivas, 5
 Siyam Dağı, 46
 Sultân Abdü'l-hamîd Hân-ı Sâni, 109, 110, 127, 132
 Sultân Abdü'l-mecîd Hân, 110, 125, 126, 132
 Sultân Ahmed, 138
 Sultân Bâyezîd, 138, 179
 Sultân Cem, 188
 Sultân Gaznevî, 139
 Sultân Hamîd, 56, 85, 120, 134, 137, 172, 173, 184, 209, 211, 216, 220, 229, 238, 250, 271, 275, 279, 286, 296
 Sultân Hamîd Hân, 48, 90, 143, 161, 170, 183, 193, 212, 223, 226, 240, 264, 272, 280
 Sultân Hamîd Hân-ı Sâni, 111, 112, 113
 Sultân Mahmûd Hân, 132
 Sultân Mecîd, 138
 Sultân Mecîd Hân, 111
 Sultân Muhammed Hân-ı Gâzî, 125
 Sultân Muhammed Hân-ı Sâlis, 124, 126
 Sultân Osmân, 84, 207
 Sultân Osmân Hân Gâzî, 110
 Sultân Osmân Hân-ı Gâzî, 124, 125, 127
 Sultân Selîm, 84, 142, 179
 Sultân Selîm Hân, 55, 84, 136
 Sultân Selîm-i Evvel, 125, 138
 Sultân Süleymân, 240, 247
 Sultân Süleymân Hân, 84, 125, 213
 Sulûkiye Medresesi, 4
 Sûre-i Saf, 210
 Sûre-i Tâhâ, 242
 Sübhân, 239, 254, 265, 269
 Sübhânî, 121, 136, 214, 253, 255, 264
 Süleymân, 43, 81, 82, 135, 138, 142, 150, 202, 211, 240, 247, 266
 Süleymân Hân, 84, 125, 213
 Süreyyâ, 60, 224
 Şâh Abdü'l-hamîd Hân, 148
 Şâh-ı Tûbâ, 276
 Şeb-i Kadr, 278
 Şebister, 284
 Şeh-nâme, 91
 Şehriyâr-ı Sultân Abdü'l-mecîd Hân, 126
 Şiblî, 193
 Şîrâz, 255, 284
 Şîrvân, 4, 268
 Şîrvânî, 253, 255
 Şişli, 6
 Tâhâ, 217, 242, 248, 261, 301
 Tâif, 5
 Tâlîb, 45, 83, 266
 Tarih ve Edebiyat Mecmûası, 14
 Tartûş, 255
 Tayşî, 8
 Tayyîb, 254
 Tebbet, 259
 Tebrîz, 255
 Teselya, 6
 Teselya Osmânî Şâirleri, 6, 15
 Tezkire-i Şu'arâ-yı Âmid, 10, 13
 Timur, 16
 Tîn Sûresi, 58, 62
 Trablusşam, 5
 Tûbâ, 46, 244, 276
 Tûbâ Ağacı, 46
 Tuhfetü'l-Beliyye, 15
 Tûr, 42, 135
 Tûr Dağı, 42, 43
 Tûrân, 265
 Tûr-ı Sînâ, 43, 189, 216, 264
 Turşîz, 255
 Tûs, 152
 Türk, 1, 2, 6, 14, 44, 57, 91, 93, 304
 Türkçe, 9, 16
 Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 12
 Ubeyd, 138, 178
 Urfî, 268, 284
 Ümmet-i Beyzâ, 297
 Ümmü'l-kurâ, 292
 Ve'd-Duhâ, 293
 Vesâ'ikü'l-Âsâr, 7, 13

Yahyâ, 42, 58, 217
Yanya, 5, 11, 15, 16
Yanya Vilâyeti Osmânî Şâirleri, 6, 15
Yavuz, 16
Yavuz Sultân Selîm, 84, 142
Yavuz Sultân Selîm Hân, 55, 84, 136
Yed-i Beyzâ, 43, 182
Yemen, 5, 6, 13, 15, 174
Yemen Hâtrâtı, 13
Yemen Kıtasındaki Türk Müellif ve
Şairler, 15
Yenişehir, 5, 15

Yesrib, 193
Yezdân, 77, 79, 102, 117, 122, 146, 165,
177, 235, 266, 278
Yezdânî, 136, 256
Yûnân, 255
Yûnânî, 255
Zâbil, 259
Zemahşer, 284
Zemahşerî, 15
Zemzem, 149, 193, 202, 258
Zinnûreyn, 45, 78, 83, 271
Zülfikâr, 45, 83, 196, 276

ÖZGEÇMİŞ

Hasan Ekinci, 1976 yılında Şanlıurfa'da doğdu. Adana'da büyüdü. 2000 yılında Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Aynı yıl Mardin'e öğretmen olarak atandı. Mardin'de birçok ilköğretim ve lisede görev yaptı. 2007 yılında Mardin Halk Eğitim Merkezinde müdür yardımcısı olarak çalıştı.

2009 yılında Mardin Artuklu Üniversitesine Kütüphane ve Dokümantasyon daire başkanı olarak kurumlar arası nakil yoluyla geçiş yaptı. 2012 yılında Mardin'in Yeşilli ilçesine ilçe milli eğitim müdürü olarak atandı. 2014 yılında eğitim uzmanı oldu. Aynı yıl eğitim uzmanı kadrosuyla Ankara'da göreve başladı.

Ankara'da eğitim uzmanı olarak iki yılı aşkın süre çalıştı. 2016 yılında Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne şube müdürü olarak atandı. Görev yaptığı yerlerde STK Platformları başta olmak üzere birçok sivil toplum kuruluşunun oluşmasında ve etkinliklerinde aktif rol aldı. İkinci lisans eğitimi kapsamında sosyoloji bölümünü okumaktadır. Farsça bilen Ekinci, evli ve üç çocuk babasıdır.

E-posta: hasanekinci63@gmail.com

T.C.
MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNTİHAL RAPORU

Tez Başlığı: **Ali Emîrî'nin Levâmi'u'l-Hamîdiyye'si (İnceleme-Metin).**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, ana bölümler ve sonuç kısımlarında oluşan toplam 345 sayfalık kısmına ilişkin 29/01/2019 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orjinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı alıntılar dahil % 2'dir.

Uygulanan Filtrelemeler:

Kaynakça hariç

Alıntılar dahil

5 Kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç açıklamalar

Açıklamalar

Mardin Artuklu Üniversitesi Turnitin adlı intihal tespit programı sonucunda; azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı: Hasan EKİNCİ

Öğrenci No: 12754011

Tarih ve İmza

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Statüsü: Tezli Yüksek Lisans

Danışman Onayı

A.B.D. Başkanı Onayı

Dr. Öğr. Üyesi Oktay OKTAY

Doç. Dr. Beyhan KANTER